

COLLEGE LIBRARY

D235P

c1

inferno

051 00401 3113

D A N T E'S
I N F E R N O,

TRANSLATED INTO GREEK VERSE

BY

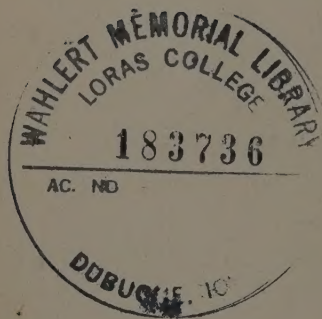
MUSURUS PASHA, D.C.L.

WILLIAMS AND NORRIS,
14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN, LONDON;
AND 20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.

1882.

19

EN AONAINO,
TYPOIS CLAYTON & CO., TEMPLE PRINTING WORKS,
BOUVERIE STREET, WHITEFRIARS.

Δ Α Ν Τ Ο Υ

Ο

Α Δ Η Σ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ.

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ,

WILLIAMS AND NORGATE,

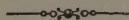
14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN;

20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.

1882.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τὴν μετάφρασιν ταυτηνὶ τοῦ περὶ Ἑλίου ποιή-
ματος τοῦ Δάντου τύποις ἐκδοῦναι ἐγνώκως,
περιττὸν ἡγοῦμαι ἐξυμνῆσαι ἐν προοιμίῳ τὴν
ἀξίαν τοῦ ποιητοῦ καὶ λόγους ποιεῖσθαι περὶ
τε τοῦ βίου καὶ τῆς ὅλης αὐτοῦ ἐποποιΐας,
τούτων πάντων ὄντων τοῖς πᾶσι γνωστῶν.
Περὶ δὲ τῆς μεταφράσεως αὐτῆς ἐπιτρέπω κρί-
ναι τοῖς εὐμενέσι τῶν ἀναγνωστῶν, τοῦτο μόνον
διατεινόμενος, ὅτι πιστὴ κατὰ γε τὰ ἄλλα, καίτοι

ἐπιδεῖς πάντως τῆς τοῦ πρωτοτύπου καλλονῆς.

Γλώσση δ' ἐχρησάμην κεκανονισμένη Ἑλληνικῇ, ἀλλ' εὐλήπτῳ, καὶ μέτρῳ δωδεκασυλλάβῳ παροξυτόνῳ, ὁμοίῳ μὲν τῷ ἱαμβικῷ, ἐλλείποντι δὲ τοῦ χρονικοῦ ῥυθμοῦ· τοῦθ' ὅπερ ἀνεπαίσθητον ἂν εἴη τοῖς νῦν ἐλληνίζουσιν, ἅτε ἀπολομένης, σχεδὸν εἰπεῖν, τῆς ἀρχαίας προφορᾶς τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, ὡς αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ τῇ Λατινίδι γλώσσῃ. Ἐν τέλει δὲ τῆς μεταφράσεως προσέθηκα σημειώσεις ἱστορικές τε καὶ γεωγραφικές, πρὸς δέ που καὶ φιλολογικάς, εἰς εὐχερεστέραν κατάληψιν τῆς διανοίας τοῦ Ποιητοῦ, ἄλλως τε δεινοῦ καὶ ἀλληγορίαις ἡδομένου. Τῶν δὲ σημειώσεων τούτων

τὰς πλείους ἡρανισάμην ἐκ τῶν τοῦ ἐν λογίοις
διαπρέποντος Ἑγγλου Φρεδερίκου Πολλόκου,
ἀρίστου καὶ ἐπιτυχοῦς μεταφραστοῦ τῶν ποιη-
μάτων τοῦ Δάντου.

Ἐν Λονδίνῳ,

Ὀκτωβρίου μεσοῦντος, αὐπά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΕΚΑΣΤΗ ΩΔΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΩΔΗ Α'.—Εἰσαγωγή ἀλληγορική.—'Ο δασὺς δρυ- μῶν.—'Ο λόφος.—Τὰ τρία θηρία.— Βιργίλιος.—'Ο Λυκοθήρας.—'Αναχώρη- σις πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ "Ἄδου καὶ τοῦ Καθαρτηρίου	Σελ. 4
ΩΔΗ Β'.—Δάντου φόβοι.—Βιργιλίου προτροπαί. —Αἱ τρεῖς Οὐράνιαι Κυρίαι.—'Εναρξίς τῆς περιηγήσεως	9
ΩΔΗ Γ'.—Αἱ πύλαι τοῦ "Ἄδου.—Τὸ προπύλαιον. —Οἱ Οὐδέτεροι καὶ "Αγγελοι οὔτε ἀπο- στάται οὔτε πιστοί.—Κελεστίνος ὁ Ε'. —'Ο 'Αχέρων.—'Ο Χάρων.—Διάβασις. —Σεισμός	17

ΩΔΗ Δ'.—	Ὁ πρῶτος κύκλος.—Τὸ προαύλιον.—Οἱ ἀβάπτιστοι.—Ἡ εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Χριστοῦ.—Οἱ μεγάλοι ποιηταί.—Ἐθνικοὶ τινες ἔνδοξοι .	Σελ. 25
ΩΔΗ Ε'.—	Ὁ δεύτερος κύκλος.—Ὁ Μίνως.—Ἡ ἀεικίνητος λαῖλαψ.—Οἱ ἀμαρτήσαντες ἐξ ἔρωτος.—Ἡ Φραγκίσκη .	33
ΩΔΗ ΣΤ'.—	Ὁ τρίτος κύκλος.—Ὁ αἰώνιος ὄμβρος.—Οἱ λαίμαργοι —Κίακος.—Φλωρεντία.—Ἡ ἐσχάτη κρίσις .	44
ΩΔΗ Ζ'.—	Ὁ τέταρτος κύκλος.—Ὁ Πλούτων.—Οἱ φιλάργυροι καὶ οἱ ἄσωτοι.—Ἡ Τύχη.—Ἡ Στύξ.—Ὁ πέμπτος κύκλος.—Οἱ ὀργίλοι .	48
ΩΔΗ Η'.—	Ὁ Φλεγύας.—Φίλιππος Ἀργέντης.—Ὁ ἕκτος κύκλος.—Ἡ πυρπολουμένη Διτὸς πόλις.—Οἱ πεπτωκότες ἄγγελοι .	55
ΩΔΗ Θ'.—	Ἐριχθώ.—Αἱ τρεῖς Ἑριννύες.—Ὁ οὐρανόθεν πεμφθεὶς ἄγγελος.—Οἱ καίοντες τάφοι.—Οἱ αἰρεσιάρχαι .	62
ΩΔΗ Ι'.—	Οἱ αἰρετικοί.—Φαρινάτης.—Γουῖδος.—Καναλκάντης.—Φρεδερίκος ὁ Β' .	69
ΩΔΗ ΙΑ'.—	Ἀναστασίου τάφος.—Περιγραφή τοῦ λοιποῦ μέρους τοῦ Ἄδου .	77

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

ια'.

Σελ.

ΩΔΗ ΙΒ'.—Ὁ ἑβδομος κύκλος, ἔχων τρεῖς διαιρέσεις διὰ τοὺς βιαίους.—Μινώταυρος.—Οἱ Κένταυροι.—Νέσσος.—Χείρων.—Οἱ κατὰ τῶν ἄλλων βίαιοι.—Ὁ Φλεγέθων 84

ΩΔΗ ΙΓ'.—Οἱ καθ' ἑαυτῶν βίαιοι.—Ὁ δρυμὼν τῶν αὐτοχείρων.—Αἱ Ἄρπυιαι.—Πέτρος τῶν Βοινιῶν.—Λάνος.—Ἰακῶβ Σαντανδρέας 92

ΩΔΗ ΙΔ'.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ βίαιοι.—Ἡ καίονσα ἄμμος καὶ ὁ πύρινος ὄμβρος.—Ὁ Καπανεύς.—Ἡ πηγή τῶν τεσσάρων τοῦ Ἄδου ποταμῶν 100

ΩΔΗ ΙΕ'.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ φύσιν βίαιοι.—Βρουνέττος Λατίνης 108

ΩΔΗ ΙΣΤ'.—Συνέχεια.—Μηχάνημα πρὸς κατάβασιν εἰς τὸν ὄγδοον κύκλον 115

ΩΔΗ ΙΖ'.—Ὁ Γηρυών.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τέχναις βίαιοι.—Κατάβασις εἰς τὸν ὄγδοον κύκλον 123

ΩΔΗ ΙΗ'.—Κακόβοθρον ἧ ὁ Ὀγδοος κύκλος, ἔχων δέκα διαιρέσεις διὰ τοὺς δολίους.—Οἱ φθορεῖς γυναικῶν.—Αἱ μάλιστα.—Οἱ κόλακες.—Ὁ κοπρῶν 131

ΩΔΗ ΙΘ'.	—Οἱ Σιμωνιακοὶ ἢ Θεοκάπηλοι.—Αἱ καίουσαι ὄπαί.—'Ο Πάπας Νικόλαος Γ'. —'Ἄλλοι Πάπαι	Σελ. 439
ΩΔΗ Κ'.	—Οἱ Μάντεις καὶ Μάγοι.—Οἱ στρεψικέ- φαλοι.—'Η Μαντώ	446
ΩΔΗ ΚΑ'.	—Οἱ ἀπατεῶνες.—'Η βράζουσα πίσσα. —Οἱ Κακώνυχες	453
ΩΔΗ ΚΒ'.	—Συνέχεια.—'Ο Ναυαῤῥαῖος.—'Ο κατὰ τῶν Δαιμόνων ἀγών	464
ΩΔΗ ΚΓ'.	—Οἱ ὑποκριταί.—Οἱ κεχρυσωμένοι μαν- δύαι.—Καταλάνος καὶ Λοδρίγκος.—'Αν- νας καὶ Καϊάφας	469
ΩΔΗ ΚΔ'.	—Οἱ κλέπται.—Οἱ ὄφεις.—'Η δι' ἐκτε- φρώσεως βάσανος	477
ΩΔΗ ΚΕ'.	—Συνέχεια.—'Ο Κάκος.—Αἱ μεταμορ- φώσεις ἀνθρώπων καὶ ὄφειν	185
ΩΔΗ ΚΣΤ'.	—Οἱ πανοῦργοι σύμβουλοι.—Αἱ περι- πατοῦσαι φλόγες.—'Οδυσσεὺς καὶ Διο- μήδης.—'Οδυσσέως ὕστατος πλοῦς	493
ΩΔΗ ΚΖ'.	—Συνέχεια.—Γουῖδος Μοντεφέλτρου	204

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

ιγ'.

Σελ.

ΩΔΗ ΚΗ'.—Οἱ προκαλοῦντες πολιτικὰς διχονοίας.
— Πληγαὶ καὶ ἀκρωτηριασμοί.—Οἱ
Σχισματάρχαι.—Κουρίων.—Μόσκας.
—Βερτράνδος ὁ Βόρνου . . . 209

ΩΔΗ ΚΘ'.—Συνέχεια.—Οἱ ἀλχυμισταί.—Βάσανοι
διὰ στυγερῶν νοσημάτων . . . 217

ΩΔΗ Λ'.—Οἱ ψευδώνυμοι ἢ ἐπιβούλως ὑποκρινό-
μενοι πρόσωπον ἄλλων.—Οἱ παραποι-
οῦντες νομίσματα καὶ οἱ διὰ λόγων
ψευδόμενοι.—Μήστωρ Ἀδάμος καὶ Σί-
νων ὁ Τρωϊκὸς Ἕλληρ . . . 225

ΩΔΗ ΛΑ'.—Οἱ Γίγαντες.—Νεμβρώδ.—Ἐφιάτης.
—Ἀνταῖος.—Κατάβασις εἰς τὸν ἑνα-
τον κύκλον . . . 233

ΩΔΗ ΛΒ'.—Ὁ Κωκυτὸς ἢ λίμνη τοῦ παγετοῦ.—
Ἡ Καῖνα.—Ἡ Ἀντήνεια.—Οἱ Προ-
δότη . . . 241

ΩΔΗ ΛΓ'.—Συνέχεια.—Οὐγολίνος.—Ἡ Πτολε-
μαία.—Ἀλβερίγος.—Βράγκας Δορίας . 249

ΩΔΗ ΛΔ'.—Ἡ Ἰουδαϊκὴ.—Ἐωσφόρος.—Ἰούδας
Σκαριώτης.—Βροῦτος καὶ Κάσσιος.—
Ἐξοδος τοῦ Ἄδου . . . 258

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Ἐν ταῖς ᾠδαῖς.

ᾠδὴ	ἀντὶ	γραπτεῖον
A', 69. Μαντιανοὶ		Μαντυανοὶ
Δ', 90. Ὀβίδιος,		Ὀβίδιος,
ΙΑ', 95. φῆς		φῆς
ΙΒ', 15. Καθάτις		Καθάπερ τις
ΙΕ', 39. οὐ δυναμένη		μὴ δυναμένη
ΙΕ', 64. Ἐχθρὸς ἐπ' ἀγαθῷ		Ἐχθρὸς, ὥς ἀγαθουργῷ,
	σου	
ΙΕ', 122. ἐν Βηρώνι		ἐν Βηρώνῃ
ΚΔ', 48. χλανίσί τε		χλανίσι τε
ΚΔ', 128. Πυνθάνου δέ,		Πυνθάνον,
ΚΔ', 133. λυποῦμαι		λυποῦμ'
ΚΗ', 21. ἐννάτου		ἐνάτου
ΚΗ', 75. Βαρκελλῶν		Βερκελλῶν
Λ', 137. Ἐν ὀνείρῳ τότε ὦν		Ἐν ὀνείρῳ τ' ὦν
ΛΓ', 49. Οὐ μὲν ἔκλαυσ'		Οὐκ ἔκλαιον,
ΛΓ', 52. Οὐκ ἐδάκρυσ'		Οὐ μὲν ἐδάκρυσ',

Ἐν ταῖς Σημειώσεσι.

Σελ.	στ.	ἀντὶ	γραπτεῖον
277,	9.	la baisa	le baisa
288,	5.	ἐννατον	ἐνατον
318,	6.	Βρεκελλῶν	Βερκελλῶν
324,	19.	(Falterona)	(Fallerona),
326,	17.	Ganellon	Canellon
326,	20.	Μαμφρέδων	Μομφρέδων

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΙΚΑΙ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ.

Ἐν ταῖς Ῥδαῖς.

Ῥδῆ	ἀντὶ	γραπτέον
A', 87	προσενεγκόν μοι	ἀπενεγκόν μοι
A', 94	τοῖς ἄλλοις	τοὺς ἄλλους
B', 48	ἀφηνιάζει	ἀφηνιῶντα
Θ', 15	Ἐννοῶν	Ἐννοοῦντ'
Θ', 133	τῶν τειχῶν καὶ μαρτύρων.	τειχῶν καὶ μαρτυρίων.
I', 2	καὶ τῶν μαρτύρων	καὶ μαρτυρίων
I', 54	οἱ σαντοῦ τὴν σὴν τέχνην.	οἱ σοὶ τὴν τέχνην ταύτην.
I', 55	ὥς ἂν εἴ θέλων	ὥς βουλομένη
IB', 120	σεπτοῦ	σεπτὴν
K', 48	. . ἐν τῇ κάτω κοιλαδι	. . οἰκεῖ τὴν κάτω χώραν
K', 49	Ῥέει, σπήλαιον . .	Γεωργῶν, ἄντρον . .

ΤΡΙΤΗ ΣΕΛΙΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΝ.

Ἐν ταῖς ῥῥαῖς.

Ῥῥῥ

ἀντί

γραπτέον.

B', 130.	} ἡσθάνθη	} ἡσθόμην
Δ', 43.		
KZ', 121.		
ΛΔ', 37.		
Δ', 134.	τῶν ἐδρευνόντων	τῆς Ἐπιστήμης
Δ', 132.	Ἐν τῇ τῶν φιλοσόφων	Ἐδρεύοντ' ἐν τῇ Σοφῶν
E', 116.	τὰ μαρτύριά σου	τὰ παθήματά σου
E', 129.	μοναχοί	μόνοι καὶ
IB', 41.	Ὡστε, καθὰ σκέπτομαι,	Ὡστ' ἐνόμιζον αἰσθάνε- τὸ πᾶν ἡσθάνθη σθαι τὸ Σύμπαν
IG' 66.	— Κοινὸς τῶν αὐλῶν θά- — Κοινὸς θάνατος καὶ νοτος καὶ κακία! — τῶν αὐλῶν κακότης! —	
IS'T', 39.	καὶ νῶ	φρετὶ
IZ', 109.	ἡσθάνθη	ὑπέστη
ΛΑ', 132.	Ὡν Ἡρακλῆς τὸν δεινὸν	Ὡν Ἡρακλῆς ἥσθετο δραγμὸν ἡσθάνθη τὸ μέγα σθένος

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Ῥῥῥ

ἀντί

γραπτέον ἴσους κατὰ τινας.

ΣΤ', 115.	Πλούτων'	Πλουῦτον
Z', 2.	Πλούτων	Πλουῦτος
ΚΗ', 135.	Ῥηγί δόντ' Ἰωάννη.	δόντα Βασιλεῖ Νέφ.

ΔΑΝΤΟΥ Ο ΑΔΗΣ.

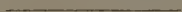
Ω Δ Η Α΄.

Εἰσαγωγή ἀλληγορική.—Ὁ δασὺς δρυμῶν.—Ὁ λόφος.

—Τὰ τρία θηρία.—Βιργίλιος.—Ὁ Λυκοθήρας.—

Ἀναχώρησις πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἄδου
καὶ τοῦ Καθαρτηρίου.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρίβου τοῦ βίου τούτου

Εὐρέθην ἐν σκοτεινῷ τινι δρυμῶνι

Τῆς γὰρ εὐθείας ὁδοῦ παρεξετράπην.

ὦ, πόσον δεινὸν εἰπεῖν ὥς ἦν ἐκεῖνος

5 Ὁ δρυμῶν τραχύς, ἄγριος καὶ συνήρης,

Οὐπερ ἢ μνήμη τὸν φόβον διεγείρει!

Ὅντως ἐστὶν ἡττόν τι πικρὸς θανάτου.

Ἀλλ' ὅ,τι καλὸν εὖρον ἐξειπεῖν μέλλων,

- Περὶ τῶν ἄλλων, ὅσ' εἶδον ἐκεῖ, λέξω.
- 10 Οὐκ ἔχω καλῶς εἰπεῖν, πῶς ποτ' εἰσῆλθον·
 Οὕτως ὑπνώττων ἤμην τῇ στιγμῇ 'κείνῃ,
 Καθ' ἣν τῆς ἀληθινῆς ἀπέστην τρίβου.
 'Αλλ' ὅτ' ἦλθον εἰς λόφου τινὸς τοὺς πόδας,
 'Ενθ' ἦν τὸ τέρμα τῆς κοιλάδος ἐκείνης,
- 15 Ἄ Ἡ τὴν καρδίαν κατέπληξέ μοι φόβω,
 'Υψώσας ὄμματ' εἶδον ἤδη τὰ νῶτα
 Αὐτῆς ἀκτῖνας φοροῦντα τοῦ πλανήτου
 Τοῦ πάντας πανταχόσε φωταγωγοῦντος.
 Τότε μικρόν τι κατέπαυσεν ὁ φόβος,
- 20 Ὁ τοὺς κρουνοὺς μοι παγώσας τῆς καρδίας
 Τὴν νύκτ' ἐκείνην, ἣν διῆλθον ἐν φρίκαις.
 'Ως δ' ὅτε τις βαρέως ἀσθμαίνων ἔξω
 Τοῦ πελάγους, ἐξελθὼν ἐπὶ τὴν ὄχθην,
 Στρέφω πρὸς τὸ σφαλερὸν κύμ' ἀτενίζει,
- 25 Οὕτως ἡ διαφεύγουσ' ἔτι ψυχὴ μου
 Στρέφουσ' ὀπίσω τὸν πόρον ἐθεώρει,
 Ἄ Ὀν κατέλιπεν ἄνθρωπος ζῶν οὐδέπω.
 'Ανεσιν δέ τινα δοὺς τῷ σώματί μου,

- Ἐπανέλαβον τὴν ὁδὸν τῆς ἐρήμου,
 30 Ὡστ' ἦν ποῦς στερρότερος ὁ κατωτέρω.
 Ἀλλ' ἰδοὺ σχεδὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ἀνόδου
 Πάρδαλις τις ἐλαφρὰ καὶ ταχυτάτη,
 Κεκαλυμμένη δέρματι πολυστίκτω,
 Ἀκίνητος ἵστατο κατέναντί μου,
 35 Τοσοῦτό τ' ἐκώλυε τὴν πρόοδόν μου,
 Ὡστ' ἐπειράθην ἐπιστρέψαι πολλάκις.
 Καιρὸς δ' ἦν, καθ' ὃν ἡ πρωΐα διηύγει,
 Ὁ δ' ἥλιος ὑψοῦτο μετὰ τῶν ἄστρον,
 Οἷς συννπῆρχεν, ὅτε τὸ θεῖον φίλτρον
 40 Τὰ καλὰ κείνα πρῶτον ἐκίνησ' ἔργα.
 Καὶ δὴ μοι χρηστὰς ὑπέφαινον ἐλπίδας
 Τοῦ τε θηρίου τὸ ποικιλόχρουν δέρμα
 Ὡρα τ' ἔαρος ἡμέρας τε πρωΐα·
 Ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὥς μή μ' ἔμφοβον γενέσθαι
 45 Ἐκ τῆς θέας λέοντος ἐπιφανέντος.
 Οὗτος πρὸς ἐμὲ καθορμήσειν ἐδόκει,
 Ὑψαύχην, πειναλέος, λυσσώδης οὕτως,
 Ὡστε φρίσσοντα φαίνεσθαι τὸν ἀέρα·

- Καὶ λύκαινά τις, ἥ μεστὴ πόθων πάντων
 50 Ἐδόκει καὶ παντοίων, κάτισχνος οὔσα,
 Καὶ πολλοὺς παναθλίους ἔθρεψεν ἤδη.
 Αὕτη μοι τόσῃν ἐνεποίησε νάρκην,
 Τρόμον ἀφιεῖς' ἐκ τῶν αὐτῆς ὀμμάτων,
 "Ὡστ' ἀπηλπίσθην τὴν κορυφὴν ἰκέσθαι.
 55 Ὡς δέ τις χαίρων ἐν ταῖς ἐπικερδεῖαις,
 Ἄλλ', ἐφ' ἐστῶτος τοῦ καιροῦ τῆς ζημίας,
 Ἀχθετ' ἐν τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ καὶ κλαίει,
 Τοιόνδ' ἡ θῆρ ἄκαμptos ἐποίησέ με,
 Ἡ κατὰ μικρὸν ἀντίον μου χωροῦσα
 60 Ἐξώθει μ' ἐνθ' ἥλιος σιγηλὸς μένει.
 Πλανωμένου μου δ' ἐν ταῖς κατωφερείαις,
 Παρέστηκέ τις πρὸ τῶν ἐμῶν ὀμμάτων,
 Ὃς μακρὸν σιγῶν λιπόφθογγος ἐδόκει.
 Ὡς δ' εἶδον αὐτὸν ἐν τοιαῷδ' ἐρημίᾳ,
 65 Εἶπον ἀνακραυγᾶσας· "Ἐλέησόν με,
 „Οἷός ποτ' εἶ, ζῶν ἄνθρωπος ἡ σκιά τις."—
 —"Οὐκέτ' ἄνθρωπος," εἶπεν, "ἄνθρωπος ἤμην·
 „Οἱ δ' ἐμοὶ γονεῖς ὑπῆρξαν Λογγοβάρδοι,

- „Καὶ Μαντιανοὶ τὴν πατρίδ' ἦσαν ἄμφω.
 70 „Ἐγενόμην ὀψέπερ ἐπ' Ἰουλίου,
 „Ἐν Ῥώμῃ δ' ἐπ' εὐμενοῦς ἔζησ' Αὐγούστου
 „Ἐν χρόνοις θεῶν ψευδῶν καὶ ψευδομένων.
 „Ποιητῆς ἤμην καὶ τὸν δίκαιον ἦδον
 „Υἱὸν Ἀγχίσου, τοῦ Τροίηθεν ἐλθόντος,
 75 „Ἐπεὶ τὸ κλεινὸν Ἴλιον κατεκαύθη.
 „Σὺ δὲ πῶς εἰς ἔρημον ὤδε προήχθης ;
 „Πῶς οὐκ ἀνέβης εἰς τὸ θυμῆρες ὄρος,
 „Τὴν ἀρχὴν αἰτίαν τε χαρμονῆς πάσης ;—
 —„Σὺ γοῦν εἰ Βιργίλιος, ἡ πηγὴ ῥα κείνη,
 80 „Ἐξ ἧς ἐκρέει ποταμὸς εὐφραδείας ;”
 „Ἀπεκρίθην μετ' αἰδοῦς κεφαλὴν κλίνας.
 “Ω τῶν ἄλλων ποιητῶν δόξα καὶ φέγγος,
 „Εὐνους εἶης μοι τῷ μακρὸν τὴν σὴν βίβλον
 „Μελετήσαντι λίαν τ' ἀγασαμένῳ.
 85 „Σὺ μοι διδάσκαλος εἶ, σύ τ' ἀρχηγέτης,
 „Σὺ μόνος, ἐξ οὗ τὸ καλλιεπὲς ὕφος
 „Παρέλαβον τὸ τιμὴν προσενεγκόν μοι.
 „Ἰδὲ τὴν θῆρα τὴν ἐκδιώξασάν με

- „Βοήθησόν μοι, σοφὲ δεδοξασμένε·
 90 „Ἐμποιεῖ γάρ μοι φλεψὶ καὶ σφυγμοῖς τρόμον.” —
 —“Ὅδον ἑτέραν τραπήναι σε προσήκει,”
 Ἄπεκρίνατο θεωρῶν με θρηνοῦντα,
 “Ἴν’ ἐξέλθῃς τῆς χθονὸς ἀγρίας τῆςδε.
 „Ἡ γὰρ θῆρ αὕτη, δι’ ἣν κράζεις, τοῖς ἄλλοις
 95 „Οὐκ ἐᾷ τὴν ἑαυτῆς διελθεῖν τρίβον,
 „Ἄλλ’ ἀπείργει μέχρῃς ἂν αὐτοὺς φονεύσῃ·
 „Οὕτω τε κακοποιὸν κέκτηται φύσιν,
 „Ὡστ’ οὐδὲν αὐτῆς ἀπλήστους πληροὶ πόθους,
 „Καὶ κορεσθεῖσα πλεόν ἢ πρὶν λιμώττει.
 100 „Τὰ ζῶα δ’ ἐστίν, οἷς συμμίσγνυται, πλείστα,
 „Καὶ πλείον’ ἔσται, μέχρῃς ὁ Λυκοθήρας
 „Ἐλθὼν ἐν δειναῖς ὀδύναις αὐτὴν κτείνῃ.
 „Οὗτος οὐ ζήσεται ἐν γαίαις καὶ χρυσίῳ,
 „Ἄλλ’ ἐν ἀρετῇ καὶ στοργῇ καὶ σοφίᾳ.
 105 „Γενετὴν δ’ ἔξει μεταξὺ δύο Φέλτρων,
 „Καὶ σωτὴρ ἔσται ταπεινῆς Ἰταλίας,
 „Ὑπὲρ ἧς ἀπέθανε κόρη Καμίλλα,
 „Εὐρύαλος καὶ Τίρνος Νῆσός τ’ ἐν μάχαις.

- „ Οὗτος οὖν ἐκ πόλεως πάσης διώξει
 110 „ Αὐτήν, ἕως ἂν εἰς Ἀθην ἀποπέμψῃ,
 „ Ἐνθεν τὸ πρῶτον ἐξήγαγεν ὁ φθόνος.
 „ Ὅθεν ἐπ' ἀγαθῷ σοι φρονῶ καὶ κρίνω,
 „ Ὅπως ἔπη μοι, καγὼ δέ σ' ὀδηγήσω,
 „ Ἀξω τ' ἐντεῦθεν δι' αἰωνίου χώρας,
 115 „ Ἐνθ' ὀλολυγμοὺς ἀνέλπιδας ἀκούσῃ·
 „ Ὅψει τ' ἀρχαῖα πνεύματα τετληκότα,
 „ Τὸν δεύτερον θάνατον κραυγαῖς καλοῦντα·
 „ Ὅψει τ' ἐκείνους, οἵτινες εὐαρέστως
 „ Ἐν τῷ πυρὶ μένουσιν, ὥς προσδοκῶντες
 120 „ Εἰς τὸν χῶρόν ποτ' ἀνελθεῖν τῶν μακάρων.
 „ Πρὸς τούτους ἔπειτ' εἰ θέλεις ἀναβῆναι,
 „ Ἔστιν ἐμοῦ ψυχὴ τις ἀξιοτέρα,
 „ Μεθ' ἧς καταλείψω σε πρὶν ἐκχωρήσω.
 „ Αὐτοκράτωρ γάρ, ὃς ὑπερθεν ἀνάσσει,
 125 „ Ὡς τῶν ἑαυτοῦ νόμων ἀφεστηκότα,
 „ Οὐ θέλει μ' ἐλθεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν.
 „ Οὗτος πάντων βασιλεύς, Οὐρανῶν ἄναξ,
 „ Ἐνθ' ἡ πόλις ἔστ' αὐτοῦ καὶ θεῖος θρόνος.

„Ω, μάκαρ ἐκεῖνος, ὃν ἐκεῖσ' ἐκλέξῃ!”

- 130 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “Ποιητά, δέομαί σου,
„ Πρὸς Θεοῦ σ' ἐκλιπαρῶν, ὅνπερ οὐκ ἔγνωνς,
„ Φυγεῖν με τὸ κακὸν τόδ' ἢ τούτου χεῖρον.
„ Ὀδήγησόν με λοιπὸν ὅπου νῦν εἶπας,
„ Ὅπως ἴδω τὴν θύραν ἁγίου Πέτρου,
135 „ Κἀκείνους, οὓς μοι λέγεις οὕτω δυστήνους.”
Τότ' αὐτὸς ἐκίνησεν, ἐγὼ δ' εἰπόμεν.

Ω Δ Η Β΄.

*Δάντου φόβοι.—Βιργιλίου προτροπαί.—Αἱ τρεῖς Οὐράνιαι
Κυρίαί.—Ἐναρξίς τῆς περιηγήσεως.*

- Ἡ μὲν ἡμέρα παρήρχετο, καὶ πάντα
Ὁ μελανώδης ἀὴρ τὰπὶ γῆς ζῶντα
Τῶν πόνων ἀπήλαυνεν· ἐγὼ δὲ μόνος
Ἦτοιμαζόμεν ὑποστῆναι τὸ βάρος
5 Τῆς τε πορείας καὶ τοῦ ψυχικοῦ πάθους,
Ὁ νῦν ἡ πιστὴ μνήμη μου περιγράφει.
Ὡ Μοῦσαι, πνεῦμα θεῖον, νῦν βοηθεῖτε·
Ὡ μνήμη τ', ἐν ᾗ γέγραπται πάνθ' ὅσ' εἶδον,
Νῦν ἡ σὴ φανήσεται σεμνηγορία.
10 „Ὁδηγέ μου ποιητά,” λέγειν ἠρξάμην,
“Ἴδε μου τὴν ἀξίαν εἵποτ' ἀντέχει,
„ Πρὶν εἰς τὴν δεινὴν προχωρήσω πορείαν.
„ Σὺ λέγεις ἐλθεῖν τὸν τοῦ Σιλβίου πάππον,
„ Ἐτ' ὄντα θνητόν, εἰς τὴν τῶν ἀθανάτων

- 15 „ Χώραν ἔχοντα ζῶντος ἀνδρὸς αἰσθήσεις.
 „ Ἀλλ' εἶπερ ὁ κακίας ἐχθρὸς ἀπάσης
 „ Εὖνους ἦν αὐτῷ, φρονῶν καλὰ μέγала
 „ Ἐκβησόμεν' ἐξ αὐτοῦ, ποίου καὶ ποία,
 „ Οὐ δοκεῖ τοῦτ' ἀπρεπὲς ἀνδρὶ φρονίμῳ.
- 20 „ Αὐτὸς γὰρ Ῥώμης τῆς σεμνῆς καὶ τοῦ Κράτους
 „ Ἡρέθη πατήρ ἐν Οὐρανῶν αἰθέρι·
 „ Ῥώμη δὲ καὶ τὸ Κράτος, ἔν' ὀρθῶς εἶπω,
 „ Προωρίσθησαν ὥς ἱερός τις τόπος,
 „ Ἐνθ' ὁ τοῦ Πέτρου διάδοχος ἐδρεύει.
- 25 „ Ἐκ τῆς πορείας, ἣν ἐξύμνησας, ταύτης
 „ Προκατέμαθεν ὅσ' ὑπῆρξεν αἰτία
 „ Τῆς νίκης αὐτοῦ καὶ τῆς Παπικῆς χλαίνης.
 „ Ἦλθεν εἰτ' ἐκεῖ τῆς Ἐκλογῆς τὸ σκεῦος,
 „ Ὅπως ἐνδυναμώσῃ τὴν πίστιν κείνην,
- 30 „ Ἦτις ἔστ' ἀρχὴ τῆς σωτηρίου τρίβου.
 „ Ἀλλ' ἐγὼ πῶς ὑπάγω; τίς τ' ἐπιτρέπει;
 „ Οὐκ εἰμι γὰρ Αἰνείας, οὐδέ γε Παῦλος·
 „ Οὐτ' ἄλλος ἔμ' ἄξιον, οὔτ' ἐγὼ κρίνω.
 „ Ἐὰν οὖν ἐλθεῖν ἐγὼ συγκατανεύσω,

- 35 „Φοβοῦμαι μήπως μωρὸν ἔργον τολμήσω.
 „Σοφὸς εἶ καὶ διορᾶς, εἰ καλῶς λέγω.”
 Ὡς δ' εἴ τις ὅπερ ἤθελ' οὐκέτι θέλει,
 Καὶ διὰ νέους σκοποὺς ἀλλάσσω φρένα
 Τὴν πράξιν, ἥς ἤρξατο, καταλιμπάνει,
- 40 Τοιοῦτος ἤμην ἐν τῇ ζοφώδει ράχει.
 Σκεφθεὶς γὰρ ἀπετράπη· οὐπερ ἠρξάμην
 Ἐγχειρήματος τοσαύτη προθυμία.
 “Εἰ καλῶς ἔγνων τὰ παρὰ σοῦ ρηθέντα,”
 Ἀπήντησεν ἡ σκιά τοῦ μεγαθύμου,
- 45 “Τὴν σὴν ἀπηχρείωσε ψυχὴν ὁ φόβος,
 „Ὡς τὸν ἄνθρωπον συχνῶς οὕτω πιέζει,
 „Ὡστ' ἀποτρέπει παντὸς εὐγενοῦς ἔργου,
 „Ὡς ἵππον θέα ψευδῆς ἀφηνιάζει.
 „Πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ τοσοῦτου σου φόβου
- 50 „Ἐρῶ σοι, πόθεν καὶ τί μαθὼν ὦδ' ἦλθον,
 „Ὅτ' ἐπὶ τοῖς σοῖς πρῶτον ἠχθέσθην πόνοις.
 „Ὅντα μεταξὺ τῶν ὦδε μετεώρων,
 „Καλεῖ με γυνὴ καλὴ καὶ μακαρία,
 „Ἡς τὰς προσταγὰς προθύμως ἡτησάμην.

- 55 „Ὅμμασιν ἄστρον πλεόν ἁκτινοβόλοις
 „Ἦρξατο λέγειν προσηνῆς καὶ γλυκεῖα,
 „Ἀγγελικῇ τῇ φωνῇ προσφθεγγομένη.”—
 —“ὦ κεχαριτωμένη ψυχὴ Μαντύας,
 „Ἦς ἔτ' ἐν τῇ γῇ διατελεῖ τὸ κλέος,
 60 „Διαμενεῖ τ' ἐφ' ὅσον τὸ πᾶν κινεῖται·
 „Φίλος τις ἐμός, ἀλλ' οὐ φίλος τῆς τύχης,
 „Οὔτω κωλύετ' ἐν τοῖς ἐρήμοις τόποις
 „Καθ' ὁδόν, ὥστ' ἐκ φόβου τρέπετ' ὀπίσω·
 „Καὶ δέος μήπως ἤδη παρεπλανήθη,
 65 „Κάγώ πρὸς ἐπαρωγὴν ἦλθον βραδέως,
 „Ὡς ἐν οὐρανοῖς ἤκουσα περὶ τούτου.
 „Ἄγε δὴ κινήθητι, σαῖς τ' εὐεπείαις
 „Καὶ πᾶσι τρόποις, οἷς δύναται σωθῆναι,
 „Αὐτῷ βοήθει, κάμοι συνεργὸς γίνου.
 70 „Εἰμὶ Βεάτριξ, ἐγὼ τε σ' ἀποστέλλω·
 „Ἐρχομ' ἐνθεν μοι ποθητὸν ἐπιστρέψαι.
 „Φίλτρον ἐκίνησέ με, λόγους τ' ἐμπνέει.
 „Ὅτ' ἔσομ' ἐνώπιον τοῦμοῦ Κυρίου,
 „Αὐτῷ συχνάκις περὶ σοῦ καλῶς λέξω.”—

- 75 —“ Ἡ μὲν ἐσιώπησεν, ἐγὼ δ' ἠρξάμην.”
 “ Ὡ δέσποινα, κάτοχε τοῦ μόνου δώρου,
 „ Δι' οὐπερ τάνθρώπινον ἐξέχει γένος
 „ Πάντων τῶν ἐν οὐρανῷ τῷ μειοτρόχῳ·
 „ Οὕτως εὐάρεστόν μοι τὸ πρόσταγμά σου,
 80 „ Ὡστ' ἀμέσως ὑπείκων δοκῶ βραδύνειν.
 „ Οὐ χρήζεις πέρα φράζειν τὰς σὰς ἐφέσεις·
 „ Ἀλλὰ λέγε μοι, πῶς κατέβης ἐνταῦθα
 „ Ἐν τῷ χαμηλῷ τούτῳ κέντρῳ, λιποῦσα
 „ Τὸν εὐρὺν χῶρον, ἔνθ' ἐπανελθεῖν θέλεις.” —
- 85 —“ Ἐπεὶ τὰ πάντ' εἰς βάθος εἰδέναι βούλει,
 „ Ἐρῶ σοι βραχυεπῶς,” εἶπεν ἐκείνη,
 “ Ὡς οὐκ ἐνθάδε δειλιῷ καταβῆναι.
 „ Ἐκεῖνα μόνα πᾶς ὀφείλει φοβεῖσθαι,
 „ Ἄπερ δύναται προξενεῖν αὐτῷ βλάβην·
 90 „ Οὐχὶ δὲ τᾶλλα· ταῦτ' οὐ γὰρ φοβητέα.
 „ Τοιάδ' ἐγὼ χάριτι κατέστην θεία,
 „ Ὡστ' ἡ τληπάθει' ὑμῶν οὐδέν με βλάπτει,
 „ Οὔτε φλόξ τούτου τοῦ πυρὸς ἅπτεταί μου.
 „ Ἐν Οὐρανοῖς εὐμενὴς ἐστι Κυρία,

- 95 „Οικτείρουσα τὸν ἄνδρα, πρὸς ὃν σε στέλλω,
 „Ὡς τὰς στυγεράς ἄνω κάμπτουςα κρίσεις.
 „Αὕτη Λουκίαν μετακαλεσαμένη,
 „Εἶπε· “Νῦν ὁ σὸς πιστὸς σοῦ χρεῖαν ἔχει·
 „Αὐτὸν ἐνθέρμως καγὼ συνίστημί σοι.”
- 100 “Λουκία πάντων ἐχθρὰ σκληροκαρδίῳ
 „Εὐθὺς ἀνέστη, κ' εἰς τόπον ἦλθεν ὅπου
 „Μετὰ τῆς Ῥαχήλ καθήμεν τῆς ἀρχαίας·
 „Εἶπε· “Βεάτριξ, ἀληθὴς θεῖος αἶνος,
 „Πῶς οὐ βοηθεῖς τῷ σε πεφιληκότι,
- 105 „Διὰ σέ τ' ἐξελθόντι τοῦ χύδην ὄχλου;
 „Οὐκ ἀκούεις νῦν αὐτοῦ τοὺς οἰκτροὺς θρήνους;
 „Οὐχ ὁρᾷς αὐτὸν μαχόμενον θανάτῳ
 „Ἐπὶ ποταμοῦ θαλάσσης δεινοτέρου;”
 “Οὐδεὶς ποτ' ἐν τῷ κόσμῳ θήρεῦον κέρδος,
- 110 „Ἡ βλάβην ἀποφεύγων, ἔδραμε τόσον,
 „Ὅπόσον ὅτ' ἤκουσα τοιούτους λόγους.
 „Ὡδε κατέβην ἐκ τῆς μακάρων ἔδρας,
 „Ἐχουσα πίστιν εἰς τὸ σὸν καλῶς λέγειν,
 „Ὅπερ τιμᾷ σε καὶ τοὺς ἀκούσαντάς σου.”—

- 115 —“ Εἰποῦσα ταῦτα, τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύοις
 „ Πρὸς με λάμποντας προσέτρεψε, καὶ τοῦτο
 „ Ἐπετάχυνεν ἐμὴν ἄφιξιν ὧδε.
 „ Παρὰ σέ δ' ἐλθών, ὡς προὔτρεψεν ἐκείνη,
 „ Ἐσωσά σε τῆς θηρός, ἥτις τὴν ὄρους
 120 „ Τοῦ καλοῦ προσέλευσιν ἐκώλύέ σοι.
 „ Τί τὸ λοιπόν; διὰ τί, διὰ τί μένεις;
 „ Πῶς εἰ τοσοῦτον ἄνανδρος τὴν καρδίαν;
 „ Πῶς οὔτε τόλμην οὔτε θρασύτητ' ἔχεις,
 „ Ἐν ᾧ τοιαῦται τρεῖς μάκαιραι Κυρίαι
 125 „ Ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπὲρ σοῦ μεριμνῶσι,
 „ Καλὰ σοι δ' οὔμοι προσυπισχνοῦνται λόγοι;”
 Ὡσπερ τᾶνθος ἐκ πάγους ὑκτίου κύπτει,
 Καὶ μένει κλειστόν· ἡλίου δ' ἀνιόντος,
 Ἐπὶ τοῦ καυλοῦ διανοιχθὲν ὀρθοῦται·
 130 Οὕτως ἐμαυτὸν ἀναψυχθέντ' ἡσθάνθην·
 Καὶ τοσοῦτον ἐν ἐμοὶ θάρσος ἐπήλθεν,
 Ὡστ' ἀπεκρίθην ὡς ἄνθρωπος γενναῖος.
 “Ὡ ψυχὴ φιλέλεος, προστάτριά μου,
 „ Καὶ σὺ φιλόφρων ὁ τάχος ὑπακούσας

- 135 „Οἷς αὐτὴ λόγοις πιστοῖς παρώτρυνέ σε!
„Οὕτω ταῖς σαῖς προτροπαῖς ἐν τῇ καρδίᾳ
„Ἐνέσταξάς μοι πόθον τοῦ προχωρῆσαι,
„Ὡστ' εἰς τὴν πρώτην πρόθεσιν ἐπανῆλθον.
„Ἄγε δὴ, μία θέλησις ἡμῖν ἔστω·
- 140 „Σύ μοι ποδηγός, σὺ κύριος, σύ τ' ἄρχων.”
Αὐτῷ ταῦτ' εἶπον· ὁ δ' ἔπειτα προέβη,
Ἐγὼ δ' εἰς τὴν ἀγρίαν ὁδὸν εἰσῆλθον.

Ω Δ Η Γ'.

Αἱ πύλαι τοῦ Ἄδου.—Τὸ προπύλαιον.—Οἱ Οὐδέτεροι
καὶ Ἄγγελοι οὔτε ἀποστάται οὔτε πιστοί.—Κελε-
στῖνος ὁ Ε'.—Ὁ Ἀχέρων.—Ὁ Χάρων.
—Διάβασις.—Σεισμός.

- Ἐνθάδ' αἱ πύλαι τῆς πόλεως τῶν γόων
Ἐνθάδ' αἱ πύλαι τῆς αἰωνίου λύπης·
Ἐνθάδ' ἡ χώρα τοῦ καταράτου γένους.
Τοῦ Πλάστου μου σκοπὸς ἦν Δικαιοσύνη.
5 Θεία Δύναμις ἐδημιούργησέ με,
Ἡ μέγιστη Σοφία, τὸ πρῶτον φίλτρον.
Οὐδέν ποτ' ἦν οὐδαμοῦ πρὶν ἐμοῦ κτίσμα,
Πλὴν αἰωνίων, ὧν εἰς κἀγὼ τυγχάνω·
Ἄφες πᾶς ὧδ' εἰσιὼν πᾶσαν ἐλπίδα.
10 Τοὺς λόγους τούτους διὰ χροιάς μελαίνης
Γεγραμμένους ἀναγνοὺς ἐπὶ πυλῶνος,
Εἶπον· “ Προστάτα, σκληρὸς δοκεῖ τῶν λόγων

- „Τούτων ὁ νοῦς.” Ὁ δ' ἄτε συνετὸς ἔφη·
 “ Πᾶσαν ὧδ' ὑπόνοιαν ἔᾶν προσήκει·
 15 „ Πᾶν αἴσθημ' ἀνανδρίας ὧδε θανέτω.
 „ Εἰς τὸν τόπον ἦλθομεν, ἐνθ' ἔλεγόν σε
 „ Ὅψεσθαι ψυχὰς ἀλγεινὰς καὶ δυστήνους,
 „ Ἀπολεσάσας τὸ νοητικὸν δῶρον.”
 Ἔπειτα δ' ἐνθεὶς τὴν χεῖρα τῇ χειρί μου,
 20 Προσώπῳ παιδρῷ καὶ θαρρεῖν με ποιοῦντι,
 Εἰς τὰ μυστικὰ θεάματ' ἤγαγέ με.
 Ἐκεῖ στεναγμοί, κλαυθμοί, γόοι μυρίοι
 Ἀντεπίαχον δι' αἴρος ἀνάστρου,
 Ἐφ' οἷς δακρύνειν ἐγὼ πρῶτον ἠρξάμην.
 25 Γλῶσσαι ποικίλαι, φρικώδεις ὁμιλίας,
 Τῆς λύπης ὀλολυγμοί, τῆς ὀργῆς τόνοι,
 Ὁξυφωνίαι βραγχαὶ καὶ χειρῶν κτύπος
 Ἀπετέλουν θόρυβον περιδινοῦντα
 Ἀεὶ περὶ τὸν ἄχρουν αἰθέρ' ἐκείνον,
 30 Ὡς ἄμμος ἐκ λαίλαπος συστρεφομένη.
 Ἐγὼ δὲ τὸν νοῦν ὅλος ἰλιγγιάσας,
 Εἶπον· “ Προστάτα, τί ἔσθ' ὅπερ ἀκούω ;

- „Καὶ τίνες οἱ πάσχοντες ὑπ' ἀχθιδόνοσ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Τὴν οἰκτρὰν ταύτην τύχην
 35 „Ἐλαχον αἱ λυπηραὶ ψυχαὶ τῶν, ὅσοι
 „Ἐξήσαν ἄνευ ψόγου κἄνευ ἐπαίνου.
 „Εἰσὶ σύμμικτοι τῷ κακῷ χορῷ τούτῳ
 „Ἀγγελοι γεγονότες μήτ' ἀποστάται
 „Μήτε πιστοί, πλὴν ἑαυτοῖς μόνοις φίλοι.
 40 „Ἐξώσθησαν δ' οὐρανῶν, οὓς ἐξημαύρουν,
 „Ἀδεκτοὶ δ' ἐν τῷ βαθεῖ μένουσιν Ἀδῃ,
 „Ὡς μὴ πρὸς τούτων οἱ κακοὶ δοξασθῶσι.”
 Κἀγώ· “Προστάτα, τί τὸ βαρύνον πάθος
 „Αὐτοὺς καὶ ποιοῦν θρηνεῖν οὕτως σφόδρα;”
 45 Ὁ δέ, “Διὰ βραχέων,” εἶπεν, “ἐρῶ σοι
 „Οὐκ ἔχουσ' οὗτοι τὴν τοῦ θανεῖν ἐλπίδα·
 „Αὐτῶν δ' ὁ βίος ἐστὶ ταπεινὸς οὕτως,
 „Ὡστε ποθοῦσι πᾶσαν ἐτέραν τύχην.
 „Οὐκ ἔμειν' ἐν τῷ κόσμῳ φήμη τις τούτων·
 50 „Οὐκ εἰς' ἄξιοι δικαιοσύνης κ' οἴκτου.
 „Μὴ μελέτω σοι τούτων· βλέπε κἀπέρχου.”
 Ἐγὼ τότε εἶδον ἀτενίσας σημαίαν

- Δινοῦσαν καὶ τρέχουσαν οὕτως ὠκέως,
 Ὡστ' ἀπαξιοῦν πᾶσαν ἐδόκει παῦλαν.
- 55 Ἐξόπισθεν δὲ σειρὰ μακρὰ τοιαύτη
 Ἦρχετ' ἀνθρώπων, ὥστ' οὐδέποτ' ῥόμην
 Τὸν θάνατον τοσούτους ἐξαφανίσαι.
 Ὡς δ' ἔγνων τούτων τινάς, τότε ἀτενίσας
 Ἀνθρώπου γνωστοῦ τὴν σκιὰν εἶδον, ὅστις
- 60 Ἐπραξ' ἄρνησιν ἀγενῶς τὴν μεγάλην.
 Εὐθὺς κατενόησα, καλῶς τ' ἐείσθην,
 Ὡς ἦδε μερὶς ἀνθρώπων ἦν δυστήνων,
 Ἀπεχθῶν Θεῷ καὶ Θεοῦ πολεμίους.
 Οἱ μήποτ' ὄντες ζωὴν τάλανες οὔτοι
- 65 Ἦσαν πάγγυμνοι καὶ νυγμοῖς τετρωμένοι
 Βρυουσῶν ἐκεῖ σφηκῶν τε καὶ μυώπων.
 Ἐκ τῶν παρειῶν δ' αὐτῶν ἔρρεεν αἷμα,
 Ὅ τοῖς ποσὶ σύμμικτον δάκρυσι πίπτον
 Ὑπὸ σκωλήκων φρικτῶν ἀπερῥοφᾶτο.
- 70 Εἶτα δὲ τρέψας τὰς ὄψεις πορρώτέρω,
 Εἶδον παρὰ τὰς ὄχθας ποταμοῦ πληθός·
 Εἶπον δέ· “ Προστάτα, νῦν ἐπίτρεψόν μοι,

- „Ὅπως γινῶ, τίνες οὗτοι, καὶ τίς ἀνάγκη
 „Αὐτοὺς ἐπείγει ταχέως διαβῆναι,
 75 „Ὡς διὰ φωτὸς ἀμυδροῦ διακρίνω.”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Ταῦτα σὺ πάντα γνώσῃ,
 „Ὅταν ἐπιστήσωμεν ἤδη τὸ βῆμα
 „Ἐπ’ Ἀχέροντος ποταμοῦ τοῦ γοώδους.”
 Τότε κλίνας τὰς ὄψεις μετ’ αἰδοῦς κάτω,
 80 Καὶ φοβούμενος μὴ γένωμαι δι’ ὅχλου,
 Ἔως ποταμοῦ τοῦ λαλεῖν ἐπανσάμην.
 Ἄλλ’ ἰδού δὴ πρὸς ἡμᾶς ἔρχετ’ ἐν σκάφει
 Γέρων λευκόθριξ, τὴν πολιὰν ἀρχαῖος,
 Κραυγάζων· “Οὐαὶ ὑμῖν, ψυχὰι πανώλεις,
 85 „Οὐκ ἐλπίς ὑμῖν οὐρανῶν ἰδεῖν φέγγος.
 „Ἦκω πορθμεύσων ὑμᾶς εἰς πέραν ὄχθην,
 „Εἰς αἰώνιον σκότος, εἰς πῦρ καὶ πάγον.
 „Σὺ δέ, τί ζητεῖς ἐνταῦθα, ψυχὴ ζῶσα;
 „Ἀποχωρίσθητι δὴ τῶν νεκρῶν τούτων.”
 90 Ἄλλ’ ὥς εἶδέ με βραδύνοντ’ ἐκχωρῆσαι,
 Εἶπε· “Δι’ ἄλλης ὁδοῦ, δι’ ἄλλου πόρου,
 „Οὐκ ἐντεῦθεν, εὐρήσεις τρόπον ἐξόδου.

- „ Πλὴν λεπτοτέρου χρήξεις πρὸς τοῦτο σκάφους.”
 Προστάτης δ' αὐτῷ· “ Χάρων, μὴ παροργίζου·
 95 „ Τοῦτ' ἔστι θέλημ' ἄνω τῶν δυναμένων
 „ Ὅ,τι θέλουσι· περαιτέρω μὴ ζῆτει.”
 Τότ' οὖν ἀτρεμεῖς τὰς πολύτριχας γνάθους
 Ἔσχεν ὁ πορθμεὺς τοῦ πελιδνοῦ τενάγους,
 Οὐ τοὺς ὀφθαλμοὺς περιεκύκλουν φλόγες.
 100 Αἱ ψυχὰι δ' αὖται γυμναὶ καὶ κεκμηκυῖαι,
 Βρύχουσαι τοὺς ὀδόντας ἤλλαξαν χρῶμα,
 Ὡς ἤκουσαν πορθμέως τοὺς σκληροὺς λόγους·
 Ἐβλασφήμουν τὸν Θεὸν καὶ τοὺς γενέτας,
 Ἀνθρώπων γένος, τόπον, χρόνον καὶ σπέρμα·
 105 Ἐαυτῶν καταγωγῆς γεννήσεώς τε.
 Ἐπειτα προὔχωρῃσαν πᾶσαι συμμίγδην,
 Κλαίουσαι πικρῶς, πρὸς τὴν ἀποφράδ' ὄχθην,
 Ἐνθ' ἵξεται πᾶς, ὃς Θεὸν οὐ φοβεῖται.
 Ὁ Δαίμων Χάρων ὀφθαλμοῖς καταπύροις
 110 Σημαίνων, αὐτὰς συνηγέλαξε πάσας,
 Παίων τῇ κώπῃ τὰς σπεύδειν βραδυνούσας.
 Ὡσπερ ἐν φθινοπώρῃ τὰ φύλλα πίπτει

- Ἀλλεπάλληλα, μέχρις ὁ κλάδος τέλος
 Ἀποδῶ τῇ γῇ στολισμὸν αὐτοῦ πάντα,
 115 Οὔτω τὸ κακοφυῆς Ἀδάμου σπέρμα
 Ὅρμαῖ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκτὴν ἐπαλλήλως
 Διὰ νευμάτων, ὡς ὄρνις πρὸς τὴν κλῆσιν·
 Οὔτω πρὸς τὸ κελαινὸν βαίνουσι κῦμα,
 Καὶ πρὶν περαιωθῶσιν ἀντικρὺ πᾶσαι,
 120 Ὅμιλος ἐκεῖ συσσωρεύεται νέος.
 “ Τέκνον μου,” φησὶν ὁ παῦς μοι προστάτης,
 “ Πάντες ἐν ὀργῇ τοῦ Θεοῦ τεθνηκότες
 „ Ἐκ πάσης χώρας συναθροίζοντ’ ἐνταῦθα,
 „ Καὶ τὸν ποταμὸν σπεύδουσι διαβῆναι·
 125 „ Κεντεῖ γὰρ αὐτοὺς θεία Δικαιοσύνη,
 „ Τὸν φόβον αὐτῶν μετατρέπουσ’ εἰς πόθον.
 „ Ἐντεῦθεν οὔ ποτ’ ἔβη ψυχὴ δικαία·
 „ Εἰ δ’ ὁ Χάρων κατὰ σοῦ νῦν αἰτιάται,
 „ Νοεῖν δύνασαι, τί ποτ’ αὐτὸ σημαίνει.”
 130 Ταῦτα δ’ εἰπόντος, ἡ βαθύγυνος χώρα
 Ἐσείσθη τόσον, ὥστ’ ἔτι νῦν ἐκ τρόμου
 Ἡ μνήμη μ’ ὅλον ἰδρῶτι περιχέει.

Ἄνεμος πνεύσας ἐκ τῆς δακρυογόνου
Γῆς ταύτης διήστραψε φῶς ἐρυθρόχρουν,
135 Πᾶσαν αἴσθησιν ἐν ἐμοὶ καταλῦσαν·
Ἐπεσον δ' ὡς ἄνθρωπος κρατηθεὶς ὕπνῳ.

Ω Δ Η Δ'.

Ὁ πρῶτος κύκλος.—Τὸ προαύλιον.—Οἱ ἀβάπτιστοι.—
Ἡ εἰς Ἀδου κατάβασις τοῦ Χριστοῦ.—Οἱ μεγάλοι
ποιηταί.—Ἐθνικοὶ τινες ἔνδοξοι.

Ἀπέσεισ' ἀπὸ κρατὸς τὸν βαθὺν ὕπνον
Ἐκραγείσα φρικώδης βροντή, κἀνέστην
Αἴφνης, ὥσπερ τις, ὃς ἐξηγέρθη βία.
Τὰς ἀνειμένας ὄψεις πέριξ κινήσας,

5 Ὅλος ὄρθιος, ἀτενὲς διεσκόπουν
Τοῦ διαγνῶναι τὸν τόπον, ἔνθ' ἰστάμην.
Καὶ μὴν εὗρον ἐμαυτὸν ἐπὶ τοῦ χείλους
Τῆς ὀδυνηρᾶς κοιλάδος τῆς ἀβύσσου,
Ἐνθ' ἀντηχεῖ πάταγος ἀπείρων γόων.

10 Ζοφώδης ἦν, βαθεῖα καὶ νεφελώδης
Οὕτως, ὥστε τὸ βλέμμα πήξας εἰς βάθος
Οὐκ ἠδυνήθην πρᾶγμά τι διακρίναι.
“Ἄγ' εἰς τὸν κόσμον τοῦ σκότους καταβῶμεν,”
Ὁ ποιητὴς μοί φησιν, ἔξωχρος ὅλος·

- 15 “ Ἐγὼ μὲν πρῶτος, σὺ δὲ δεύτερος ἔσῃ.”
 Ὡς δ' εἶδον αὐτὸν ἐγὼ κατωχριῶντα,
 Εἶπον· “ Πῶς ἐλεύσομαι, σοῦ πτοουμένου,
 „ Ὃς ἐν τοῖς ἐμοῖς ἐπαρήγεις μοι φόβοις ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Τὸ τῶν πασχόντων ᾧδε
 20 „ Ἀχθος ἐπ' ἐμοῦ προσώπου διαγράφει
 „ Τὸν οἶκτον αὐτόν, ὃν σὺ φόβον νομίζεις.
 „ Ἀγωμεν· ἡ μακρὰ γὰρ ὁδὸς ἐπείγει.”
 Οὗτος δὲ προβὰς ἡγάγέ μ' εἰς τὸν πρῶτον,
 Ὃς τὴν ἄβυσσον περιτειχίζει, κύκλῳ.
 25 Ἐκεῖ γοῦν, ὅσον ἐξ ἀκοῆς εἰκάσαι,
 Οὐκ ἦσαν κλαυθμοί, πλὴν στεναγμοὶ ποιοῦντες
 Τὸν αἰώνιον ὑποτρέμειν ἀέρα·
 Ἐγίνοντο δ' ἐκ λύπης ἄνευ βασάνων,
 Ἦνπερ ἡσθάνοντ' ἐκεῖ μεγάλα πλήθη
 30 Ἀναριθμήτων ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων.
 Πρὸς ἐμέ δ' ὁ Προστάτης· “ Οὐκ ἐρωτᾷς με,
 „ Τί πνεύματα ταῦτ' ἐστίν, ἃ βλέπεις ᾧδε ;
 „ Ἀλλ' οὖν θέλω σ' εἰδέναι, πρὶν προβῆς πρόσω.
 „ Οὗτοι μὲν οὐχ ἡμαρτον, ἀλλ' ἡ χρηστότης

- 35 „ Οὐκ ἤρκεσ' αὐτοῖς, ὥς οὐ τετυχηκόσι
 „ Τοῦ βαπτίσματος, θύρας τῆς σῆς λατρείας.
 „ Γενόμενοι γὰρ πρὶν τῆς Χριστοῦ θρησκείας,
 „ Οὐκ ἐλάτρευσαν τὸν Θεόν, ὥσπερ ἔδει·
 „ Εἰς δ' ἐνθάδ' εἰμὶ καὶ γὰρ μεταξὺ τούτων.
- 40 „ Δι' ἐλλείψεις τοιαύτας, οὐχὶ δι' ἄλλο
 „ Πταῖσμ' ὀλώλαμεν· κόλασις δ' ἡμῖν μόνη
 „ Τὸ διάγειν ἐν πόθοις ἄνευ ἐλπίδος.”
 Δεινὴν ἡσθάνθην λύπην ἀκούσας ταῦτα·
 Πολλοὺς γὰρ ἄνδρας ἀξίας ὑπερόχου
- 45 Ἔγνω ἐν τούτῳ τῷ κύκλῳ μετεώρους.
 “ Προστάτα κάρχων ἐμός, λέγε μοι, λέγε,”
 Εἶπον περὶ πίστεως βεβαιωθῆναι
 Θέλων ἐκείνης, ἣ νικᾷ πᾶσαν πλάνην,
 “ Ἐξῆλθέ τίς ποτ' ἐντεῦθεν δι' ἰδίαν
- 50 „ Ἀξίαν ἢ δι' ἄλλου, γεγωνὸς μάκαρ ;”
 Ὁ δ' ἐννοήσας τῶν λόγων τὸ κρυψίνουν
 Ἀπεκρίθη μοι· “ Νέηλυσ ἐνταῦθ' ἤμην,
 „ Ὅτε καταβάντ' εἶδον ἰσχυρὸν ἄνδρα,
 „ Ὃς ἐστεφανωμένος σημείῳ νίκης

- 55 „ Ἐξήγαγε τὴν σκιὰν τοῦ πρωτοπλάστου,
 „ Υἱοῦ τ' Ἀβελ καὶ Νῶε καὶ Μωϋσέως
 „ Εὐπειθοῦς νομοθέτου, καὶ πατριάρχου
 „ Ἀβραὰμ καὶ Δαυῖδ τοῦ βασιλέως,
 „ Ἰσραὴλ τε σὺν πατρὶ καὶ σὺν τοῖς τέκνοις
- 60 „ Καὶ σὺν Ῥαχὴλ, ὑπὲρ ἧς ἔκαμε τόσον,
 „ Καὶ πολλῶν ἄλλων, μακαρίους ποιήσας.
 „ Θέλω δέ σε γινώσκειν, ὅτι πρὸ τούτων
 „ Οὐδέν ποτ' ἀνθρώπινον ἐσώθη πνεῦμα.”
 Ταῦτα λέγοντος, ἐβαδίζομεν πρόσω,
- 65 Διαβαίνοντες ἐμμενῶς τὸν δρυμῶνα,
 Δρυμῶνα, λέγω, πνευμάτων καταπύκνων.
 Ἄλλ' οὐκ ἦν πολὺ μακρὰν ἡμῶν ὁ δρόμος
 Ἐκεῖθεν εἰς κορυφὴν, ὅτε πῦρ εἶδον
 Διῆκον δι' ὀρφνώδους ἡμισφαιρίου.
- 70 Μικρὸν μὲν ἦμεν ἀφεστῶτες ἐκεῖθεν,
 Ἄλλ' οὐ τοσοῦτον, ὥστε μὴ διακρίναι,
 Ὅτι τόπος ἦν οὗτος ἀνδρῶν ἐξόχων.
 “Ὡ Σύ, σοφίαν καὶ τέχνην τιμῶν πᾶσαν,
 „ Οὔτοι τίνες, οἱ τιμὴν ἔχουσι τόσῃν,

75 „Ὡστε συνεδρεύουσι χωρὶς τῶν ἄλλων ;”

‘Ο δὲ πρὸς ἐμέ· “Τὸ μέγα κλέος τούτων

„Τὸ διαλάμψαν ἄχρι τῶν ἡμερῶν σου

„Ἐδωκ’ αὐτοῖς θεόθεν τὴν χάριν ταύτην.”

Τότε φωνὴ τοῖς ἐμοῖς ὥσιν ἠκούσθη·

80 “Τὸν ἔξοχον ποιητὴν δεῦτε τιμᾶτε,

„Οὐπερ ἀποῦσ’ ἡ σκιά νῦν ἐπιστρέφει.”

Τῆς φωνῆς σιγησάσης, τέσσαρας εἶδον

Σκιὰς μεγάλας πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένας,

Οὔτε λύπης ἢ χαρᾶς ἐχούσας ὄψιν.

85 Προστάτης δ’ οὐμὸς ᾧδ’ ἤρξατό μοι λέγων·

“Ὅρα τοῦτον, ὃς ἐν χειρὶ φέρων ξίφος

„Ἐρχεται πρὸ τῶν τριῶν ὥσεί τις ἄναξ.

„Οὗτος Ὅμηρος, ποιητὴς κορυφαῖος·

„Ὁ δ’ ἄλλος Ὀράτιος, σατυρογράφος·

90 „Ὁ τρίτος Ὀβίδιος, Λουκανὸς δ’ οὗτος.

„Ὡς δὲ τούτων ἕκαστος συγκοινωνεῖ μοι

„Κλήσεως, ἣν ἤχησε νῦν φωνὴ μία,

„Τιμὴν μοι παρέχουσι καλῶς ποιοῦντες.”

Οὕτω συνελθὼν τὸ μέγ’ εἶδον σχολεῖον

- 95 Τῆς ποιήσεως τοῦ πρώτου διδασκάλου,
 Ἄς ὡς αἰτὸς ὑπερίπταται πάντων.
 Μικρόν τι πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες,
 Ἐστράφησαν πρὸς ἐμὲ προσνεύσαντές μοι·
 Προστάτης δ' οὐμὸς τούτοις ἐπεμειδία.
- 100 Ἀλλ' ἔτι πλείω τιμὴν ἀπένειμάν μοι,
 Εἰς τὴν ἐαυτῶν προσλαβόντες χορείαν,
 Ὡστ' ἤμην ἐν τηλίκοις ἀνδράσιν ἔκτος.
 Μέχρι τοῦ φωτὸς ἐπορευόμεθ' οὕτω,
 Λόγους περὶ πραγμάτων σιωπητέων
- 105 Ποιούμενοι, καθάπερ ἐκεῖ προσῆκεν.
 Ἀφικόμεθ' εἰς πόδας εὐγενοῦς πύργου,
 Τείχεσ' ὑψηλοῖς ἐπτάκις κυκλουμένου,
 Ῥύακί τε διαυγῇ περιειργμένου·
 Τοῦτον δὲ διέβημεν ὥσεί γῆν χέρσον.
- 110 Δι' ἐπτὰ θυρῶν σὺν τοῖς σοφοῖς εἰσέβην·
 Ἦλθομεν δ' εἰς λειμῶνα νεαρᾶς χλόης.
 Ψυχαὶ σοβαραὶ τὰς ὄψεις ἐμβριθεῖς τε
 Παρῆσαν ἐκεῖ, σεμνοπρεπεῖς τὴν θεάν,
 Ὅμιλοῦσαι σπανίως φωνῇ γλυκεῖα.

- 115 Μετέβημεν οὖν ἐστῶτες κατ' ἰδίαν
 Εἰς τόπον αἰπύν, ἀσκεπῇ καὶ φεγγώδη,
 Ὅθεν ἐθεωροῦμεν πάντας καὶ πάντα.
 Ἐπὶ τῆς ποικιλανθοῦς ἐκεῖ δὴ χλόης
 Τὰ μάλ' ἔξοχα πνεύματ' ἐφάνησάν μοι,
- 120 Ἄπερ ἰδὼν ἔνδοξον ἑμαντὸν κρίνω.
 Εἶδον Ἡλέκτραν σὺν πολλοῖς ἀκολούθοις,
 Ἐν οἷς ἔγνων Ἑκτορα καὶ τὸν Αἰνείαν
 Καὶ τὸν Καίσαρ' ἔνοπλον, δριμύν τὸ βλέμμα.
 Εἶδον Πενθεσίλεια καὶ τὴν Καμίλλαν
- 125 Ἐτέρωθεν, βασιλὲ' εἶδον Λατῖνον,
 Συγκαθήμενον θυγατρὶ Λαυινίᾳ.
 Εἶδον τὸν Βροῦτον, διώκτην Ταρκυνίου,
 Λουκρητίαν, Μαρκίαν καὶ Κορνηλίαν,
 Καὶ Σαλαδῖνον ἐστῶτα κατὰ μόνας.
- 130 Εἶτα τὰς ὄψεις ἀνυψώσας μικρόν τι
 Εἶδον τὸν διδάσκαλον τῶν ἐδρευόντων
 Ἐν τῇ τῶν φιλοσόφων οἰκογενείᾳ.
 Πάντες θαυμάζουσ' αὐτόν, πάντες τιμῶσιν.
 Ἐκεῖ δὴ τὸν Σωκράτη καὶ Πλάτων' εἶδον

- 135 Προϊστάμενον τῶν ἐστηκότων ἄλλων,
 Δημόκριτον, τὸν κόσμον τῇ Τύχῃ δόντα,
 Θάλητ', Ἀναξαγόραν καὶ Διογένη,
 Ἐμπεδοκλῇ, Ζήνωνα σὺν Ἡρακλείτῳ.
 Τὸν ποιότητος βαθὺν ἐταστὴν εἶδον,
- 140 Διοσκορίδην, φημί, μεθ' ὃν Ὀρφέα,
 Τούλλιον, Λῖνον, ἡθικόν τε Σενέκαν,
 Εὐκλείδην γεωμέτρην καὶ Πτολεμαῖον,
 Ἴπποκράτη, Γαληνόν, σὺν δ' Ἀβισίνα
 Τὸν Ἀβερρόνῃ ὑπομνηματογράφον.
- 145 Ἀπάντων δ' οὐ δύναμαι ποιεῖσθαι μνεῖαν·
 Τοῦ θέματος γὰρ τὸ μῆκος κατεπείγει,
 Τῶν δ' ἔργων λόγοι πολλάκις ἐλαττοῦνται·
 Ἡ δ' ἐξὰς τῶν ποιητῶν τρέπετ' εἰς δύο·
 Σοφὸς δ' ἡγήτωρ δι' ἄλλης ὁδοῦ μ' ἄγει
- 150 Ἐξ ἡρεμούντος εἰς ἀέρα δονοῦντα·
 Ἐρχομαι δ' ἔνθα φέγγος ἰδεῖν οὐκ ἔστιν.

Ω Δ Η Ε'.

Ὁ δεύτερος κύκλος.—Ὁ Μίνως.—Ἡ ἀεικίνητος λαῖλαψ.

—Οἱ ἀμαρτήσαντες ἐξ ἔρωτος.—Ἡ Φραγκίσκη.

Οὕτως ἐκ κύκλου κατέβημεν τοῦ πρώτου

Εἰς τὸν δεύτερον, ἔκτασιν μὲν ἐλάττω,

Ἀλλὰ πλείονα περιέχοντα γόον.

Ἴστατ' ἐκεῖ φρικώδης καὶ βρέμων Μίνως·

5 Εἰς τὴν εἴσοδον τὰ πταίσματ' ἐξετάζει,

Δικάζει, πέμπει, καθὰ περιελίεται.

Ὅταν γὰρ ἐναγῆς τις ψυχὴ πρὸς τοῦτον

Παρουσιασθῇ, πᾶσ' ἐξομολογεῖται·

Αὐτὸς δὲ γνώστης ἀμαρτημάτων πάντων,

10 Ἄδου βλέπει τί μέρος ἐκάστη πρέπει.

Τοσάκις δὲ τὴν οὐρὰν συμπεριστρέφει,

Ὅσους ἂν βαθμοὺς κάτω πεμφθῆναι θέλῃ.

Ἄει παρίσταντ' ἔμπροσθεν αὐτοῦ πλείσται

Ἀμοιβαδὸν ἐκάστη τοῦ δικασθῆναι.

- 15 Λέγουσιν, ἀκούουσι, κρημνίζοντ' εἶτα.
 “ὦ σύ, τί ζητεῖς ἐν τῷδε τῷ κλαυθμῶνι ;”
 Εἰπέ μοι Μίνως, ὥς εἶδέ μ', ἀνακόπτων
 Τὴν σειρὰν τηλικαύτης ὑπηρεσίας.
 “Βλέπ' ἐπὶ τίνι θαρρῆεις, καὶ πῶς ἐμβαίνεις”
- 20 „Μή σ' ἀπατήσῃ τὸ πλάτος τῆς εισόδου.”
 Προστάτης δ' ἐμὸς αὐτῷ. “Τί δὴ κραυγάζεις ;
 „Μὴ κώλυ' αὐτοῦ τὴν τολμηρὰν πορείαν.
 „Τοῦτ' ἔστι θέλημ' ἄνω τῶν δυναμένων
 „Ὅ,τι θέλουσιν περαιτέρω μὴ ζῆτει.”
- 25 Νῦν ἄρχοντ' οἰμωκτικαὶ φωναὶ καὶ θρῆνοι
 Ἀκουόμενοι· νῦν ἀφικόμην ἔνθα
 Πλείστοι κλαυθμοὶ πλήττουσι τὰς ἀκοάς μου,
 Εἰς τόπον παντὸς φωτὸς ἐστερημένον,
 Πλήρη μυκηθμῶν, ὥς θέλλα θαλάσσης
- 30 Ὑπ' ἐναντίων ἀνέμων κοπτομένης.
 Ἀεικίνητος ἢ ταρτάρειος λαΐλαψ,
 Ἐπισύρουσα τὰ πνεύματ' ἐν τῇ δίνῃ,
 Φέρει καὶ στρέφει, πλήττει καὶ μωλωπίζει.
 Ὡς δ' ἂν φθάσωσιν εἰς τοῦ κρημνοῦ τὸ χεῖλος,

- 35 Ἐκεῖ φωναί, γογγυσμοί, λυγμοὶ καὶ γόοι,
 Ἐκεῖ τὴν θείαν ἀρετὴν βλασφημοῦσι.
 Τοιαύτας δὲ πάσχουσιν ὧδε βασάνους
 Ὅσοι σαρκικὰς ἔπραξαν ἀμαρτίας,
 Ὑποτάσσοντες τὸ λογικὸν τοῖς πόθοις.
- 40 Ὡσπερ δ' οἱ ψᾶρες φέρουντ' ἐπὶ πτερύγων
 Χειμῶνος ἀγεληδὸν πυκνοὶ καθρόοι,
 Οὕτω τᾶθλια πνεύματ' ἐκεῖν' ἡ δίνη
 Ἄνω καὶ κάτω, τῇδε κακείσε φέρει.
 Οὐκ ἔστιν ἐλπίς αὐτοὺς παρηγοροῦσα,
- 45 Οὐτ' ἀνέσεως, οὔτε μείονός ἄλγους.
 Ὡς δ' οἱ γέραναι κλαγγίζοντες ποτῶνται,
 Τὸν ἀέρα τέμνοντες ἐν μακροῖς στοίχοις,
 Οὕτως εἶδον τὰς σκιὰς προσερχομένας,
 Ἐλκομένας τ' ἐν κλαυθμοῖς ὑπὸ τῆς δίνης.
- 50 Ἐγὼ δ' εἶπον· “Προστάτα, τίνες εἴσ' οὔτοι,
 „Οὓς ὁ ζοφώδης ἀῆρ οὕτω κολάζει;”—
 —“Ἡ πρώτη τούτων τῶν ψυχῶν, ἃς εἰδέναι
 „Θέλεις,” εἶπέ μοι τότε, “πολλῶν ὑπῆρξεν
 „Αὐτοκράτειρα λαῶν ἑτερογλώσσων.

- 55 „Τοσοῦτο δ' ἦν ἔκδοτος εἰς τὴν λαγνείαν,
 „Ὡστ' ἔθετο τ' ἀσελγὲς θεμιτὸν νόμος,
 „Ἴνα μὴ ψόγον ἔχοι τῶν αὐτῆς τρόπων.
 „Ἔστι δὲ Σεμίραμις, ἥτις, ὥς λόγος,
 „Διεδέχθη τὸν αὐτῆς σύζυγον Νῖνον·
- 60 „Ἦν δ' ἄνασσα γῆς, ἧς ὁ Σουλτάνος ἄρχει.
 „Ἡ δ' ἄλλη δι' ἔρωτα γέγον' αὐτόχειρ,
 „Πρὶν δ' ἦν ἄπιστος πρὸς Σιχαῖον θανόντα.
 „Ἡ τρίτη δ' ἐστὶν ἀκρατὴς Κλεοπάτρα.”
 Εἶδον Ἑλένην τὴν πηγὴν παθημάτων
- 65 Πολυετῶν· τὸν μέγαν Ἀχιλλέ' εἶδον,
 Τὸν ὑπ' ἔρωτος ὀλωλότ' ἐπὶ τέλους.
 Εἶδον Πάριν, Τριστανὸν καὶ σκιὰς πλέον
 Χιλίων ὀνομαστὶ κατέδειξέ μοι,
 Ἄς ἔρως ἐκ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀφείλεν.
- 70 Ἐπεὶ δ' ὀνομάζοντα τὸν ὁδηγόν μου
 Ἦκουσα τὰς ἀρχαίας γυναῖκας κᾶνδρας,
 Οἶκτος εἰλέ με, καὶ σχεδὸν ἐναρκώθην.
 Εἶπον· “Ποιητά, διαλεχθῆν' ἐπόθουν
 „Πρὸς τὰς σκιὰς τὰς δύο τὰς φερομένας

- 75 „ Συνδέτους οὔτως ἐλαφρῶς ἐπ' ἀνέμου.”
 Ὅ δ' εἶπε· “ Ταύτας, ὅτ' ἔσονται ἐγγυτέρω,
 “ Ὅψει, καὶ τότε πρὸς Ἔρωτος, ὃς ἄγει
 „ Αὐτάς, προσκάλει, καὶ προσελεύσονται σοι.”
 Ὡς δ' ἐγγὺς ἡμῶν ἤχθησαν ὑπ' ἀνέμου,
- 80 Ὑψωσα φωνήν· “ ὦ ψυχὰι τεθλιμμέναι,
 „ Πρὸς ἡμᾶς ἔλθετ', εἰ μηδὲν τὸ κωλύον.”
 Ὡς περιστρεφάμεναι καλούμεναι ἔκ τοῦ πόθου
 Πτέρυξι στεῖραϊς κἀνοικταῖς πρὸς γλυκεῖαν
 Καλιὰν ὁμός' ἵπτανται δι' ἀέρος,
- 85 Οὔτω λιποῦσαι τὸ πλῆθος, ἔνθα μένει
 Διδῶ, πρὸς ἡμᾶς δι' ἀέρος λυμῶδους
 Ἦλθον, ἐνδοῦσαι τῇ προσπαθεῖ φωνῇ μου.
 “ Ὅν ζῶν εὐμενὲς καὶ χαρίεν, ὃς ἦκει
 „ Ὡδ' ὀψόμενος δι' ἀέρος ζοφώδους
- 90 „ Τοὺς αἵματι βάψαντας ἡμᾶς τὸν Κόσμον,
 „ Εἴ ποθ' ὁ παντὸς Ἀναξ ἦν ἡμῖν εὖνους,
 „ Ἐδεόμεθ' ἂν ὑπὲρ τῆς σῆς εἰρήνης,
 „ Ἀνθ' ὧν ἔλεεις ἡμᾶς τῆς κακῆς τύχης.
 „ Περὶ πάντων, ὧν ἐρωτῆσαι κάκοῦσαι

- 95 „Ἐπιθυμεῖς, ἐροῦμεν κακούσομέν σου,
 „Ἐφ' ὅσον γε νῦν, ἡρεμοῦντος ἀνέμου.
 „Ἡ πόλις οὖν τῆς ἐμῆς γενετῆς κεῖται
 „Παρ' ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἔνθ' εἰρηνεύσων
 „Πάδος ἐκχεῖται σὺν ποταμοῖς συρρόοις.
- 100 „Ἔρως ὁ νικῶν τὰς εὐγενεῖς καρδίας
 „Τοῦτον κατέσχευεν οὐ γεγύμνωμαι κάλλους
 „Οὕτως, ὥστ' ἔτι δίδωμι μώμου δίκην·
 „Ἔρως, ὃς ἐρώμενον ἐρᾶν βιάζει,
 „Οὕτω με σφοδρῶς κατέλαβ' ὑπὲρ τούτου,
- 105 „Ὡστ' οὐκέτι μ', ὥς ὀρᾷς, καταλιμπάνει·
 „Ἔρως ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς ταῦτόν τέλος·
 „Τὸν φονεὺν ἡμῶν ἐκδέχεται Καῖνα.”
 Τούσδ' ἡμῖν οὗτοι προσεφθέγγξαντο λόγους.
 Ὡς δ' ἔγνων αὐτὰς τὰς ψυχὰς τετρωμένας,
- 110 Κλίνας τὴν ὄψιν, οὕτως ἰστάμην κύπτων,
 Ἔως ὅτ' εἶπεν ὁ ποιητής· “Τί σκέπτῃ;”
 Ἀπεκρίθην δὲ φωνήσας· “Οἷμοι τάλας!
 „Οἷοι λογισμοὶ γλυκεῖς, οἷός τε πόθος
 „Ἥγαγ' αὐτοὺς εἰς οὕτως ἀλγεινὸν τέρμα!”

- 115 Ἐπειτα στραφεῖς πρὸς αὐτὰς ἀπετάθην,
 Λέγων· “Φραγκίσκη, φεῦ! τὰ μαρτύριά σου
 „ Ἐλεον ἐμποιεῖ μοι, κλαυθμοὺς καὶ λύπας.
 „ Ἀλλὰ μοι λέγ' ἐν καιρῷ τῶν γλυκυθύμων
 „ Στεναγμῶν, εἰς τί καὶ πῶς ἄρ' ὑμῖν ἔρως
- 120 „ Γνῶν' ἐπέτρεψε τοὺς κινδυνώδεις πόθους.”
 Αὐτὴ δὲ πρὸς με· “Μείζων οὐκ ἔστι λύπη
 „ Ἡ τὸ διαμεμνηῆσθαι καιροὺς ὀλβίους
 „ Ἐν δυστυχίαις· τοῦτ' οἶδ' ὁ σὸς ἡγήτωρ.
 „ Ἀλλ' εἰ τὴν πρώτην ἐπίστασθαι σὺ ρίζαν
- 125 „ Ἐρωτος ἡμῶν ἔφεσιν τόσην ἔχεις,
 „ Πράξω καθὼς τις ἅμα κλαίει καὶ λέγει.
 „ Συνανεγινώσκομέν ποτε πρὸς χάριν,
 „ Πῶς ποτ' ἔρωτι Λαγκιλῶτος ἑάλω·
 „ Ἡμεν μοναχοί, μηδὲν ὑπονοοῦντες·
- 130 „ Πολλάκις ἡμῶν τῶμματα συνηντήθη,
 „ Ὅ χρώς τ' ἐτράπη συναναγινωσκόντων·
 „ Ἀπώλεσε δ' ἡμᾶς ἐν μόνον χωρίον.
 „ Ὅτ' ἀνέγνωμεν, πῶς ὁ ποθεινὸς γέλως
 „ Ὑπ' ἐραστοῦ τοιούτου κατεφιλήθη,

- 135 „ Οὗτος, ὃνπερ οὐδέποτ' ἐγκαταλείψω,
„ Μ' ἐφίλησε τὸ στόμα συνάπας τρέμων.
„ Γαλεῶτος ἦν ἡ βίβλος ὃ, τε γράψας.
„ Ἐκτοτ' οὐκ ἀνέγνωμέν τι περαιτέρω.”
Τῶν δύο σκιῶν ἡ μὲν ἔλεγε ταῦτα,
140 Ἡ δ' ἔκλαιε τοσοῦτον, ὥστ' ἐλεήσας
Ἐνόμισ' ὄντ' ἑμαυτὸν ἐγγὺς θανάτου,
Χαμαί τ' ἔπεσον, ὡς σῶμα νεκρὸν πίπτει.

Ω Δ Η ΣΤ'.

Ὁ τρίτος κύκλος.—Ὁ αἰώνιος ὄμβρος.—Οἱ λαίμαργοι.
—Κίακος.—Φλωρεντία.—Ἡ ἐσχάτη κρίσις.

- Ὦς δ' ἀνέλαβον τὰς ταραχθείσας φρένας
Ἐκ συμπαθείας πρὸς τοὺς δύο συγγόνους,
Τῆς ὅλον μ' ἐμπλησάσης βαθείας λύπης,
Νέας στρεβλώσεις καὶ νέους στρεβλουμένους
5 Ὅρῳ μου πέριξ, καθ' ὅσον ἐκινούμην,
Εἴτ' ἀτενίζων, εἴτε τρεπόμενός που.
Εἰς τὸν τρίτον νῦν εἰμι κύκλον τὸν ὄμβρου
Ἐναγοῦς, αἰωνίου, ψυχροῦ, ῥαγδαίου,
Ἀεὶ τὸν αὐτὸν καταρρέοντος τρόπον.
10 Χάλαζα πυκνή, χιών, μελάγχχρουν ὕδωρ
Ἄρδην ἐκχεῖται δι' αἴρος ζοφώδους·
Ἡ δὲ βρεχομένη γῆ βρῶμον ἐξόζει.

- Κέρβερος, ἀλλόκοτος θῆρ ἀπηνής τε,
 Τρισὶν ὑλακτεῖ χάσμασιν, ὥσεί κύων,
 15 Πρὸς τὴν πληθὺν τὴν ἐκεί βεβυθισμένην.
 Ὅμματ' ἐρυθρά, πώγων' ἔχει γλοιώδη,
 Γαστέρ' εὐρείαν καὶ γαμφώνυχας χεῖρας·
 Σχίζει τὰ πνεύματ', ἐκδέρει καὶ μελίζει,
 Ποιεῖ δ' αὖτ' ὄμβρος ὠρύειν, ὥσπερ κύνες·
 20 Ἀμύνονται θάτερου πλευροῦ θάτερῳ·
 Οἱ δυστυχεῖς βέβηλοι στρέφοντ' ἀπαύστως.
 Ὡς δ' ἡμᾶς εἶδε Κέρβερος βρωτὴρ μέγας,
 Χάσματ' ἤνοιξε, χαυλιόδοντας φαίνων·
 Αὐτοῦ δ' ἄτρομον οὐδὲν ἔμεινε μέλος.
 25 Ὁ δ' ἡγήτωρ μου χερσὶν ἀνεωγμέναις
 Λαβὼν ἐκ τῆς γῆς χῶμα δραξὶν ἀφθόνοισ,
 Ἐρρίψεν ἐντὸς τῶν παμβόρων φαρύγγων.
 Ὡς κύων πειναλέος ὑλακτῶν χάσκει,
 Πραῦνεται δ', ὅτ' ἄγραν ὁδοῦσι δάκνει,
 30 Ἀγωνιῶν ἕως ἂν αὐτὴν βροχθίσῃ,
 Οὕτως ἔπραξαν αἱ κακόσχημοι γνάθοι
 Τοῦ Κερβέρου δαίμονος, ὠτοκοποῦσαι

Τὰς ψυχάς, ὥστε ποθεῖν κωφὰς γενέσθαι.

Ἐβαίνομεν ἐπ' αὐτῶν, πιεζομένων

35 Ὑπ' ὄμβρου δεινοῦ, πατοῦντες ὑπὸ πόδας

Τὰ φάσματ' αὐτῶν, σχῆμ' ἔχοντα σωμαῶτων.

Μίγδην κατὰ γῆς ἔκειντ', ἐξαιρουμένης

Μιᾶς, ἣτις ἀναστᾶσ' ἐκάθισ', ἅμα

Ὡς εἶδεν ἡμᾶς διαβαίνοντας πρόσθεν.

40 “ὦ σύ,” λέγει μοι, “ διαβαίνων δι’ Ἄδου,

„ Ἀναγνώρισόν μ', εἰ τοῦτο δυνατόν σοι

„ Ὑπῆρξας δὴ σὺ πρὸ τοῦ παῦσαί μ' ὑπάρχειν.”

Κάγὼ πρὸς αὐτόν· “ Τᾶχθος, ὃ νῦν αἰσθάνη,

„ Ἴσως ἐξαλείφει σε τῆς ἐμῆς μνήμης,

45 „ Ὡστε σε μηδεπώποτ' ἰδεῖν δοκεῖ μοι.

„ Ἀλλά μοι σύ, τίς εἶ, λέγ', ὃς ἐβυθίσθης

„ Ἐν τόπῳ τόσον δυστήνῳ καὶ βασάνοις,

„ Ὡν, εἴγ' ἦν μείζων, οὐδεμί' ἐστι χείρων.”

Ὁ δέ φησιν· “ Ἐν τῇ σῇ πόλει τῇ πλήρει

50 „ Ὑπερπλεονάζοντος ἀφθόνου φθόνου

„ Ὡκουν ἐν ταῖς γαληναῖς ζωῆς ἡμέραις·

„ Πολίται δ' ὑμεῖς Κιάκόν μ' ἐκαλείτε.

- „ Διὰ τὸ κακὸν πάθος τῆς λαιμαργίας
 „ Κατακόπτομ', ὥς ὀρᾶς, ἐνθάδ' ὑπ' ὄμβρου.
 55 „ Ἐγὼ δὲ ψυχὴν τάλαιν' οὐκ εἶμι μόνη.
 „ Τὴν αὐτὴν ποινὴν τίνουσιν αὐται πᾶσαι
 „ Δι' ἀμάρτημα ταυτόν.” κ' οὐδὲν πλεῖν εἶπεν.
 Ἀπεκρίθην. “ Κίακε, τὸ σὺν μὲν ἄλγος
 „ Λυπεῖ με λίαν κ' εἰς δάκρυα κινεῖ με.
 60 „ Εἰπέ μοι δ', εἰς τί καταντήσουσι τέλος
 „ Τῆς διμεροῦς πόλεως οἱ νῦν πολῖται
 „ Εἴ τις ἐκεῖ δίκαιός ἐστι, καὶ πόθεν
 „ Διχόνοι' αὐτὴν κατέλαβε τοσαύτη.”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ. “ Μετὰ μακροὺς ἀγῶνας
 65 „ Εἰς αἵματ' ἐλεύσονται τᾶγριον μέρος
 „ Ἐκδιώξει θᾶτερον σὺν πολλῇ βλάβῃ.
 „ Εἴτ' ἀντιπαθεῖν τοῦτο πάλιν δεήσει
 „ Μεθ' ἡλίους τρεῖς πρὸς θρίαμβον θάτερον
 „ Τῇ δυνάμει τινός, ὃς τὰ νῦν θωπύει.
 70 „ Οἶδ' ἐπὶ μακρὸν ἔξουσ' ἄνω τὸ κέρας,
 „ Κρατοῦντες ὑπὸ δεινὰ τοὺς ἄλλους ἄχθη,
 „ Καίπερ θρηνοῦντας καὶ καταισχυνομένους.

- „ Δίκαιοι δ' εἰσὶ δύο, πλὴν οὐδεὶς τούτων
 „ Ἀκούει. Τύφος, φθόνος, φιλαργυρία,
 75 „ Εἷς' αἱ καύσασαι τὰς καρδίας τρεῖς δᾶδες.”
 Ὡδ' ἐπέρανε τὸν ὀδυρτικὸν λόγον.
 Κἀγώ. “ Διδάξαι μ' ἔτι νῦν δέομαί σου
 „ Καὶ παρασχεῖν μοι χάριν ὀλίγων λόγων.
 „ Φαρινάτης, Τεγγαῖος, οἱ παμμεγέθεις,
 80 „ Ἰακῶβ Ῥουστικούκης, Ἀριγός, Μόσκας,
 „ Λοιποὶ τ' ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐγνωσμένοι,
 „ Εἰπέ μοι, ποῦ νῦν εἰσιν αὐτοὺς μοι δεῖξον.
 „ Ποθῶ γὰρ μαθεῖν, εἴπερ αὐτοὺς εὐφραίνει
 „ Οὐρανός, ἣ κολάζει πικρίαις Ἀδης.”
 85 Ὁ δ' εἶπεν. “ Οὗτοι μεταξὺ μελαντάτων
 „ Ψυχῶν τυγχάνουσ', ὥς ἀμαρτήματ' ἄλλα
 „ Ἐβύθισ' αὐτοὺς κάτω, καθάπερ ὄψει.
 „ Ἀλλ' ὅταν ἐπανίδῃς τὸν γλυκὺν κόσμον,
 „ Παρακαλῶ σε τοῖς ἐμοῖς μ' ἀναμνησθαι.
 90 „ Οὐ λέγω σοί τι πλέον, οὔτ' ἀπαντῶ σοι.”
 Τάτενῃ βλέμματ' ἔτρεψε λοξῶς τότε
 Μικρὸν ἔτ' εἶδέ μ', εἶτα κεφαλὴν κλίνας

Ἔπεσε πάλιν ἐν μέσῳ τυφλῶν ἄλλων.

Πρὸς με δ' Ἠγήτωρ. “Οὐκ ἐγεροῦντ' ἐντεῦθεν

95 „Οὔτοι, πρὶν ἀγγελικὴ σάλπιγξ ἡχήσῃ,

„Ὅτ' αὐτοῖς ἐπισκήψῃ τρομερὰ δίκη·

„Ἐκαστος ἀνευρήσει τὸν λυπρὸν τάφον,

„Πάλιν ἔξει τὴν αὐτοῦ μορφὴν καὶ σάρκα,

„Κρίσεώς τ' αἰωνίου φωνὴν ἀκούσει.”

100 Ἐν τούτοις διέβημεν διὰ φρικώδους

Ἐκ σκιῶν κῶμβρου μικτῆς διόδου βάδην,

Συλλαλοῦντές τι περὶ ζωῆς μελλούσης.

“Ἀρχων,” τότε εἶπον, “ἄρα τὰ δεινὰ ταῦτα

„Αὐξηθήσεται μετὰ κρίσιν ἐσχάτην,

105 „Ἡ μείον' ἔσεται, ἣ καθὼς νῦν δριμέα ;”

Αὐτός δ'. “Εἰς τὴν σὴν ἐπάνελθε σοφίαν,

„Καθ' ἣν ὅσον τις ἐντελέστερος εἴη,

„Τοσοῦτον αἰσθάνεται χαρᾶς ἢ λύπης.

„Ἀλλ' εἰ καὶ γένος τὸ κατάρατον τόδε

110 „Μήποτ' ἀφίξεται εἰς ἐντέλειαν. ἔσται

„Ἐντελέστερον ἢ πρὶν μετὰ τὴν κρίσιν.”

Διήλθομεν τὸν κύκλον συνομιλοῦντες

Περὶ παντοίων, ἅπερ οὐ χρὴ νῦν λέγειν.

Ἐφικόμεθα δ' ἔνθ' ἔδει καταβῆναι,

115 Κάκει Πλούτων' εὔρομεν ἐχθρὸν τὸν μέγαν.

Ω Δ Η Ζ'.

‘Ο τέταρτος κύκλος.—‘Ο Πλούτων.—Οἱ φιλάργυροι καὶ
οἱ ἄσωτοι.—‘Η Τύχη.—‘Η Στύξ.—‘Ο πέμπτος
κύκλος.—Οἱ ὀργίλοι.

- “‘Α! παπαὶ Σατάν, παπαὶ Σατάν, ‘Αλέππε!”
Κράζειν ἤρξατο Πλούτων φωνῇ βραγχώδει.
‘Ο δὲ χαρίεις σοφός, ὃς τὰ πάντ’ οἶδε,
Θαρρύνων μ’ εἶπε· “Μὴ βλάβῃς σ’ ὁ σὸς φόβος·
5 „Ὅποιονδήποτε γὰρ κράτος ἂν ἔχῃ,
„Οὐ κωλύσει σε τοῦ κρημνοῦ καταβῆναι.”
Ἐπειτα στραφεὶς πρὸς τῷδηκότα χεῖλη
Εἶπ’ αὐτῷ· “Σῖγα, κατηραμένε λύκε·
„Χώνευσον καταπιὼν τὴν σαντοῦ λύσσαν.
10 „Οὐκ ἄνευ λόγου τὸ καταβῆν’ ἐνθάδε.
„Τοῦτ’ ἄνω θέλουσ’, ἐνθα Μιχαὴλ δίκην
„Ἐλαβέ ποτε τῆς ἀλαζόνος βίας.”
‘Ως ἐξ ἀνέμου τᾶρμεν’ ἐξογκωθέντα
Συγκатаπύπτει, τῶν ἱστῶν ἐαγέντων,

15 Οὕτω πέπτωκε τ' ἀνηλεὲς θηρίον.

Εἰς βυθὸν κατέβημεν τέταρτον οὕτω,
Βαίνοντες πρόσω πρὸς τὴν ὄχθην ἀβύσσου
Τῆς βροχθιζούσης τοῦ Παντὸς κακὰ πάντα.
Θεία Δικαιοσύνη! Τίς συσσωρεύσαι

20 Τόσα δεινὰ δύναιτ' ἄν, ὅσ' ἐκείθ' εἶδον;
Πῶς οὕτως ἡμᾶς τὰ πταίσματα σπαράττει;
Ὡς ἄνω Χαρύβδεως ὀρμῶν τὸ κῦμα
Κατὰ κύματος, ὑπὸ τούτου συνθλάται,
Οὕτω συγκρούεσθ' αὐτοὺς ὧδε συμβαίνει.

25 Πλείους ἢ περ ἀλλαχοῦ ψυχὰς ὧδ' εἶδον,
Ἐνθεν κακείθεν μετ' ὠρυγμῶν μεγάλων
Φορτία κυλιούσας διὰ τοῦ στήθους.
Συνεπαίοντ' ἀλλήλαις· εἶτα δ' ἐκάστη
Περιεστρέφετ', ἀπεχώρει τ' ὀπίσω,

30 Κράζουσαι· “ Πρὸς τί τηρεῖς; ” καὶ “ πρὸς τί
ρίπτεις; ”

Οὕτως ἐπανήρχοντο διὰ τοῦ κύκλου
Ἐκασταχόθεν πρὸς τ' ἀπέναντι μέρος,
Ἐπάδουσαι τ' ἄτιμον αὐτῶν τοῦτ' ἄσμα.

Εἴτ' ἐπέστρεφ' ἐκάστη διαδραμοῦσα

35 Ἡμικύκλιον αὐτῆς πρὸς κροῦσιν ἄλλην.

Ἐγὼ δὲ συγκινηθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ

Εἶπον· “ Προστάτα, νῦν δίδαξόν με, τίνες

„ Οὗτοί γ' εἰσιν, εἴ τ' ἦσαν ἱερεῖς πάντες,

„ Οὓς μεσοκούρους ἐπ' ἀριστερὰ βλέπω.”

40 Ὁ δ' εἶπε· “ Πάντες ὑπῆρξαν παραβλῶπες

„ Τὸν νοῦν τοσοῦτον ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ,

„ Ὡστ' οὐδὲν εἶχον μέτρον ἐν ταῖς δαπάναις.

„ Τόδ' ὁ τούτων ὑλαγμὸς σαφῶς δεικνύει,

„ Ὅτ' ἔρχοντ' εἰς τὰ δύο μέρη τοῦ κύκλου,

45 „ Ἐνθ' ἀντίθετα πταίσματ' αὐτοὺς χωρίζει.

„ Οὗτοι δ', ὧν τὴν κεφαλὴν θρῖξ οὐ καλύπτει,

„ Ἦσαν ἱερεῖς, Πάπαι καὶ Καρδινάλεις,

„ Ὡν ὑπέρμετρος ἦν ἡ φιλαργυρία.”

Κάγώ· “ Προστάτα, μεταξὺ τούτων ἔδει

50 „ Εἰδέναι καμὲ τινας, οἵπερ τοιούτοις

„ Ἐλαττώμασιν ἦσαν ἐρρύπωνμένοι.”

Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Κενὴν ἐλπίδα τρέφεις·

„ Ὁ βεβηλώσας αὐτοὺς ἀφανὴς βίος

- „ Ἀφανεῖς κἀγνώστους νῦν καθίστησ' ὦδε.
 55 „ Ἐλεύσονται ἄει πρὸς τὰς δύο συγκρούσεις·
 „ Οἱ μὲν τὴν πυγμὴν ἀναστήσονται ἐκ τάφου
 „ Κλειστήν ἔχοντες, οἱ δὲ ξυραίαν κόμην.
 „ Κακῶς διδόντες καὶ τηροῦντες τοῦ κόσμου
 „ Ἐστέρηνται τοῦ καλοῦ, καὶ νῦν εἰς μάχην
 60 „ Εἰσίν, ἣν λόγοις οὐκ ἔχω διαγράψαι.
 „ Νῦν βλέπεις, τέκνον, ὅσον ἐστὶ βραχείας
 „ Διαρκείας τὰγαθὰ πάντα τῆς Τύχης,
 „ Δι' ἅπερ τὰνθρώπινον κυκᾶται γένος.
 „ Πᾶς γὰρ ὁ νῦν ὑπάρχων ὑπὸ σελήνην
 65 „ Χρυσὸς καὶ πρὶν ὑπάρξας ταῖς κεκμηκυῖαις
 „ Ψυχαῖς ταῖσδ' οὐκ ἂν μικρὰν ἄνεσιν δόῃ.”
 Κἀγώ· “ Προστάτα, νῦν λέγε μοι καὶ τοῦτο·
 „ Ἡ Τύχη τίς ἄρ' ἐστίν, ἥς ποιῇ μνειάν ;
 „ Καὶ πῶς ἐν χερσὶ τοῦ κόσμου τὰγάθ' ἔχει ;”
 70 Ὁ δ' ὑπέλαβεν· “ ὦ φρενῶν ἄμοιρ' ὄντα !
 „ ὦ τῆς ἀποτυφλούσης ὑμᾶς ἀγνοίας !
 „ Ἀκουε νῦν ὅ,τι σοι βούλομαι φράζειν.
 „ Ἐκεῖνος, ὃς σοφία πάντων προέχει,

- „ Ὅ τοὺς οὐρανοὺς κτίσας καὶ διευθύνων
 75 „ Οὕτως, ὥστε πᾶν μέρος πρὸς πᾶν προσλάμπει,
 „ Τὸ φῶς ἐξ ἴσου τοῖς πᾶσι διανέμων,
 „ Ὅμοίως διώρισεν ἐν τοῖς γῆϊνοις
 „ Ἀξιώμασιν ὑπουργοὺς κἀρχηγέτας,
 „ Ἴνα τὰ φροῦδ' ἀγαθὰ χρόνῳ μετάγη
 80 „ Ἐκ λαοῦ 'ς λαόν, ἐκ φυλῆς ἐς ἑτέραν,
 „ Ὅσῃν κἂν προμήθειαν βροτοὶ ποιῶνται.
 „ Ἐθνῶν γὰρ τὸ μὲν ἄρχει, τὸ δ' ὑποκύπτει,
 „ Κατὰ τὴν ἀπόφασιν μόνον τῆς Τύχης
 „ Τῆς κρυπτομένης, ὥς ὄφεις ὑπὸ χόρτον.
 85 „ Ἡ σὴ σύνεσις κατ' αὐτῆς οὐκ ἰσχύει
 „ Αὕτη προνοεῖ, κρίνει καὶ διεξάγει
 „ Τὸ κράτος αὐτῆς, ὥς πᾶσ' ἄλλη θεότης.
 „ Τῶν μεταβολῶν αὐτῆς οὐκ ἔστι παῦλα·
 „ Ἀνάγκη ποιεῖ ταχείαν αὐτὴν εἶναι,
 90 „ Ἐναλλάξ ἄλλων συχνῶς ἀνταπαιτούντων.
 „ Ἦδ' ἐστίν, ἥπερ ἐπὶ σταυροῦ κρεμάται
 „ Ὑπ' ἐκείνων, οὓς ἐπαινεῖν αὐτὴν ἔδει·
 „ Καὶ δὴ κακολογοῦσιν αὐτὴν ἀδίκως·

„ Ἄλλ' ἔστ' εὐδαίμων καὶ μομφὰς οὐκ ἀκούει.

- 95 „ Μειδιῶσ' ἐφ' οἷς πρῶτον ὑπῆρξεν εὖνους,
 „ Στρέφει τὴν σφαῖραν, εὐδαίμων τ' οὔσα χαίρει.
 „ Καταβῶμεν νῦν εἰς μείζους ἀγωνίας·
 „ Ἦδη κλίνει πᾶς ἀστήρ, ὃς ἀνυψοῦτο
 „ Ὅτ' ἦλθον· πλέον δ' ἀπηγόρευται μένειν.”

- 100 Διέβημεν εἰς κύκλου τὴν ἄλλην ὄχθην
 Ἐπὶ ζεούσης πηγῆς, καταρρέουσης
 Εἰς βόθρον ἐκ τῶν ῥοῶν διορυχθέντα·
 Τὸ δ' ὕδωρ ἦν θολερόν, μᾶλλον δὲ μέλαν.
 Ἡμεῖς δ' ἐν μέσῳ βορβορωδῶν κυμάτων

- 105 Ἦλθομεν κάτω δι' ὁδοῦ τινος ἄλλης.
 Ἔλος τὸ λεγόμενον Στυξ σχηματίζει
 Ὁ λυπρὸς οὗτος ῥύαξ, ὅταν κατέλθῃ
 Εἰς τῶν λυμωδῶν κάμαυρῶν ἀκτῶν πόδας.
 Ἐγὼ δ' ἐκεῖ θεωρῶν ἀτενῶς εἶδον

- 110 Ἐν τῷ βορβόρῳ κείνῳ σκιὰς ἐμπήλους,
 Παγγύμνους καὶ τὴν ὄψιν ἡγριωμένας.
 Αἶδ' ἔτυπτον οὐ μόνον χερσὶν ἀλλήλας,
 Ἀλλὰ κεφαλῇ καὶ ποσὶ τε καὶ στήθει,

- Ὀδοῦσί τ' ἀπέτεμνον μεληδὸν σάρκας.
 115 Ὁ δ' Ἠγήτωρ εἰπέ μοι· “Νῦν, τέκνον, εἶδες
 „ Τὰς ψυχὰς τῶν ὑπ' ὀργῆς κυριευθέντων.
 „ Τοῦτο δὲ σ' ὥς βέβαιον βούλομ' εἰδέναι,
 „ Ὅτι πληθὺς ᾧδ' ὑπόβρυχα στενάζει,
 „ Τὰς ἐπιπολῆς πομφόλυγας ποιούσα,
 120 „ Ὡς ὁθένποθεν στρεφόμενος νῦν βλέπεις.
 „ Πεπηγότες ἐν πηλῷ κρᾶζουσιν· “³ Ἡμεν
 „ „ Ἐν αἰθέρι τάλανες ἡλιοχάρμω,
 „ „ Καπνὸν ἔνδοθι φέροντες ἀκηδίας·
 „ „ Νῦν δὲ πάσχομεν ἐν μέλανι βορβόρῳ.”³
 125 „ Ἐπωδὴν τήνδε κορκορυγοῦσ' ἐν βρόγχοις,
 „ Οὐ δυνάμενοι λέξεις προφέρειν ὅλας.
 Οὕτως οὖν διήλθομεν ἔλους δυσώδους
 Τὴν μέσον τούτου καὶ τῆς ὄχθης ἀψίδα,
 Ἀτενίζοντες πρὸς τοὺς βορβοροφάγους·
 130 Ἦλθομεν δ' ἐπὶ τέλους εἰς πόδας πύργου.

Ω Δ Η Η'.

Ὁ Φλεγύας.—Φίλιππος Ἀργέντης.—Ὁ ἔκτος κύκλος.—

Ἡ πυρπολουμένη Διτὸς πόλις.—Οἱ πεπτω-
κότες ἄγγελοι.—

Λέγω κεθεξῆς, ὅτι, πρὶν ἀφικέσθαι

Εἰς τοὺς πόδας ὑψηλοῦ πύργου δὴ 'κείνου,

Πρὸς τὴν ὀροφὴν ἀντείναντες τὰς ὄψεις,

Εἶδομεν δύο φαινούσας μικρὰς φλόγας,

5 Ἄλλην τ' ἀμειβομένην πρὸς τὸ σημεῖον,

Οὕτω μακρόθεν, ὥστ' οὐκ ἦν διακρίναι.

Στραφεῖς δὲ πρὸς τὴν πηγὴν πάσης σοφίας,

Εἶπον· “ Τί δηλοῖ τοῦτο ; τί δέ γε τᾶλλο

„ Πῦρ ἀνταποκρίνεται ; τίνες δ' οἱ δρῶντες ; ”

10 Ὁ δ' εἶπεν· “ Ἐπὶ τῶν ῥυπαρῶν κυμάτων

„ Τί συμβήσεται, δύνασ' ἰδεῖν αὐτίκα,

„ Ἦν μὲν γ' ἔλους ὁ καπνὸς ταῦτ' ἀποκρύψει.”

Οὐποτε τόξον ἐξηκόντισε βέλος

Ἄερα διασχίζον οὕτως ὠκέως,

- 15 Ὅπως μικρόν τι σκάφος, ὅπερ τότ' εἶδον
 Πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενον ἐπὶ κυμάτων,
 Κυβερνώμενον ὑφ' ἐνὸς μόνου ναύτου
 Κράζοντος· “Νῦν ᾧδ' ἦλθες, ψυχὴ κακόφρων!”
 —“²Ω Φλεγύα, Φλεγύα, μάτην κραυγάζεις
- 20 „Ὡς πρὸς τὸ παρόν.” εἶπεν οὐμὸς Προστάτης·
 „Οὐχ ἔξεις ἡμᾶς πλὴν ὥς πέραν τῆς λίμνης.” —
 Οἶος ὁ γνὸς ἐαυτὸν ἀπατηθέντα
 Σκληρῶς, εἶτα δὲ βαθέως δυσχεραίνει,
 Τοιοῦτος ἦν Φλεγύας ὀργὴν δαμάσας.
- 25 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἐν τῷ σκάφει κατέβη,
 Ἐαυτοῦ τ' ἐγγὺς ἔπειτ' εἰσήγαγέ με·
 Μόνον δὲ μετ' ἐμ' ὁ λέμβος ἐπληρώθη.
 Ὡς δ' εἰσῆλθομεν ἔσω τοῦ σκάφους ἄμφω,
 Τάρχαϊον πορθμίδιον ἔβαιν' ὀρύσσειν
- 30 Αὐλακας ἥπερ ἄλλοτε βαθυτέρας.
 Ἐν ᾧ τρέχομεν ἐπὶ νεκρᾶς θαλάσσης,
 Παρέστη τις πρὸς ἡμᾶς βορβόρου πλήρης
 Λέγων· “Τίς εἶ σύ; πῶς δ' ἦκεις πρὶν τῆς ὥρας;”
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “Ἦκω μὲν, ἀλλ' οὐ μένω·

- 35 „ Σὺ δὲ τίς ; πῶς τ' ἐγένου δυσειδῆς οὕτως ; ”
 ‘Ο δ’ ἀπεκρίθη· “ Βλέπεις ὥς εἰμι κλαίων.”
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “ Ἀγωνιῶν καὶ κλαίων
 „ Ἀείποτ’ εἶης, ὦ κατάρατον πνεῦμα·
 „ Γινώσκω γάρ σε, καίτοι βορβόρου πλήρη.”
- 40 Τότ’ ἀμφοῖν χερσὶ προσηρτήθη τῷ σκάφει·
 Αὐτὸν δ’ ἀπέκρουσ’ ὁ συνετὸς Προστάτης
 Λέγων· “ Ἀπιθ’ ἐντεῦθεν σὺν κυσὶν ἄλλοις.”
 Εἶτ’ ἀγκάλας περιθεὶς ἐμῷ τραχήλῳ,
 Καί με φιλήσας εἶπε· “ Ψυχὴ γενναία,
- 45 „ Μάκαιρ’ ἡ μήτηρ, ἥτις ἐκύησέ σε.
 „ Ἀλαζῶν οὗτος ὑπῆρξεν ἐν τῷ κόσμῳ·
 „ Οὐκ ἔστ’ ἐσθλότης κοσμοῦς’ αὐτοῦ τὴν μνήμην·
 „ Τοῦνεκ’ αὐτοῦ ἔστιν ἡ σκιὰ μανιώδης.
 „ Πόσοι νῦν ἄνω βασιλεῖς οἴοντ’ εἶναι,
- 50 „ Οἷπερ μενοῦσιν ἐν πηλῷ τῷδ’ ὥς χοῖροι,
 „ Αἷσχος μετὰ θάνατον φρικτὸν λιπόντες ! ”
 Κἀγὼ· “ Προστάτα, λίαν ἰδεῖν ἐπόθουν
 „ Αὐτὸν βυθιζόμενον ἐν τῷ βορβόρῳ
 „ Τῷδε, πρὶν ἐξέλθωμεν ἔτι τῆς λίμνης.”

- 55 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Τὴν ὄχθην οὐ μὴ παύσῃ
 „Βλέπων, καὶ θυμηδίαν, ἣν ποθεῖς, ἔξεις·
 „Δεῖ γάρ σε χαίρειν ἐπὶ τῷ πόθῳ τούτῳ.”
 Μετὰ δ' ὀλίγον σπαραχθέντ' αὐτὸν εἶδον
 Ὑπὸ τῶν ἐν βορβόρῳ τυρβαζομένων,
- 60 Καὶ Θεὸν ἔκτοτ' εὐλογῶ καὶ δοξάζω.
 Πάντες ἔκραζον· “Κατ' Ἀργέντου Φιλίππου!”
 Τὸ Φλωρέντειον δ' αὐτὸ μανικὸν πνεῦμα
 Καθ' ἑαυτοῦ τοὺς αὐτοῦ ἵστρεφεν ὀδόντας.
 Ἐκεῖ ἴλιπομεν αὐτόν, κοῦδὲν πλεῖν λέξω.
- 65 Ἀλλ' εὐθὺς τὰμὰ γόοις ἐξέπληξ' ὦτα,
 Ἀτενέσι τ' ὀφθαλμοῖς ἔμπροσθεν εἶδον.
 Ὁ δ' ἀγαθὸς Προστάτης εἶπε· “Νῦν, τέκνον,
 „Ἡμῶν ἔστ' ἐγγὺς τοῦνομα Διτὸς πόλις,
 „Λαοῦ πλήθουσα δεινοπαθῶν ἀστῶν τε.”
- 70 Κἀγώ· “Προστάτα, βλέπω δὴ τὰς μεσγίδας
 „Αὐτῆς ἐρυθραίνουσας ἐν τῇ κοιλάδι,
 „Ὡσεὶ τοῦ πυρὸς ἄρτι διασωθείσας.”
 Ὁ δ' εἶπε· “Τάέναον πῦρ καταφλέγει
 „Ἐντοσθεν, διδὼν αὐταῖς ἐρυθρὸν χρῶμα

- 75 „ Ἐν τῷ κατωτέρῳ τῷδ', ὡς ὀράς, Ἄδη.”
 Εἰς βαθείας νῦν ἀφικόμεθα τάφρους,
 Τᾶθλιον ἄστν' κείνῃ περικυκλούσας·
 Τὰ τεῖχη δ' ἐφέκσαν εἰν' ἐκ σιδήρου.
 Μόλις δὲ μετὰ μακρὰν περιοδείαν
- 80 Ἦλθομεν ἔνθ' ὁ πορθμεὺς φωνῇ μεγάλη,
 “Ἐξέλθετ'” ἔκραξ', “εἰσοδὸς ἐστὶν ὧδε.”
 Εἶδον ἐπὶ τῶν πυλῶν πλείους χιλίων
 Οὐρανόθεν πεσόντας, καὶ λυσσαλέως
 Κράζοντας· “Τίς ὄδ', ὅσπερ μὴ θανὼν ἔτι,
- 85 „ Διὰ τοῦ κράτους τῶν νεκρῶν διαβαίνει ;”
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἐποίησε σημεῖον,
 Αὐτοῖς μυστικῶς διαλεχθῆναι θέλων.
 Τότε μικρὸν ἀνέντες τὴν πολλὴν λύσσαν
 Εἶπον· “Ἐλθὲ σὺ μόνος· οὗτος δ' ἀπίτω,
- 90 „ Ὃς ἐτόλμησεν ἐλθεῖν εἰς κράτος τόδε.
 „ Ἐπανελθέτω δι' ἐῆς μωρᾶς τρίβου,
 „ Τρόποις οἷς οἶδε· σὺ δὲ μενεῖς ἐνταῦθα
 „ Ὃ τόνδ' ἀγαγὼν εἰς τὴν ἀθλίαν χώραν.”
 Ἀναγνώστα, νόησον ὁποίαν θλίψιν

- 95 Ἐποίησάν μοι λόγοι φρικώδεις οὕτως·
 Ἐπεπείσμην γὰρ οὔ ποτ' ἂν ἐπιστρέψειν.
 “ ‘ Ηγήτωρ φίλ', ὅς πλέον ἤπερ ἐπτάκισ
 „ Προστασίαν μοι παρέσχες, καὶ κινδύνων
 „ Φρικτῶν, ἐν οἷς εὐρέθην, ἐξήγαγές με,
 100 „ Μὴ ἐγκαταλίπης με νῦν,” εἶπον, “ οὕτω
 „ Δύστηνον· ἀλλ' εἴγ' ἡμῖν ἰέναι πρόσω
 „ Οὐκ ἔνι, τάχος χωρήσωμεν ὀπίσω.”
 ‘ Ο δὲ Προστάτης, ὃς ἤγαγέ μ' ἐκείσε,
 Εἶπε· “ Μὴ φοβοῦ· τὴν πορείαν κωλύσαι
 105 „ Οὐδεὶς ἡμῖν δύναται βουλήν τοῦ Δεῖνος·
 „ Ἀλλὰ πρόσμενέ μ' ὦδε, καὶ θάρρὸς ἔχε
 „ Ἐν πνεύματί σου, καγαθὴν τρέφ' ἐλπίδα·
 „ Οὐ γὰρ ἐάσω σ' ἔνδον τοῦ κάτω κόσμου.”
 Οὕτως ἀπέρχετ' ἐκεῖ καταλιπὼν με
 110 Ὁ γλυκὺς πατήρ· ἐγὼ δ' ἐν ἀμφιβόλῳ
 Μένω· τὸ Ναὶ γὰρ καὶ τ' Οὐ νοῦν μου σαλεύει.
 Τί ποτ' εἶπ' αὐτοῖς οὐ δυνάμην ἀκοῦσαι.
 Οὐ πολὺ δὲ μετ' αὐτῶν ἔμειν'· ἀλλ' οὗτοι
 Ὑπεχώρησαν ἐπειγομένως ἔσω.

- 115 Οἱ δ' ἡμῶν ἐχθροὶ κατέκλεισαν τὰς πύλας
 Κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ μέιναντος ἔξω,
 Καὶ βραδεῖ τῷ βήματι στραφέντος πρὸς με.
 Τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν γῆν, τὰς ὀφρῦς τ'
 ἄνευ
 Εὐθύμου ροπῆς, ἔλεγ' ὑποστενάζων·
- 120 “Τίς ἔκλεισέ μοι τοὺς πολυάλγεῖς δόμους;”
 Εἶτα πρὸς ἐμέ· “Καίτοι παρωργισμένον
 „Ὅρᾳς με, θάρρει· νικήσω τὸν ἀγῶνα,
 „Εἴπερ τι πρὸς ἄμυναν δράσουσιν ἔνδον.
 „Οὐκ ἔστιν αὐτῶν ἥδ' αὐθάδεια νέα·
- 125 „Ἐδειξαν αὐτὴν ἐν ἡττον κρυπτῇ θύρᾳ,
 „Ἦτις ἔτι νῦν ἄνευ κλήθρων ὑπάρχει.
 „Ἐπ' αὐτῆς εἶδες ἐπιγραφὴν θανάτου·
 „Ἐξ αὐτῆς ἤδη τὸν κρημνὸν καταβαίνει,
 „Τοὺς κύκλους διαβαίνων ὀπαδῶν ἄνευ
- 130 „Ὁ Δεῖνα, δι' οὗ τᾶστυ προσιτὸν ἔσται.”

Ω Δ Η Θ'.

Ἐρχθῶ.—Αἱ τρεῖς Ἑριννῦες.—Ὁ οὐρανόθεν πεμφθεὶς
ἄγγελος.—Οἱ καίοντες τάφοι.—Οἱ αἵρεσιάρχαι.

- Ἦ τὴν ὄψιν μου μεταβαλοῦς' ὠχρότης
Τὸν Προστάτην ἰδόντος παλινδρομοῦντα,
Ἐβίασ' αὐτὸν τὸ τάραγμ' ὑποκρῦψαι.
Ἔμεν' ἀτρεμής, ὥς ἄνθρωπος ἀκούων·
5 Οὐ γὰρ ἠδύνατ' ἄγειν μακρὰν τὸ βλέμμα
Δι' αἴρος ζοφώδους πυκνῆς τ' ἀχλύος.
“Ἄλλ' ὅμως ἡμῖν νικᾶν δεῖ τὸν ἀγῶνα,”
Εἶπεν· “εἰ μὴ . . . τὸν Δεῖνα βοηθὸν ἔχω . . .
,,ὦ, πόσον ἐλθεῖν βοηθήσων βραδύνει!”
10 Ὅτι τὴν διάνοιαν ἤθελε κρύπτειν,
Σαφῶς διέγνων ἀπὸ λόγων ὑστέρων,
Διαφερόντων τῶν πρώτων αὐτοῦ λόγων.
Ἄλλ' οὐχ ἦττον ὁ τρόπος οὗτος τοῦ λέγειν
Ἐφόβησέ με, τὰς κεκομμένας λέξεις

- 15 Ἐννοῶν ἴσως χειρόνως ἢ προσῆκεν.
 Ἡρώτησ' αὐτόν· “ Ἐν τῷ βαράθρῳ τούτῳ
 „ Καταβαίνει τις ἐκ τῶν τοῦ πρώτου κύκλου,
 „ Ἐνθ' ἐστὶ ποινὴ μόνη παῦσις ἐλπίδος; ”
 Ὁ δ' ἀπεκρίθη· “ Σπανιάκεις συμβαίνει
- 20 „ Ἐξ ἡμῶν τινα κατερχόμενον ᾧδε
 „ Φοιτᾶν εἰς τόπους, οὓς ἐγὼ διοδεύω.
 „ Ἀληθὲς ὅτι κατέβην ἅπαξ ᾧδε,
 „ Παρακινήθεις ὑπ' Ἐριχθοῦς σχετλίας,
 „ Τὰς σκιὰς ἐν σώμασιν ἐπαγαγούσης.
- 25 „ Ἡ σὰρξ ἐξ ἐμοῦ μόλις ἀπεγυμνώθη,
 „ Ὅτ' ἔσω μ' εἰσήγαγε τοῦ τείχους τούτου,
 „ Ἴν' ἐξ Ἰούδα κύκλου σκιὰν ἐκβάλω.
 „ Ὁ βαθύτατος, ζοφωδέστατος τόπος
 „ Ἀπώτατός τε τοῦρανοῦ ἵστιν ἐκείνος.
- 30 „ Οἶδα καλῶς τὴν ὁδόν· ἥσυχος ἔσο.
 „ Τὸ δ' ἀτμίζον δυσώδη τοῦτ' ὁσμὴν ἔλος
 „ Πάντοθεν περικυκλοῖ τὴν οἰκτρὰν πόλιν,
 „ Ἐνθ' οὐκ ἔστ' ἡμᾶς εἰσελθεῖν ἄνευ πάλης.”
 Καῶλλά τιν' εἶπεν, ὦνπερ οὐκ ἔχω μνήμην·

- 35 Ὁ γὰρ ὀφθαλμὸς ὅλον ἐφείλκυσέ με
 Πρὸς τὸν ὑψηλὸν πύργον, φλογεράν τ' ἄκραν,
 Ἐνθ' αἰφνης εἶδον ὀρθὰς παρισταμένας
 Τὰς αἰμοφύρτους Ἄδου τρεῖς Ἑριννύας,
 Ἐχούσας γυναικείαν μορφήν καὶ τρόπους.
- 40 Ἦσαν ἐξ ὑδρῶν πρασίνων ἐζωσμέναι·
 Ὅφεις κεράστας ἀντὶ πλοκάμων εἶχον,
 Διαδέοντας τοὺς ἀγρίους κροτάφους.
 Αὐτὸς δ', ὃς καλῶς ἔγνων τὰς θεραπαίνας
 Τῆς βασιλίσσης τῶν αἰώνιων θρήνων,
- 45 “Ἰδέ,” λέγει μοι, “τὰς ὠμὰς Ἑριννύας·
 „Μέγαιρ' ἐστίν, ἣν ὀρᾶς ἐξ εὐωνύμων,
 „Ἀληκτὼ δ' ἣ κλαίουσα πρὸς δεξιάν σου,
 „Τισιφόνη δ' ἐν μέσῳ.” Ταῦτ' εἰπὼν ἔστη.
 Ὀνυξι διέσχίζον αὐτῶν τὰ στήθη·
- 50 Ταῖς χερσὶν ἐτύπτοντο κρᾶζουσai σφόδρα,
 Ὡστ' ἠγκασάμην τὸν ποιητὴν ἐκ φόβου.
 “Μέδουσ', εἰς λίθον μεταβάλωμεν τοῦτον,”
 Ἐκραύγαζον, πρὸς ἡμᾶς βλέπουσai κάτω.
 “Τιμωρεῖν ἔδει τὴν προσβολὴν Θεσέως.” —

- 55 —“ Στρέψον ὀπίσω καὶ κάλυψαι τὴν ὄψιν·
 „ Ἦν γὰρ ἡ Γοργὼ φανῇ, σὺ δ' αὐτὴν ἴδῃς,
 „ Οὐκ ἔστιν ἐλπίς σ' ἐπανελθεῖν ποτ' ἄνω.”—
 Ταῦτ' εἶπεν ὁ Προστάτης· οὐ μόνον δ' οὗτος
 Ἔστρεψ' ἐμ', ἀλλὰ παρὰ τὰς ἐμὰς χεῖρας
 60 Καὶ ταῖς ἑαυτοῦ ἑκάλυψε μου τὰς ὄψεις.
 Ὑμεῖς δ', οἵπερ ἔχετε σώας τὰς φρένας,
 Ἐννοεῖτε, τίς ὑποκρύπτειτ' ἰδέα
 Ὑπὸ τὸν πέπλον τῶν παραδόξων στίχων.
 Ἐφέρειτ' ἤδη θολῶν ἐπὶ κυμάτων
 65 Πάταγος ἤχου πλήρους φοβεροῦ τρόμου,
 Ὅστις ἐποίει τρέμειν ἄμφω τὰς ὄχθας,
 Παρόμοιος ἀνέμφω σφόδρα βιαίῳ,
 Ὅς ὁρμώμενος δι' ἀντίθετα θάλπη
 Σείει δρυμῶνας, καὶ χωρὶς ἀναπαύλης
 70 Ἀποσπᾷ, θραύει, σφενδονίζει τοὺς κλάδους·
 Αὐθαδῶς βαίνει κονιορτὸν προπέμπων,
 Καὶ φεύγειν ποιεῖ καὶ θήρας καὶ ποιμένας.
 Ἐκκαλύψας μοι τὰς ὄψεις εἶπε· “Τεῖνον
 „ Τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀφρὸν ἀρχαῖον τόνδε,

75 „Ἐνθα καθορᾶς τὴν ἄχνην παχυτέραν.”

Ὡς οἱ βάτραχοι συναντηθέντες ὄφει

Ἐχθρῷ φεύγουσιν ἅπαντες δι' ὑδάτων,

Μέχρις ὑπὸ τὴν ἰλὺν κατορυχθῶσι,

Μυρίας ἐγὼ ψυχὰς εἶδον ἐνόχους

80 Οὕτω φευγούσας ἔναντί τινος, ὅστις

Διέβαινε τὴν Στύγα ποσὶν ἀβρόχοις.

Ἡ δ' ὄψις αὐτοῦ τὴν ἀχλὺν ἀπесόβει,

Τὴν ἀριστερὰν προεκτείνοντος χεῖρα,

Ὡς ἂν εἰ μὴ κάματον ἦσθάνετ' ἄλλον.

85 Εὖ δὲ γινούς ὅτι θεόθεν ἀπεστάλη,

Εἶδον πρὸς τὸν Προστάτην· ὁ δ' ἔνευσέ μοι

Ἀτρέμας ἔχειν, κακείνουν προσκυνῆσαι.

Ὡ, πόσον ἐδόκει μοι μηνιθμοῦ πλήρης!

Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὴν πύλην μικρᾶ ῥαπίδι

90 Ἀνέφξ' αὐτὴν εὐθὺς ἀνεμποδίστως.

“Ὡ φαῦλον γένος διωχθὲν οὐρανόθεν,”

Ἡρξάτο λέγων πρὸ τοῦ φρικτοῦ θυρώωνος,

“Πόθεν ὑμῖν οἴησις ἐπῆλθε τόση;

“Πῶς λακτίζετε πρὸς τὴν βουλὴν ἐκείνην,

- 95 „Ἡσπερ ὁ σκοπὸς οὐποτε ματαιοῦται,
 „Ἀλλ' ἡ βασάνους ἠΰξησ' ὑμῶν πολλάκις ;
 „Πρὸς τί προσκρούειν ὑμᾶς τῷ πεπρωμένῳ ;
 „Κέρβερος ὑμῶν, ὥς ὑμᾶς δεῖ μεμνήσθαι,
 „Ἄτριχον ἔτι λαιμὸν καὶ πώγων' ἔχει.”
- 100 Ἐπειτ' ἐστράφη διὰ τῆς βορβορώδους
 Ὀδοῦ, μηδὲν προσειπὼν ἡμῖν, ὁμοῖος
 Ἄνδρὶ τὸν νοῦν ἔχοντι πάμπαν πρὸς ἄλλα
 Ἡ τοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρεστηκότας.
 Ἐτρέψαμεν δὲ τὸ βῆμα πρὸς τὴν χώραν,
- 105 Ἀσφαλισθέντες ἐκ τῶν ἁγίων λόγων
 Ἐσώ τότ' εἰσῆλθομεν ἄνευ πολέμου.
 Ἐγὼ δὲ θεάσασθαι ποθῶν τὴν ἔνδον
 Τοῦ τείχους κατάστασιν, τίς ποτ' αὖ εἴη,
 Ἄμ' ὥς εἰσέβην, τὸ βλέμμ' ἔτεινα πέριξ.
- 110 Εἶδον πάντοσε μεγάλην πεδιάδα,
 Πλήρη βασάνων καὶ δεινῶν ἀχθηδόνων.
 Ὡς ἐν Ἀρλαιοῖς ἐνθ' ὁ Ῥοδανὸς λιμνάζει,
 Ὡς ἐν Πόλῃ πλησίον κόλπου Φλανώνης,
 Ὡς Ἰταλίας κλείων ὄρια λούει,

- 115 Οἱ τάφοι τὴν γῆν ἀνώμαλον ποιοῦσι,
 Τοιαύτη τις ἦν ἡ πεδιάς ἐκείνη,
 Πλὴν ὅτι πικροτέραν παρείχε θέαν.
 Διὰ τῶν τάφων ἐσκεδάζοντο φλόγες,
 Κατακαίουσαι τόσον, ὥστε σιδήρῳ
- 120 Οὐκ ἔστι τέχνη διδοῦσα θερμὴν ἴσιν.
 Τὰ πώματ' αὐτῶν ἦν πάντ' ἡωρημένα·
 Ἐξήρχοντο δὲ κλαυθμοὶ γοῶδεις οὕτως,
 Ὡστ' ἦν βέβαιον δυστήνους ἐκεῖ πάσχειν.
 Κἀγώ· “ Προστάτα, τίνες αἱ ψυχαὶ 'κεῖναι,
- 125 „ Αἵ περ ἐντὸς μνημάτων ἐντεθαμμέναι
 „ Ἀναπέμπουσι στεναγμοὺς ὀδυνώδεις ;”
 Ὅ δ' ὑπέλαβεν· “ Εἰσὶν αἰρεσιάρχαι
 „ Σὺν τοῖς ὀπαδοῖς αἰρέσεως ἐκάστης.
 „ Πλέον ἢ φρονεῖς πλήρεις εἰσὶν οἱ τύμβοι.
- 130 „ Ὡδ' ὅμοιος ὁμοίῳ σῶμα κεῖται
 „ Τὰ μνήματα δ' οὐκ ἔστιν ἔμπυρ' ὁμοίως.”
 Εἶτα πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα τραπέντες
 Ἐβημεν μέσον τῶν τειχῶν καὶ μαρτύρων.

Ω Δ Η Ι'.

Οἱ αἵρετικοί — Φαρινάτης. — Γουίδος. — Καναλκάντης. —
Φρεδερίκος ὁ Β'.

Νῦν διὰ στενοῦ προβαίνει μονοπάτου

Μέσον τοῦ τείχους τῆς γῆς καὶ τῶν μαρτύρων

Οὐμὸς Προστάτης· ἐγὼ δὲ κατὰ νῶτα·

“ὦ πρωτεύων ἀρετῇ, σύ μ' ἄγεις,” εἶπον,

5 “Διὰ δυσσεβῶν, ὥς ἀρέσκει σοι, κύκλων.

„Λέγε μοι, καὶ τοὺς ἐμοὺς πλήρωσον πόθους.

„Ἰδεῖν τοὺς ἐν τοῖς τάφοις τούτοις κειμένους

„Δύναταί τις ; ἥδη γὰρ πάντ' ἀπηρμένα

„Τὰ πώματ' ἐστίν, οὐδεὶς δ' αὐτοὺς φυλάσσει.”

10 Ὁ δ' ἔφη· “ Πάντες ἔσονται ἐγκεκλεισμένοι,

„Ὅταν ἐξ Ἰωσαφὰτ ἔλθωσιν ὧδε

„Ἐν τοῖς σώμασιν, ἃ κατέλιπον ἄνω.

„Ἐντεῦθεν ἐστὶν ὁ νεκρῶν Ἐπικούρου

„Καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ τῶν δοξαζόντων,

- 15 „Ὅτι σὺν τῷ σώματι χὴ ψυχὴ θνήσκει.
 „Ὡς πρὸς δ' ὅ, τι πυνθάνη, σαφηνιεῖ σοι
 „Ἐν τῶν μνημάτων τούτων αὐτίκα μάλα,
 „Καί σου τὸν πόθον, ὅν μοι κρύπτεις, πλη-
 ρώσει.”

Κάγώ. “ Προστάτα, τὴν ἐμὴν οὐ σοι κρύπτω

- 20 „Καρδίαν, εἰ μὴ θέλων λέγειν ὀλίγα.
 „Σὺ γὰρ οὐχ ἅπαξ ἐδίδαξάς με τοῦτο.”
 —“ὦ Τοῦσκε, τὴν τοῦ πυρὸς διὼν χώραν
 „Ζωὸς καὶ λέγων οὕτω σῶφρονας λόγους,
 „Ὡφέλεις ἐν τῷ τόπῳ τῷδ' ἀναμείναι.

- 25 „Ἡ λαλιά σου ποιεῖ σε δῆλον ὄντα
 „Πολίτην τῆς εὐγενοῦς κείνης πατρίδος,
 „Ἡ λῖαν ὀλέθριος ἴσως ὑπῆρξα.”—
 Τὴν φωνὴν ταύτην ἐξερχομένην αἰφνης
 Ἦκουσ' ἐξ ἐνὸς τῶν τάφων, καὶ δὴ μᾶλλον

- 30 Φοβηθεὶς προσήγγισα τοῦμοῦ Προστάτου.
 Ὁ δ' εἰπέ μοι. “ Στράφητι τί πράττετε ἤδη;
 „Ἴδ' ἐκεῖ Φαρινάτην ἀνορθωθέντα·
 „Ἐκ ζώνης ἄνω νῦν ὅλον αὐτὸν ὄψει.”

- Ταῖς τούτου δὴ τὰς ἐμὰς προσήλωσ' ὄψεις·
- 35 Ὁ δ' ἀνηγέρθη τῷ στήθει καὶ μετώπῳ,
 Ὡς ἂν εἰ περιφρονῶν πολὺ τὸν Ἄδην.
 Εὐθὺς δ' αἰ τοῦ Προστάτου πρόθυμοι χεῖρες
 Ὦθησάν με πρὸς αὐτὸν διὰ τῶν τάφων,
 Λέγοντος· “Σαφεῖς ἔστωσαν οἱ σοὶ λόγοι.”
- 40 Ἐπεὶ δ' ἀφίγμην πρὸς τοὺς πόδας τοῦ τάφου,
 Εἶδέ με μικρόν, καὶ σχεδὸν ὑπερόπτως
 Ἡρώτα· “Τίνες ἦσαν οἱ σοὶ γενάρχαι;”
 Ἐγὼ δὲ ποθῶν εὐπείθειαν δεικνύναι
 Οὐδὲν ὑπέκρυψ', ἀλλ' εἶπον αὐτῷ πάντα.
- 45 Ὁ δ' ὑψώσας τὰς ὄψεις ὀλίγον ἄνω,
 Εἶπεν· “Ἐχθροὶ τρομεροὶ βεβαίως ἦσαν
 „Ἐμοί, μερίδι τ' ἐμῇ κάμοις γενάρχαις·
 „Ἀλλὰ δις αὐτοὺς διεσκέδασα πάντας.”—
 —“Εἰ δις ἐδιώχθησαν, δις ἐπανῆλθον,”
- 50 Ἀπεκρίθην, “πάντοθεν συναγερθέντες·
 „Ἀλλ' οὐκ ἔμαθον οἱ σαυτοῦ τὴν σὴν τέχνην.”—
 Τότ' ἠγέρθη πρὸς τᾶκρά τ' ἀνοικτοῦ τάφου
 Σκιὰ τῆς ἄλλης ἐγγὺς μέχρ' ὑπῆνης,

Ἀναστᾶς, ὡς ῥόμην, ἐπὶ γονάτων.

55 Περιέβλεψε πέριξ, ὡς ἂν εἰ θέλων

Ἰδεῖν, εἰ τυχὸν σὺν ἐμοί τις ἦν ἄλλος.

Ἄλλ' ὅτε πᾶσαν ἀπώλεσεν ἐλπίδα,

Κλαίουσ' εἶπεν· “Εἰ σὺ νῦν διέρχῃ ταύτην

„ Τὴν ζοφώδη φυλακὴν τῇ σῇ σοφίᾳ,

60 „ Ποῦ ἔστιν υἱός μου; καὶ σὺν σοὶ πῶς οὐκ
ἔστι;”

Καγὼ πρὸς αὐτόν· “Οὐκ ἂπ' ἐμαντοῦ δεῦρο

„ Ἦλθον· ἤγαγέ μ' ὁ ἑκείσε περιμένων,

„ Ὀν τάχ' οὐκ εἶχεν ἐν τιμῇ σὸς Γουίδος.”

Ἦ τε λαλιὰ καὶ τὸ τοῦ πάθους ὕψος

65 Αὐτοῦ τοῦνομα γνωστὸν κατέστησάν μοι·

Διόπερ αὐτῷ σαφῶς ἀπεκρινάμην.

Αἰφνης ὀρθωθείς ἀντέκραξε· “Πῶς εἶπας,

„ Εἶχεν; ἐν τοῖς ζῶσι νῦν οὐκ ἔστιν ἔτι;

„ Τὰς ὄψεις τ' αὐτοῦ γλυκὺ φῶς οὐ φαιδρύνει; ...”

70 Βραδύτητα δέ τινα παρατηρήσας

Εἰς ἣν ἐπόθει θερμῶς ἀπόκρισίν μου,

Ὑπτίως ἔπεσ', οὐκέτι φανεῖς ἔξω.

- Ὅ δ' ἄλλος μεγάθυμος, δι' ὃν ἐστάθην
 Πρῶτον, οὐδαμῶς μετέβαλε τὴν ὄψιν,
 75 Οὔτε λαιμὸν κινήσας, ἣ πλευρὰν κάμψας·
 “ Ἀλλ' εἰ,” τὸν πρῶτον εἶπ' ἀναλαβὼν λόγον,
 “ Ἐκείνοι κακῶς ἐξέμαθον τὴν τέχνην,
 „ Τοῦτ' ἀνιᾶ με πλέον τοῦ τάφου τοῦδε.
 „ Πλὴν οὐ πεντηκοντάκις ἐξαναλάμψει
 80 „ Ὅψιν ἣ τῇδε κυβερνῶσα Κυρία,
 „ Καὶ γνώσῃ, τί πότ' ἐστὶν ἣ τέχνη κείνη.
 „ Εἴθε ποτ' εἰς τὸν γλυκὺν ἀνέλθοις κόσμον,
 „ Εἰπέ μοι, πῶς ὁ λαὸς ἐκείνος οὔτω
 „ Σκληροὺς κατὰ τῶν ἐμῶν τίθησι νόμους.”
 85 Καγὼ· “ Σφαγαὶ καὶ ῥοαὶ πολλῶν αἱμάτων,
 „ Αἰ διαφοινίξασαι τὴν γῆν Ἀρβίας,
 „ Τοιάνδ' ἤνεγκαν ἐν ἐκκλησίᾳ ψῆφον.”
 Κεφαλὴν σείσας, ὑποστενάζων εἶπεν·
 “ Οὐκ ἤμην μόνος, οὔτ' ἂν βεβαίως ἄνευ
 90 „ Αἰτίας σὺν τοῖς ἄλλοις συνεπορεύθην.
 „ Ἀλλ' ἐγὼ μόνος, ὅτ' εἶδον ἐγνωκότας
 „ Πάντας κατεδαφίσαι τὴν Φλωρεντίαν,

„Ἡμυν' αὐτῇ τότ' ἀποκεκαλυμμένως.”

—“Εἴθ' ἄνεσιν εὖροι σὸν σπέρμα,” τότ' εἶπον

95 Ἐκλιπαρῶν, “λῦσόν μοι σύναμμα τόδε

„Τὸ συμπλέκον ἐνταῦθα τὴν ἐμὴν φρένα.

„Ἐοικεν, ὡς λέγουσιν, ὑμᾶς προβλέπειν

„Ἀπερ ὁ χρόνος σὺν ἑαυτῷ παράγει,

„Εἶναι τ' ἀγνώτας τῶν παρόντων πραγμάτων.”—

100 —“Βλέπομεν,” εἶπε, τὰ κείμενα μακρόθεν,

„Ὡσπερ ὁ τὴν ὄρασιν ἔχων ἀμβλεῖαν·

„Τόσον ἔτι φῶς Θεὸς ἡμῖν παρέχει.

„Ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ γγύς καὶ τὰ τετελεσμένα

„Ἐκλείπει τὸ φῶς ἡμῖν· ἂν δ' ἀλλαχόθεν

105 „Μηδὲν μάθωμεν, ἀγνοοῦμεν τὰν κόσμῳ.

„Δύνασ' ἐννοεῖν νῦν, ὅτι νεκρὰ πᾶσα

„Ἔσεται παντάπασιν ἡμῶν ἡ γνῶσις,

„Ὅποταν κλεισθῇ τοῦ μέλλοντος ἡ θύρα.”—

Τότε μετανοήσας τὸ πραχθὲν σφάλμα

110 Εἶπον· “Ἐρεῖς νῦν ἐκείνῳ τῷ πεσόντι,

„Ὡς ἔτ' ἔστ' αὐτοῦ τὸ τέκνον ἐν τοῖς ζῶσιν·

„Εἰ δ' ἀποκριθῇν' αὐτῷ βραδὺς πρὶν ἡμην,

- „ Φράσον, ὅτι τοῦτ' ἐγένετο, διότι
 „ Ἐμελέτων ἦν ἔλυσας ἀπορίαν.”
- 115 Ἐπειδὴ δ' οὐμὸς Προστάτης μ' ἀνεκάλει,
 Ἡρώτησα τὴν σκιὰν κατεσπευσμένως,
 Τίνες μετ' αὐτῆς συνέκειντ' ἐν τῷ τάφῳ.
 Ὁ δ' εἶπε· “ Σὺν χιλίοις καὶ πλέον κείμεαι
 „ ὦδ', ἐν οἷς Φρεδερίκος ὁ δεύτερός τε
- 120 „ Χὼ Καρδινάλις· τοὺς ἄλλους παραλείπω.”
 Ἐπειτα κατεκλίθῃ· καγὼ τὸ βῆμα
 Πρὸς τὸν ποιητὴν ἔτρεψα κἀνεπόλουν
 Τοὺς ἀπειλητικούς μοι δοκοῦντας λόγους.
 Ὁ δ' ἐκινήθη, καί μοι καθ' ὁδὸν εἶπε.
- 125 “ Τί δοκεῖς οὕτω περιαλγής ; ” Ἐπεὶ τε
 Πρὸς τοῦρώτημα δεόντως ἀπεκρίθην,
 “ Ἐν μνήμῃ τήρει τὰ κατὰ σοῦ ῥηθέντα,
 „ ὦς ἤκουσας,” ὁ σοφὸς διέταξέ μοι.
 “ Νῦν ὠδὲ βλέπε . . . ” Καὶ τὸν δάκτυλον τείνας,
- 130 Εἶπεν· “ Ὅτ' ὄψει τὴν γλυκεῖαν ἀκτῖνα
 „ Ἐκείνης, ἧς ὀφθαλμὸς καθορᾷ πάντα,
 „ Παρ' αὐτῆς γνώσῃ τὴν βίου σου πορείαν.”

Ἐπ' ἀριστερὰ τότ' ἔτρεψε τὸν πόδα·
Καὶ τὸ τεῖχος λιπόντες ἔβημεν μέσῃν
135 Εἰς μονόπατον ἄγοντα πρὸς κοιλάδα,
Ἦς ἰκνεῖτ' ἄχρῃς ἡμῶν ἡ δυσωδία.

Ω Δ Η Ι Α'.

*Ἀναστασίου τάφος.—Περιγραφή τοῦ λοιποῦ μέρους
τοῦ Ἄδου.*

- Ἐπ' ἄκρας ὄχθης ὑψηλῆς, συγκεκλιμένης
Ἐκ πετρῶν ἀπορρώγων μεγάλων κύκλῳ,
Ἀφίγμεθ' εἰς σωρείαν ἀλγεινότεραν.
Ἐκεῖ δ' ἔνεκα τῆς φρικτῆς δυσωδίας,
5 Ἐκ τῆς βαθείας ἀνιούσης ἀβύσσου,
Ὅπισθεν τοῦ πώματος μεγάλου τάφου
Ἐστημεν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ γράμματ' ἀνέγνων
Λέγοντ'· “Ἀναστάσιον Πάπαν φυλάττω
„Ὅν ἔσυρ' ἔξω τῆς εὐθείας Φωτίνος.”
10 —“Βράδιον ἡμᾶς καταβῆναι προσήκει,
„Ἴν' ἐμισθῶμεν πρῶτον εἰς τὴν δυσώδη
„Ἀποφοράν· εἴτα γὰρ οὐκ ἔσται βλάβη.”

- Ταῦτ' εἶπεν ὁ Προστάτης· ἐγὼ δὲ πάλιν·
 “Πρὸς ἀνταμοιβὴν εὐρέ, πῶς μὴ παρέλθῃ
 15 „Ὁ καιρὸς μάτην.” Ὁ δ' ἐπαναλαμβάνει·
 “Ἴδου τί φρονῶ, τέκνον· ἐντὸς τῶν λίθων
 „Τούτων τρεῖς εἰσι κυκλίσκοι διαφόρων
 „Βαθμῶν ἕκαστος, οἷς διήλθες ὁμοῖοι,
 „Ἄπαντες μεστοὶ πνευμάτων καταράτων.
 20 „Ἄλλ' ἔν' ἔπειτ' ἀρκῇ σοι μόνον ἡ θέα,
 „Γνωθι, διὰ τί καὶ πῶς εἰσι δεσμῶται.
 „Τὸ τέλος πάσης θεοστυγοῦς κακίας
 „Ἔστ' ἀδικία, καὶ πᾶν τοιοῦτο τέλος
 „Βιαίως ἢ δολίως τοὺς ἄλλους βλάπτει.
 25 „Φύσει δ' ὦν ἀνθρώπινον κακὸν ὁ δόλος
 „Μᾶλλον στυγητὸς ἐστὶ Θεῷ, καὶ πλέον
 „Κάτω δόλιοι κεῖνται καὶ τιμωροῦνται.
 „Πρῶτος κυκλίσκος ἐστὶν ὁ τῶν βιαίων.
 „Ἄλλ' ὥς ἡ βία γίνετ' ἐπὶ προσώπων
 30 „Τριῶν, εἰς περιβόλους τρεῖς διαιρεῖται
 „Πρὸς Θεόν, πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τὸν πλησίον
 „Καὶ τὰνῃκοντα τούτοις βία τις χρῆται,

- „ Ὡς δι' ἐξηγήσεων σαφῶν μαθήσῃ.
 „ Φόνος βίαιος καὶ τραύματ' ὀδυνώδη
 35 „ Τοὺς πέλας ζημιούσιν· αὐτῶν δ' οὐσίας
 „ Ἐμπρησμοί, καταστροφαί, λεηλασίαι.
 „ Ὅθεν φονεῖς καὶ πάντες κακῶς ποιοῦντες,
 „ Ἐξολοθρευταὶ καὶ λησταί, τιμωροῦνται
 „ Ἰληδὸν ἐντὸς τοῦ πρώτου περιβόλου.
 40 „ Ἐαυτὸν βίᾳ κοῦσίαν αὐτοῦ βλάψαι
 „ Δύναται τις· διόπερ ἐν τῷ δευτέρῳ
 „ Περιβόλῳ δεῖ μετανοεῖν εἰς μάτην
 „ Τὸν ἑαυτὸν στεροῦντα τοῦ κόσμου ζώντων,
 „ Ἡ τὴν αὐτοῦ φθείροντα περιουσίαν,
 45 „ Καὶ κλαίειν ἀντὶ τοῦ γηθόσυνον εἶναι·
 „ Δύναται χρῆσθαι βίᾳ τις πρὸς τὸ θεῖον
 „ Βλασφημῶν κἀρνούμενος Θεὸν ἰδίᾳ,
 „ Ἡ τὴν φύσιν παρορῶν καὐτῆς τὴν χάριν.
 „ Ὅθεν ὁ τρίτος περίβολος σφραγίζει
 50 „ Ταῦτ' ἡ σημάντῳ Σόδομα καὶ Καόρσαν
 „ Καὶ Θεὸν παρορῶντας ψυχῇ καὶ λόγοις.
 „ Δόλος, ἡ πάσης συνειδήσεως τύψις,

- „ Ἡ πρὸς βλάβην γίνεται τῶν πίστιν δόντων,
 „ Ἡ τινων, πρὸς οὓς οὐκ ὀφείλεται πίστις.
 55 „ Ῥήγνυσι τὸ δεύτερον εἶδος τοῦ δόλου
 „ Τὸν δεσμὸν μόνον τῆς φυσικῆς ἀγάπης·
 „ Ὡστε κυκλίσκος ὁ δεύτερος ἐγκρύπτει
 „ Ὑποκρισίαν, κολακείαν, κυβείαν,
 „ Σιμωνίαν, κιβδήλους, κλέπτας, φηλήτας,
 60 „ Μαστροπούς, παρομοίας τ' ἀκαθαρσίας.
 „ Ὁ δ' ἄλλος δόλος λησμονεῖ τὴν ἀγάπην,
 „ Ἦν μὲν ἐμπνέει φύσις, ἀλλ' ἦν συσφίγγει
 „ Ὁ δεσμὸς προσωπικῆς ἐμπιστοσύνης·
 „ Ὅθεν εἰς τὸν ἔσχατον κυκλίσκον, κέντρον
 65 „ Τοῦ Σύμπαντος, ἔνθα περ ὁ Δὺς ἐδρεύει,
 „ Πᾶς ὃς ἂν προδῶ φθαρῇσεν αἰωνίως.”
 Κἀγὼ “ Προστάτα, καθαρῶς οἱ σοὶ λόγοι
 „ Σαφηνίζουσι διακριδὸν ἐκείνο
 „ Τὸ βάραθρον καὶ λαὸν τὸν ἐνοικοῦντα.
 70 „ Ἀλλ' εἰπέ μοι νῦν· οἱ τοῦ πηλώδους ἔλους,
 „ Οἳ τ' ἀπάγοντ' ἀνέμῳ, πλήττονταί τ' ὄμβρῳ,
 „ Οἳ τ' ἀντικρουόμενοι χαλεποῖς λόγοις,

- „ Πῶς οὐκ ἐν τῷ φλογερῷ τιμωροῦντ' ἄσται,
 „ Εἴπερ ὁ Θεὸς δι' ὀργῆς αὐτοὺς ἔχει ;
 75 „ Εἰ δὲ μή, πῶς πάσχουσιν ἀλλοιοτρόπως ;”
 Ὁ δ' εἶπέ μοι. “ Διὰ τί τόσον πλανῶνται
 „ Αἱ σαὶ φρένες παρ' ὅ,τι δοκεῖς συνήθως ;
 „ Μήπως ἀλλαχοῦ τὸ σὸν πνεῦμα σκοπεύει ;
 „ Οὐ μέμνησαι τῶν λόγων, καθ' οὓς συμφώνως
 80 „ Τοῖς σῆς Ἠθικῆς κανόσι τρεῖς τῇ θείᾳ
 „ Θελήσει διαθέσεις εἶσ' ἐναντίαι,
 „ Ἀκρασία, κακία καὶ θηριότης ;
 „ Ὅπως τε πρὸς τὸν Θεὸν ἦττον προσκρούει
 „ Ἀκρασία, μομφῆς οὐσ' ἦττον ἀξία ;
 85 „ Εἰ συννοεῖς ἀκριβῶς τὴν γνώμην ταύτην,
 „ Καὶ διὰ μνήμης ἔχεις, τίνες ἐκεῖνοι,
 „ Οἵπερ οὐκ ἐνταῦθ', ἀλλ' ἄνω τιμωροῦνται,
 „ Ὅψει τότε, πῶς εἰσι κεχωρισμένοι
 „ Τῶν ᾧδ' ἐνόχων, καὶ πῶς σφυρηλατοῦνται
 90 „ Ἦττον ὑπὸ τῆς Θείας Δικαιοσύνης.” —
 —“ ὦ φωστήρ, πᾶσαν ὄρασιν θεραπεύων
 „ Θολήν, σύ με φωτίζων εὐφραίνεις, ὥστε

- „Οὐχ ἦττον φίλον εἰδέναι μ' ἢ διστάζειν.
 „Μικρὸν ἐπάνελθε νῦν,” εἶπον, “ὀπίσω,
 95 „Ἐνθ' εἶναι φῆς μισητὴν τοκοληψίαν
 „Παρὰ τῷ Θεῷ, κάπορίαν μου λῦσον.”
 Ὅ δέ “Φιλοσοφία τοὺς μελετῶντας
 „Αὐτὴν ἐν πολλοῖς κεφαλαίοις διδάσκει,
 „Πῶς φύσις ἔλκει τὴν ἑαυτῆς πορείαν
 100 „Ἀπὸ θεοῦ τε νοὸς καὶ θείας τέχνης.
 „Ἦν δὴ τὴν σὴν Φυσικὴν καλῶς διέλθης,
 „Εὐρήσεις οὐχὶ μετὰ πολλὰς σελίδας
 „Τὴν σαυτοῦ τέχνην, ὥς οἶόν τε, τῇ φύσει
 „Ὅπαδεῖν, ὥς μαθητῆς τῷ διδασκάλῳ.
 105 „Ὡσθ' υἱωνὴ Θεοῦ τις ἔσθ' ἡ σὴ τέχνη.
 „Ἐκ δύο πηγῶν τούτων ἦν εἰς νοῦν φέρης
 „Τὴν ἐν ἀρχῇ Γένεσιν, δεῖ τοὺς ἀνθρώπους
 „Ἐξαντλεῖν τόν τε βίον καὶ τὴν οὐσίαν.
 „Ἐπεὶ δ' ὁ τοκογλύφος ἄλλως διάγει,
 110 „Τὴν φύσιν αὐτὴν καὶ τὴν ὁπαδὸν ταύτης
 „Προσβάλλει· καὶ γὰρ εἰς ἄλλον ἐλπίδ' ἔχει.—
 „Ἄλλ' ἔπου μοι νῦν· καιρὸς γὰρ τοῦ προβαίνειν·

„Οἳ τ' Ἰχθῦς φαίνοντ' ἐφ' ὀρίζοντος ἤδη·

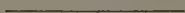
„Ἡ δ' Ἀμαξά πᾶσ' ἐπὶ τοῦ Χώρου κείται·

115 „Κρημνοῦ δ' ἡ κατάβασις γίνεται 'κείθεν.”

Ω Δ Η Ι Β'.

Ὁ ἑβδομος κύκλος, ἔχων τρεῖς διαιρέσεις διὰ τοὺς
βίαιους.—Μινώταυρος.—Οἱ Κένταυροι.—
Νέσσος.—Χείρων.—Οἱ κατὰ τῶν
ἄλλων βίαιοι.—Ὁ Φλεγέθων.

- Ὁ τόπος, ἐνθ' ἦλθομεν τοῦ καταβῆναι
Τὴν ὄχθην, τὰ κεῖ τ' ἦσαν οὕτω τραχέα,
Ὡστε τὰς ὄψεις ἀπέτρεπεν ἡ θέα.
Ὡς ἐν τῇ πτώσει τῇ 'πὶ τάδε Τριδέντου
5 Συμβάσῃ μιᾷ τῶν πλευρῶν Ἀτισῶνος
'Ἡ διὰ σεισμόν, ἡ τῆς γῆς ὑπενδούσης,
'Ἡ 'κ τῆς ὄρους κορυφῆς εἰς τὸ πεδῖον
'Απορράγεισα πέτρα κρημνώδης οὕτως
'Ἐσθ', ὥστ' ἄνωθεν οὐκ ἔνι καταβῆναι,
10 Τοιάδ' ἡ κατάβασις ἦν κρημνοῦ 'κείνου.
'Ακρον δ' ἐπὶ τῆς πέτρας ἔκειτ' ἐκτάδην
Ταῖσχος τῆς Κρήτης, τέρας, ὃ συνελήφθη

Ἐν τῇ τῆς ψευδοῦς βοὸς αἰσχροῦ γαστέρι.

Ὡς δ' εἶδεν ἡμᾶς ἤρξαθ' ἑαυτὸν δάκνων,

15 Καθὰ τις, ὃν θυμὸς ἔνδον ἐμφλέγει.

Πρὸς αὐτὸν οὐμὸς Σοφὸς ἔκραξεν. “Ἴσως

„Φρονεῖς ὧδ' εἶναι τὸν τῶν Ἀθηνῶν ἥρω,

„Τὸν ἐν τῷ κόσμῳ τὸν θάνατόν σοι δόντα.

„Ἐκποδῶν, κτήνος, οὐκ ἦλθ' οὗτος ἐνθάδε

20 „Κατὰ διδασκαλίαν τῆς ἀδελφῆς σου,

„Ἀλλ' ἔρχετ' ὀψόμενος τὰς σὰς βασάνους.”

Ὡς ὁ τὰ δεσμὰ συγκαταθλάσας ταῦρος

Καθ' ἣν στιγμήν βάλλεται θανατηφόρως,

Σκοτοδιניῶν πηδᾷ τῇδε κάκεισε,

25 Οὕτω τὸν Μινώταυρον εἶδον ποιοῦντα.

Τότ' ἔκραξ' ὁ Προστάτης. “Διάβα τάχει

„Ἐν ᾧμανιᾷ καλόν σοι καταβῆναι.”

Οὕτω κατεβαίνομεν ἐπὶ θημῶνων

Ἐκ περιφερῶν λίθων ὑπὸ τοὺς πόδας

30 Τῇ βαρύτητι τῇ ἡμῇ κυλινδουμένων.

Κἀγὼ μὲν ἐσκεπτόμην. ὁ δ' εἶπε. “Σκέπτη

„Ἴσως περὶ τῆς πέτρας τῆς φρουρουμένης

- „ Ὑπὸ τοῦ μανιῶντος, ὃν νῦν καθείλον·
 „ Θέλω σ' εἰδέναι τοίνυν, ὅτι τὸ πρῶτον
 35 „ Ὅτε κατέβην εἰς βυθὸν Ἄδου τόνδε,
 „ Ἀπόρρῳξ ἦδ' ἦν οὐπω συμπεπτωκυῖα.
 „ Ἀλλ', ἐὰν μὴ λανθάνω, μικρὸν πρὶν ἔλθῃ
 „ Ὅ τήν μεγάλην λείαν τοῦ πρώτου κύκλου
 „ Ἐκ χειρῶν Διτὸς ἀρπάσας, ἡ ῥῶξ ἦδε
 40 „ Ἐσείσθῃ πανταχόθεν τοσοῦτο σφόδρα,
 „ Ὡστε, καθὰ σκέπτομαι, τὸ πᾶν ἡσθάνθῃ
 „ Τὸν ἔρωτα, δι' οὐπερ, ὥς ἔστι δόξα,
 „ Συχνῶς εἰς χάος ὁ κόσμος μετεβλήθη.
 „ Τότε δ' ἡ παλαίφατος ἀπόρρῳξ αὕτη
 45 „ Ἐπεσεν ᾧδε, προσέτι τ' ἀλλαχόθι.
 „ Ἀλλ' εἰς κοιλάδα βλέψον· ἐγγὺς γὰρ ἔστιν
 „ Ὅ τῶν αἱμάτων ῥύαξ, ἐνθ' οἱ τοὺς ἄλλους
 „ Βία βλάπτοντες δεινῶς βράζουσι πάντες.”
 Ὡ πάθος ἀπληστίας, ὀργῆς παράνου,
 50 Τὸ κεντοῦν ἡμᾶς ἐν βραχεὶ βίῳ τῷδε,
 Ἴν' αἰωνίως εἰς αἵματα βυθίζῃς!
 Εὐρεῖαν τότε κεκυρτωμένην τάφρον

Εἶδον, τὴν πᾶσαν κυκλοῦσαν πεδιάδα,
 Καθὼς ὁδηγὸς οὐμὸς προέλεγέ μοι.

55 Μέσον δὲ ταύτης καὶ τοῦ κρημνοῦ κατ' ἴλην
 Διέτρεχον Κένταυροι, φέροντες τόξα,
 Ὡς ἔπραττον ἐν κόσμῳ κυνηγετοῦντες.
 Ὡς δ' εἶδον ἡμᾶς καταβαίνοντας, πάντες
 Ἐπέσχον, καὶ τρεῖς ἀπέστησαν τῆς ἴλης

60 Σὺν τόξοις καὶ βέλεσιν ἐξηρτυμένοις.
 Εἷς δ' ἔκραξε μακρόθεν· “Ἐπὶ βασάνῳ
 „ Τίνι καταβαίνοντες ἔρχεσθ' ἐκείσε ;
 „ Λέγετε πόθεν· ἄλλως, τὸ βέλος ρίπτω.”
 Προστάτης δ' ἐμὸς εἶπεν· “Ἐροῦμεν τοῦτο

65 „ Τῷ Χείρωνι σύνεγγυς ἡμεῖς αὐτίκα·
 „ Κακὴν θέλησιν ἀείποτε δεικνύεις.”
 Εἶθ' ἤψατό μου λέγων· “ Νέσσος ἔσθ' οὗτος,
 „ Ὁ θανὼν καλῆς χάριν Διᾷανείρας,
 „ Αὐτός τ' ἀπηνῶς ἑαυτὸν ἐκδικήσας.

70 „ Ὁ δ' ἐν τῷ μέσῳ, τὸ στῆθος αὐτοῦ βλέπων,
 „ Ὁ Χείρων ἐστίν, ὁ τροφὸς Ἀχιλλέως.
 „ Ὁ δ' ἄλλος Φόλος, ὅστις ἦν ὀργῆς πλήρης.

- „ Περὶ τὴν τάφρον ἔρχονται μυριάδες,
 „ Τοξεύοντες τὰς ψυχὰς τὰς ἐν αἱμάτων
 75 „ Ῥύακι παραβάσας τοὺς ποινῆς ὅρους.”
 Ὡς δ' ἐγγὺς ἦμεν τῶν ὠκέων τεράτων,
 Χείρων ἔλαβε βέλος, καὶ τῇ γλυφίδι
 Τὰ γένει' ἔσυρ' ὀπισθεν σιαγόνων,
 Καὶ στόμ' ἀνοίξας εὐρὺν λέγει τοῖς ἄλλοις·
 80 “ Παρατηρήσατ' ἄρα, πῶς ὁ κατόπιν
 „ Ἐρχόμενος κινεῖ πᾶν, ὅτου θιγγάνῃ ;
 „ Ἄλλ' οἱ πόδες τῶν νεκρῶν οὐ δρῶσιν οὕτως.”
 Ὁ δ' ἐμὸς Ἄρχων, ὡς ἦν ἐγγὺς τοῦ στήθους,
 Ὡπερ αἱ δύο συναρμόζονται φύσεις,
 85 Ἀπεκρίθη πρὸς αὐτόν· “ Ναὶ μέν, ζῶν οὗτος·
 „ Ἄλλ' ὀφείλω τήνδ' αὐτῷ δεῖξαι κοιλάδα.
 „ Ἡμᾶς πρὸς τοῦτ' ἀνάγκη πείθει, κοῦ τέρψις.
 „ Ἡ Δεῖν' ἀλληλούϊα ψάλλειν λιποῦσα,
 „ Τὸ νέον τοῦτο χρέος ἐπέβαλέ μοι.
 90 „ Οὐ ληστής οὗτος, οὔτ' ἐγὼ ψυχὴν φλαύρα.
 „ Ἄλλ' ἄγε πρὸς ἀρετῆς, δι' ἣν εὐθύνω
 „ Τὰ βήματά μου δι' ὁδοῦ τῆςδ' ἀγρίας,

- „ Ἡμῖν τινα δὸς τῶν σῶν, ὃς ὁδηγήσει,
 „ Δείξει τ' ἔνθ' ἐστὶ τοῦ ρύακος ὁ πόρος,
 95 „ Καὶ τόνδ' ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ῥάχεως ἄξει·
 „ Οὐ γὰρ πνεῦμ' ἐστὶ βαδίζον δι' αἆρος.”
 Τότε δ' ὁ Χείρων ἐστράφη δεξιόθεν,
 Τῷ Νέσσω τ' εἶπεν· “ Ἐπίστρεψον, ὁδήγει,
 „ Καὶ κατὰ λόχων ἄλλων τούτοις ἀμύνου.”
 100 Ἄπιμεν σὺν τῇ πιστῇ νῦν συνοδίᾳ
 Παρὰ τὸ χεῖλος ἐψάνης ἐρυθρόχρου,
 Ἐνθ' οἱ ζέοντες ἔκραζον ὀξυφώνως,
 Βεβυθισμένοι τ' ἦσαν ἄχρις ὀφρύων.
 Ὁ δὲ Κένταυρος εἶπεν· “ Οἷδ' αἰμοβόροι
 105 „ Ἀρπαξίβιοί τ' εἰσι τύραννοι πάντες,
 „ Τὰς ἀσπλάγχνους ἑαυτῶν θρηνοῦντες πράξεις.
 „ Ὡδ' Ἀλέξανδρος, Διονύσιος κεῖσε,
 „ Ὁ Σικελίαν μακρὸν λυπήσας χρόνον·
 „ Ὁ δὲ μελανότριχον μέτωπον ἔχων
 110 „ Ἀζελήν ἐστίν· ὁ ξανθοκόμης ἄλλος
 „ Ὀβίζος Ἔστης, ὅν, ὡς ἀληθὲς φήμη,
 „ Ἰδὸς υἱὸς ἐφόνευσ' ἐν τῷ κόσμῳ.”

Ὁ δὲ Ποιητής, πρὸς ὃν ἐστράφην, εἶπε·

“ Νῦν ὃδ’ ἔστω σοι πρῶτος, ἐγὼ ’ν δευτέροις.”

115 Ὁ δὲ Κένταυρος ἀπέβλεψέ τι πρόσω

Εἰς τοὺς ἐκ τοῦ βράζοντος αἰμάδους ρείθρου

Ἐξέρχεσθ’ εἰκότας ἄχρι τραχήλου.

Σκιὰν ἡμῖν ἔδειξε πλευρόθεν μόνην

Λέγων· “ Οὗτος ἐν Θεοῦ ναῶ καρδίαν

120 „Ἐνέπειρ’ ἀνδρὸς σεπτοῦ νῦν ἐν Ταμέσει.”

Εἶτ’ εἶδον ἄλλους, οἱ τοῦ ρύακος ἔξω

Εἶχον κεφαλὴν, πρὸς δὲ καὶ θώραχ’ ὅλον·

Ἐγὼ δὲ πολλοὺς ἀνεγνώρισα τούτων.

Ἦν δὲ ταπεινούμενον τὸ ζέον αἶμα

125 Βαθμηδόν, ἕως ἐκάλυπτε τοὺς πόδας·

Καὶ τὸν ρύακα διέβημεν ἐκεῖθεν.

“ Ὡς ἐκ τοῦ μέρους τούτου σὺ δὴ νῦν εἶδες

„Τὸν ρύακ’ ἀεὶ σμικρυνόμενον βάδην,”

Εἶπε Κένταυρος, “ εἰδέναι βούλομαί σε,

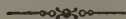
130 „Ὅπως ἐξ ἄλλου πρὸς τὰ κάτω τὸ βάθος

„Αὐτοῦ μᾶλλον ἔτ’ αὐξάνον ἀφικνεῖται,

„Ἐνθα στένειν προσήκει τὴν τυραννίαν.

„Ἐβύθισ' ἐκεῖ Θεία Δικαιοσύνη
„Ἀττίλαν, ὃς ἐγένετ' ἐν τῇ γῇ μάστιξ,
135 „Πύρρον καὶ Σέξτον· ἐκεῖ τε δι' αἰῶνος
„Δάκρυ' ἀποσπᾶ ρέοντ' εἰς ζέον αἶμα
„Ῥενείρου τοῦ Κορνέτου, Ῥενείρου Πάζου,
„Τῶν ἐν ὁδοῖς πραξάντων μακρὰς δηώσεις.”
Τὸν πόρον δ' ἐπιστρέφω διέβη πάλιν.

Ω Δ Η Ι Γ'.

Οἱ καθ' ἑαυτῶν βίαιοι.—Ὁ δρυμῶν τῶν αὐτοχείρων.—

Αἱ Ἄρπυιαι.—Πέτρος τῶν Βοινιῶν.—Λάνος.—

Ἰακῶβ Σαντανδρέας.

Οὐκ ἔφθη Νέσσος ἐπανακάμψας πέραν,

Καί τινος ἐντὸς εὐρέθημεν δρυμῶνος,

Ἐνθ' ὁδῶν οὔτ' ἀτραπῶν ὑπῆρχεν ἵχνος·

Οὐ φύλλα πράσιν', ἀλλὰ χροιάς ζοφώδους·

5 Οὐ λειοὶ κλῶνες, ἀλλὰ στρεβλοὶ κώζώδεις·

Οὐκ ἀκρόδρυ', ἀλλ' ἄκανθαι φαρμακίδες.

Οὐκ ἔχουσ' οὔτω στρυφνὰς καὶ πυκνὰς βάτους·

Ἄγριοι θῆρες, οἱ μισοῦντες τὰς μέσον

Κορνέτου καὶ Καικίνης ἡμέρους γαίας.

10 Ὡδ' Ἄρπυιαι δυσειδεῖς γυπὰς ποιοῦνται,

Αἱ διώξασαι τοὺς Τρῶας ἐκ Στροφάδων,

Τὴν δεινὴν αὐτοῖς προφητεύσασαι μοῖραν·

Εὐρέα πτερά, λαιμόν τ' ὄψιν τ' ἀνθρώπου

Ἐχουσι· γαμφώνυχες, εὐρυγαστῆρες,

- 15 Θρηνηδοῦς· ἄνω τῶν ἀλλοκότων δένδρων.
 Ὁ δὲ Προστάτης· “ Πρὶν χωρήσωμεν πρόσω,
 „ Ἴσθ' εἶναί σ' ἔνδον τοῦ δευτέρου κυκλίσκου,”
 Ἦρξατο λέγων, “ ἔσεσθαί σε τε μέχρις
 „ Εἰς τοὺς φρικώδεις ἀφίκη ψαμαθῶνας.
- 20 „ Νῦν βλέπε καλῶς, καὶ τοιαῦτά τιν' ὄψει,
 „ Οἷά σ' ἀπιστεῖν ἐμοῖς ἐποίει λόγοις.”
 Ἦκουον πανταχόθεν θλιβεροὺς γόους,
 Ἄλλ' ἐβλεπον οὐδένα ποιοῦντα τοῦτο·
 Ὡστ' ἐμβεβροντημένος ὅλος ἰστάμην.
- 25 Ὡς νομίζοντα μ' ἐνόμιζε, νομίζω,
 Τοσαύτας φωνὰς ἐξέρχεσθ' ἐκ πνευμάτων
 Ὑπὸ τοὺς κορμούς δι' ἡμᾶς κρυπτομένων.
 Εἶπ' οὖν ἐμοὶ Προστάτης· “ Ἐὰν κλαδίσκον
 „ Τινὰ θραύσης ἐξ ἑνὸς τῶν δένδρων τούτων,
- 30 „ Αὐτίκα τοὺς σοὺς λογισμοὺς μεταλλάξεις.”
 Τότε τὴν χεῖρ' ἐκτείνας μικρόν τι πρόσω,
 Ἀπέκοψα μεγάλῃς βάτου κλαδίον·
 Ὁ δὲ κορμὸς ἔκραξε· “ Τί με συντρίβεις;”
 Ὡς δ' ἐκ ῥοῆς αἵματος κατέστη μέλας,

- 35 Ἀναλαβὼν ἐκραξέ· “Τί με σπαράττεῖς ;
 „ Οὐδὲν αἰσθημα σὺ συμπαθείας ἔχεις ;
 „ Ἦμεν ἄνθρωποι, νῦν δ' ἐσμὲν κορμοὶ δένδρων·
 „ Μᾶλλον ἂν φιλέλεος ἦ σὴ χεὶρ εἴη,
 „ Εἴπερ εἴημὲν ποτε ψυχὰι δρακόντων.”
- 40 Ὡς δαλὸς χλωρὸς καιόμενος ἐξ ἄκρου
 Ἐνὸς φαίνεται στενάζων ἐκ θατέρου,
 Καὶ τῆς ἀέρος διαφυγῆς συρίζει,
 Οὕτως ἐξήρχετ' ἐκ τοῦ κλάδου συγχρόνως
 Αἶμα καὶ λόγοι· καὶ γὰρ τὸν κλάδον ρίψας,
- 45 Ἐμειν' ὥσπερ ἄνθρωπος ἐπτοημένος.
 “ Εἴπερ ἐπίστευ' οὗτος, πρὶν ἢ σε βλάβῃ,”
 Εἶπεν ὁ Σοφός, “ ὦ ψυχὴ τετρωμένη,
 „ Ὅ,τι ποτ' ἐν τοῖς ἐμοῖς ἀνέγνω μέτροις,
 „ Οὐκ ἂν ἔτειν' ἐπὶ σὲ βλαβεράν χεῖρα.
- 50 „ Ἄλλ' αὐτὸς ἐγώ, πρᾶγμα δύσπιστον ὅλως !
 „ Προὔτρεψ' αὐτὸν εἰς τοῦργον, ὃ καὶ λυπεῖ με.
 „ Εἰπέ δ' αὐτῷ νῦν, τίς εἶ, κάμοιβῆς χάριν
 „ Ἀναμνήσει σὴν φήμην, ὅτ' ἐπιστρέψει,
 „ Ὡς αὐτῷ θέμις, εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον.”

- 55 Ὁ κορμός· “Θέλγομ’ οὕτω τοῖς σοῖς γλυκέσι
 „ Λόγοις, ὥστ’ οὐ δύναμαι σιγᾶν· ἀλλὰ μοι
 „ Σύγγνωτ’, εἰ ποθῶ μικρὸν διαλεχθῆναι.
 „ Εἴμ’ ἐκεῖνος, ὃς εἶχον ἄμφω τὰς κλεῖδας
 „ Καρδίας Φρεδερίκου, κἀνέτως οὕτως
- 60 „ Ἐστρεφον αὐτάς, ἀνοίγων τε καὶ κλείων,
 „ Ὡστ’ ἀποκρύφω αὐτοῦ πάντας ἀπείργον.
 „ Οὕτω τε πιστῶς τοῦνδοξον ἐξεπλήρουν
 „ Ὑπούργημ’, ὥστ’ ὤλεσα παλμούς καὶ φλέβας.
 „ Ἡ τοὺς μοιχίους ὀφθαλμούς τοῦ μελάθρου
- 65 „ Καίσαρος οὐποτ’ ἀποσπάσας’ ἐταίρα,
 „ — Κοινὸς τῶν αὐλῶν θάνατος καὶ κακία!—
 „ Ἐξῆψε τὰς καρδίας κατ’ ἐμοῦ πάντων·
 „ Οἱ δ’ ἐξαφθέντες τὸν Αὐγουστον ἐξῆψαν·
 „ Καὶ δὴ τὰς τιμὰς τὸ πένθος διεδέχθη.
- 70 „ Ἐξ ἀγανακτήσεως τόθ’ ἡ ψυχὴ μου,
 „ Τὴν ὕβριν τῷ θανάτῳ φυγεῖν ζητοῦσα,
 „ Ἀδικὸν τέλος ἔδωκέ μοι δικαίῳ.
 „ Μὰ τὰς νεαρὰς ρίζας τοῦ δένδρου τούτου,
 „ Ὅμνυμ’ ὑμῖν, οὐδέποτ’ ἔλυσά πίστιν

- 75 „ Πρὸς τὸν ἀξιότιμον ἐμὸν αὐθέντην.
 „ Ἦν τις δ' ἐξ ὑμῶν εἰς κόσμον ἐπιστρέψῃ,
 „ Ἀμυνάτω τὴν ἐμὴν μνήμην, ἔτ' οὖσαν
 „ Ὑπὸ τὴν πληγὴν, ἣν ἐπήνεγκε φθόνος.”
 Μικρόν τι μείνας, “ Ὡς σιωπῶν τυγχάνει,”
- 80 Ὁ Ποιητὴς εἶπέ μοι, “ μὴ χρονοτρίβει,
 „ Ἀλλ' ὀμίλει, κ' εἴ τί σοι φίλον ἐρώτα.”
 Κάγῳ πρὸς αὐτόν· “ Σὺ γε μᾶλλον πυνθάνου,
 „ Εἴ τι νομίζεις σύμφορον ἔσεσθαί μοι·
 „ Ἀμηχανῶ γάρ, συγκινηθεὶς ἐξ οἴκτου.”
- 85 Τότ' αὐτὸς εἶπε· “ Τὴν σὴν αἴτησιν οὗτος
 „ Ἐκπληρώσει μὲν προθύμως· σὺ δ', ὦ πνεῦμα
 „ Δέσμιον, εἴ σ' ἀρέσκει, λέγε προσέτι,
 „ Πῶς ἂρ' ἡ ψυχὴ συνδέεται τοῖς ὄζοις
 „ Τούτοις, καὶ λέγ' ἐπ' ἴσης, εἰ δυνατόν σοι,
- 90 „ Εἴ τις ποτ' ἀπηλλάχθη τῶν μελῶν τούτων.”
 Τότ' ἐφύσησ' ὁ κορμὸς ἰσχυρῶς, κᾶτα
 Μετετράπη τὸ φύσημ' εἰς λέξεις τάσδε.
 “ Ὑμῖν ἀποκρινοῦμαι διὰ βραχέων.
 „ Ὅταν ἐξέλθῃ θηριώδης ψυχὴ τις

- 95 „Τοῦ σώματος ἑαυτῆς αὐτοχειρία,
 „ Αὐτὴν εἰς κύκλον ἑβδομον πέμπει Μίνως·
 „ Πίπτει δ' ἐν τῷ δρυμῶνι, καθὼς ἂν τύχῃ.
 „ Ἀλλ' ἐνθαπερ ἔρριψεν αὐτὴν ἡ Μοῖρα,
 „ Ἐκεῖ βλαστάνει, καθὰ κόκκος ὀλύρας·
- 100 „ Φύεται θάμνος, εἶτα δ' ἄγριον δένδρον·
 „ Αὐτοῦ δ' Ἄρπυιαι βοσκόμεναι τὰ φύλλα
 „ Ἀλγηδόνας ποιοῦσιν, ἀλγεινά θ' ἔλκη.
 „ Ἐξομεν δ' ἡμέτερον, ὥς ἄλλοι, σῶμα·
 „ Ἀλλ' οὐδεὶς ἡμῶν ἐνδύσεται αὐτὸ πάλιν·
- 105 „ Ὁ γὰρ αὐτοῦ τις ἀφείλ', ἔχειν οὐ θέμις.
 „ Συροῦμεν δ' ὧδε τὰ σώματα, κὰν τούτῳ
 „ Κρεμάμεν' ἔσται τῷ λυπηρῷ δρυμῶνι,
 „ Ἐκαστον εἰς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὸ δένδρον.”
 Ὡς δ' ἠκούομεν αὐτοῦ παρὰ τῇ βάτῳ,
- 110 Δοκοῦντες ὥς ἔμελλεν ἄλλο τι λέγειν,
 Αἶφνης ἐξεπλάγηνεν ἔκ τινος κρότου
 Παραπλησίῳ τῷ τῶν κυνηγεσίῳ,
 Ὅτ' ἄγριον σὺν στῆφος κυνῶν διώκει,
 Κἀκούεται πάταγος ζώων καὶ κλάδων.

- 115 Ἴδου δὲ δύο πρὸς τὰριστερόν μέρος,
 Γυμνοὶ καὶ δεδρυμμένοι, τρέχοντες σφόδρα,
 Ὡστε συνθλαῖσθαι τὰ πάντ' ἐν τῷ δρυμῶνι
 Κράζει δ' ὁ πρῶτος· “Νῦν ἔρχου, θάνατ', ἔρχου.”
 Ὁ δ' ἕτερος ὡς δοκῶν βραδύνειν ἄγαν,
- 120 Ἐκραξε· “Λάνε, τοὺς πόδας ὠκέϊς οὔτως
 „Οὐκ εἶχες ἐν ταῖς Τόππου πεζομαχίαις.”
 Καταληφθεὶς δὲ πιθανῶς ἀπνευστία,
 Προσέφυγεν εἰς θάμνον, ᾧ συνεπλέχθη.
 Ὡς δ' ὀπίσθεν αὐτῶν ἦν ὁ δρυμὼν πλήρης
- 125 Κυνῶν μελαινῶν, λυσσωδῶν, ἄλλομένων,
 Ὡς λαγοθῆραι δεσμῶν ἀπολυθέντες,
 Ἐδακον ὁδὰξ τὸν ἐκεῖ προσφυγόντα,
 Κατεσπάραζάν τ' αὐτὸν εἰς μέρη τμήδην,
 Μακράν τ' ἔσυραν αὐτοῦ τάλγουντα μέλη.
- 130 Τότ' ἐλάβετο τῆς χειρὸς ὁ Προστάτης
 Καὶ τοῦ θάμνου πλησίον ὠδήγησέ με,
 Τὰς αἰμοφύρτους πληγὰς θρηνοῦντος μάτην.
 “Ἰάκωβ’,” ἐκραύγαζεν, “ὁ Σαντανδρέα,
 „Πρὸς τί παρ' ἐμὲ σκέπην εὐρήσων ἦλθες;

- 135 „Δι' ἀμαρτίας τὰς σὰς ἐγὼ τί πταίω ;”
 Ἐγγὺς δ' αὐτοῦ προσελθὼν οὐμὸς Προστάτης
 Εἶπε· “ Τίς ἦσθα, καὶ διὰ πληγῶν τόσων
 „ Ἀλγεινοὺς σὺν αἵματι λόγους ἐρεύγῃ ;”
 Αὐτὸς δ' εἶπεν· “ ὦ ψυχαί, τὸν ὀδυνώδη
 140 „ Ἰδεῖν ἐλθοῦσαι σπαραγμόν, ὅστις ἦδη
 „ Τῶν ἐμῶν φύλλων ἐχώρισέ με, ταῦτα
 „ Συλλέξατε νῦν παρὰ τῷδε τῷ θάμνῳ.
 „ Ἦμην πόλεως, ἣ τὸν πρῶτον προστάτην
 „ Μετέβαλ' εἰς βαπτιστήν· ἀνθ' ὧν ἐκείνος
 145 „ Ἀεὶ μηχαναῖς ἀθλίαν καταστήσει.
 „ Εἰ μὴ δ' ἔμενεν ἐπὶ γεφύρας Ἄρνου
 „ Ἐτι θέα τις ἐκείνου σωζομένη,
 „ Οἱ πάλιν αὐτὴν οἰκίσαντες παλῖται
 „ Ἐπὶ τῶν τεφρῶν, ἅς κατέλιπ' Ἀττίλας,
 150 „ Μάτην ἂν ἀνέλαβον τοσούτους πόνους.
 „ Ἀγχόνην μοι τοὺς οἴκους ἐποίησάμην.”

Ω Δ Η ΙΔ'.

Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ βίαιοι.—Ἡ καίουσα ἄμμος καὶ
ὁ πύρινος ὄμβρος.—Ὁ Καπανεύς.—Ἡ πηγὴ
τῶν τεσσάρων τοῦ Ἰάδου ποταμῶν.

- Ἐκ συμπαθείας πρὸς τὴν φίλην πατρίδα
Συλλέξας τὰ σποράδην πεσόντα φύλλα,
Ἀπέδωκα τῷ βραγχῶς ἤδη φωνοῦντι.
Κεῖθεν ἀφίγμεθ' εἰς χῶρον, ὃς χωρίζει
5 Τὸν περίβολον τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου,
Ἐνθ' ἔργ' ἦν ἰδεῖν φρικτὰ δικαιοσύνης.
Λέγω πρὸς ἐξήγησιν τῶν νέων τούτων
Πραγμάτων, ὡς ἤλθομεν εἰς πεδιάδα
Ἐσαεὶ φυτοῦ παντὸς ἐστερημένην.
10 Ταύτην περιστοιχίζει στεφάνου δίκην
Ὁ λυπρὸς δρυμῶν, ὡς τοῦτον λυπρὰ τάφος.
Ἐστημεν ἐπὶ ποδὸς ἐκεῖ πρὸς τᾶκρα
Τοῦδαφος ἦν ἐκ ξηρᾶς καὶ λεπτῆς ἄμμου,
Οὐχ ἐτέρας φύσεως, ἀλλ' οἷαν ἦδη

- 15 Διεπάτησαν οἱ τοῦ Κάτωνος πόδες.
 ὦ Θεία Δίκη, πῶς φοβεῖσθαί σ' ὀφείλει
 Πᾶς ἄνθρωπος, ὅς ποτ' ἂν ἀναγνοὺς τύχη
 Τὰ τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμφανισθέντα !
 Ψυχῶν γὰρ γυμνῶν εἶδον πολλὰς ἀγέλας,
- 20 Λίαν μὲν δεινοπαθῶς θρηνούσας πάσας,
 Διάφορος δ' ἐκάσταις ἐτέθη νόμος.
 Αἱ μὲν ὑπτίως ἔκειντο, τινὲς δ' ἄλλαι
 Ἐκάθηντο συμμίγδην ὀκλαδὸν πᾶσαι·
 Ἑτεραι δ' ἐβάδιζον ἀδιαλείπτως.
- 25 Αἱ πέριξ βαδίζουσαι πλείονες ἦσαν,
 Ὅσαι δ' ἐν ταῖς βασάνοις ἔκειντ', ἐλάττους·
 Ἄλλ' εἶχον γλῶσσαν πρὸς λύπην λαλιστέραν.
 Ἐπὶ τοῦ ψαμαθῶνος παντὸς βραδέως
 Εὐρεῖαι κατέπιπτον φλογῶν τολύπαι,
- 30 Ὡς νηνεμῆς νιφάδες εἰς τὰς Ἄλπεις.
 Οἷασπερ Ἀλέξανδρος ἐν θερμαῖς χώραις
 Ἰνδιῶν εἶδεν ἐπὶ τῶν στρατευμάτων
 Φλόγας πιπτούσας μέχρι γῆς ἀνημμένας,
 Ὡστε τῷ στρατῷ λακπατεῖν ἐπιτάξει

- 35 Τοὔδαφος, ὅπως τὸ πῦρ κατασβεσθείη
 Ῥᾶον, ἐφ' ὅσον ἔμενεν ἔτι μόνον,
 Τοιάδ' ἡ πτῶσις φλογῶν ἦν αἰωνίων.
 Ἡ δ' ἄμμος ἐξήπτετο, καθάπερ ὕσκα
 Ὑπὸ χάλυβα, τὴν βάσανον διπλοῦσα.
- 40 Ἀκαταπαύστως τὰς ταλαιπώρους χεῖρας
 Ἀνετίνασσον νῦν ἔνθεν, νῦν ἐκείθεν,
 Ἐκάστην νέαν ἀποσείουσai φλόγα·
 Ἐγὼ δ' ἡρξάμην· “ Προστάτα, σύ γ' ὁ πάντα
 „ Νικήσας, ἐκτὸς τῶν τολμηρῶν δαιμόνων
- 45 „ Τῶν ἀντιστάντων ἡμῖν πρόσθεν τῆς πύλης,
 „ Τίς ἔσθ' ὁ μέγας, ὃς οὐ δοκεῖ φροντίζων
 „ Περὶ τοῦ πυρός, ἀλλὰ λυσσῶν κεῖται,
 „ Ὡστ' οὐκ ἐμάλαξ' αὐτὸν ὁ φλογῶν ὄμβρος;”
 Αὐτὸς δ' ἐκείνος, ὥς ἔοικ', ἐννοήσας,
- 50 Ὡς αὐτοῦ πέρι τὸν Ἠγήτορ' ἡρώτων,
 Ἐκραξ'. “ Εἰμὶ νῦν νεκρός, οἷος ζῶν ἦμην.
 „ Κὰν Ζεὺς ἐπείγῃ τὸν ἑαυτοῦ χαλκέα,
 „ Οὐ τὸν ὀξὺν κεραυνὸν λαβὼν ὀργίλως
 „ Ἐβαλε μ' ἐν ἐσχάτῃ ζωῆς ἡμέρᾳ.

- 55 „Κὰν ἀμοιβαδὸν τοὺς μέλανας ἐργάτας
 „Ἐργοδιωκτῇ τῆς Αἰτναίας καμίνου,
 „Ὡς ποτ' ἔπραξεν ἐν τῇ Φλεγραΐα μάχη
 „Κράζων· “Ἡφαιστε, βοήθει δῆ, βοήθει!”
 „Κὰν τ' ἐπ' ἐμέ τοξεύσῃ βέλεσι πᾶσιν,
 60 „Οὐκ ἂν ἐκδικήσεως χαρμονὴν ἔξοι.”
 Τότ' εἶπεν οὐμὸς Ἠγήτωρ μετὰ σθένους,
 Ὅπως οὐ πώποτ' ἤκουσ' αὐτοῦ λαλοῦντος·
 “ὦ Καпанεῦ, δι' αὐτὴν τὴν ἄκαμπτόν σου
 „Ἀλαζονείαν οὕτω σκληρῶς νῦν πάσχεις·
 65 „Οὐ γὰρ ἔστι βάσανος, πλὴν τῆς σῆς λύσσης,
 „Μᾶλλον ἀξία τῆς σῆς μανίας ἄλλη.”
 Εἶτα πρὸς ἐμέ στραφεὶς ἠπιοφρόνως
 Εἶπεν· “Ὅδ' ἦν εἷς τῶν ἐπτὰ βασιλέων
 „Τῶν ἐπὶ Θήβας, ἔχων καὶ δοκῶν ἔχειν
 70 „Ἀσεβῇ πρὸς τὸ θεῖον ὑπεροψίαν·
 „Ἀλλ', ὥς αὐτῷ νῦν εἶπον, τὴν αὐτοῦ λύσσαν
 „Ἐσχηκεν ὧδε νῦν ποινὴν ἀποχρῶσαν.
 „Ἀλλ' ἔπου μοι νῦν, ὅρα τε μὴ τοὺς πόδας
 „Ἐπὶ τῆς αἰθομένης τυχὸν θῆς ἄμμου·

75 „ Ἀλλ' ἐγγὺς ἄει τοῦ δάσους αὐτοὺς ἔχε.”

Διὰ σιγῆς ἤλθομεν ἔνθ' ἀναβλύει

Ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ μικρὸν ποτάμιόν τι,

Οὕτινος ἡ ῥυθρότης ἔτι φρικοῖ με.

Οἶος δ' ὁ ῥύαξ ῥέει τοῦ Βουλικάμου,

80 Ὅνπερ ἑαυταῖς διανέμους' αἱ πόρναι,

Οὕτως ἔρρεεν αὐτὸ διὰ τῆς ἄμμου.

Αὐτοῦ δ' ἡ κοίτη καὶ τὰ πλευρώματ' ἄμφω

Τό τ' ἐκτὸς χεῖλος ἦσαν ὅλως ἐκ λίθου·

Ἐνόησα δ' ἡμᾶς δεῖν περᾶν ἐκείθεν.

85 Ἐκ πάντων ἄλλων, ὅσα κατέδειξά σοι,

„Ἐξ οὐπερ εἰσῆλθομεν διὰ τῆς πύλης,

„Δι' ἧς οὐδενὶ κωλύετ' εἰσιέναι,

„Οὐδὲν τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς ἦν τόσου λόγου

„Ἀξιον, ὅσον τὸ ποτάμιον τοῦτο,

90 „Οὕτινος ἔνδον σβέννυνται φλόγες πᾶσαι.”

Τοιοῖδ' ἦσαν οἱ λόγοι τοῦμοῦ Προστάτου.

Ἐμοῦ δὲ δεηθέντος, ὅπως πληρώσῃ

Ἄν ταῦτα λέγων ἐνήγειρέ μοι πόθον,

“Μέσον θαλάσσης ἐστὶν ἐρείπιός τις,”

- 95 Εἰπέ μοι τότε, “ χώρα, τοῦνομα Κρήτη,
 „ Ὑφ’ ἧς τὸν βασιλέ’ ἦν ὁ κόσμος σῶφρων.
 „ Ἔστιν ὅρος ἐκεῖ τι πάλαι μὲν πλήρες
 „ Ὑδάτων καὶ πρασιῶν, οὐ τοῦνομ’ Ἰδη,
 „ Ἐρημον δὲ νῦν, ὡς γεγηρακὸς πρᾶγμα.
- 100 „ Ὡς πιστὴν αὐτὸ κοιτίδ’ εἴλετο Ῥέα
 „ Τοῦ παιδὸς αὐτῆς, ὅν, ἵνα ῥᾶον κρύψῃ
 „ Κλαίοντα, βοᾷς ἀναπέμπεσθ’ ἐποίει.
 „ Τοῦ δ’ ὅρους ἐντὸς ἵσταται γέρων μέγας,
 „ Τὰ νῶτ’ ἐστραμμέν’ ἔχων πρὸς Δαμιάταν,
- 105 „ Καὶ βλέπων πρὸς τὴν Ῥώμην, ὡς ἐν κατόπτρῳ.
 „ Ἐκ χρυσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀκραιφνοῦς ἔχει,
 „ Ἐξ ἀργύρου δὲ βραχίονας καὶ στήθος·
 „ Ἐπειτ’ ἐστὶν ἐκ χαλκοῦ μέχρις ὀσφύος,
 „ Ἐξ ἐκλεκτοῦ σιδήρου τ’ ἐκείθεν κάτω,
- 110 „ Πλὴν τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ὄντος πηλίνου,
 „ Ἐφ’ οὗπερ ἐρείδεται πλεόν θάτερον.
 „ Διασχιδὲς πλὴν χρυσοῦ πᾶν ἐστι μέρος
 „ Διὰ χαράδρας, ἐξ ἧς σταλάζει δάκρυ,
 „ Ὁ συναθροισθὲν διατιτραίνει τοῦρος.

- 115 „ Ἐκ δὲ τούτων τῶν ῥοῶν ἐν τῇ κοιλάδι
 „ Σχηματίζειτ' Ἀχέρων, Στῦξ καὶ Φλεγέθων.
 „ Δι' αὐλακος δὲ στενῆς βαίνουσαι κάτω
 „ Αἱ ῥοαὶ μέχρι τοῦ βυθοῦ τῆς ἀβύσσου,
 „ Ποιοῦσι τὸν Κωκυτόν· ἡ λίμνη δ' αὕτη·
- 120 „ Τίς ἐστίν, ὅψει· τὰ νῦν οὐδὲν ἐρῶ σοι.”
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “ Εἵπερ ὁ ῥύαξ οὗτος,
 „ Ὡς φῆς, ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν πηγάζει κόσμος,
 „ Πῶς οὐ φαίνεται πλὴν εἰς τὸ χεῖλος τόδε;”
 Πρὸς ἐμέ δ' αὐτός· “ Οἶδας, ὅτι κυκλώδης
- 125 „ Ὁ τόπος οὗτος· σὺ δ' ἐν τῇ καταβάσει,
 „ Καίτοι πρὸς τὰριστερὰ πολὺν βαδίσας,
 „ Οὐπω διῆλθες ὁλόκληρον τὸν κύκλον.
 „ Εἴ τί σοι λοιπὸν ἀναφαίνεται νέον,
 „ Οὐ πρὸς τοῦτο δεῖ δοκεῖν σε τεθηπότα.”
- 130 Κἀγὼ πάλιν· “ Προστάτα, ποῦ 'στι Φλεγέθων
 „ Καὶ Λήθη; περὶ ταύτης οὐδὲν γὰρ εἶπας·
 „ Φῆς δ' ἐκ ποίων ὁ πρῶτος ῥοῶν πηγάζει.”
 —“ Ὅντως ἐρωτήματα τὰ σὰ μ' ἀρέσκει,”
 Ἀπεκρίνατο· “ πλὴν ὁ βρασμὸς κοκκίνου

135 „Υδατος μίαν ἀπορίαν σου λύει.

„Οψει τὴν Λήθην, ἀλλ' ἐκτὸς τάφρου τῆσδε,

„Ἐνθ' ἤκουσιν αἱ ψυχαὶ πρὸς τὸ λουσθῆναι,

„Ὅταν τὸ πταῖσμα μετάνοι' ἐξαλείφῃ.”

Εἴτ' εἶπε· “Καιρὸς ἐξελθεῖν τοῦ δρυμῶνος·

140 „Σοὶ δ' ἔπεσθαί μοι κατόπι νῦν μελέτω.

„Ὅδευτόν ἐστι τὸ χεῖλος, ὥς οὐ καῖον·

„Πᾶς γὰρ ἀτμὸς ἐπ' αὐτοῦ σβέννυται πίπτων.”

Ω Δ Η Ι Ε'.

Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ φύσιν βίαιοι.—
Βρουνέττος Λατίνης.

- Νῦν δὲ βαίνομεν ἐφ' ἐνὸς τῶν λιθίνων
Χειλῶν· ὁ δ' ἀτμός τοῦ ῥύακος ἐπάνω
Σκεπάζει πυκνούμενος ὕδωρ τε κῶχθην.
Ἵς Φλανδρεῖς Βρυγῶν μεταξὺ καὶ Κασσάνδας
5 Δεδιότες χειμῶνος κῦμα πλημμύρας,
Ἐπείρουσ' ὠκεανὸν διὰ χωμάτων
Καθὼς καὶ Πατανῖνοι παρὰ τὴν Βρένταν
Εἰς προφύλαξιν τῆς πόλεως καὶ πύργων,
Πρὶν αἰσθανθῇ τὸν καύσων' ἡ Κλαρεντάνα·
10 Παρόμοι' ἦν τὰ χεῖλη τοῦ ποταμίου,
Ἄλλ' οὐχ ὁμοίου πάχους οὔτε μὴν ὕψους·
Ταῦτ' ἔκτισ' ὁ Κύριος, ὅστις ἂν εἴῃ.
Ἦδη τοῦ δρυμοῦ μακρὰν τοσοῦτον ἤμεν,
Ὡστ' ἰδεῖν αὐτόν, ἐνθ' ἦν, οὐκ ἂν δυναίμεν,

- 15 Εἰ τὰ βλέμματ' ὀπισθεν ἔμελλον τρέπειν,
 "Οτ' αἴφνης ψυχῶν ἀπηντήσαμεν πλήθος
 Παρὰ τὴν κρηπὶδ' ἐρχόμενον, καὶ βλέπον
 Ἄπαν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ εἶωθε νύκτωρ
 Βλέπεσθ' ἀλλήλους ὑπὸ νέαν σελήνην.
- 20 Ὅμμασι δ' ἡμᾶς ἑώρων ἀτενέσιν,
 Ὡσπερ βελόνην διείρων γέρων ράπτῃς.
 Ἐκ δὲ τῶν ψυχῶν τῶν προσβλεπουσῶν μ' οὕτω
 Μία μ' ἀνεγνώρισεν, ἣ λαβομένη
 Ἐμῶν κρασπέδων ἔκραξεν. "Οἶον θαῦμα!"
- 25 Ἐγὼ δ', ἐπεὶ μοι τὴν χεῖρ' ἔτεινεν, εἶδον
 Ἀτενῶς αὐτῆς τὴν πυρίφλεκτον ὄψιν
 Τὸ δ' αἰθαλόεν σχῆμ' οὐκ ἐκώλυσέ με,
 Ὅπως ἐκ μνήμης αὐτὴν ἀναγνώρισω.
 Πρὸς δ' αὐτῆς τὸ πρόσωπον τὴν χεῖρα κλίνας
- 30 Ἀπεκρινάμην. "ᾠδ' εἰ σύ, Κὺρ Βρουνέττε;"
 Ὁ δέ. "Τέκνον μου, σὺν σοὶ μὴ δυσφορήσῃς
 ,, Ἐὰν Βρουνέττος Λατίνης ἐπιστρέψῃ
 ,, Μικρὸν ὀπίσω, τὴν ρύμην λιπὼν τούτων."
 Ἐγὼ δέ. "Τό γ' ἐπ' ἐμοί, πάνυ προθύμως"

- 35 „Εἰ δὲ παρὰ σὲ βούλει με συγκαθῆσαι,
 „Ἔσετ', ἂν ἐμὸν ἀρέσκη συνοδίτην.”
 —“ὦ τέκνον,” εἶπεν, “ἦν τις τῶν ψυχῶν τούτων
 „Στήσῃτ' ἀκαρές, ἑκατὸν ἔτη μένει,
 „Τοῦ πυρὸς ἀμύνασθαι οὐ δυναμένη.
- 40 „Ἄλλ' ἄγ', ἀρτηθήσομαι τῶν σῶν κρασπέδων,
 „Ἔως συμμιχθῶ τῇ μῇ πάλιν ἀγέλῃ,
 „Ὀδυρομένη κολάσεις αἰωνίους.”
 Ἄλλ' οὐκ ἐτόλμων καταβῆναι τοῦ χείλους,
 Ἐγγύς τ' ἵεναι τὴν κεφαλὴν δὲ κλίνας
- 45 Ἔστην, ὡς ἀνὴρ, ὃς μετ' αἰδοῦς βαδίζει.
 Εἶπε δὲ τότε· “Τί συμβὰν ἦ τίς τύχη
 „Πρὶν ἐσχάτης ἡμέρας ἡγαγέ σ' ὧδε;
 „Τίς δ' ἔστ' ἐκείνος ὁ τὴν ὁδὸν δεικνύων;”
 —“Ἄνω ῥκειῖθ' ἐν τῇ ζωῇ τῇ γαληναίᾳ,”
- 50 Τότ' εἶπον, “ἐντὸς κοιλάδος ἐπλανήθην,
 „Πρὶν εἶναί με τέλειον τὴν ἡλικίαν.
 „Χθὲς δ' ἔτρεψ' αὐτῇ πρωῒ μόνον τὰ νῶτα
 „Οὗτος δὲ παρέστη μοι, καί μ' οἴκαδ' ἄξων
 „Ὁδηγεί με νῦν διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης.”—

- 55 Ὁ δ' εἶπε· “Τῷ σῷ παρακολουθῶν ἄστρῳ
 „ Ἀσφαλῶς εἰς ἔνδοξον λιμέν' ἀφίξη,
 „ Εἰ καλῶς ἔγνων ἐν τῷ καλλίμῳ βίῳ.
 „ Εἰ δ' ὁ θάνατος μή μ' ἀνήρπαζ' ἀώρως,
 „ Βλέπων τὸ θεῖον οὕτως εὐμενὲς ὄν σοι,
 60 „ Ἐδίδων ἄν σοι προτροπὴν ἐν τοῖς ἔργοις.
 „ Ἀλλ' ὁ κακόνους κἀγνώμων λαὸς κείνος,
 „ Ὃς κατάγεται ἀρχῇθεν ἐκ Φαισουλάνων,
 „ Καὶ μετέχει τοῦ τ' ὄρους καὶ πέτρας ἔτι,
 „ Ἐχθρὸς ἐπ' ἀγαθῷ σου γενήσεται σοι.
 65 „ Τοῦτο δὲ θέμις· ἐν ὅαις γὰρ ἀγρίαις
 „ Γλυκεῖαν συκῇν καρποφορεῖν οὐκ ἔνι.
 „ Αὐτοὺς καλεῖ τοῦ κόσμου παλαιὰ φήμη
 „ Τυφλούς, φειδωλούς, φθονερούς, ἀλαζόνας.
 „ Φυλάσσου μὴ μολυνθῆς τοῖς τούτων τρόποις.
 70 „ Ταμιεύει σοι τόσῃν τιμῇν ἡ τύχη,
 „ Ὡστε σε ποθήσουσι μερίδες ἄμφω·
 „ Ἀλλὰ τοῦ ρύγχους μακρὰν ἔστω τὸ χόρτον·
 „ Βόσκην εὐρέτω τὰ Φαισουλάνων κτήνη
 „ Αὐτ' ἀφ' ἐαυτῶν· μὴ τοῦ φυτοῦ ψαυέσθω,

- 75 „ Εἴ τί γ' ἔτ' ἐν ταῖς αὐτῶν φύει κοπρίαις,
 „ Ἐν ᾧ τὸ σεπτὸν ἀναζησάτω σπέρμα
 „ Τῶν ἐκεῖ που μεινάντων Ῥωμαίων, ὅτε
 „ Ὁ κακίας φωλεὸς οὗτος ἠγέρθη.” —
 —“ Εὔπερ ποτ' εἰσηκούεθ' ἡ δέησίς μου,”
- 80 Ἀπεκρινάμην, “ οὐκ ἂν ἔξορος εἶης
 „ Ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἔτι
 „ Ἐν μνήμῃ γάρ ἐστί μοι κεχαραγμένη,
 „ Καὶ θέλγει μ' ἡ σὴ πατρικὴ τε καὶ φίλη
 „ Εἰκὼν, ὅτε διδάσκων ἦς μ' ἐν τῷ κόσμῳ
- 85 Ἐναγχος, πῶς ἄνθρωπος ἀθανατοῦται.
 „ Ὅτι δ' ἔσομ' εὐγνώμων ἐφ' ὅσον ζήσω,
 „ Ἡ γλῶσσά μου τοῖς πᾶσι διατρανώσει.
 „ Ὁ περὶ τύχης τῆς ἐμῆς λέγεις, γράψας
 „ Δείξω σὺν ἄλλαις προῤῥήσεσι Δεσποίνῃ
- 90 „ Σοφῇ πρὸς ἐξήγησιν, ἣν αὐτὴν ἴδω·
 „ Τοσοῦτο μόνον γνωστὸν εἶναί σοι θέλω·
 „ Ἐφ' ὅσον τὸ συνειδὸς οὐδέν μ' ἐλέγχει,
 „ Πρὸς πᾶν θέλημα τῆς Τύχης εἴμ' ἐτοῖμος.
 „ Οὐ καὶνὴ τοῖς ὤσί μου προῤῥήσις αὕτη·

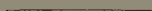
- 95 „ Ἡ Τύχη τὸν ἑαυτῆς τροχὸν στρεφέτω,
 „ Ὡς ἂν ἀρέσκη, καγρότης τὴν σκαπάνην.”
 Οὐμὸς Προστάτης πρὸς τὰ δεξιὰ τότε
 Στραφεὶς ὀπίσω προσέβλεψέ με, κᾶτα
 Εἶπεν. “ Ἀκούει καλῶς ὁ μνημονεύων.”
- 100 Οὐχ ἦττον ὅμως ὁμιλῶν διετέλουν
 Μετὰ τοῦ Κυρ Βρουνέτου, καὐτὸν ἡρώτων,
 Τίνες πρῶτιστοι τῶν συμπασχόντων ἦσαν.
 Ὁ δ' εἶπε. “ Κάλον εἰδέναι τινὰς τούτων,
 „ Βέλτιον δὲ τῇ σιγῇ παρελθεῖν ἄλλους·
- 105 „ Μακρὸν γὰρ ἂν εἴη μοι λέγειν σοι πάντας.
 „ Ἴσθι συνόλως, ὅτι κληρικοὶ πάντες
 „ Ἦσαν καὶ φιλόλογοι μεγάλης φήμης,
 „ Ὅμοίῳ μύσει μολυνθέντες ἐν κόσμῳ.
 „ Πρισκιανὸς οἴχεται μετὰ τῶν ἄλλων,
- 110 „ Καὶ Φραγκίσκος Δακόρσος· εἰ δέ γε θέαν
 „ Τοιαύτης λέπρας ἐπόθεις, ἐξῇν ἂν σοι
 „ Ἰδεῖν ἐκείνον, ὃν ὁ δοῦλος τῶν δούλων
 „ Εἰς Τογισόνον μετήνεγκεν ἐξ Ἄρνου,
 „ Ἐνθ' αὐτοῦ κατέλιπεν ἔκλυτα νεῦρα.

- 115 „Πλείον' ἂν εἶπον· ἀλλ' οὐ δύναμαι λέγειν
 „Ἡ μένειν μακρότερον· νέον γὰρ βλέπω
 „Ἀτμὸν ἀννψούμενον ἐκ ψαμαθῶνος.
 „Ἔρχετ' ἀγέλη, μεθ' ἧς μ' οὐ δεῖ συνεῖναι·
 „Τὸν ἐμὸν συνιστῶ σοι Θησαυρόν, ἔνθα
 120 „Ἔτι ζῶν εἰμι, κούδὲν ἄλλ' ἐξαιτοῦμαι.”
 Εἴτ' ἐτράπετο κῶχέτο καθὰ 'κείνοι,
 Οἱ δὲ ὕφασμα πράσινον ἐν Βηρῶνι
 Στάδιον τρέχουσ'· ἐδόκει δ' ἐν τῷ δρόμῳ
 Εἶναι νικητῆς, ἀλλ' οὐ νενικημένος.

Ω Δ Η Ι Σ Τ'.

Συνέχεια.—Μηχάνημα πρὸς κατάβασιν εἰς
τὸν ὄγδοον κύκλον.

- Ἐν τόπῳ δ' ἤμεν, ἔνθεν ἠκούετ' ἦχος
Ἵδατος εἰς τὸν ἄλλον πίπτοντος κύκλον,
Παρόμοιος τῷ βόμβῳ τῶν μελισσώνων,
Ὅτε σκιαὶ τρεῖς ἀπεσπᾶσθησαν ἅμα
5 Τροχάδην τινὸς προβαίνοντος ὁμίλου
Ἵπὸ τὸν ὄμβρον τῆς ἀπηνουῦς βασάνου.
Ἦρχοντο δὲ πρὸς ἡμᾶς, κράζουσ' ἐκάστη·
“ Στῆθι σὺ νῦν, ὁ δοκῶν ἐκ σῆς ἐσθῆτος
„ Εἰναί τις τῆς μοχθηρᾶς ἡμῶν πατρίδος.”
10 Φεῦ ! οἷας πληγὰς ἐκ φλογῶν εἰς τὰ μέλη
Αὐτῶν ἅμα παλαιὰς καὶ νέας εἶδον !
Ἔτι πάσχω νῦν, ἐνθυμούμενος μόνον.

- Ταῖς φωναῖς αὐτῶν προσέσχ' οὐμὸς Ἠγήτωρ·
 Καὶ δὴ πρὸς ἐμὲ στραφεῖς· “Περίμεν' ἤδη,”
- 15 Εἶπεν, “εἰ βούλει προσηνὴς αὐτοῖς εἶναι.
 „ Εἰ μὴ τὸ πῦρ ἦν, ὅπερ κατατοξεύει
 „ Τόπον φύσεως τοιαύτῃς, ἔλεγον ἄν σοι,
 „ Ὡς ἡρμοζέ σοι μᾶλλον σπεύδειν ἢ τούτοις.”
- Ἐπεὶ δ' ἡμεῖς ἔστημεν, ἤρξαντο πάλιν
- 20 Τὸν πρῶτον γόον· ἐγγὺς δὲ γεγονότες
 Ἐσχημάτισαν οἱ τρεῖς ἑαυτοῖς γῦρον.
 Ὡς δ' ἔθος ἔστ' ἀθληταῖς ἀγλιμμένους
 Καὶ γυμνοὺς ζητεῖν λαβὴν καὶ προτερήσεις,
 Πρὶν ἐν ἀγῶνι συμπλεχθῶσιν ἀλλήλοις,
- 25 Οὕτως ἕκαστος στρεφόμενος, τὴν ὄψιν
 Πρὸς ἑμ' ἔτεινε, ποδῶν τε καὶ τραχήλων
 Ἀπεναντίως ἀεὶ συγκινουμένων.
- “Εἰ τὸ τληπαθὲς ἀμμώδους τόπου τοῦδε,”
 Εἰς ἤρξατ' αὐτῶν, “ἡμᾶς καταφρονήτους
- 30 „ Ποιεῖ, δεήσεις θ' ἡμῶν, οἰκτράν τε θέαν,
 „ Ἡμῶν ἢ φήμη τὴν σὴν ψυχὴν καμψάτω,
 „ Ὡς τ' εἰπεῖν, τίς εἶ, καὶ πῶς τοὺς ζῶντας πόδας

- „ Οὕτως ἀσφαλῶς παρατρίβεις ἐν Ἄδου.
 „ Οὗτος, ᾧ μ' ἐπόμενον κατ' ἵχνος βλέπεις,
 35 „ Βαίνων γυμνός τε κάπολελεπισμένος,
 „ Εἶχε μείζονα βαθμὸν ἥπερ νομίζεις.
 „ Υἱωνὸς τῆς ἀγαθῆς ἦν Γουαλδράδας·
 „ Γιγδογγέρας δ' ὄνομ' ἦν αὐτῷ, κὰν βίῳ
 „ Μεγάλ' ἔπραξεν ἔργα καὶ νῶ καὶ σπάθῃ.
 40 „ Ὁ δ' ἕτερος μετ' ἐμὲ πατῶν τὴν ἄμμον,
 „ Ἔστ' Ἀλδοβράνδης Τεγγαῖος· οὐ τὴν φήμην
 „ Εἶναι προσφιλῇ προσῆκεν ἐν τῷ κόσμῳ·
 „ Ἐγὼ δ' ὁ ταχθεὶς σταυρηδὸν μετὰ τούτων
 „ Ῥουστικούκης εἶμ' Ἰακώβ· καὶ βεβαίως
 45 „ Ἡ σκληρὰ γυνὴ πρὸ πάντων ὤλεσέ με.”
 Εἰ γ' ἐν σκέπη τοῦ πυρὸς ἤμην, ἐν μέσῳ
 Αὐτῶν προσέπεσον ἄν· νομίζω δ' ὅτι
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ ἐπέτρεψ' ἄν μοι τοῦτο.
 Ἄλλ' ὥς ἐμελλον πυρίκαυστος γενέσθαι,
 50 Ἐνίκησεν ὁ φόβος τὴν προθυμίαν,
 Τὴν ἀσπάσασθαι μ' αὐτοὺς ποθεῖν ποιοῦσαν.
 Εἴτ' ἠρξάμην· “Οὐχ ὕβριν, ἀλλ' ἄχθος μέγα

- „ Ἐχάραξε βαθέως ὑμῶν τὰ πάθη
 „ Ἀεὶ τ' ἀνεξαλείπτως ἐν τῇ ψυχῇ μου,
 55 „ Εὐθύς ὥς οὐμὸς προεῖπέ μοι Προστάτης
 „ Τοὺς λόγους, ἐξ ὧν ἐνόησα τοιούτους,
 „ Οἰοί περ ὑμεῖς, ἄνδρας ἐλευσομένους.
 „ Τῆς ὑμετέρας εἰμὶ καγὼ πατρίδος,
 „ Τὰ τ' ἔνδοξ' ὑμῶν ὀνόματα καὶ πράξεις
 60 „ Ἀεὶ προσπαθῶς ἤκουσα καὶ κηρύττω.
 „ Τὴν χολὴν ἀφείς πρὸς τοὺς καρποὺς ὑπάγω,
 „ Οὐς ἀψευδὴς Ἠγήτωρ ὑπέσχετό μοι·
 „ Ἀλλ' ἄχρι κέντρου δεῖ με πρὶν καταβῆναι.”
 —“ Εἴθ' ἐπὶ μακρὸν ἢ σὴ ψυχὴ διέποι
 65 „ Τὰ σὰ μέλη !” τότε ἀπεκρίνατ' ἐκείνος·
 “ Εἴθ' ἢ σὴ φήμη μετὰ σέ διαλάμψαι !
 „ Λέγε, φιλοφροσύνη καὶ γενναιότης
 „ Τὴν ἡμετέραν οἰκοῦσ', ὥς πάλαι, πόλιν ;
 „ Ἡ 'κείθεν γεγόνασιν ἕξοροι πάντως ;
 70 „ Γουλιέλμος γὰρ Βορσεῖρος, ὁ συμπάσχων
 „ Ἡμῖν ἄρτι, νῦν σὺν ὀπαδοῖς ὧν ἄλλοις,
 „ Ἡμᾶς λυπεῖ μεγάλως ἐξ ὅσων λέγει.” —

- “Ἡ νέα φυλὴ κέρδη τ' ἐξαπιναῖα
 „ Ἀλαζονείαν ἐν σοὶ καμέτρους τάσεις
 75 „ Ἐτεκον, Φλωρεντία, ἐφ' οἷς καὶ κλαίεις.” —
 Οὕτως ἔκραξα τὰς ὄψεις ἀνυψώσας.
 Ταῦθ' οἱ τρεῖς ἀκούσαντες ἐκπλήκτως εἶδον
 Ἀλλήλους, καθὼς ὁ τάληθές ἀκούων.
 “Ὡς ἀνέκαθεν οὐ πάνυ τι διστάζεις,”
 80 Ἀπεκρίναντο πάντες, “ ἄλλοις ἀρέσκειν,
 „ Εὐτυχὴς εἶ σύ, λέγων σαφῶς σὴν γνώμην.
 „ Ἀλλ' ἂν τῶν ζόφου χωρῶν τούτων ἐξέλθης,
 „ Ἐπανίδης τε πάλιν λαμπροὺς ἀστέρας,
 „ Ὅτε χάρμα μέγ' ἔσται σοι λέγειν— ἤμην,”
 85 „ Δὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἄνω ποιεῖσθαι λόγους.”
 Εἶτ' ἔλυσαν τὸν γῦρον, καὐτῶν φευγόντων
 Πτέρυξιν ἐφώκεισαν οἱ ψιλοὶ πόδες.
 Ἀ μ ἢ ν οὐκ ἂν εἴποι τις τάχιον, ὅσον
 Ἀφανεῖς αὐτοὶ γεγόνασιν εὐθέως.
 90 Ἐπεὶ δ' ἀπέρχεσθ' οὐμὸς Ἠγήτωρ ἔγνω,
 Εἰπόμην αὐτῷ, καὶ μικρόν τι προβάντες
 Ἦμεν ἔγγιστα τοῦ τῶν ὑδάτων ἤχου;

- "Ωστ' ὁμιλοῦντες ἡκουόμεθα μόλις.
 Καθάπερ ὁ ποταμὸς ὁ διαρρέων
 95 Πρῶτον ἐν ὄρει Βησοῦλῳ πρὸς ἑῶαν
 'Επ' ἀριστερὰ τῆς πλευρᾶς 'Απεννίνου
 'Υπ' ὄνομ' 'Ακβακέτας πρὸς τᾶνω, κλῆσιν
 'Ην ἀποβάλλει καταβὰς εἰς τὴν κάτω
 Κοίτην ἐν Φόρῳ Λιβίου, καταπίπτει
 100 'Αντιβομβῶν ἐπάνω τοῦ Μαρουΐου
 'Εξ ὕψους εἰς φάραγγας, ἔνθα περ ἔδει
 Χιλιάσιν ἂν καταφύγιον εἶναι
 Οὕτως ἐκ πέτρας ἀπορρῶγάδος κάτω
 Εὖρομεν περιηχοῦν τὸ βαπτὸν ὕδωρ,
 105 "Ωστ' ἀκοὰς ἐν βραχεῖ κωφὰς γενέσθαι.
 'Εγὼ περὶ τὴν ζώνην εἶχον σχοινίον,
 'Ωπερ εἰλεῖν ἄλλοτε διενοοῦμην
 Τὴν ποικιλοδέρματον πάρδαλιν κείνην.
 Τοῦτο γοῦν ἀπ' ἐμαυτοῦ συνάπαν λύσας,
 110 Καθά μοι διέταξεν οὐμὸς 'Ηγήτωρ,
 Παρέσχον αὐτῷ κυκληδὸν εἰλιγμένον.
 Οὗτος δ' ἐστράφη πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος

- Μικρόν τι μακρὰν τῆς προκειμένης ἄκρας,
 Αὐτό τ' εἰς βυθὸν ἔρριψε τοῦ βαράθρου.
- 115 “Ἀναμφιβόλως νέον τι προμηνύει,”
 Ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, “ἡ νέα τάσις
 „Ἦν ἐμφαίνει τὸ βλέμμα τοῦμοῦ Προστάτου.”
 Πόσον φρονίμους δεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι
 Παρὰ τοῖς μὴ βλέπουσι μόνον εἰς τοῦργον,
- 120 Τὰ δ' ἐνδόμυχ' ὁρῶσι τῇ διανοίᾳ!
 Εἰπέ μοι δ' αὐτός· “Αὐτίκ' ἄνωθεν ὄψει
 „Ὅ, τι προσμένω, καὐτίκ' ἐνώπιόν σου
 „Ὅ, τι διαμαντεύῃ φανήσεταιί σοι.”
 Προσῆκει πρὸς τὰληθὲς τὸ ψεύδους φέρον
- 125 Σχῆμ', εἰ δυνατόν, κλείειν ἡμᾶς τὰ χεῖλη,
 Ἵνα μὴ χωρὶς σφάλματος αἰσχυνοῦμεν.
 Ἄλλ' ὧδ' οὐκ ἔχω σιγᾶν, καὶ νῆ τοὺς στίχους
 Τῆς κωμωδίας ταύτης (εἴθ' εὐμενείας
 Μακρὰς τύχοιεν), ἀναγνῶστ', ὁμνυμί σοι,
- 130 Ὡς διὰ τοῦ ζοφώδους πυκνοῦ τ' αἴρος
 Εἶδον ἀνερχομένην καὶ νηχομένην
 Μορφὴν θαμβοῦσαν πᾶσαν ἔμπεδον φρένα,

Οἷος ἀνέρχετ' ἄνθρωπος, ὃς κατέβη
Ἄγκυράν ποτε λύσων ἐπισχεθεῖσαν
135 Εἰς σκόπελον, εἴτ' ἄλλως ἐν τῇ θαλάσῃ,
Χεῖρας ἐκτείνων καὶ πόδας ἐπανάλκων.

Ω Δ Η ΙΖ'.

Ὁ Γηρυνών.—Οἱ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τέχναις βίαιοι —
Κατάβασις εἰς τὸν ὄγδοον κύκλον.

“Ἴδου τὸ τέρας τὴν οὐρὰν ὀξυτόμον,
„Τιτραῖνον ὄρη, συντριβὸν ὄπλα, τείχη·
„Ἴδου βδέλυγμα τὸ μολῶνον τὸ σύμπαν.”
Οὕτως ἤρξατο λέγων οὐμὸς Ἡγήτωρ·

5 Αὐτῷ δ' ἔνευσεν ἐλθεῖν ἐγγὺς τῆς ἄκρας
Μέχρι τέλους ὧν διήλθομεν μαρμάρων.

Ἡ δὲ τοῦ Δόλου δυσειδὴς εἰκὼν αὕτη
Ἦλθε κεφαλὴν προτείνουσα καὶ στῆθος,
'Αλλ' οὐ τὴν οὐρὰν ἔσυρ' ἐπὶ τῆς ὄχθης.

10 Εἶχε πρόσωπον οἶον ἀνδρὸς δικαίου·
Οὕτως ἦν ἡδὺς κατὰ τὴν ἐκτὸς ὄψιν,
'Αλλ' ἅπας δράκων κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα.

- Τριχῶδεις βραχίονας μασχαλῶν μέχρῃς
 Εἶχε· ῥάχιν δέ, στῆθος καὶ πλευρὰς ἄμφω
- 15 Κατεστιγμένας πέριξ ὄζοις καὶ γύροις.
 Οὐ ποθ' ὕφηναν ποικιλόχρους, πολύχρους
 Οἱ Τάρταροι τάπητας, οὔτε μὴν Τοῦρκοι,
 Ἄλλ' οὐτ' ἀράχνη ποτ' ἂν ἰστοὺς τοιούτους.
 Ὡς ποθ' ἴστανται πρὸς τὴν ὄχθην οἱ λέμβοι
- 20 Μέρος μὲν ἐν ὕδασι, μέρος δ' ἐπ' ἄμμου,
 Ὡς τ' ἐν ταῖς χώραις τῶν λαιμάργων Τευτόνων
 Ὁ κάστωρ κατοπτεύων ἄγραν ὀκλάζει,
 Οὕτως εἰστήκει τὸ μυσαχθὲς θηρίον
 Εἰς τὸ περὶ τὴν ἄμμου λίθινον χεῖλος.
- 25 Ἐσειεν ἐν τῷ κενῷ τὴν οὐρὰν ὄλην,
 Ἦς ἀνωρθοῦτο τᾶκρον ἐξωπλισμένον,
 Ὡς ὁ σκορπίος ἰοβολοῦντι κέντρῳ.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ εἶπεν· “Ἡμᾶς νῦν δέον
 „Ἐκτραπῆναι τῆς ὁδοῦ πρὸς μικρὸν ἄχρι
- 30 „Τοῦ τεταμένου κείσε κακοῦ θηρίου.”
 Καταβάντες τότε εἰς τὸ δεξιὸν μέρος,
 Ὡδεύσαμεν ἐπ' ἄκρας βήματα δέκα

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν φλογῶν καὶ τῆς ἄμμου.

᾽Ως δ' ἀφικόμεθ' ἐγγὺς αὐτοῦ, τότε εἶδον

35 Τινὰς ἐπὶ τῆς ἄμμου μικρόν τι πόρρῳ

Συγκαθημένους πλησίον τοῦ βαράθρου.

Οὐμός δ' εἶπε Προστάτης· “Ἴν' ἔχῃς γνῶσιν

„ Τελείαν παντὸς τοῦ περιβόλου τούτου,

„ Νῦν ἄπελθ' ὀψόμενος αὐτῶν βασάνους.

40 „ Αἱ διαλέξεις ἔστωσάν σοι βραχεΐαι·

„ Ἔως δ' ἧς ἀπών, συνομιλήσω τούτῳ,

„ Ἴν' ὦμους αὐτοῦ στερέρους ἡμῖν παράσχη.”

Οὕτω βαδίζων παρὰ τὴν ἄκραν ὄχθην

Ἐβδόμου τοῦδε κύκλου μεμονωμένος,

45 Ἦλθον ἔνθ' ἦσαν οἱ καθήμενοι μίγδην.

Ἐξέφλυζ' ἐξ ὀμμάτων αὐτῶν ἡ λύπη·

Ταῖς χερσὶν ἡμύνοντο τῇδε κἀκέϊσε

Τοῦ τε πυρώδους ὄμβρου καὶ θερμῆς ἄμμου.

Οὐκ ἄλλως πως ποιοῦσιν οἱ κύνες θέρους

50 Μυκτῆρί τε καὶ ποσίν, ὅταν δηχθῶσιν

Ἵπὸ τῶν ψύλλων, ἢ μυιῶν ἢ μυώπων.

Ἐμβλέψας τοῖς ὄμμασιν εἰς τινὰς τούτων

- Τῶν ὑπ' ἀλγεινῶν φλογῶν τοξευομένων,
 Οὐδέν' ἀνεγνώρισα, πλὴν εἰς ἑκάστου
 55 Τὸν λαιμὸν βαλάντιον κρεμαστὸν εἶδον,
 Ἐχον χρώματα καὶ σημεῖ' ὠρισμένα,
 Ἐφ' οἷς ἐστιᾶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδόκουν.
 Μεταξὺ δ' αὐτῶν παρατηρήσας εἶδον
 Βαλάντιον κρόκινον, κυανοῦν φέρον
 60 Σῆμα λέοντος ἔχον ὄψιν καὶ σχῆμα.
 Εἶτα τὸ βλέμμα προχωρῶν εἶδον ἄλλο
 Ἐρυθρότερον αἵματος, εἰκονίζον
 Ἐναργῶς χῆνα γάλακτος λευκοτέραν.
 Εἷς δ' οὐ τὸ λευκὸν βαλάντιον συαίνης
 65 Κυανῆς ἐπίτεκος εἶχε σημεῖον,
 Εἶπέ μοι· “Σὺ τί ζητεῖς ἐν βόθρῳ τῷδε;
 „ Ἀπιθι νῦν ἐντεῦθεν, καὶ ζῶν ὦν ἔτι,
 „ Ἴσθι τὸν γείτονά μου Βιταλιάνον
 „ Ὡδε καθεδούμενον ἐπὶ λαιά μοι.
 70 „ Σὺν Φλωρεντίνοις τοῖσδ' εἰμὶ Πατανῦνος.
 „ Πολλάκις ἐκώφωσαν τὰς ἀκοάς μου
 „ Κράζοντες· “Ἰππεὺς ἐλθέτω κυριάρχης,

„Ὁ τὸ τρίρρυγχον βαλάντιον κομίσων.” ’

Εἶτα τὸ στόμα στρέψας ἔσυρεν ἔξω

75 Τὴν γλῶσσαν, καθάπερ βοῦς λείχων τὴν ρίνα.

Ἐγὼ δὲ φοβούμενος, μὴ μένων πλέον

Ἀπαρέσω τῷ μικρὸν στῆναί μ’ εἰπόντι,

Ἦλθον ὀπίσω, λιπὼν ψυχὰς ἐκκόπους.

Εὖρον δ’ Ἠγήτορ’ ἐμὸν ἀναβάντ’ ἤδη

80 Ἐπὶ τὴν ράχιν τοῦ θηριώδους ζώου·

Εἶπε δέ μοι· “Νῦν ἔσο θρασὺς κἀνδρείος·

„Οὐ δυνατὸν τοῦ λοιποῦ καταβῆν’ ἄλλως.

„Ἀνάβα πρόσθεν, ἐγὼ δ’ ἔσομ’ ἐν μέσῳ,

„Ἴν’ ἐκ τῆς οὐρᾶς μηδὲν κακὸν συμβῇ σοι.”

85 Ὡς ὁ τὸ ρίγος ἐγγίζον τεταρταίου

Αἰσθανόμενος, ὠχροῦς τ’ ὄνυχας ἔχων,

Τρέμει σύνολος, κρυερὸν τόπον βλέπων,

Οὕτως ἤμην, ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους·

Ἀλλ’ ἐνέπλησάν μ’ αἰσχύνῃς τῆς ποιούσης

90 Πρόσθεν καλοῦ κυρίου δοῦλον ἀνδρεῖον.

Ἐκάθισα τότε’ ἐπὶ τῶν φρικτῶν ὤμων·

Εἰπεῖν δ’ ἤθελον (ἀλλ οὐ, καθὼς φόβην,

Ἦλθεν ἡ φωνή), “ Λάβε μ’ ἐν σαῖς ἀγκάλαις.”

Ἄλλ’ οὗτος, ὅς μοι καὶ πρότερον πολλάκις

95 Ἐβοήθησεν, εὐθὺς ἄμ’ ἐπιβάντα

Ἰσχυροῖς βραχίοσι συνέσφιγξέ με,

Λέγων· “ Γηρυών, κινήθητι νῦν πρόσω,

„ Εὐρὺς τοῖς γύροις, τῇ καταβάσει πρᾶος·

„ Σκόπει περὶ τοῦ νέου βάρους, ὃ φέρεις.”

100 Ὡς τὰκάτιον ἐξέρχεται τῆς ὄχθης

Παλιμπρυμνηδόν, οὕτως ἀπῆρε, κᾶτα

Ὅλος ἐσαλεύετο, καὶ πρὸς τὸ στῆθος

Τὴν οὐρὰν στρέψας, αὐτὴν ἐντεταμένην

Ἐκίνησ’ ὡς ἔγχελυν, καὶ τὸν ἀέρα

105 Τοῖς βραχίοσιν εἰς ἑαυτὸν ἐδέχθη.

Μείζονα φόβον οὐ νομίζω γενέσθαι,

Ὅτε Φαέθων ἔλιπε τὰς ἡνίας,

Κατεκάη δ’ οὐρανός, ὡς φαίνεται’ ἔτι·

Οὐδ’ ὅτ’ Ἰκαρος ὁ δύστηνος ἤσθάνθη

110 Τὴν πτερῶν πτώσιν, τοῦ κηροῦ θερμανθέντος,

Αὐτῷ δ’ ὁ πατὴρ ἔκραξεν, “ Ἐπλανήθης! ...”

Ἦ φόβον, ὃν ἤσθάνθη, ὅτ’ ἐν ἀέρι

Εἶδον ἐμαυτὸν ἡωρημένον ἄνευ

Ἄλλης που θέας ἐκτὸς τῆς τοῦ θηρίου.

115 Οἷχεται νηχόμενον σχολῇ καὶ βάδην,
Καταβαίνει κυκληδόν· ἐμοὶ δ' οὐκ ἄλλο,
Πλὴν ἄνεμος κατ' ὄψιν καὶ κάτωθέν μου.

Ἦκουον ἤδη χείμαρρον δεξιόθεν

Ἵπ' ἐμαυτὸν ποιοῦντα τρομερὸν φλοῖσβον·

120 Διὸ κεφαλὴν κλίνας ἔβλεπον κάτω.

Τότ' ἤμην πλέον ἔμφοβος ἐκ τῆς θέας

Τοῦ κρημνοῦ, φλόγας βλέπων, στόνους τ' ἀκούων·

Ὅλος δ' ἔντρομος εἰς ἐμαυτὸν συνῆλθον·

Ὅ,τι γὰρ οὐκ ἔβλεπον πρίν, εἶδον τότε,

125 Τὴν γυροειδῇ κατάβασιν, τοσούτων

Δεινῶν πάντοθεν ἡμῖν προσεγγιζόντων.

Ὡς δ' ἰέραξ, ὃς μακρὸν ἐπὶ πτερύγων

Στάς, καὶ μηδὲν δέλεαρ ἰδὼν μήτ' ὄρνιν,

Ὡστ' ὀрниθευτὴν λέγειν, ‘ Φεῦ! καταβαίνεις!’

130 Ἐγκοπος ἐπανέρχεται ἔνθεν ἀπέπτῃ,

Δι' ἐλιγμῶν ἑκατόν, καὶ τοῦ κυρίου

Αὐτοῦ μακρὰν σκυθρωπὸς κάπειθής μένει·

Οὕτω Γηρυὼν ἐν τῷ βυθῷ κατήλθε

Παρά τοὺς πόδας τῆς ἀποκρήμνου πέτρας.

135 Ἐκεῖθι δ' ἡμᾶς ἀποθέμενος ἄμφω

᾿Ωχετο τάχος, ὥς ἐκ χορδῆς τὸ βέλος.

Ω Δ Η Ι Η'.

Κακόβοθρον ἢ ὁ Ὀγδοος κύκλος, ἔχων δέκα διαιρέσεις
διὰ τοὺς δολίους.—Οἱ φθορεῖς γυναικῶν.—Αἱ
μάστιγες.—Οἱ κόλακες.—Ὁ κοπρών.

- Κακόβοθρον τοῦνομα τόπος ἐν Ἀδου
Ἔστιν, ἅπας πέτρινος καὶ σιδηρόχρους,
Ὡς καὶ τὸ πέριξ αὐτοῦ κυκλωτὸν τεῖχος.
Ὅλως ἐν μέσῳ τῆς λυγρᾶς πεδιάδος
5 Εὐρὺ καὶ βαθύτατον ὑπάρχει φρέαρ,
Οὐπερ ἄλλοθι τὸ σχῆμα διαγράψω.
Κυκλικὸς τοίνυν ἐστὶν ὁ μένων χώρος
Ἀπὸ φρέατος πρὸς τὴν ἀπορρώγάδα·
Τοῦμβαδὸν δὲ διήρητ' εἰς δέκ' αὐλῶνας.
10 Οἶον, ἐνθ' εἰς ἄμυναν τῶν τειχῶν πλείσται
Τάφροι περιζευγνῦσι τὰς πύργων ἄκρας,
Τὸ μέρος, ἐν ᾧ κεῖνται, παρέχει σχῆμα,

- Εἰκόν' ἐκεῖ τοιαύτην ἐποίουν κείνοι.
 'Ὡς δ' ἀπὸ βάθρων αὐτῶν ἕως τῆς πέραν
 15 Κρηπίδος ἔχουσ' οἱ πύργοι τὰς γεφύρας,
 Οὕτως ἐκ ποδῶν τοῦ σιδηρόχρου τείχους
 Σπιλάδες ἐφέροντο διὰ τῶν βόθρων
 * Ἀχρι φρέατος, οὗ πέριξ συνηνοῦντο.
 Εἰς τόπον τόνδε, σεισθέντες ἐπὶ νώτων
 20 Γηρυόνης, ἦλθομεν· οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ
 'Επ' ἀριστερᾷς ἔβαιν', ἐγὼ δ' εἰπόμην.
 Εἶδον δ' ἐπὶ δεξιᾷ νέας ὁδύνας,
 Νέας βασάνους καὶ βασανιστὰς νέους,
 * Ὡν ἦν ὅλος ἔμπλεως ὁ πρῶτος βόθρος.
 25 Τοὺς δ' ἁμαρτωλοὺς ἐν βάθει γυμνοὺς εἶδον,
 Τοὺς μὲν ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένους,
 Τοὺς δ' ἐντεῦθεν μεθ' ἡμῶν πλείονι τάχει,
 'Ὡς οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὸν πολὺν ὄχλον
 'Επ' ἔτους ἀφέσεως εἰς δύο τάξεις
 30 Διαβαίνουσι τὴν γέφυραν, εἰς τρόπον
 "Ὡστ' ἐντεῦθεν ἔχουσιν οἱ μὲν τὰς ὄψεις
 Πρὸς τὸ φρούριον καὶ τὸν ἅγιον Πέτρον,

- Οἱ δ' ἐτέρωθεν βαδίζουσι πρὸς τοῦρος.
 Ἔνθεν κάκειθεν τῆς σιδηρόχρου πέτρας
 35 Εἶδον μάστιξι δαίμονας κερασφόρους
 Αὐτοὺς σκληρῶς τύπτοντας ὀπισθιδίως.
 Αἶ! πῶς τῇ πρώτῃ τύψει τὰς κνήμας ἤρουν
 Οἱ ταλαίπωροι, οὐδενὸς ἤδη τούτων
 Περιμένοντος δευτέραν οὐδὲ τρίτην.
 40 Ἐν ᾧ δ' ἔβαινον, τὸ βλέμμα μου πρὸς ἓνα
 Συνέπεσεν· ἐγὼ δὲ παραυτίκ' εἶπον·
 “Οὐκ ἤδη πρῶτον αὐτὸν ἐθεασάμην.”
 Τότε βλέπων εἰς αὐτὸν ἀτενῶς ἔστην·
 Ὁ δὲ γλυκὺς Ἠγήτωρ πράξας ὁμοίως
 45 Συνήνεσ' ὅπως μικρὸν ὀπίσω μείνω.
 Ὁ μαστιγίας ὅμως κρυφθῆναι θέλων,
 Κατένευσε τὴν ὄψιν, ἀλλὰ ματαίως.
 Εἶπον γὰρ αὐτῶ· “Τί χαμαὶ κύπτεις βλέμμα;
 „Εἰ μὴ σῆς μορφῆς ὁ τύπος ἀπατᾷ με,
 50 „Σὺ Βενέδικος εἶ Κακιανιμῖκος.
 „Τίς δ' εἰς τὰς δριμείας τάσδ' ἤγαγέ σ' ἄλμας;
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Λυπηρόν μοι τὸ λέγειν·

- „ Ἄλλ' ὁ σὸς ἐπείγει με καθαρὸς λόγος,
 „ Ὅς ἀναμιμνήσκει με τὸν πάλαι κόσμον.
 55 „ Ἐγωγ' ἤμην, ὃς τὴν ὠραίαν Γισόλαν
 „ Ἐπεισ' ἐνδοῦναι τοῖς Μαρκίωνος πόθοις,
 „ Κ' εἰ τὸ ρυπαρὸν ἱστόρημ' ἄδετ' ἄλλως·
 „ Οὐχὶ δὲ μόνος Βονωνὸς ὦδε κλαίω,
 „ Ἄλλ' ὁ τόπος ἔμπλεώς ἐστι τοσοῦτων,
 60 „ Ὅσαι γλῶσσαι νῦν οὐκ ἐξέμαθον λέγειν
 „ Σίπα μεταξὺ τῆς Σαυένης καὶ Ῥήνου.
 „ Πίστιν δ' ἢ μαρτυρίαν πρὸς τοῦτ' εἰ θέλεις,
 „ Φέρ' εἰς μνήμην τὴν ἡμῶν φιλαργυρίαν.”
 „ Ὡς ταῦτ' ἔλεγεν, ἔτυψ' αὐτόν τις Δαίμων
 65 Τῇ πανωδύνῳ μᾶστιγι λέγων· “ Ἴθι,
 „ Ὡδε, μαστροπέ, γυναῖκες οὐ πωλοῦνται.”
 Τότ' ἐπανῆλθον ἔνθ' ἦν οὐμὸς Ἠγήτωρ·
 “ Ἦκομεν δ' εἶτα μετὰ βήματ' ὀλίγα,
 “ Ὅπου σπιλάς τις ἐξήρχετ' ἐκ τῆς ὄχθης,
 70 Ῥαδίως δ' αὐτὴν ἀνέβημεν, κἀκειῖθεν
 Ἐπὶ δεξιᾷ στραφέντες τῆς σπιλάδος
 Ἐμακρύνθημεν γύρων τῶνδ' αἰωνίων.

- "Οτε δ' ἦλθομεν ἔνθα κάτωθεν πόρος
 Ἔστι διδοὺς δίοδον τοῖς μαστιγίαις,
 75 Οὐμὸς Ἠγήτωρ εἶπε· "Μένε καὶ βλέπε
 „ Ἀτενῶς τὰς δυσμοίρους ψυχὰς ἐκείνας,
 „ Ὡνπερ οὐπω σὺ τὴν ὄψιν ἐθεάσω,
 „ Ἄτε μεθ' ἡμῶν ὁμοῦ προσερχομένων."
 Ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐβλέπομεν γεφύρας
 80 Τὴν ἐτέρωθεν πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένην
 Σειρὰν μάστιγι τυπτομένην ἐπ' ἴσης.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ, πρὶν αὐτὸν ἐρωτήσω,
 Εἶπέ μοι· "Βλέπε τὸν μέγαν κείνον, ὅστις
 „ Ἐρχεται δάκρυ λύπης οὐ δοκῶν χεῖν.
 85 „ Ὡς ἔστ' ἔτ' αὐτοῦ βασιλείος ἡ θεά!
 „ Ἰάσων οὗτος, ὃς τόλμῃ καὶ συνέσει
 „ Ἐκ Κολχίδος τὸ χρυσοῦν ἤρπασε δέρας.
 „ Αὐτὸς διαβὰς διὰ τῆς νήσου Λήμνου,
 „ Ἐνθ' αἱ τολμηραὶ κἀνηλεεῖς γυναῖκες
 90 „ Ἀπηνῶς κατέκτειναν ἄρσενας πάντας,
 „ Μηχανεύμασι καὶ μειλιχίοις λόγοις
 „ Ἐξηπάτησε τὴν νέαν Ὑψιπύλῃν

- „ Τὴν πρὶν τὰς ἄλλας ἀπατήσασαν πάσας,
 „ Ἐγκυον αὐτὴν ἐκεῖ λιπὼν καὶ μόνην.
 95 „ Τοιοῦτο πταῖσμα τοιαύτην αὐτῷ φέρει
 „ Ποινὴν πρὸς ἐκδίκησιν καὶ τῆς Μηδείας·
 „ Σὺν αὐτῷ βαίνει πᾶς οὕτως ἀπατήσας.
 „ Ἄλῃς ἔχομεν τοῦ πρώτου νῦν αὐλῶνος
 „ Κἀκείνων, ὅσους οὗτος περιλαμβάνει.”
 100 Ἦδη δ' ἦμεν ἔνθ' αὐλῶνα διασχίζει
 Τὸν δεύτερον ἢ στενὴν τρίβον, καὶ τοῦτον
 Ὑποστύλωμα ποιεῖ γεφύρας ἄλλης.
 Ἐκεῖθεν ἠκούσαμεν ψυχὰς εἰς βόθρον
 Τὸν ἄλλον θρηνῶδους, δεινὸν φυσώσας
 105 Τῷ στόματι, καλλήλας χερσὶ τυπτούσας.
 Εὐρώτῃ δ' εἶχε τὰς πλευρὰς ἠλειμμένας,
 Ἐκ τοῦ δυσώδους βυθοῦ προερχομένῳ,
 Κἀηδεστάτῳ τῇ τ' ὄψει τῇ τ' ὀσφρήσει.
 Τοιόνδ' αὐτοῦ τὸ βάθος, ὥστ' οὐδαμόθεν
 110 Θεαθῆναι δύναται, πλὴν τῆς γεφύρας
 Ἀνωθεν, ἔνθ' ἢ σπιλὰς ὑπερεξέχει.
 Ἦλθομεν ἐκεῖ, κακεῖθεν πρὸς τὸν βόθρον

- Κύψας βεβυθισμένους εἶδον ἐν κόπρῳ,
 Ἐξ ἀνθρωπίνων συρῤῥενσάσῃ λυτρώνων.
- 115 Ἐν ᾧ δὲ κάτω τοῖς ὄμμασιν ἡρέυνων,
 Εἰδόν τιν', ὃς ἔγκοπρον κεφαλὴν εἶχεν
 Ἡπόρου δ', εἰ λαϊκὸς ἦν ἢ τοῦ κλήρου.
 Ἐκραξε δέ μοι. "Τί σύ μ' οὕτως ἀπλήστως
 „ Βλέπεις, καὶ πλεόν ἢ τοὺς κοπρώδεις ἄλλους ;"
- 120 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν. " Διότι πάλαι σ' εἶδον,
 „ Εἴπερ μέμνημ' ἀκριβῶς, στεγνὸν τὴν κόμην.
 „ Εἰς Ἀλέξιν ἐκ Λούκης Ἰντερμινέλης.
 „ Διὸ κατένιζω σε πλεόν τῶν ἄλλων."
 Τότε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν τύψας εἶπεν.
- 125 "Ἐνθάδε μ' ἐβύθισαν αἱ κολακεῖαι,
 „ Ὡν ἀείποτ' ἦν ἀκάμας ἢ μὴ γλῶσσα."
 Πρὸς ἐμέ δ' ἔπειτ' εἶπεν οὐμὸς Ἠγήτωρ.
 "Ἀνάτεινον τὰς ὄψεις μικρόν τι πρόσω,
 „ Ἴν' ἴδῃς καλῶς τὸ πρόσωπον ἐκείνης
- 130 „ Τῆς δεισαλέας ἀελλότριχος κόρης,
 „ Τῆς ξεομένης ὄνυξι μεστοῖς κόπρου,
 „ Νῦν μὲν ὀκλαδόν, νῦν δ' ὀοθῶς ἱσταμένης.

„Ἡ πόρνη Θαῖς ἐστίν, ἣτις συγκοίτῃ

„Ἀπεκρίθη λέγοντι· “Μεγάλας δὴ μοι

135 „Χάριτας ὄφλεις;” — “Ναὶ μὲν καὶ θαυμα-
σίας!” —

“Ἀλλὰ νῦν ἅλεις ἡμῶν τὰ βλέμματ' εἶδεν.”

Ω Δ Η Ι Θ'.

Οἱ Σιμωνιακοὶ ἢ Θεοκάπηλοι.—Αἱ καίονσαι ὀπαί.—
Ὁ Πάπας Νικόλαος Γ'.—Ἄλλοι Πάπαι.

- ὦ μάγε Σίμων, ὃ συνοπαδοὶ φαῦλοι,
Οἱ τὰ θεῖα πράγματα τὰγαθοῖς μόνοις
Ἀνήκοντα, συζύγοις ὥς, ὑμεῖς φῶρες
Προαγωγέετ' ἀντὶ χρυσοῦ κάργυρου !
- 5 Νυνὶ δι' ἡμᾶς ἢ σάλπιγξ ἠχησάτω,
Ἀνθ' ὧν εἰς τρίτον ἐβυθίσθητε βόθρον.
Τέως ἤλθομεν εἰς τὸν ἐφεξῆς τύμβον,
Εἰς μέρος, ἔνθ' ἢ σπιλὰς πρὸς τὸ τοῦ βόθρου
Μέσον κατὰ κάθετον ὑπερεξέχει.
- 10 ὦ μεγίστη Σοφία, πῶς ἢ σὴ τέχνη
Ἐμφαίνεται ἐν οὐρανοῖς, ἐν γῇ κὰν Ἄδου !
Πόσον δικαία πρὸς πάντας ἢ σὴ δίκη !
Ἐπὶ τῶν πλευρῶν καὶ τοῦ βάθους τὴν πέτραν
Τὴν πελιδναίαν πλήθουσαν ὁπῶν εἶδον,

- 15 Ἴσων τὸ πλάτος καὶ περιφερῶν ὅλως.
 Οὔτε πλέον οὐδ' ἦττον ἦσαν μεγάλαι
 Τῶν οὐσῶν ἐν καλῷ μου ναῷ τοῦ θείου
 Προδρόμου πρὸς τὸν τόπον τῶν βαπτιζόντων,
 ὣν κατέαξα πρό τινων ἐτῶν μίαν,
- 20 Ἴνα τίν' ἐντὸς πνιγόμενον λυτρώσω·
 Τὸδ' ἀναίρεσις ἔστω πάσης ἀπάτης.
 Ἐξήρχοντ' ἐξ ἐκάστης τῶν ὁπῶν τούτων
 Οἱ πόδες τινὸς τῶν ἀμαρτωλῶν, ἕως
 Γαστροκνημίων· τὸ λοιπὸν δ' ἔμεν' ἔνδον.
- 25 Ἐμπυροὶ δ' ἦσαν αἱ πέζαι πᾶσιν ἄμφω·
 Οἱ δ' ἄρμοι σφοδρῶς συνεστρέφοντο τόσον,
 ὥστε κάλως ἂν διέρρηξαν καὶ πέδας.
 Ὡς δ' ἡ φλόξ περιφέρειτ' ἐπιπολαίως
 Ἐπὶ πραγμάτων ἡλειμμένων ἐλαίῳ,
- 30 Οὔτω πως ἦσαν ἐκ πτερυνῶν ἄχρις ἄκρων.
 “Τίς ἔσθ' ὁ κινούμενος,” εἶπον, “Προστάτα,
 „Καὶ περιστρεφόμενος πλέον τῶν ἄλλων,
 „Ὅνπερ ἐρυθροτέρα φλόξ περιφλέγει;”
 Ὁ δ' ὑπέλαβεν. “Εἰ θέλεις ἀγαγεῖν σε

- 35 „Κάτω πρὸς τὸ κάταντες τοῦ κρημνοῦ μέρος,
 „Τίς ἔστ' εἴση παρ' αὐτοῦ, καὶ τοῦ τὰς πράξεις.”
 Κἀγώ· “Πᾶν τ'ἀρέσκον σοι κᾶμοί γ' ἀρέσκει
 „Σύ μοι κύριος, εἰδώς με σῇ βουλήσει
 „Ἐμμένοντ' αἰεί, νοῶν τε σιωπῶντα.”
- 40 Εἰς τὸν τέταρτον τότε ἤλθομεν αὐλῶνα·
 Πρὸς τ'ἀριστερὰ κατέβημεν, στραφέντες
 Παρὰ τὸ στενὸν καὶ βαθύτρητον βάθος.
 Ὁ Προστάτης δέ μ' ἐβάσταζ' ἐν ἀγκάλαις,
 Ἔως ἐγγὺς τῆς ὀπῆς ἔθετ' ἐκείνου,
- 45 Ὃς οὕτω σφόδρ' ἔκλαιε, κινῶν τοὺς πόδας.
 “Οἷός ποτ' ἂν ᾔς, ὃ τᾶν φέρων κάτω,
 „Πνεῦμα τάλαν, πεπηγὸς πατάλου δίκην,”
 Ἐρξάμην λέγων, “εἴ σοι δυνατόν, λάλει.”
 Ἰστάμην ὥς ἱερεὺς διεξετάζων
- 50 Δολοφόνον, ὃς ἐντεθαμμένος ἤδη
 Αὐτὸν πρὸς ἀναβολὴν καλεῖ θανάτου.
 Οὗτος δ' ἔκραξε· “Πῶς ᾧδ' ὄρθιος ἤδη;
 „Βονιφάκιε, πῶς ᾧδ' ὄρθιος ἤδη;
 „Ἐψεύσθη μοι τὸ γραπτὸν κατὰ πόλλ' ἔτη.

- 55 „ Ἐκορέσθης ἤδη σὺ τοῦ χρυσοῦ 'κείνου,
 „ Δί' ὃν οὐκ ἐφοβήθης ἀρπάσαι δόλω
 „ Τὴν καλὴν κυρίαν, ἣν ὕβρισας εἶτα ;”
 Ἐγενόμην, ὥς οἱ μὴ καλῶς νοοῦντες
 Τὰ ῥηθέντ' αὐτοῖς μένουσιν ἐν αἰσχύνῃ
- 60 Σχεδόν, ἀμηχανοῦντες ἀποκριθῆναι.
 Τότ' εἶπε Βιργίλιος· “ Λέγ' αὐτῷ τάχος·
 „ Οὐκ εἴμ' ἐκείνος, οὐκ εἴμ' ἐκείνος, ὄνπερ
 „ Νομίζεις.” Ἀπεκρίθην δ' ὥς διετάχθην.
 Τότ' ἔστρεψε τὸ πνεῦμα τοὺς πόδας ἄμφω·
- 65 Εἶτα στενάζον, οἰμωκτικῇ φωνῇ τε
 Εἶπέ μοι· “ Λοιπὸν τί βούλει μέ σοι λέγειν ;
 „ Εἴπερ μαθεῖν, τίς εἰμι, σὺ ποθῶν μόνον
 „ Τὸν περίβολον τοῦτον διῆλθες, ἴσθι
 „ Ὡς τὴν ἱερὰν περιεβλήθην χλαῖναν.
- 70 „ Ἄρκτου δ' ὄντως ἦν υἱός· ἄπληστος δ' οὕτω
 „ Πρὸς τὸ πλουτίσαι πάντας ἀρκτύλους, ὥστε
 „ Ἐτέθην, ὥς ἔπραττον, ἐν βαλαντίῳ.
 „ Κάτω τῆς ἐμῆς κεφαλῆς εἰσι πάντες
 „ Ἄλλοι πρὶν ἐμοῦ πράξαντες σιμωνίαν,

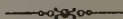
- 75 „Ἐν τῷ χάσματι τῆς πέτρας τεθλιμμένοι.
 „Ἐκεῖ περιτροπάδην καγὼ πεσοῦμαι,
 „Ἄμ' ἔλθῃ 'κείνος, οἶον ὑπέλαβόν σε,
 „Ὅπότ' ἄρτι προπετῶς ἠρώτησά σε.
 „Ἄλλ' οὐμοὶ πόδες ἤδη πλείονα χρόνον
- 80 „Περιφλέγονται, καγὼ κείμ' ἄνω κάτω,
 „Ἦπερ ἐκείνος μενεῖ τοὺς πόδας ἔμφλοξ.
 „Μετ' αὐτὸν δ' ἥξει ποιμὴν χείρων τὰς πράξεις,
 „Ἀθέμιστος δυσμόθεν, ὃς ἡμᾶς ἄμφω
 „Διαδέξεται. Νέος ἔσετ' Ἰάσων,
- 85 „Οὐπερ ἐν Μακκαβαίοις γίνεται μνήμη.
 „Ὡς δ' ὁ βασιλεὺς μαλακὸς ἦν ἐκείνῳ,
 „Τοιοῦτος ἔσται τούτῳ Γαλλίας ἄναξ.”
 Οὐκ οἶδ', εἰ πάνυ προπετῆς ἐγενόμην·
 Ἀπεκρίθην γὰρ αὐτῷ τῷδε τῷ τρόπῳ·
- 90 “Λέγε νῦν, ὁ Κύριος ἡμῶν τίν' ἄρα
 „Μισθὸν ἤτησε παρὰ τοῦ θεοῦ Πέτρου,
 „Ὅτ' ἔβητ' ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὰς κλεῖδας ;
 „Οὐκ ἄλλον δὴ, πλὴν “ἀκολούθει μοι” μόνον.
 „Οὔτε Πέτρος οὔτ' ἄλλοι παρὰ Ματθίου

- 95 „ Ἦτησαν χρυσὸν οὐτ' ἄργυρον, ὁπότε
 „ Ἔσχε τὴν θέσιν, ἣν εἶχεν ὁ Προδότης.
 „ Μέν' ἐκεῖ λοιπόν· δικαίαν ποινὴν φέρε
 „ Νῦν, καὶ τήρει τὰ κακῶς θησαυρισθέντα,
 „ Ἄ σ' ἐποίησε θρασὺν κατὰ Καρόλου.
- 100 „ Εἰ δὲ μή μ' ἀνέστελλεν ὃ φέρω σέβας
 „ Πρὸς τὰς ἱερὰς κλεῖδας, ἄσπερ ἐκράτεις
 „ Ἐν τῷ γλυκερῷ βίῳ, δηκτικωτέροις
 „ Ἐχρησάμην ἂν λόγοις· καὶ γὰρ τὸν κόσμον
 „ Ἡ φλέγουσ' ὑμᾶς λυπεῖ φιλαργυρία,
- 105 „ Καταπατοῦσα χρηστούς, ὑψοῦσα φαύλους.
 „ Ὑμᾶς ἐνόει, ποιμένες, ὃ προγνώστης
 „ Εὐαγγελιστῆς, ἰδὼν τὴν καθημένην
 „ Ἐφ' ὑδάτων τε καὶ μετὰ βασιλέων
 „ Πορνευομένην, τὴν σὺν ἑπτὰ τεχθεῖσαν
- 110 „ Κεφαλαῖς, καὶ φέρουσιν κέρατα δέκα,
 „ Ἔως ἀρετὴν ὃ σύζυγος ἠγάπα.
 „ Θεὸν ἐκ χρυσοῦ ποιήσασθε κάργυρον.
 „ Ὑμεῖς τί διαφέρειτ' εἰδωλολάτρου,
 „ Πλὴν ὃ μὲν ἐνός, μυρίων δ' ὑμεῖς λάτραι ;

- 115 „ Αἶ, Κωνσταντῖνε, πόσων κακῶν αἰτία,
 „ Οὐχ ἡ σὴ προσήλυσίς, ἀλλ' ἡ δοθείσα
 „ Ὑπὸ σοῦ προῖξ τῷ πρώτῳ πατρὶ πλουσίῳ !”
 Ἐν ᾧ δ' ἔψαλλον αὐτῷ τοὺς τόνους τούτους,
 Ἡ δι' ὀργήν, ἣ τύψιν τοῦ συνειδότος,
 120 Ἐστροφάλιξε σφοδρῶς τοὺς πόδας ἄμφω.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἠρέσθη μοι, νομίζω·
 Ἡκροᾶτο γὰρ αἰεὶ κεχαρισμένως
 Οὗς εἶπον διαρρήδην ἀληθεῖς λόγους.
 Ἐν βραχίοσι δ' αὐτοῦ παραλαβὼν με,
 125 Ἐπὶ τοῦ στήθους ὕψωσε με, καὶ πάλιν
 Ἀνήγαγ' εἰς τὴν ὁδόν, ὅθεν κατέβη·
 Οὐδ' ἐπαύσατο φέρων μ' ἐν ταῖς ἀγκάλαις,
 Ἔως ἀφίκετ' ἐπ' ἄκρας τῆς γεφύρας
 Ἐκ περιβόλου τέταρτου πρὸς τὸν πέμπτον.
 130 Ἀβρῶς ἀπέθετ' ἐκεῖ τὸ γλυκὺ βάρος
 Ἐπὶ σπιλάδος ἀγρίας καὶ κρημνώδους,
 Ἦτις ἄβατος ἂν ἦν καὶ τοῖς τοῖς τράγοις·
 Ἐκεῖθεν δ' αὐλῶν' ἀνεκάλυπτον ἄλλον.

Ω Δ Η Κ'.

Οἱ Μάντεις καὶ Μάγοι.—Οἱ στρεψικέφαλοι.—

Ἡ Μαντώ.

- Νέας στιχουργεῖν προσήκει μοι βασάνους,
Καὶ πρὸς ᾧδὴν εἰκοστὴν τοῦ τῶν ἐν ᾿Αδου
Πρώτου μου μέλους ὕλην παρασκευάσαι.
᾿Ολος ἤδη προσέχων εἰς τὸν φανέντα
5 Βυθὸν ἔβλεπον, ὃς ἐπικεκλυσμένος
᾿Ην πλημμυρίσι δακρύων πολυστόνων.
Ψυχὰς δ' εἰς τὸν στρογγύλον εἶδον αὐλῶνα.
Ἐρχομένας ἐν σιγῇ καὶ κλαυθμοῖς βάδην,
᾿Ως ποιοῦσ' ἐν τῷ κόσμῳ τὰς λιτανείας.
10 Τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ πρὸς αὐτὰς τείναντί μοι
Ἐδόκει παραδόξως ἔχουσ' ἐκάστη
Τὸν πώγων' ἐστραμμένον ἀπ' ἄκρας στήθους,
Καὶ πρὸς τοὺς νεφροὺς τὴν ὄψιν τετραμμένην,
Ἀνὰ πόδα βαδίζειν βιαζομένη,

- 15 Ὡς εἰς τοῦμπροσθεν οὐ δυναμένη βλέπειν.
 Ἐνδέχεται ἕξ αἰτίας παραλυσίας
 Ἐξ αὐτῶν τινὰς οὕτως ἐξαρθρωθῆναι
 Ἀλλ' ἐγὼ τοῦτ' οὐκ εἶδον, οὔτε νομίζω.
 Εἴθ' ὁ Θεός σοι παράσχοιτ', ἀναγνώστα,
- 20 Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καρπὸν, καὶ σκόπει,
 Εἰ στεγνοῖς ἡδυνάμην ὀφθαλμοῖς μένειν,
 Τὴν εἰκόν' ἡμῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς βλέπων
 Οὕτως ἐξηρθρωμένην, ὥστε τὸ δάκρυ
 ῥέειν ἐπὶ τοὺς γλουτοὺς ἐκ τῶν ὀμμάτων.
- 25 Ἐκκλαιον δ' ἡρμισμένος ἐπὶ γωνίαν
 Τοῦ σκληροῦ κρημνοῦ· τότε δ' οὐμὸς Ἠγήτωρ
 Εἶπεν· “Ἔτι σὺ τῶν ἀφρόνων εἰς ἄλλων ;
 „ Ὡδ' ἔλεος ζῆ, καίτοι τεθνηκὼς ἤδη.
 „ Ἔστι τις μᾶλλον ἐπίψογος ἐκείνου,
- 30 „ Ὡς οὐς Θεὸς ἐδίκασ' αὐτὸς οἰκτείρει ;
 „ Ἄρον, ἄρον κεφαλὴν· ἐκείνου βλέπε,
 „ Ὡν κατέπιεν ἡ γῆ πρὸ τῶν ὀμμάτων
 „ Τῶν Θηβαίων κραζόντων· “Ποῦ δὴ σὺ πίπτεις,
 „ Ἀμφιάραι ; τί τὸν πόλεμον φεύγεις ;” —

- 35 “Εἰς βυθὸν ἀπὸ βυθοῦ κατεκυλίσθη
 „ Ἀχρὶ Μίνωος τοῦ δραπτομένου πάντων.
 „ Σκόπει, πῶς ἐποιήσατ' ἐξ ὧμων στῆθος·
 „ Θέλων γὰρ βλέπειν λίαν πρόσω, νῦν βλέπει
 „ Ἐξόπισθεν, βαδίζων ἀναστροφάδην.
- 40 „ Ἴδὲ τὸν Τειρεσίαν, ὃς μετεπλάσθη,
 „ Ἐξ ἀνδρὸς γυνὴ γενόμενος, καὶ πάντων
 „ Ὅμοῦ τῶν μελῶν αὐτοῦ μεταλλαχθέντων,
 „ Ὅστ' ἐδέησεν αὐτὸν πάλιν τῇ ῥάβδῳ
 „ Τύψαι τοὺς δύο συμπεπλεγμένους ὄφεις,
- 45 „ Πρὶν τὴν ἀνδρικὴν ἐπαναλάβῃ φύσιν.
 „ Ὅδ' ἔστ' Ἀρόντας, ἐπ' αὐτοῦ τὴν γαστέρα
 „ Τὰ νῶτ' ἐρείδων, ὃς ἐν ὄρεσι Λούνης,
 „ Ἐνθ' ὁ Καρῤαρεὺς ἐν τῇ κάτω κοιλάδι
 „ Ῥέει, σπήλαιον ἔσχ' ἐκ λευκῶν μαρμάρων
- 50 „ Πρὸς κατοικίαν, ὅθεν θεωρεῖν εἶχεν
 „ Ἀστέρας καὶ θάλασσαν ἀνεμποδίστως.
 „ Ἐκείνη δ', ἥ πλοκάμοις περικαλύπτει
 „ Λελυμένοις τοὺς μαστοὺς, ὅπερ οὐ βλέπεις,
 „ Ἀνάστροφόν τ' ἔχει πᾶν τριχῶδες δέρμα,

- 55 „ Ἦν Μαντώ, διὰ πολλῶν πλανητευθεῖσα
 „ Τόπων, ἣ τέλος ἦλθεν ἔνθ' ἐγεννήθην·
 „ Διὸ καὶ σέ μου μικρὸν ἀκούειν θέλω.
 „ Τοῦ πατρὸς αὐτῆς τῆς ζῶης ἐξελθόντος,
 „ Καὶ δουλωθείσης τῆς πόλεως τοῦ Βάκχου,
- 60 „ Αὔτη τὸν κόσμον ἐπὶ μακρὸν διῆλθεν.
 „ Ἐν Ἰταλίᾳ τῇ καλῇ κεῖται λίμνη
 „ Ὑπ' Ἀλπεῖς τὰς κυκλούσας τὴν Γερμανίαν
 „ Ὑπὲρ Τύριλιν, ἣ Βήνακος καλεῖται.
 „ Πλείους χιλίων πηγαὶ τὸν Ἀπεννῖνον
- 65 „ Ἀρδεύουσ' ἐντὸς τῆς κοιλάδος Καμούνων·
 „ Τὰ δ' ὕδατ' εἶτα σωρεύετ' ἐν τῇ λίμνῃ.
 „ Μεσηγὺς δ' ἔστι τόπος ἔνθα Τριδέντου,
 „ Βριξίας καὶ Βηρώνης ἐξῆν ποιμέσιν
 „ Εὐλογεῖν, εἰ πορείαν τήνδ' ἐποιοῦντο.
- 70 „ Πισκαρία δέ, καλὸν κώχυρὸν τεῖχος
 „ Ἀπαντικρὺ Βριξίων καὶ Βεργαμίνων
 „ Παρὰ τὴν ὄχθην τὴν κατωτέρω κεῖται.
 „ Ἐκεῖ δ' ἐκρέει πᾶν περισσεῦον ὕδωρ,
 „ Ὃ χωρεῖν οὐ δύναται Βηνάκου στέρνα,

- 75 „ Ποιοῦν ποταμὸν διὰ χλῶρῶν λειμῶνων.
 „ Ἐντεῦθεν ῥέων ὁ ποταμὸς καλεῖται
 „ Οὐχὶ Βήνακος, ἀλλὰ Μίγκιος, ἕως
 „ Εἰς τὸ Γοβέρνον, ἔνθ' ἐκχεῖτ' ἐν τῷ Πάδῳ.
 „ Μετ' οὐ μακρὸν ῥοὺν προσπίπτει πεδιάδι,
 80 „ Ἐνθ' ἐπεκτεινόμενος ἐπιλιμνάζει,
 „ Πρόξενος νόσων καθιστάμενος θέρους.
 „ Ἡ δ' ἀγροϊκὸς παρθένος, ὅτε διέβη
 „ Ἐκεῖθεν, εἶδεν ἐν μέσῳ τοῦ τενάγους
 „ Γῆν ἀκαλλιέργητον, γυμνὴν κατοίκων.
 85 „ Ἐκεῖ φεύγουσα πᾶσαν ἀνθρώπων σχέσιν
 „ Κατέστη σὺν τοῖς δούλοις, τὴν αὐτῆς τέχνην
 „ Ἀσκοῦσα καὶ ζήσασα μέχρι θανάτου.
 „ Ἀνθρωποὶ δὲ τὰς πέριξ οἰκοῦντες χώρας
 „ Ἐκεῖ συνῆλθον, ὄντος τοῦ τόπου ῥείνου
 90 „ Ὀχυροῦ πανταχόθεν ἐκ τοῦ τενάγους·
 „ Καπὶ τῶν ὀστέων τῆς τεθνηκυίας πόλιν
 „ Ἐκτισαν ἐπ' ὠνυμον τῆς ἐκλεξάσης
 „ Τὸν τόπον, ἣ Μάνττα τότε ὠνομάσθη.
 „ Παμπληθὴς δ' αὐτὴν λαὸς κατ' ὥκει πάλαι,

- 95 „ Πρὶν ἢ τὴν Κασαλόδοῦ μωρίαν δόλω
 „ Ὑπερεξηπάτησεν ὁ Πιναμόντης.
 „ Ὑπομιμνήσκω σε τάδ' ὅπως, ἦν ἄλλην
 „ Γενέθλην ποτ' ἀκούσης ἐμῆς πατρίδος,
 „ Τὴν ἀλήθειαν μὴ δολώσῃ τὸ ψεῦδος.”
- 100 Κἀγὼ “ Προστάτα, τοσοῦτον οἱ σοὶ λόγοι
 „ Σαφεῖς εἰσι, καὶ πίστιν ἐμπνέουσί μοι,
 „ Ὡστ' εἴη μοι πᾶς ἄλλος ἐσβηκὼς ἄνθραξ.
 „ Ἀλλὰ λέγε μοι τοῦ προβαίνοντος πλήθους
 „ Εἴ τινα ψυχὴν εἶδες ἀξίαν λόγου·
- 105 „ Τοῦτο γὰρ μόνον ἐπασχολεῖ τὸν νοῦν μου.”
 Τότε δ' εἶπέ μοι “ Κεῖνος, οὐπὲρ ὁ πώγων
 „ Ἐκ τῆς γένυος φαιοὺς ὤμους καλύπτει,
 „ Ἦν (ὅτ' ἔρημος ὑπῆρχ' Ἑλλὰς ἀρρένων,
 „ Μόλις τινῶν μενόντων ἐν τοῖς σπαργάνοις),
- 110 „ Οἰωνοσκόπος, ὁ σὺν Κάλχαντι νεῦμα
 „ Τέμνειν τὸν πρῶτον κάλων δούς ἐν Αὐλίδι·
 „ Εὐρύπυλος τοῦνομα, καθάπερ ᾄδει
 „ Ἐμοῦ που τοῦτον ἢ σαφὲς τραγῳδία,
 „ Ὡς οὐκ ἀγνοεῖς, εἰδὼς αὐτὴν ἐκ στήθους.

- 115 „ Ὅ δὲ τὰ πλευρὰ κάτισχνος οὗτος ἄλλος
 „ Μιχαήλ ἦν ὁ Σκόττος, ὃς ὄντως δόλων
 „ Μαγγανευτικῶν ἠπίστατο τὴν τέχνην.
 „ Βλέπε Γουῖδον Βονάτην, βλέπ' Ἀσδέντην,
 „ Ὃς καταλιπὼν καλῶδιον καὶ βύρσαν
- 120 „ Ἐπὶ βλάβῃ, νῦν μετανοεῖ βραδέως.
 „ Ἴδὲ ταλαίνας, αἱ βελόνης κατράκτου
 „ Καὶ τῆς κερκίδος προείλοντο μαγείας,
 „ Ἄς διέπραττον εἰκόσι καὶ βοτάναις.
 „ Ἐλθὲ νῦν· καὶ γὰρ τὸν ὄρον ἡμιπόλων
- 125 „ Δύο κατέχει Κάϊν φέρων ἀκάνθας,
 „ Ὑπὸ θ' Ἰσπαλιν ἐγγὺς θαλάσσης κεῖται.
 „ Ἡ σελήνη δ' ἦν χθὲς νύκτωρ πλήρης ἦδη,
 „ Ὃς δεῖ μεμνήσθαι σ'· οὐ γὰρ διὰ δρυμῶνος
 „ Τοῦ ζοφώδους ὀλίγον ὠφέλησέ σε.”
- 130 Ταῦτ' ἔλεγε μοι, καὶ προὔβαινομεν πρόσω.

Ω Δ Η Κ Α'.

Οἱ ἀπατεῶνες — Ἡ βράζουσα πίσσα. —

Οἱ Κακῶνυχες.

- Ἐκ τῆς γέφυρας εἰς γέφυραν ἰόντες,
Ἄλλα λέγοντες, ἅ τῇ ᾗ κωμῳδίᾳ
Οὐ μέλει ψάλλειν, ἀνέβημεν τὴν ἄκραν.
Ἐνθάδ' ἔστημεν ὁψόμενοι τοὺς ἄλλους
5 Κλαυθμοὺς καὶ τᾶλλο χάσμα τοῦ Κακοβόθρου,
Ὅπερ ὑπερβολικῶς σκοτεινὸν εἶδον.
Ὅσπερ ἐν τῶν Ἐνετῶν τῷ ναυπηγείῳ
Γλοιώδης πίσσα βράζει χειμῶνος ὥρα
Πρὸς ἐπίπλασιν τῶν βεβλαμμένων πλοίων
10 Καὶ μὴ πλωτῶν συγχρόνως δ' ὁ μὲν νέον
Κατασκευάζει πλοῖον, ὁ δ' ἀποφράττει
Τὰ πλευρὰ τοῦ πλοῦς πολλοὺς πεποιηκότος.

- Οὗτος κόπτει τὴν πρόραν, αὐτὸς τὴν πρύμνην,
 Ἄλλος πελεκᾷ κώπας, ἣ στρέφει κάλως,
 15 Ἄλλος δ' ὀθόνην κάρτέμον' ἀναρράπτει·
 Οὕτως οὐ διὰ πυρός, θεία δὲ τέχνη,
 Ἐκεῖσ' ἔβραζεν ἄσφαλτός τις παχεῖα,
 Χρίουσα πανταχόθεν τὸ πέριξ χεῖλος.
 Ἐβλεπον αὐτήν· ἀλλ' οὐκ ἔβλεπον ἔνδον,
 20 Εἰ μὴ τοὺς βρασμούς, οὓς ὑπῆρεν ἡ ζέσις,
 Οἰδαίνουσ' αὐτήν καὶ καθιῖσα πάλιν.
 Μεταξὺ δὲ θεωροῦντ' ἀτενῶς κάτω,
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ· “Πρόσχες, φύλαξαι!” λέγων
 Εἴλκυσέ μ' ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθ' εὕρισκόμεν.
 25 Τότε δ' ἐστράφην, ὥς ὁ ποθῶν ἐνθέρμως
 Ἴδεῖν ἅπερ ἂν αὐτῷ συμφέροι φεύγειν,
 Ἀλλὰ συσχεθεὶς ἐξαπιναίῳ φόβῳ,
 Ἄμ' ἀτενίζων τὴν φυγὴν ἐπισπεύδει.
 Εἶδον δ' ὅπισθεν ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἄκραν
 30 Μέλانا δαίμον' ἐρχόμενον δρομαίως.
 Φεῦ! ὦ πόσον ἦν τὴν θεάν θηριώδης!
 Καὶ πόσον ὀξὺς ἐδόκει μοι τὴν τάσιν,

Ἔχων ἀνοικτὰ πτερὰ κώκεις τοὺς πόδας !

Ἐπ' ὦμου δὲ προμήκους καὶ γωνιώδους

35 Ἐφερεν ἁμαρτωλὸν ἐκ τῆς ὁσφύος,

Περιέσφιγγέ τ' αὐτὸν τοῖς ποδῶν νεύροις.

“Ω Κακώνυχες τῆς γεφύρας τῆσδ’,” εἶπεν,

“Ἴδου τῶν γερόντων εἰς Ἀγίας Ζίτας.

„Θέτ' αὐτὸν ὑπὸ βυθόν· ἐγὼ δ' ὑπάγω

40 „Πάλιν δι' ἄλλους, ὧν πλήρης ἔσθ' ἡ χώρα.

„Πάντες εἶσ' ἐκεῖ φένακες, πλὴν Βοντούρου·

„Τὸ γὰρ Οὐ τρέπουσ' εἰς Ναὶ χρημάτων χάριν.”

Αὐτὸν δὲ κάτω ρίψας, πρὸς τὴν κρημνώδη

Ἄκραν ἐπέστρεψ'· οὐποτε δ' ὠκυτέρως

45 Κύων ἀφεθεὶς ἐδίωξε τὸν κλέπτην.

Ὁ δὲ βυθισθεὶς, συγκαμπτος ἐπανέβη·

Ἄλλ' οἱ δαίμονες οἱ κάτωθεν γεφύρας

Ἐκραζον· “Ωδ' οὐκ ἔστιν εἰκὼν ἀγία.

„Οὐ νήχοντ' ἐνθάδ' ὥς ἐν Αἴσαρος ρείθροις.

50 „Εἰ θέλεις οὖν τὰς ἡμῶν φυγεῖν ἀρπάγας,

„Σκόπει μὴ πλέεις ὑπερθεῖν τῆς ἀσφάλτου.”

Εἶτα κεντοῦντες αὐτὸν ἑκάτὸν ἄρπαις

Εἶπον· “ Δεῖ σε νῦν ὑπὸ σκέπην χορεύειν·
 „ Κρύβδην τε καπηλεύειν, εἰ δυνατόν σοι.”

55 Οὐκ ἄλλως οἱ μάγειροι τοῖς συνεργάταις
 Διατάττουσιν εἰς μέσον τῶν λεβήτων
 Ὦθειν κρεάργαις τάπιπλέοντα κρέα.
 Ὁ δ' ἀγαθὸς Προστάτης· “ Ἴνα μή σ' ᾤδῃ,”
 Εἶπε, “ Παρόντ' αἰσθωνται, κάτω νῦν στῆθι
 60 „ Ὅπισθεν πετρῶν, ὅπως ἀσφαλῶς ἔχῃς.
 „ Περὶ βλάβης μοι τυχὸν γενησομένης
 „ Μὴ φοβοῦ· γινώσκω γὰρ τὰνθάδε πάντα
 „ Ὡς ἐντυχὼν ἄλλοτε τοιαύτῃ πάλῃ.”
 Ἐκεῖθεν εἶτα τὴν γέφυραν διέβη·

65 Ὅτε δ' ἀφίκετ' ἐπὶ τὴν ἔκτην ὄχθην,
 Ἐδέησ' αὐτὸν γενναῖον δεῖξαι στῆθος.
 Μεθ' ὀρμῆς καὶ μανίας, μεθ' ἧς οἱ κύνες
 Ἐπιπίπτουσιν ἐπὶ πτωχὸν ἀλήτην
 Αἶφνης ἐφιστάμενον καὶ προσαιτοῦντα,
 70 Ἐξῆλθον οὗτοι κάτωθεν τῆς γεφύρας,
 Τὰς ἀρπάγας τρέψαντες κατ' αὐτοῦ πάσας.
 Αὐτὸς δ' ἔκραξε· “ Μηδεὶς ὑμῶν τολμάτω·

„ Πρὸ τοῦ ψαῦσαί μου τὴν ὑμετέραν ἄρπην
 „ Ἀκούσων μού τις ἐξ ὑμῶν ὧδ' ἐλθέτω,

75 „ Καῖπειτα τοῦ βάλλειν με σκέψις γενέσθω.”

—“Ὑπαγε σύ, Κάκουρε,” κράζουσι πάντες.

Τῶν δ' ἄλλων ἡρεμούντων, πρὸς τὸν Προστάτην

Εἰς αὐτῶν ἐλθὼν ἡρώτα· “Τίνος δέη ;” —

—“ὦ Κάκουρε, νομίζεις ἰδεῖν ἐνταῦθα

80 „ Ἀφιγμένον με,” τότε εἶπεν ὁ Προστάτης,

„ Ἐν ἀσφαλείᾳ τῶν ὑμετέρων ὅπλων,

„ Ἄνευ τῆς θείας βουλῆς εὐμενοῦς τ' αἵσης ;

„ Ἀφες μ' ἰέναι· θέλημα γὰρ ἔστ' ἄνω,

„ Ὅπως τραχεῖαν τήνδ' ὁδὸν τινι δείξω.” —

85 Οὕτω τότε αὐτοῦ τὸ θράσος κατεβλήθη,

ὣστ' ἀφῆκε τοῖς ποσὶ πεσεῖν τὴν ἄρπην·

Τοῖς δ' ἄλλοις εἶπε· “Μηδεὶς αὐτὸν βαλέτω.”

Πρὸς ἐμὲ δ' ὁ Προστάτης· “ὦ σὺ νῦν, ὅστις

„ Ἐν μυχοῖς τῆς γεφύρας κάθησαι πτήσων,

90 „ Ἐπάνελθε πρὸς μ' ἀσφαλῶς ἄνευ φόβου.”

Τότε κινηθεὶς πρὸς αὐτὸν ἦλθον τάχος·

Οἱ δαίμονες δ' ὥρμησαν κατ' ἐμοῦ πάντες,

“Ωστ’ ἐφοβήθην, μὴ πιστὰ παραβῶσιν.

Οὕτως εἶδον τρέμοντας τοὺς ὑποσπόνδως

95 Ἐξελθόντας ποτ’ ἤδη φρουροὺς Καπρώνης,

“Οτ’ ἔβλεπον ἑαυτοὺς ἐν ἐχθρῶν μέσῳ.

Προσεκολλήθην ὅλῳ τῷ σώματί μου

Πρὸς τὸν ἐμὸν Προστάτην, οὐ παρεκκλίνας

Τὰς ὄψεις ἐκ τῆς αὐτῶν ὑπόπτου θέας.

100 Ἐκλιναν ἄρπας, καὶ —“Βαλεῖν μ’ αὐτὸν βούλει,”

Ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, “ἐπὶ τῶν νώτων ;”

Κάπεκρίνοντο· “Ναί, διακοντισθήτω.”—

Ἄλλ’ ὁ δαίμων, ὃς μετὰ τοῦμοῦ Προστάτου

Συνδιελέχθη, στραφεὶς εὐθέως εἶπεν·

105 “Ἐχ’ ἀτρέμας, ἀτρέμα, Σκαρμιλιόνη.”

Εἶτ’ εἶπεν ἡμῖν· “Διὰ γεφύρας τῆσδε

„ Προβῆναι πέραν οὐκ ἔξεστι, τῆς ἑκτης

„ Ἀψῖδος ὅλης εἰς βυθὸν συμπεσούσης.

„ Ἀλλ’ εἰ γ’ ἰέναι βούλεσθε πορρώτέρω,

110 „ Ὑπάγετ’ ἄνω διὰ σπηλαίου τοῦδε·

„ Ἐγγὺς γέφυρα πρὸς ὁδὸν ἐστὶν ἄλλη.

„ Χθές, ὥρας πέντε μετὰ τὴν ὥραν ταύτην,

- „Ἐτη χίλια πρὸς τοῖς διακοσίοις
 „Ἐξηκονταεξ̄ παρήλθ', ἀφ' οὗ πᾶς πόρος
 115 „Ὡδε κέκλεισται. Τινὰς τῶν ἐμῶν πέμπω
 „Ἐκεῖσ', ὅπως ἴδωσι, μή τις ψυχάζῃ.
 „Ἴτε σὺν αὐτοῖς· οὐ ποιήσουσι βλάβην.
 —“ Πρόβα νῦν, Ἀλικῖνε καὶ Καλκαβρίνα,”
 Οὗτος ἤρξατο λέγων, “ καὶ σύ, Κογνάζε·
 120 „Ὅδῃγαι τὴν δεκάδα, Βαρβαρικία·
 „Ἐλθέτω Λιβίκοκκος καὶ Δραγιγνάζος,
 „Καριάττος προώδων καὶ Γραφικάνης
 „Καὶ Φαρφαρέλλος καὶ μωρὸς Ῥουβικάντης.
 „Περιέλθετε τὰς βραζούσας ἀσφάλτους·
 125 „Οὔτοι δ' ἔστωσαν σῶοι μέχρι γεφύρας
 „Ἀλλης, ἐντελοῦς οὔσης ἐπὶ κευθμώνων.” —
 “Οἴμοι, Προστάτα ! τί τόδ' ἐστίν, ὃ βλέπω ;”
 Εἶπον· “Ἀγωμεν ἄνευ συνόδων μόνοι·
 „Τὴν ὁδὸν οἶδας· οὐ ζητῶ δι' ἐμ' ἄλλους.
 130 „Εἰ, καθάπερ εἶωθας, πρόνους τυγχάνεις,
 „Οὐχ ὀρᾷς τούτων τοὺς βρυγμοὺς τῶν ὀδόντων
 „Καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ νεύσεις τῶν ὀμμάτων ;”

- Πρὸς ἐμέ δ' αὐτός· “Οὐ θέλω σε φοβεῖσθαι·
 „ Ἄφες, ὅσον βούλονται, βρύχειν ὀδόντας·
 135 „ Ποιοῦσι τοῦτο πρὸς τοὺς ἀλφαστοβράστους.”
 Ἐπ' ἀριστερὰν ἐτράπησαν τοῦ χείλους·
 Ἄλλ' ἕκαστος πρὶν ἔθλιψ' ἐν τοῖς ὁδοῦσι
 Τὴν γλῶσσαν, ὥς σημεῖον πρὸς τὸν Δεκάρχην·
 Ὁ δ' ἐχρῆτο τῷ πρωκτῷ σάλπιγγος δίκην.

Ω Δ Η Κ Β'.

Συνέχεια.—Ὁ Ναυαῤῥαῖος.—Ὁ μετὰ τῶν
Δαιμόνων ἀγών.

- Εἶδον ἱππεῖς ἐν τάξει πορευομένους
Καὶ μάχης ἀρχομένους, πομπῇ τ' ἰόντας,
'Ενίοτε δὲ φυγῇ παλινδρομοῦντας·
'Εκδρόμους εἶδον διὰ τῆς ὑμῶν χώρας,
5 'Αρρήτινοι, καὶ στροφὰς ἐν ἵππασίαις·
Εἶδον ἱππικοὺς καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας,
Ποῦ μὲν σάλπιγξι, ποῦ δὲ κωδῶνων ψόφοις,
Διὰ τυμπάνων καὶ σημείων ἐκ πύργων,
'Οργάνων τ' ἀλλοδαπῶν ἡμεδαπῶν τε·
10 'Αλλ' οὔ ποτ' εἶδον αὐλῶ τοιῶδ' ἐκτόπῳ
'Ιππέα κινούμενον οὔτε πεζίτην,
Οὔτε πλοῖον ὑπ' ἄστρον ἢ γῆς σημείων.
Μετὰ τῶν δέκα προῦχωροῦμεν δαιμόνων·
'Ω φρικτῆς συνοδίας! πλήν—σὺν ἀγίοις

- 15 Ἐν ναῶ, σὺν λαϊμάργοις ἐν καπηλείῳ.—
 Ἐγὼ δ' ἀτενὴς πρὸς τὴν πίσσαν προσεῖχον,
 Ὅπως ἂν ἴδω τᾶνδον τοῦ βόθρου πάντα
 Καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ συγκατακακιομένους.
 Ὡς οἱ δελφῖνες προμηνύοντες ζάλην
- 20 Ναυτιλομένοις τῇ κυρτώσει τῶν νώτων
 Πρὸς τὴν ἔγκαιρον ἀσφάλειαν τοῦ πλοίου,
 Οὕτως ἔσθ' ὅτε πρὸς κουφισμὸν τοῦ πάθους
 Τῶν ἀμαρτωλῶν ἐδείκνυ τις τὴν ῥάχιν,
 Ἐκρύπτετο δ' ἀστραπῆς τάχιον πάλιν.
- 25 Ὡς δὲ παρὰ τὸ χεῖλος ὑδάτων τάφρου
 Προῖσχουσ' οἱ βάτραχοι τὸ ῥύγχος ἔξω,
 Κρύπτοντες πόδας καὶ πᾶν τὸ λοιπὸν σῶμα,
 Τοιάδ' ἦν πέριξ ἀμαρτωλῶν ἡ στάσις.
 Ἄλλ' ἄμ' ἐλθόντος ἐγγὺς Βαρβαρικίου,
- 30 Ἐβυθίσθησαν εἰς τὴν βράζουσαν πίσσαν.
 Εἶδον, ἀλλ' ἀκμὴν ἡ καρδία μου τρέμει,
 Τινὰ βραδὺν μένοντα, καθὼς συμβαίνει
 Βατράχοις τὸν μὲν ἴστασθαι, τὸν δὲ φεύγειν.
 Γραφικάτης δὲ παρευρεθεῖς πλησίον

- 35 Ἐξήρπασ' αὐτὸν τῆς πισσαλοιοφῶς κόμης,
 Ἀνύψωσέ τε, καθάπερ ἐνυδρίδα.
 Ἦδειν τοῦνομα τῶν δαιμόνων ἐκάστου,
 Ἐπεὶ τῆς αὐτῶν ἐκλογῆς μνείαν εἶχον,
 Προσεῖχόν τ' αὐτοῖς ἀλλήλους προσφωνοῦσιν·
- 40 —“ὦ Ρουβικάντα, τῇ σῇ βάλλ' αὐτὸν ἄρπη
 „ Ἐπὶ τῶν νώτων, ἐκδερμάτισον τοῦτον,” —
 Ἐκραζον σύναμ' οἱ κατάραιοι πάντες.
 Κάγώ. “ Προστάτα, σπεῦσον, εἰ δυνατόν σοι,
 „ Μαθεῖν, τίς ποτ' ἂν ὁ τάλας οὗτος εἴη
- 45 „ Ὅ ταῖς χερσὶν ἐμπεσὼν ἐχθρῶν τοιούτων.”
 Οὐμὸς δ' Ἠγητωρ ἐγγὺς αὐτοῦ προσῆλθεν
 Ἐρωτήσας, πόθεν ἦν· ὁ δ' ἀπεκρίθη·
 “ Ἐν βασιλείῳ Ναυάρρας ἐγεννήθην
 „ Εἰς κύριον μ' ἔθηκεν ἡ μήτηρ δοῦλον,
- 50 „ Τεκοῦσά μ' ἐξ εὐτελοῦς τινος ἀνθρώπου,
 „ Ὀλετῆρος ἑαυτοῦ κούσας πάσης.
 „ Εἴτ' ἄνακτι Τυπάλδῳ συνήθης ἤμην,
 „ Κάκεῖ κλωπείας ἠρξάμην μηχανᾶσθαι,
 „ Ὡν δίδωμι νῦν ἐν πύρρῳ τῷδε δίκην.”

- 55 Καὶ Καριάτος ἐκ στόματος προβάλλων
 Ἐκάτέρωθεν, ὥς σὺς, ὀξὺν ὀδόντα,
 Ὅσον ἦν εἰς ἐξ αὐτῶν τομὸς ἐδείκνυ.
 Ἐν μέσῳ κακῶν αἰλούρων ὁ μῦς ἦλθεν·
 Ἀλλ' ἔλαβ' ἀγκὰς αὐτὸν Βαρβαρικίας,
- 60 Εἰπέ τε· “ Στῆτε, διαπερῶ γὰρ τοῦτον.”
 Εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν ἐμὸν Προστάτην
 Εἶπεν· “ Ἐρώτα πάλιν, εἰ πλεόν θέλεις
 „ Μαθεῖν παρ' αὐτοῦ, πρὶν ὀληται πανώλης.”
 Ὁ δ' Ἠγήτωρ· “ Λέγε νῦν· ἐνόχων ἄλλων
- 65 „ Γινώσκεις τίν' ἄρά γε Λατῖνον ὄντα
 „ Ὑπὸ τὴν πίσσαν ;” Ὁ δέ· “ Διεχωρίσθην
 „ Πρὸ μικροῦ τινος, ὃς ἦν γείτονος χώρας·
 „ Εἴθ' ἔτ' ἤμην σὺν αὐτῷ κεκαλυμμένος·
 „ Οὐ γὰρ ἄρπας κῶνυχας νῦν ἐδεδοίkein.”
- 70 Καὶ Λιβίκοκκος· “ Ἀνοχῆς ἡμῖν ἄλις,”
 Εἶπε, καὶ λαβὼν τοῦ βραχίονος, ἄρπη,
 Αὐτὸν σπαράττων, τμήμα σαρκὸς ἐξείλε·
 Βάλλειν δ' αὐτὸν ἤθελε καὶ Δραγίγνάζος
 Κάτω τῶν σκελῶν· ἀλλ' ὁ δέκαρχος τότε

- 75 Κύκλῳ περιέστρεψε φοβερὸν βλέμμα.
 Τότε δὲ μικρὸν αὐτῶν εἰρηνευσάντων,
 Τὸν ἔνοχον, ὃς τὴν πληγὴν ἔθ' ἑώρα,
 'Ηρώτησ' οὐμὸς 'Ηγήτωρ ἀμελλήτως·
 " Τίς ἦν ἐκείνος, οὐτινος ἐχωρίσθης,
 80 „ 'Ως λέγεις, κακῶς, ἐξοκείλας ἐνθάδε ; ”
 'Ο δ' ἀπεκρίθη· “ Κεῖνος ἦν Φρα-Γομίτας
 „ 'Ο τῆς Γαλούρας, σκευὸς ἀπάντων δόλων.
 „ 'Εν χερσὶν εἶχεν ἐχθροὺς ἐοῦ κυρίου·
 „ Τοιόσδ' ἦν αὐτοῖς, ὥστ' ἀρέσκειν ἐκάστω·
 85 „ Χρήματα λαβὼν ἀφῆκ' αὐτοὺς ἀνέτως,
 „ 'Ως αὐτὸς λέγει· κὰν λειτουργίαις ἄλλαις
 „ Ἦν οὐχὶ μικρός, ἀλλ' ἔξοχος φηλήτης.
 „ Σύνεστιν αὐτῷ Κυρὸς Μιχαὴλ Ζάγκης
 „ 'Ο Λογοδώρου, καὶ περὶ Σαρδοῦς νήσου
 90 „ 'Αναπαύδητοι λαλοῦσ' αὐτῶν αἱ γλῶσσαι.
 „ Φεῦ ! βλέπετε τὸν ἄλλον πῶς ἐπιβρύχει·
 „ Πλείον' ἂν εἶπον· ἀλλὰ φοβοῦμαι, μήπως
 „ Αἰφνης ἐφορμήσας μου ξύσῃ τὴν κνύζαν.”
 'Ο δ' ἀρχηγέτης στραφεὶς πρὸς Φαρφαρέλλον

- 95 Περιστροβοῦντ' ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ πατάξαι
 Εἶπεν· “Ἐπαγ' ἐκείθεν, κακόφρον ὄρνι.”
 —“ Εἰ δὴ νῦν βούλεσθ' ὑμεῖς ἰδεῖν κακοῦσαι,”
 Ὁ καταπλήξ' ἔνοχος ἤρξατο πάλιν,
 “Τούσκους ἢ Λογγοβάρδους ἐγὼ καλέσω
 100 „ Ἀλλὰ στήτωσαν οἱ Κακώνυχες ἄπο,
 „ Ἵνα μὴ τούτων ἐκδίκησιν φοβῶνται.
 „ Ἐγὼ δέ, καίπερ ἐστὼς ἐν τόπῳ τῷδε,
 „ Ἀνθ' ἐνὸς ἐμοῦ γ' ὄντος ἐπὶ προσοίσω,
 „ Ἀμα συρίζας, ὥς ἐστιν ἡμῖν ἔθος
 105 „ Πράττειν, ὅταν τις ἡμῶν ἐκτὸς προβαίνει.” —
 Κογνάζος τότε μυκτῆρ' ἄρας καὶ σείων
 Κεφαλήν εἶπεν· “Ἄκουσον πονηρίαν,
 „ Ἦν ἐπενόησ', ἵν' ὑποδύῃ κάτω.”
 Ἄλλ' ἐκεῖνος, ὅστις ἦν πολὺς ἐν τέχναις,
 110 Ἀπεκρίθη· “ Πονηρὸς εἶμ' ἐγὼ πάνυ,
 „ Ὅτ' ἐπάγω τοῖς ἐμοῖς μεγίστας λύπας.”
 Οὐ μὲν κατέσχευεν ἑαυτὸν Ἀλικῖνος,
 Ἄλλοις τ' ἀντιστὰς εἶπεν· “Ἦν ὑποδύης,
 „ Οὐ διώξω σ' ὅπισθεν ἀπὸ ρυτῆρος,

- 115 „ Ἀλλὰ σείσω πτέρυγας ἐπὶ τῆς πίσεως.
 „ Λόφον ἀφέντες ἄγωμεν πρὸς τὴν ὄχθην,
 „ Ἴν' ἴδῃς, εἰ σὺ μόνος ἡμῶν ἰσχύεις.”
 Σὺ δ' ἀναγνώστα, νέον ἄγων' ἀκούσεις.
 Ἐκατέρωθεν ὄμματ' ἔστρεψαν πάντες,
- 120 Πρῶτος δ' ὁ φανείς μᾶλλον ἰσχυρογνώμων.
 Καιροῦ δὲ λαβόμενος ὁ Ναυαῤῥαῖος
 Ἥρεισ' ἐπὶ γῆς πόδας, κἀναπηδήσας
 Σκιρτηδὸν αὐτῶν τὰς προσβολὰς διέδρα.
 Αἰφνης ἕκαστος πρὸς τοῦτο κατεπλάγη,
- 125 Ὁ δ' ὑπαίτιος ἔτι μᾶλλον τῶν ἄλλων
 Ἐφ' ᾧ κινηθεὶς ἔκραξεν· “Ἐχομαι σου.”
 Πλὴν μάτην· οὐ γὰρ αἱ πτέρυγες τὸν φόβον
 Ὑπερέβησαν. Ὁ μὲν ὑπέδυνε κάτω,
 Ὁ δ' ἱπτάμενος ἠνώρθωσε τὸ στῆθος.
- 130 Οὐκ ἄλλως ἀναπηδῶσ' ἡ νήσσοι, κέρκου
 Ἐγγὺς φανέντος, ἑαυτὴν ἐμβυθίζει.
 Ὁ δ' ἵπτατ' ἄνω κατηφής, πλήρης τ' αἵσχους.
 Ὅργισθεὶς Καλκαβρίνας ἐπὶ τῇ πράξει,
 Πτὰς ὀπίσθεν ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν χαίρων,

- 135 Τῆς κείνου φυγῆς οὔσης αἰτίας νείκους.
 Ὡς οὖν ἐγένετ' ἀφανὴς ὁ φηλήτης,
 Ἐτρεψ' ὄνυχας κατὰ τοῦ συνεταίρου,
 Κὰπὶ τοῦ βόθρου μετ' αὐτοῦ συνεπλάκη.
 Ὁ δ' ἕτερος ὦν ἀλκίμαχος ἰέραξ
- 140 Ἦρπαξ' αὐτὸν ὄνυξιν· ὥστ' ἐν τῷ μέσῳ
 Ἐπεσον ἄμφω τῆς καχλαζούσης πίσεως·
 Ἡ καῦσις δ' αὐτοὺς διεχώρισ' εὐθέως·
 Ἀλλ' οὐκ εἶχον πῶς ἐαυτοὺς ἀνορθῶσαι,
 Ὡς ἔχοντες τὰ πτερὰ πεπισσωμένα.
- 145 Βαρβαρικίας σὺν τοῖς ἄλλοις οἰκτείρων,
 Τέσσαρας εἰς τὴν πέραν ἔπεμψεν ὄχθην
 Μετὰ δικράνων πάντων, καὶ ταχὺ μάλα
 Ἐνθεν κάκειθεν ἀπῆλθον εἰς τὸν τόπον,
 Ἀρπας τ' ἔτεινον πρὸς τοὺς πισσηλιμμένους,
- 150 Ἐντὸς τῆς πλακὸς ἐψητοὺς ὄντας ἤδη·
 Κατελίπομεν δ' αὐτοὺς ἐμπλέκτους οὕτω.

Ω Δ Η Κ Γ'.

Οἱ ὑποκριταί.—Οἱ κεχρυσωμένοι μανδύαι.—

Καταλάνος καὶ Λοδρίγκος.—

Ἄννας καὶ Καϊάφας.

Σιγηλοί, μόνοι καὶ χωρὶς συνοδίας

Ἐπορευόμεθ', εἰς πρόσθεν, εἰς ὀπίσω,

Ὡς βαδίζουσ' ἐν ὁδοῖς Φρᾶτρες Μινῶρες.

Ἐπὶ τὸν μῦθον ἀνήγαγον Αἰσώπου

5 Τὴν διάνοιαν ἐν τῇ παρούσῃ πάλῃ,

Ἐνθα περὶ βατράχου καὶ μυδὸς λόγος.

Ἡ δὲ γὰρ καὶ Ν ὕ ν οὐ μᾶλλον ὁμοιοῦνται

Τῶν δύο παλῶν, εἴαν περ ἀκριβῶς τις

Ἀρχὴν καὶ τέλος τῷ νῷ συμπαραλάβῃ.

10 Ὡς δ' ἐκ λογισμοῦ λογισμὸς ἀναβρύει,

Οὕτως ἐγεννήθη τις ἄλλος ἐκ τούτου,

Ὅστις τὸν πρῶτον ἐπηύξησέ μοι φόβον.

Οὕτω πως ἐσκεπτόμην· “ Δι' ἡμᾶς οὗτοι

„ Ἐνεπαίχθησαν μετ' αἰσχύνῃς καὶ βλάβῃς

- 15 „Τοιαύτης, ὥστ' ἄχθεσθαι πάνν νομίζω.
 „Τῆς δ' ὀργῆς προστεθείσης τῇ δυσμενείᾳ,
 „Ὅρμήσουσι πρὸς ἡμᾶς ἀγριωτέρως
 „Ἡ κύων ὀρμᾷ λαγὼν ἐπιδιώκων.”
 Ἦδη τὰς τρίχας ἡσθόμην ὀρθουμένας
- 20 Ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ θεωρῶν ὀπίσω,
 “Ἦν μὴ σεαυτόν,” εἶπον, “κάμέ, Προστάτα,
 „Κρύψῃς ταχέως, ἐμβάλλουσί μοι τρόμον
 „Οἱ Κακώνυχες· νῦν εἰσι παρὰ πόδας·
 „Πέπεισμαι δ' οὔτως, ὥστ' αὐτοὺς δοκῶ βλέ-
 πειν.”
- 25 Ὁ δ' εἶπεν· “Εἰ κάτοπτρον ἤμην ὕελου,
 „Οὐκ ἂν τάχιον τῇν σὴν ἐκτὸς εἰκόνα
 „Ἀντανέκλων, ἢ τῇν ἔνδον σου νῦν βλέπω.
 „Ἦδη ταῖς ἐμαῖς αἰ σαὶ συνῆλθον σκέψεις
 „Τὸν αὐτὸν τρόπον, ὑπὸ μορφὴν ὁμοίαν,
- 30 „Ὡστ' ἀμφοῖν μίαν βουλὴν ἐποιησάμην.
 „Ἦν ἡ δεξιὰ πλευρὰ προσφόρως κλίνῃ
 „Πρὸς κατάβασιν εἰς τὸν ἕτερον βόθρον,
 „Φευξόμεθα διώξιν, ἣν ὑποπτεύεις.”

- Οὐκ ἔφθη γνώμην φράσας τοιάνδ', ὅτ' εἶδον
 35 Αὐτοὺς ἤκοντας πτέρυξι τεταμέναις,
 Οὐ μακρὰν ἡμῶν, κατασχεῖν βουλομένους.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ εὐθὺς ἐλάβετό μου,
 Οἶά τις μήτηρ ἐγερθεῖς' ἐκ θορύβου,
 Κἀγγὺς αὐτῆς βλέπουσα φλόγας ἡμμένας,
 40 Τοῦ παιδὸς δραξαμένη φεύγει κού μένει,
 Ἦπτον φροντίζουσ' ἐαυτῆς ἢ τοῦ τέκνου,
 Οὔτως, ὥσθ' ἓνα μόνον φορεῖν χιτῶνα.
 Ἐκ δὲ τῆς ἄκρας τῆς σκληρᾶς ὄχθης κάτω
 Παρὰ τὸν κρημνὸν ὠλίσθησεν ὑπτίως,
 45 Τὸν ἐντεῦθεν φράττοντα τὸν ἄλλον βόθρον.
 Οὐ δι' ὀχετοῦ ῥέει ταχέως ὕδωρ
 Στρέφον τὸν τροχὸν μυλῶνος ἐπιγείου,
 Ὅτε κύκλωθεν τῶν πτερῶν ἐπιπίπτει,
 Ὡς εἶρπ' ἐπὶ τὸν κρημνὸν οὐμὸς Προστάτης,
 50 Περιπλέγδην με φέρων ἐπὶ τοῦ στήθους,
 Ὡς υἱόν, κούχῃ συνοπαδὸν ἐταῖρον.
 Μόλις δ' οἱ πόδες ἔψαυσαν τῆς γῆς κάτω,
 Καὶ τοὺς δαίμονας εἶδον ἐπὶ τῆς ἄκρας

- Ἄνωθεν ἡμῶν· ἀλλ' οὐκέτ' ἐφοβούμεν.
 55 Ἡ γὰρ θεία πρόνοια φύλακας τούτους
 εἶναι διατάξασα τοῦ πέμπτου βόθρου,
 Ἀπηγόρευσεν ἐκεῖθεν ἀποστῆναι.
 Ἐκεῖ κάτω δ' εὗρομεν ψυχὰς εὐχρόους,
 Βαδίζούσας βραδέως περίξ τοῦ βόθρου,
 60 Θρηνούσας, φλαύρας, τετρυμένας τὴν θέαν.
 Ἐφερον δὲ μανδύας σὺν κατωτίσιν
 Ὀφθαλμοὺς καλυπτούσαις, κατὰ τὸν τρόπον
 Τῆς στολῆς τῶν μοναχῶν τῆς Κολωνίας,
 Ἐκτὸς μὲν χρυσοῦς, περιλαμπεῖς, ἀλλ' ἔνδον
 65 Ἐκ μολύβδου, καὶ βαρεῖς τοσοῦτον, ὥστε
 Οἱ Φρεδερίκου πρὸς αὐτοὺς ἦσαν ἄχναι.
 Ὡχλαίνης αἰωνίως συγκαταθλώσης!
 Ἡμεῖς δ' ἐπ' ἀριστερὰ στραφέντες πάλιν
 Μετ' αὐτῶν, προσείχομεν τοῖς πικροῖς θρήνοις.
 70 Ἀλλ' ἐκ τοῦ βάρους αἱ ψυχαὶ κεκμηκυῖαι
 Οὕτως ἐβραδυπόρουν, ὥστ' ἀπηντῶμεν
 Νέαις συμβαδίζούσαις κατὰ πᾶν βῆμα.
 Τῷ ᾧ δ' εἶπον Προστάτῃ· “Μεταξὺ τούτων

„Τοῦνομ' ἔστι τις γνῶριμος ἢ τὰς πράξεις ;

75 „Κύκλω στρέψον ὀφθαλμούς· τάχ' ἂν τιν' εὔροις.”

Εἷς δ' ἐξ αὐτῶν Ἐτρούσκων φωνὴν ἀκούσας

ἽΟπισθ' ἡμῶν ἔκραξεν· “ἽΙσχετε πόδας

„ἽΥμεῖς, οἱ δι' ὀρφνώδους τρέχετ' ἀέρος.

„ἽΙσως ἂν, ὃ σὺ ζητεῖς, παρ' ἐμοῦ μάθοις.”

80 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ στραφεὶς εἶπέ μοι· “Μένε,

„Προχώρει δ' εἶτα κατὰ τὸ βῆμα τούτου.”

Στὰς δ' εἶδον δύο πολὺν δεικνύντας πόθον

Συντυχεῖν ἡμῖν, ὥς ἐκ τῆς αὐτῶν θέας,

ἽΑλλ' οὐς ἐβράδυν' ἄχθος καὶ στενὴ τρίβος.

85 ἽΕγγὺς δ' ἐλθόντες διὰ λοξῶν ὁμμάτων

ἽΕβλεπον πρὸς με, οὐ προφέροντες λέξιν.

Εἶτα στραφέντες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους·

“Οὗτος δοκεῖ ζῶν τῇ κινήσει τοῦ βρόγχου·

„Εἰ δ' εἰσὶ νεκροί, ποίῳ δὴ προνομίῳ

90 „Βαδίζουσ' ἄνευ στολῆς βαρείας τῆσδε ;”

ἽΕμοὶ δ' εἶτ' εἶπον· “Ὁ τὸν σύλλογον, Τοῦσκε,

„ἽΩδ' ἐπισκοπῶν ὑποκριτῶν ἀθλίων,

- „Εἰπεῖν ἡμῖν, τίς ποτ' εἶ, μὴ δὴ παρίδῃς.”
 Κἀγὼ πρὸς αὐτούς· “Ἐγεννήθην καὶ τράφην
 95 „Παρὰ ποταμὸν Ἄρνον κλεινῇ τ' ἐν πόλει·
 „Φέρω δ' ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς ἐφόρουν σῶμα.
 „Ἄλλ' ὑμεῖς ἐστὲ τίνες, ἐξ ὧν σταλάζει
 „Τῶν παρειῶν, ὥς βλέπω, τοσαύτη λύπη;
 „Ποινὴ δ' ὑμῖν τίς ἐκ τῆς λαμπροφορίας;
 100 Ἀπεκρίθη δ' εἰς αὐτῶν· “Αἱ χρυσαῖ χλαῖναι
 „Ἐντός εἰς' ἐκ μολύβδου, βάρους δὲ τόσου,
 „Ὡσθ' οὕτω τὰς πλάστιγγας τρίζειν ποιοῦσι.
 „Φρᾶτρες Γαυδέντες ἦμεν ἐκ Βονωνίας·
 „Καταλάνος μὲν ἐγώ, Λοδρίγκος δ' οὗτος
 105 „Ἐκαλούμεθ', οὓς ἐξέλεξ' ἡ σὴ πόλις
 „Σύναμ' ἀνθ' ἐνός, ὥς ἔθος, ἀνδρὸς μόνου
 „Εἰρηναρχεῖν ἐν αὐτῇ. Τοιοῦτοι δ' ἦμεν,
 „Ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἔτι πέριξ Γαρδίγκου.”
 Ἐγὼ δ' ἔκραξα· “Φρᾶτρες, ὑμῶν τὰ πάθη. . .”
 110 Ἄλλ' οὐδὲν εἶπον πλέον· αἰφνης γὰρ εἶδον
 Χαμαί τιν' ἥλοις τρισὶν ἐσταυρωμένον.
 Ἰδὼν με δ' οὗτος, ὅλος διελυσίσθη

Ἐν τῷ πώγωνι πνευστιῶν καὶ στενάζων.

Ὁ δὲ Φρα—Καταλάνος νοήσας τοῦτο

115 Εἶπεν· “Ὁ καθηλωτὸς οὗτος, ὃν βλέπεις,

„ Ἐστὶν ὁ συμβουλεύσας τοῖς Φαρισαίοις

„ Ὑπὲρ τοῦ λαοῦ συμφέρειν θανεῖν ἕνα.

„ Διὰ μέσης τῆς ὁδοῦ πάγγυμνος κεῖται,

„ Καθάπερ ὁρᾷς· αἰσθάνεσθαι δ' ὀφείλει

120 „ Πόσον βαρύνει πᾶς ἐπ' αὐτὸν βαδίζων.

„ Τὴν αὐτὴν ὁ πενθερὸς ποινὴν ἐκτίνει

„ Ἐν βόθρῳ τῷδε, καῖλλοι τοῦ συμβουλίου,

„ Οἱ κακὴ σπορὰ τοῖς Ἑβραίοις ὑπήρξαν.”

Τὸν Βιργίλιον τότε θαυμάζοντ' εἶδον

125 Ἐπὶ τῷ τεταμένῳ σταυρηδὸν οὕτω

Δι' αἰωνίας αἰσχίστως ἐξορίας.

Εἶτα τῷ Φρατρὶ τούσδ' ἀπηύθυνε λόγους·

“ Δέομαί σου νῦν εἰπεῖν ἡμῖν, εἰ θέμις·

„ Ἔστιν ἐπὶ δεξιᾷ διεξοδός τις,

130 „ Ὅποθεν δυναίμεθ' ἂν ἐξελθεῖν ἄμφω,

„ Οὐ βιάζοντες τοὺς μέλανας ἀγγέλους,

„ Ἴν' ἔλθωσ' ἡμᾶς τοῦδ' ἀπάξοντες βόθρου ;”

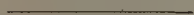
- Ὁ δ' ἀπεκρίθη· “ Πλέον ἥπερ ἐλπίζεις
 “ Ἐγγύς ἐστι σπιλάς τις ἐκ τοῦ μεγάλου
 135 „ Τείχους διερχομένη κοιλάδας πάσας·
 „ Ἀλλ' ὧδε κατερῥάγη κούδαμός' ἄγει.
 „ Διὰ τοῦ ῥήγμου δύνασθ' ἀνελθεῖν ἄνω,
 „ Ὃς τῇδε κλίνων, ἐκείθεν ἀνυψοῦται.”
 Οὐμός δ' Ἠγήτωρ ἔστη μικρόν τι κύψας,
 140 Εἶτ' εἶπε· “ Κακῶς διηγείτο τὸ πρᾶγμα
 „ Ὅ περαν τοὺς ἐνόχους κάμαξι πλήττων.”
 Ὁ δὲ Φράτηρ· “ Ἦκουσ' ὦν ἐν Βονωνία
 „ Τοῦ Διαβόλου τὰς πολλὰς πονηρίας,
 „ Πρὸς δ' ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ πατήρ ψεύδους.”
 145 Τότε δ' Ἠγήτωρ οὐμός ἀπῆλθ' ὠκέως,
 Παρωργισμένος μικρὸν δοκῶν τὴν ὄψιν·
 Ἐγὼ δὲ κατέλιπον τοὺς ἀχθενδύτας,
 Ἐπόμενος ἵχνεσι ποδῶν φιλτάτων.

Ω Δ Η Κ Δ'.

Οἱ κλέπται.—Οἱ ὄφεις.—Ἡ δι' ἐκτεφρώσεως
βάσανος.

Καθ' ἣν ἐποχὴν τοῦ νεάζοντος ἔτους
Ἦλιος κόμην ἐν Ὑδροχάῳ λούει,
Ἡ δὲ νύξ ῥέπει πρὸς τὴν ἰσημερίαν,
Ἡ πάχνη δ' ἐπὶ τῆς γῆς ἀπομιμείται
5 Τῆς λευκῆς αὐτῆς ἀδελφῆς τὴν εἰκόνα,
Μικρὸν τὴν αὐτὴν χροιάν διατηροῦσα,
Ὁ χωρίτης, ᾧ τὰ πρὸς χρεῖαν ἐλλείπει,
Ἐγειρόμενος ἀτενίζει καὶ βλέπει
Τὴν πεδιάδα λευκὴν, καὶ μηροὺς πλήττει
10 Ἐπανακάμψας δ' οἴκαδε σχετλιάζει,
Ὡς δυστυχὴς τις οὐκ ἔχων τί ποιήσῃ
Εἴτ' ἀνακύψας ἐλπίδ' ἀναλαμβάνει,
Βλέπων τὸν κόσμον ὅψιν μεταβαλόντα
Ἐν βραχεῖ χρόνῳ, καὶ τὴν ποιμνικὴν ῥάβδον

- 15 Λαβὼν ἐκβαίνει πρὸς νομὴν τῶν προβάτων
 Οὕτω με κατέπληξεν οὐμὸς Προστάτης
 Τὴν ὄψιν ἰδόντ' αὐτοῦ τεταραγμένην·
 Οὕτω τε τάχος ἐπῆλθ' ἡ θεραπεία.
 Ὡς γὰρ εἰς τὸ ῥῆγμ' ἦλθομεν τῆς γεφύρας,
- 20 Ἐγὼ πρὸς μ' ἔτρεψε τὸ γλυκὺ βλέμμα,
 Ὁ πρῶτον εἶδον παρὰ πόδας τοῦ λόφου.
 Τὰς ἀγκάλας ἤνοιξε μετὰ βραχεῖαν
 Καθ' αὐτὸν σκέψιν, προσεπιβλέπων πρῶτον
 Καλῶς τὸν κρημνόν· εἶτα δ' ἐλάβετό μου.
- 25 Ὡς δ' ὅτ' ἐν ταύτῳ σκέπτεται τις καὶ πράττει,
 Καὶ ἐπὶ προνοεῖ τῶν μελλόντων ἐγκαίρως,
 Οὕτως ὑψώσας ἄνω με πρὸς τὴν ἄκραν
 Πέτρας, ἐξελέξατο δι' αὐτὸν ἄλλην
 Λέγων· “Ἀντέχου σθεναρῶς πέτρας τῇσδε·
- 30 „Ἄλλ' ὅρα πρῶτον, εἰ δύνатаί σε φέρειν.”
 Οὐκ ἦν ὁδὸς πρόσφορος μανδυοφόροις·
 Μόλις γὰρ αὐτὸς κοῦφος κἀγὼ στηρίζει
 Ἡδυνάμεθα βαθμηδὸν ἀναβῆναι.
 Εἰ μὴ δ' ἦν ἐκ τούντεῦθεν κρημνώδους μέρους

- 35 Ἡ κλιτὺς ἡ θατέρου συντομωτέρα,
 Οὐκ οἶδ', εἰ κείνος, ἀλλ' ἔγωγ' ἡδυνάτουν.
 Ἀλλ' ὥς τὸ Κακόβοθρον ἐπὶ τὸ στόμα
 Τοῦ κατωτάτου φρέατος ὅλον κλίνει,
 Ἡ θέσις ποιεῖ φάραγος ἐκατέρας
- 40 Τὴν μὲν τῶν πλευρῶν ὑψοῦσθαι, τὴν δὲ νεύειν.
 Ἡμεῖς τέλος ἤλθομεν ἐπὶ τῆς ἄκρας,
 Ὅθεν ἡ τελευταία προκύπτει πέτρα.
 Οὕτω δ' ἡ πνοή μ' ἔλειψε τῶν πνευμόνων,
 Ὡστ' ἀναβὰς οὐκ εἶχον ἰέναι πρόσω·
- 45 Καὶ δὴ παρευθὺς ἀνελθὼν ἐκαθέσθην.
 “ Δέουν σε λοιπὸν ἀποθέσθαι νωθρείαν·
 „ Εὐδων τις,” εἶπεν ὁ Προστάτης, “ ἐν πτίλοις
 „ Ἐν χλανίσι τε λαμπραῖς οὐ κτᾶται φήμην,
 „ Ἡς ἄνευ καταλύει τὸν βίον, ἔχνος
- 50 „ Καταλείπων ἐπὶ γῆς, οἷον πομφόλυξ
 „ Ἐν τοῖς ὕδασι καὶ καπνὸς ἐν ἀέρι.
 „ Ἀνάστα τοίνυν, καὶ τὴν δύσπνοϊαν νίκα
 „ Δι' εὐψυχίας πᾶσαν μάχην νικώσης,
 „ Ὅτ' οὐχ ὑπεῖκει τῷ τοῦ σώματος βάρει.

- 55 „ Ἀναβῆναι δεῖ κλίμακα μακροτέραν
 „ Οὐκ ἄρκεῖ μόνον ἀπαλλαχθῆναι τούτων.
 „ Εἰ μ' ἐνόησας, τὸ συμφέρον σοι πράξον.”
 Ἀνέστην τότε, μέιζον ἐπιδεικνύων
 Ἐν ἐμοὶ πνοὴν ἢ πραγματικῶς εἶχον,
 60 Εἶπον τ'. “ Ἄγε δὴ, ῥώμην ἔχω καὶ θάρρος.”
 Ἐπὶ τὸν κρημνὸν τότε ἡρξάμεθ' ὁδεύειν,
 Ὃς ἦν δύσβατος καὶ στενὸς καὶ πετρώδης,
 Καὶ πολλῶ μᾶλλον ἀπορρώξ τοῦ προτέρου.
 Ἐβάδιζον ὁμιλῶν, οὐ δοκῶν ἔκπνους,
 65 Ὅτ' ἐξῆλθ' αἴφνης φωνὴ τῆς ἄλλης τάφρου,
 Ἐξ ἧς οὐκ ἦν συλλαβεῖν ἐνάρθρους λέξεις.
 Τί ποτ' ἔλεγεν οὐκ οἶδα, καίπερ ἄνω
 Ὡν τῆς γεφύρας τῆς ἐκεῖ περαιούσης·
 Ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς ὁ φωνῶν κινεῖσθ' ἐδόκει.
 70 Ὅψεις ἔστρεψα κάτω, πλὴν ὄμμα ζῶντος
 Οὐ διορᾷ τὸν βυθὸν ὑπὸ τοῦ σκότους.
 “ ὦ Προστάτα,” τότε εἶπον, “ ἐλθεῖν ἐπείγου
 „ Ἐκεῖθεν, ὅπως καταβῶμεν τὸ τεῖχος.
 „ Ὡς γὰρ ἐνταῦθα μὴ συνιῶν ἀκούω,

75 „Οὕτω κεί κάτω βλέπω μὴ διακρίνων.”

—“Οὐκ ἄλλην,” εἶπεν, “ἀπόκρισίν σοι δώσω

„Ἡ πράττων, ὡς φῆς· αἵτησις γὰρ τιμία

„Ἐν σιγῇ καὶ δι' ἔργων ἐκτελεστέα.”

Κατέβημεν οὖν τὴν γέφυραν ἐκεῖθεν,

80 Ἐνθα ζεύγνυται πρὸς τὴν ὀγδόην ὄχθην.

Τότε δ' ὁ βόθρος ἐμφανὴς μοι παρέστη·

Εἶδον δ' ἐν αὐτῷ συνάθροισμα φρικῶδες

Ὅφεων οὕτω τὴν μορφὴν διαφόρων,

Ὡστ' ἔτι πῆγνυσ' αἶμα τοῦμὸν ἢ μνήμη.

85 Μηκέτ' ἐπ' ἄμμοις σαῖς ἐγκαυχῶ, Λιβύη·

Εἰ γὰρ ἀσπίδας, αἰμόρρους καὶ χελύδρους

Παράγεις, πρὸς δὲ κέγχρους τε κάμφισβαίνας,

Οὔποτε λύμας τόσας καὶ δεινὰς τόσον

Ἐδειξας μετὰ πάσης Αἰθιοπίας,

90 Οὔτ' ἐφ' ἀπάσης τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Μέσον τοῦ σκληροῦ, μύσαχθοῦς σωροῦ τούτου

Ἐντρομοί, γυμναὶ ψυχαὶ τρέχουσιν ἄνευ

Ἐλπίδος φυγῆς οὐδ' ἡλιοτροπίου.

Ὅφεσιν ὀπισθ' εἶχον δετὰς τὰς χεῖρας

- 95 Κεφαλὴν κούραν τοῖς νεφροῖς ἐμπηγνῦσιν,
 Ἐπίπροσθεν δὲ συμπεριπεπλεγμένοις.
 Ἴδου δ' ἐπὶ τιν', ὅς ἦν ἡμῶν πλησίον,
 Ὄρμησεν ὄφεις, αὐτὸν διατετρήνας,
 Ἐνθ' ὁ τράχηλος πρὸς τοὺς ὤμους ἐνοῦται.
- 100 Οὗτ' ὅ οὗτ' ἴ τις οὕτω τάχος ἂν γράψαι,
 Ὡς αὐτὸς ἦφθη, κατεφλέχθη καὶ τέφρα
 Χαμᾶζε καταπεσὼν ὅλος κατέστη.
 Ἐπεὶ δ' ἐπὶ γῆς οὕτως ἐξηφανίσθη,
 Ἀφ' ἑαυτῆς ἡ τέφρα συνεφειλκύσθη,
- 105 Αἶφνης τ' ἐπανῆλθ' εἰς τὸ πρότερον σχῆμα.
 Οὕτως ὁμολογοῦσι σοφοὶ μεγάλοι
 Τὸν φοίνικ' ἀποθνήσκειν κἀναζῆν αὖθις,
 Τὸ πεντακοσιοστὸν πληρώσαντ' ἔτος.
 Ἔως ζῆ χόρτον καὶ κόκκους οὐκ ἐσθίει,
- 110 Ἀλλὰ δάκρυα λιβάνου τε κάμώμου,
 Σπάργαν' ὕστατα νάρδον ἔχων καὶ σμύρναν.
 Οἶος δ' ὁ πεσών, ἀλλὰ πῶς, οὐ γινώσκων,
 Εἴτ' αἰτία δαίμονος εἰς γῆν ὠθοῦντος,
 Εἴτ' ἐκ πνιγμονῆς τοὺς ἀνθρώπους ναρκούσης,

- 115 Ἐγειρόμενος ἑαυτοῦ πέριξ βλέπει,
 Ὅλος τεταραγμένος ἐξ ἧς ὑπέστη
 Μεγάλης ἀγωνίας, καὶ βλέπων στένει,
 Τοιοῦτος ἦν ὁ πάσχων ἀναστὰς πάλιν.
 Ὡς εἰς αὐστηρά, Θεία Δικαιοσύνη,
- 120 Τοιαύταις πληγαῖς τοὺς κακοὺς ἐκδικοῦσα !
 Εἶτ' αὐτόν, τίς ἔστ', ἠρώτησ' ὁ Προστάτης·
 Ὁ δ' ἀπεκρίθη· “ Προσφάτως ἐκ Τουσκίας
 „ Εἰς τόνδ' ἔπεσον τὸν θηριώδη βρόγχον·
 „ Κτήνους, οὐκ ἀνθρώπινον, βίον εἰλόμην,
- 125 „ Ἡμίονος ὦν· εἰμὶ δὲ Βάννης Φούκκης,
 „ Ὁ θήρ· Πιστωρία δ' ἦν κευθμών μοι πρέπων.”
 Κἀγὼ Προστάτη· “ Λέγ' αὐτῷ μὴ κινεῖσθαι
 „ Πυνθάνου δέ, τί πταῖσμ' ἔρριψ' ἐν τόπῳ τῷδε·
 „ Φίλαιμον καὶ φίλεριν αὐτὸν γὰρ ἦδεν.”
- 130 Ἀκούσας μου δ' ὁ πάσχων οὐχ ὑπεστάλη,
 Ἄλλ' ἔτρεψε πρὸς ἐμέ νοῦν τε καὶ βλέμμα,
 Ὑπὸ λυπηρᾶς καταληφθεὶς αἰσχύνῃς.
 Εἶτ' εἶπε· “ Μᾶλλον λυποῦμαι ἀπαντηθείς σοι
 „ Ἐν ᾗ με βλέπεις ἐνταῦθα δυστυχία,

- 135 „Ἦπερ ὅτ' ἐκ τῆς ἄλλης ζωῆς ἠρπάσθην.
 „Οὐκ ἔχω σοι, πῶς ὁ ζητεῖς ἀρνηθῆναι.
 „Ἐβλήθην τόσον κάτω, κλέπτῃς ὑπάρξας
 „Τῶν ἐν τῷ ναῷ πανσέπτων κοσμημάτων,
 „Ἄντ' ἐμοῦ ψευδῶς αἰτιαθέντος ἄλλου.
- 140 „Ἄλλ' ἵνα σὺ μὴ χαίρῃς ἐπὶ τῇ θείᾳ
 „Τῇ δ', ἣν ποτε τῶν τόπων τούτων ἐξέλθῃς,
 „Ὡτ' ἄνοιξον κᾶκουσον, ἃ προαγγέλλω.
 „Πιστωρία Μελάνων πρῶτον γυμνοῦται
 „Φλωρεντία δ' εἴτ' ἀστοὺς νόμους τ' ἀλλάσσει.
- 145 „Ἀρῆς ἀτμὸν ἐξ ἄνω κατάξει Μάκρας,
 „Συμπεφυρμένον θολοέσσαις νεφέλαις.
 „Ἐν θυέλλῃ δὲ σφοδρᾷ καὶ δεινῇ μάχῃ
 „Ἐπὶ Πικηνοῦ γενήσεται πεδίου,
 „Ὅθεν ἐξαίφνης τὴν ὁμίχλην σκεδάσει,
- 150 „Ὡστε πᾶς Λευκὸς κεραυνόβλητος ἔσται.
 „Εἶπον δὲ τοῦτο· λυπήσειν γάρ σε μέλλει.”

Ω Δ Η Κ Ε΄.

Συνέχεια.—Ο Κάκος.—Αἱ μεταμορφώσεις
ἀνθρώπων καὶ ὄφρων.

- Περάνας δὲ τοὺς λόγους τούτους ὁ κλέπτης
“Υψωσ’ ἄμφω τὰς χεῖρας, καὶ σκιμαλίζων
Ἐκραξε· “ Λάβε, Θεέ· τάδε σοι πέμπω.”
Ἀλλ’ ἔκτοτε τοὺς ὄφεις φιλεῖν ἠρξάμην·
5 Εἰς γὰρ περὶ τὸν αὐτοῦ λαιμὸν εἰλίχθη,
Ὡς ἂν εἰ λέγων· “ Πλέον λαλεῖν σ’ οὐ θέλω.”
Τοὺς βραχίονας συνεδέσμευσεν ἄλλος,
Προσηλούμενος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν οὕτως,
Ὡστ’ οὐχ οἷος τ’ ἦν διασεῖσαι τὰ μέλη.
10 —Αἶ! Πιστωρία, Πιστωρία, πῶς τέφρα
Γενέσθ’ οὐ σπεύδεις, καὶ μὴ πλέον ὑπάρχειν,
Ἐπεὶ σπέρμα σὸν ἐν κακίαις προβαίνει ;—
Ἐν πᾶσιν Ἄδου τοῖς ζοφώδεσι κύκλοις
Οὐκ εἶδον οὕτω θρασὺ πρὸς Θεὸν πνεῦμα,

- 15 Οὔτε τὸν πεσόντ' ἐκ τειχῶν τῶν Θηβαίων.
 Αὐτὸς δ' ἔφυγεν, οὔτ' εἶπε πλέον λέξιν.
 Εἶδον δ' ἦκοντα Κένταυρον πλήρη λύσσης
 Κράζοντα· “Ποῦ 'στιν ὁ κατάρατος, ποῦ 'στιν;”
 Οὐκ οἶομαι Μαρέμμαν τοσούτους τρέφειν,
- 20 “Ὅσους εἶχ' αὐτὸς ὄφεις ἐπὶ τῶν νώτων,
 Ἐνθαπερ τὰνθρώπινον ἄρχεται σχῆμα.
 Ἐπὶ τῶν ὤμων ὀπισθεν τοῦ τραχήλου,
 Πτεροῖς ἀνεωγμένοις ἴστατο δράκων,
 Φλοξὶ βάλλων ἅπαντας, οἷς ἂν ἐντύχοι.”
- 25 Οὐμὸς δ' εἶπε Προστάτης· “Ὅδ' ἐστὶ Κάκος,
 „ Ὃς ὄρους Ἀνεντίνου ὑπὸ τὰς πέτρας
 „ Ἐποίησ' ἐξ αἱμάτων πολλάκις λίμνην.
 „ Οὐ σὺν ἀδελφοῖς ὁδῶ μιᾷ βαδίζει·
 „ Ὑπέκλεψε γὰρ δολίῳ τινὶ τρόπῳ
- 30 „ Ἦς ἔτυχ' ἐγγὺς αὐτοῦ μεγάλης ποιμνης.
 „ Ἄλλ' αὐτοῦ τὰ πανοῦργα κατέπανσ' ἔργα
 „ Ἡρακλέους ρόπαλον, ἐπενεγκόντος
 „ Ἐκατὸν πληγὰς, ὧν οὐκ ἠσθάνθη δέκα.”
 Ταῦτα λέγοντος, διέβη μὲν ἐκείνος,

- 35 Κάτωθεν δ' ἡμῶν ἦλθε πνεύματα τρία·
 Ἄλλ' ἡμῶν οὐδέτερος αὐτοὺς κατεῖδε,
 Πλὴν ὅτ' ἔκραξαν· “Ὑμεῖς ἐστὲ δὴ τίνες ;”
 Εὐθὺς δ' ἐπαυσάμεθα τῆς ὁμιλίας,
 Ἐπὶ τούτους ἀτενῶς τὸν νοῦν προσχόντες.
- 40 Οὐκ ἐγνώριζον αὐτούς, ἀλλὰ συνέβη,
 Ὡς συμβαίνει συχνάκισ ἐκ ταῦτομάτου,
 Ὅτι προσεφθέγγετο τὸν ἄλλον ἄλλος,
 Λέγων· “Ποῦ ποῦτ' ἄρ' ἔμεινεν ὁ Κιάμφας ;”
 Ἐγὼ δ' ἵν' ὁ Προστάτης ἀτενῆς εἴη,
- 45 Ἐθέμην τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὰ χεῖλη.
 Εἰ δὲ πιστεύειν διστάζεις, ἀναγνώστα,
 Εἰς ὅσ' ἤδη λέξω σοι, τοῦτ' οὐ θαυμάζω·
 Καγὼ γὰρ αὐτὸς ἰδὼν μόλις πιστεύω.
 Ἐν ᾧ πρὸς αὐτοὺς εἰστήκειν ἀτενίζων,
- 50 Αἰφνης ὥρμησ' ἐφ' ἐνὸς ὄφιν ἐξάπους,
 Ἐπ' αὐτὸν περιπλεχθεὶς ὅλος ἐφ' ὅλον.
 Τοῖς μέσοις ποσὶ κατέσχε τὴν γαστέρα,
 Τοῖς δ' ἐμπροσθίοις συνέλαβε τὰς χεῖρας·
 Εἴτ' ἔδακ' ὁδὰξ παρειῶν ἐκατέραν.

- 55 Ἐξέτειν' ἐπὶ μηρῶν τοὺς ὀπισθίους,
 Μέσον αὐτῶν τὴν οὐρὰν διαπεράσας,
 Ἦν ἠνώρθωσεν ἐπὶ νεφροὺς ὀπίσω.
 Οὐποτε κισσὸς δένδρῳ προσεκολλήθη
 Οὕτως ἰσχυρῶς, ὥς τὸ φρικτὸν θηρίον
- 60 Τοῖς ἐκείνου συνέπλεξ' αὐτοῦ τὰ μέλη.
 Εἶτα συνετάκησαν, ὥς εἴπερ ἦσαν
 Ἐκ κηροῦ θερμοῦ, συμμίζαντες τὸ χρῶμα,
 Οἷος ἦν πρῶτον οὐδετέρου δοκοῦντος.
 Οὕτως ἐπὶ παπύρου φλογιζομένου
- 65 Ἐπεκτείνεται χρῶμά τι φαιόν, ὅπερ
 Μέλαν οὐκέτ' ἔσθ', ἡ δὲ λευκότης θνήσκει.
 Οἱ δ' ἄλλοι δύο πρὸς αὐτὸν προσεώρων
 Κράζοντες· "Οἴμ', Ἀγνελε, πῶς μεταλλάσση!
 „Ἴδου γὰρ οὐχ εἷς ὑπάρχεις, οὔτε δύο."
- 70 Ἐγένοντ' ἤδη δύο κεφαλαὶ μία,
 Ὅτ' ἐφάνησαν εἰς μίαν μορφαὶ δύο
 Μιχθεῖσαι, κάμφοτεραι συγχωνευθεῖσαι.
 Γίνοντ' ἐκ μελῶν τεσσάρων χεῖρες δύο·
 Ἐξ ὧμων, ποδῶν, κοιλίας τε καὶ στήθους

- 75 Πέφυκε μέλη μήποτε θεαθέντα·
 Ἐξηφανίσθη πᾶν τ' ἀρχέτυπον σχῆμα.
 Ἡ τερατώδης δ' εἰκὼν, δοκοῦσα δύο
 Καὶ μηδέν, τοιάδ' ἐβάδιζε βραδέως.
 Ὡς δ' ὁ σαῦρος οἰσטרηθεὶς ἐν κυνὸς ὄρα
- 80 Ὑπὸ καύσωνος, αἵμασιαν ἀλλάσσων,
 Ἀστραπηδὸν τὴν ὁδὸν ἐκδιαβαίνει,
 Οὕτω κατὰ πρόσωπον τῶν ἄλλων δύο
 Ἐλθὼν ὥρμησεν ὀφείδιόν τι καῖον,
 Πελιδνόν, μέλαν, ὥς πεπéρεως κόκκος.
- 85 Τὸ μέρος δ', ὅθεν δεχόμεθα τὴν πρώτην
 Τροφήν, διετρύπησε θάτέρου τούτων,
 Οὐδ' πρὸ τῶν ποδῶν ἔπεσε τεταμένον.
 Τοῦτ' εἶδεν ὁ πληγωθεὶς, ἀλλ' οὐδὲν εἶπε·
 Στας δ' ἐπὶ ποδῶν στερεῶς ἔχασμᾶτο,
- 90 Ὡς περ ὕψ' ὕπνου κατασχεθεὶς ἢ θέρμης.
 Ὁ μὲν τὸν ὄφιν ἔβλεπ', ἐκείνον δ' οὗτος.
 Τοῦ μὲν ἡ πληγὴ, τοῦ δ' ἐτέρου τὸ στόμα
 Ἀφίη καπνὸν πυκνόν, ὃς συνηνοῦτο.
 Σίγα, Λουκανέ, μὴ λέγε τὰ συμβάντα

- 95 Τοῦ δυστυχοῦς Σαβέλλου καὶ Νασιδίου·
 Ἄκουσον δ' ἅπερ εἰπεῖν ἤδη σοι μέλλω.
 Σίγ', Ὀβίδιε, τὰ Κάδμου κ' Ἀρεθούσης·
 Εἰ γὰρ ποιητικέων τὸν μὲν εἰς ὄφιν,
 Τὴν δ' εἰς κρήνην ἤλλαξας, οὐδὲν φθονῶ σοι·
 100 Δύο γὰρ φύσεις ἐτέραν εἰς ἐτέραν
 Οὐ μετέβαλες, ὅπως τὰς αὐτῶν ὕλας
 Ἀλλοιόσωσ' αἱ δύο μορφαὶ συγχρόνως.
 Ἀμφω μετετράπησαν τοιούτοις τρόποις,
 Ὁ μὲν ὄφιν τὴν οὐρὰν εἰς δύο σχίσας,
 105 Ὁ δὲ πληγωθεὶς τοὺς πόδας συνενώσας.
 Τούτου δ' ἐκ ταῦτομάτου μηροὶ καὶ κνήμαι
 Ἐκολλήθησαν οὕτως, ὥστ' ἐν ὀλίγῳ
 Οὐδὲν κατεφαίνετο συναφῆς ἵχνος.
 Ἐλάμβαν' ἡ δισχιδῆς οὐρὰ τὸ σχῆμα
 110 Τὸ φθαρὲν ἐκεῖ· γέγονε δὲ τὸ δέρμα
 Μαλακὸν μὲν ἐν τούτῳ, σκληρὸν δ' ἐν κείνῳ.
 Εἶδον τὰς χεῖρας εἰσδνούσας μασχάλαις,
 Καὶ τοῦ θηρίου τοὺς δύο βραχεῖς πόδας
 Αὖξοντας ὅσον αἱ χεῖρες ἐμειοῦντο.

- 115 Οἱ δ' ὀπίσθιοι πόδες ὁμοῦ στραφέντες
 Ἐγένοντ' ἀνδρὸς τὸ κρυπτόμενον μέλος·
 Τὸ τοῦ τάλανος δ' εἰς δύ' ἐσχίσθη πόδας.
 Ἐν ᾧ δ' ὁ καπνὸς ἐκάλυπτ' ἀμφοτέρους
 Χρώματι νέφ, τὴν τρίχα τ' ἀνεγέννα
- 120 Ἐπὶ τοῦδ, ἦν περ ἄτερος ἀφηρείτο,
 Ὁ μὲν ἀνέστη ποσίν, ὁ δ' ἄλλος κάτω
 Ἐπεσ'· ἀλλ' οὐκ ἔτρεψαν τὰς σκαιὰς γλῆνας,
 Ὑφ' αἷς ἥλλασσεν ἐκάτερος μυκτῆρα,
 Ὃν ὁ μὲν ὀρθὸς εἴλκυσ' ἐν τοῖς κροτάφοις·
- 125 Ἐκ τῆς δ' ἐν αὐτῷ πλεοναζούσης ὕλης
 Ἐπὶ παρειῶν ἰσχνῶν ἐξῆλθεν ὦτα·
 Τὸ δ' ὀπίσω μὴ συρθέν καὶ μεῖναν μέρος
 Τὴν ρῖν' ἐσχημάτισεν ἐν τῷ προσώπῳ,
 Τὰ χεῖλη τ' ἐπάχυνε καθ' ὅσον ἔδει.
- 130 Ὁ δὲ χαμαὶ κείμενος μυκτῆρ' ἐκτείνει,
 Τὰ τ' ὦτ' ἔνδοθι τῆς κεφαλῆς ἀνέλκει,
 Ὡς τὰ κέρατα συνεκροφεῖ κοχλίας.
 Ἡ δὲ πρότερον συνηνωμένη γλῶσσα
 Καὶ πολύλαλος ἐσχίσθη, τοῦ δ' ἐτέρου

- 135 Ἡ σχιστὴ συνηνώθη· καπνὸς δ' ἐπαύθη.
 Ἡ ψυχὴ δ', ἣτις ἐγένετο θηρίον,
 Ἐφυγε συρίζουσα διὰ τῆς τάφρου.
 Ὁ δ' ἄλλος ὅπισθ' αὐτοῦ πτύων ἐλάλει·
 Εἶτα στρέφων πρὸς αὐτὸν τοὺς νέους ὄμους,
- 140 Τῷ τρίτῳ λέγει· “Τρεχέτω δὴ Βουῶσος,
 „Ὡς ἐγὼ ἔποιουν, ἔρπων ἐπὶ τῆς τρίβου.”
 Εἶδον οὕτωςι τὸν ἐβδόματον βόθρον
 Μεταλλάσσοντα μορφάς· καὶ συγγνωσθείην
 Τῆς καινότητος, εἰ γλῶσσ' ἐμὴ πλανᾶται.
- 145 Καίτοι γοῦν τῶν ὀφθαλμῶν συγκεχυμένων
 ὄντων μοι, καὶ τῆς ψυχῆς ἐκπεπληγμένης,
 Οὐ μὲν ἠδυνήθησαν ἐκφυγεῖν κρύβδην,
 Πρὶν ἢ γνωρίσω Πούκκιον Σκιαγκάτον,
 Ὅστις δὴ μόνος τῶν τριῶν συνεταίρων
- 150 Τῶν πρότερον ἐλθόντων οὐκ ἠλλοιώθη·
 Ὁ δ' ἄλλος ἦν, δι' ὃν σὺ θρηνεῖς, Γαυῖλη.

Ω Δ Η Κ Σ Τ'.

Οἱ πανοῦργοι σύμβουλοι.—Αἱ περιπατοῦσαι φλόγες.—
Ὅδυσσεὺς καὶ Διομήδης.—Ὅδυσσέως ὕστατος πλοῦς.

- Χαίροις, ὦ Φλωρεντία· σοῦ γὰρ τὸ κλέος
Περιῖπταται κατὰ γῆν τε καὶ πόντον,
Ἐκτείνεται δὲ καὶ μέχρι βυθῶν Ἄδου.
Μεταξὺ ληστῶν εὖρον πολίτας πέντε
5 Ἐκ τῶν σῶν, ὅπερ περιβάλλει μ' αἰσχύνῃ,
Οὔτε σοι τιμὴν μεγάλην περιάπτει.
Ἄλλ' εἰ πρωΐας ἐνύπνι' ἀληθεύει,
Γνώσῃ μετὰ πάροδον οὐ μακροῦ χρόνου,
Τί σοι Πρᾶτον εὔχεται, πρὸς δέ τε κᾶλλοι.
10 Εἰ δὲ συμβῆναι μέλλει, βέλτιον τάχει
Τί γὰρ ὄφελος, εἰ πέπρωται γενέσθαι;
Γεραιτέρῳ μοι δυσφορώτερον τᾶχθος.
Ἀπήλθομεν οὖν, καὶ διὰ τῶν κλιμάκων,
Δι' ὧν τοὺς κρημνοὺς κατέβημεν τὰ πρῶτα,

- 15 Ὁ Προστάτης ἀνέβη κἀνείλκυσέ με.
 Βαινόντων δ' ἡμῶν τὴν ἐρημαίαν τρίβον,
 Μέσον ἀγμάτων καὶ πετρῶν τῆς γεφύρας,
 Ὁ ποῦς ἄνευ τῆς χειρὸς οὐκ εὐωδοῦτο.
 Τότ' ἐλυπούμην, ἀλλὰ καὶ λυποῦμ' ἔτι
- 20 Ἀναλογιζόμενος, οἶά τιν' εἶδον.
 Μᾶλλον δ' ἢ ποτε φρενὸς ἐκράτουν, ἵνα
 Δίχ' ἀρετῆς χαλινοῦ μὴ παρατρέχῃ.
 Ὅστ' εἴ τις ἀστήρ ἀγαθός, ἢ τι κρεῖττον,
 Καλὰ μοῦδωκεν, ἐμαντῶ μὴ φθονεῖν με.
- 25 Ὅσας χωρίτης κείμενος ἐπὶ λόφον,
 Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ τὸ σύμπαν φωτίζειν
 Ἦττονα χρόνον ἡμῖν τὴν ὄψιν κρύπτει,
 Ὅτε κώνωπες διαδέχονται μυίας,
 Βλέπει πυγολαμπίδας ἐν τῇ κοιλάδι,
- 30 Ἐνθ' ἀροτριᾷ καὶ τὴν τρύγην συλλέγει,
 Τοσαύταις φλοξίν ὁ πᾶς ἐφεγγοβόλει
 Ὅγδοος βόθρος, ὥς εἶδον ἅμ' ἐκεῖσε
 Ἀναβάς, ὅθεν ἐσκοπεῖτο τὸ βάθος.
 Ὡς δ' ἐκείνος, ὅς δίκην λαβὼν δι' ἄρκτων

- 35 Εἶδ' ἐφ' ἄρματος ἀναληφθέντ' Ἥλιαν,
 Ὅρμῶντας τ' εἰς οὐρανὸν εὐτόλμους ἵππους,
 Οὐ δυνάμενος διασκοπεῖν τὴν ἄρσιν,
 Οὐδ' ἄλλο τι καθορῶν ἢ φλόγα μόνην
 Ἀνυψουμένην ἐν σχήματι νεφέλης·
- 40 Τοιαῦται φλόγες ἐν τῷ βάθει τοῦ βόθρου
 Ἐκινοῦντο μὴ δεικνύουσai τὸ κλέμμα,
 Ἀλλ' ἐκάστης κρυπτούσης ἀλάστορ' ἔνα.
 Ἰστάμην ὀρθός, βλέπων ἐκ τῆς γεφύρας
 Οὕτως, ὥστ', εἰ μὴ στερῶς εἰχόμεν πεύτρας,
- 45 Ἐπιπτον ἄν, οὐδενὸς κάτω μ' ὠθοῦντος.
 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ ἀτενίζοντ' ἰδὼν με
 Εἶπ'. “Ἐντὸς πάσης φλογὸς ὑπάρχει πνεῦμα,
 „Ἐκαστον ὡς ἔνδυμα τὴν φλόγα φέρον.”
 —“ Προστάτ',” ἀπεκρινάμην, “ἐπεὶ σὺ λέγεις,
- 50 „Πέπεισμαι πάντως· ἀλλ' ὅτι τοῦτ' ἦν οὕτως
 „Ἐφρόνου· ὁμως ἡθελόν σ' ἐρωτῆσαι,
 „Τίς ἔστ' ἐν φλογὶ τῇ διμερεῖ πρὸς τᾶνω,
 „Τῇ προσιούσῃ, τῇ δοκούσῃ τ' ἐκβαίνειν
 „Ἐτεοκλέους ἐκ πυρᾶς ἀδελφοῦ τε ;”

- 55 Ὁ δ' εἶπεν· “Ἐνδον Ὀδυσσεὺς τιμωρεῖται
 „ Καὶ Διομήδης, ὁμοῦ βαίνοντες οὕτως
 „ Ἐν τῇ δίκη νῦν, ὥς ζῶντες ἐν ταῖς ἔχθραις.
 „ Εντὸς τῆς φλογὸς αὐτῶν κλαίουσιν ἤδη
 „ Τὸν ἵππου δόλον, ὃς ἥνοιξε τὴν πύλην,
 60 „ Ὅθεν ἐξῆλθ' εὐγενὲς Ῥωμαίων σπέρμα.
 „ Θρηνοῦσ' ἀπάτην, δι' ἣν καίτοι θανοῦσα
 „ Δηϊδάμεια μέμφετ' ἔτ' Ἀχιλλέως·
 „ Δίκην τ' ὄφλουσι τῆς κλοπῆς παλλαδίου.”—
 —“Εἰ δύναντ' ἐκ τοῦ μέσου τῶν φλογῶν κείνων
 65 „ Λαλεῖν,” εἶπον, “ Προστάτα, παρακαλῶ σε,
 „ Καὶ παρακαλοῦντ' ἴσθι με χιλιάκις,
 „ Ἴν' εὐδοκίῃς ᾧδ' ἡμᾶς παραμεῖναι,
 „ Ἐως ἂν ἡ δίκηρως φλόξ πλησιάσῃ.
 „ Ἰδὲ πρὸς αὐτὴν πῶς ὁ πόθος ὠθεῖ με.”
 70 Ὁ δ' εἶπεν· “Ἡ σὴ παράκλησις ἀξία
 „ Πολλῶν ἐπαίνων διὸ καὶ συναινῶ σοι·
 „ Ἀλλὰ σύ γ' αὐτὸς ἐπίσχεσ τὴν σὴν γλῶσσαν.
 „ Ἐὰ με λέγειν, ὥς ἐννοήσαντ' ἤδη
 „ Τί θέλεις· καὶ γὰρ χαλεποὶ τάχ' ἂν ἴσως,

75 „Ἕλληνες ὄντες, ἔσονται τοῖς σοῖς λόγοις.”

Ἐπεὶ, τῆς φλογὸς ἐγγισάσης, Ἠγήτωρ
Ἐμὸς πρόσφορον εὔρε χρόνον καὶ τόπον,
Τότ' ἤκουσ' αὐτὸν προσφθεγγόμενον οὕτως·
“Ὑμεῖς οἱ πυρὸς ἐντὸς συνόντες ἄμφω,

80 „Εἰ ποτ' εὖνους ἦν ὑμῖν ἐπὶ ζῶης μου,
„Εἰ ποτ' ὠφέλησ' ὑμᾶς μικρὸν ἢ μέγα,
„Ὅτ' ἔγραφον ζῶν ἐν κόσμῳ τὰ θεῖ' ἔπη,
„Μὴ κινεῖσθε νῦν, ἀλλ' εἰς ὑμῶν λεγέτω,
„Ποῦ δὴ πλανηθεῖς θανούμενος ἀπέβη.”

85 Τότε τῆς πάλαι φλογὸς τὸ μείζον κέρας
Μορμυρίζον ἤρξατο διακλονεῖσθαι,
Καθάπερ φλόξ, ἣν πνέων ἄνεμος σείει.
Εἶτα κινοῦν κορυφὴν τῇδε κάκεισε,
Ὡς ἂν εἶπερ ἦν ὁμιλοῦσά τις γλῶσσα,

90 Ἀφῆκε φωνὴν ἐκτός, λέγον· “Ἀφ' οὔτου
„Ἀπεχωρίσθην Κίρκης, ἣ με κατεῖχε
„Πλέον ἔτους ἔγκρυπτον ἐγγὺς Καιήτης,
„Πρὶν τοῦνομα τόδ' Αἰνείαν αὐτῇ δοῦναι,
„Οὔτε στοργὴ πρὸς υἱόν, ἀλλ' οὔτε σέβας

- 95 „ Πρὸς πατέρα πρεσβύτην, οὐδ' ἄγνὸς ἔρως,
 „ Ὃς Πηνελόπην ἔμελλ' εὐτυχῇ θήσειν,
 „ Ἡδυνήθησαν δαμάσαι μου τὸν πόθον
 „ Τοῦ γενέσθαι μ' ἔμπειρον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ,
 „ Γινῶναι τ' ἀνθρώπων ἀρετὰς καὶ κακίας·
- 100 „ Ἀλλ' ἀπέραντα περιῆλθον πελάγη
 „ Ἐφ' ἐνὸς μόνου σκάφους καὶ σὺν ἐταίροις,
 „ Ὡν ἐν κινδύνοις οὐδεὶς κατέλιπέ με.
 „ Εἶδον ἄμφω τὰς ἀκτὰς μέχρι Σπανίας
 „ Καὶ μέχρι Μαυρουσίας καὶ Σαρδοῦς νήσου
- 105 „ Κἄλλων, ἃς θάλασσ' ἐκείνη περιβρέχει·
 „ Ἐταῖροι καὶ γῶ, γέροντες κεκμηκότες
 „ Ἦδη, παρὰ τὸν πορθμὸν ἦλθομεν, ἔνθα
 „ Ἡρακλῆς ιδρύσατο τὰς αὐτοῦ στήλας,
 „ Ἵνα μηδεὶς ἄνθρωπος βῇ περαιτέρω.
- 110 „ Ἰσπαλιν ἐκ δεξιᾶς χειρὸς παρῆλθον,
 „ Ἐκ δ' εὐωνύμου παρέδραμέ με Σέπτα.—
 „ „ Ἄνδρες,” εἶπον, “ οἵτινες διὰ μυρίων
 „ Κινδύνων εἰς τὴν δύσιν ἦλθετε σῶοι,
 „ Μὴ νῦν, ἐφ' ὅσον τοῦ λοιποῦ βραχὺν χρόνον

- 115 „ Ἐγρηγορούσας ἔξετε τὰς αἰσθήσεις,
 „ Ἀποκνήσητε γινῶναι σαφῶς τὸν ὄντα
 „ Ἡλίου πέραν ἀκατοίκητον κόσμον.
 „ Ἀναμνησθῶμεν οἷας ἐσμὲν γενέθλης·
 „ Οὐ γὰρ ἴδιον ἡμῶν τὸ ζῆν ὥς κτήνη,
- 120 „ Ἀλλὰ θηρεύειν ἀρετὴν κάπιστήμην.”
 “ Οὕτως ἐξώτρυν’ ἐμοὺς ἐταίρους αὕτη
 „ Ἡ μικρὰ προσλαλιὰ πρὸς τὸν διάπλουν,
 „ Ὡστ’ εἶτα μόλις κατασχεῖν ἂν δυναίμην.
 „ Πρὸς ἔω δὲ τρέψαντες σκάφους τὴν πρύμνην
- 125 „ Κώπαις ὥς πτεροῖς πρὸς τὴν ἄφρονα πτῆσιν
 „ Ἐπ’ ἀριστερὰν ἀεὶ πλέοντες ἦμεν.
 „ Ἀστέρας ἥδη θάτερου πόλου πάντας
 „ Τὴν νύκτ’ ἔβλεπον· ὁ δ’ ἡμέτερος κάτω
 „ Ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα βάδην ἐχώρει.
- 130 „ Πεντάκις πλήρες ἀφανὲς τε τοσάκις
 „ Τὸ φῶς ἐφάνη κάτωθεν τῆς σελήνης,
 „ Ἀφ’ ὅτου διέβημεν τὸν αἰπὺν πόρον,
 „ Ὅτ’ ὅρος ἡμῖν παρέστη μελανόχρουν
 „ Ἐκ τῆς ἀποστάσεως, τοσούτου δ’ ὕψους,

- 135 „Οἶον οὐδέποτ' ἐγὼ πρότερον εἶδον.
„Ἦσθημεν χαρὰν τραπέϊσαν τάχ' εἰς πένθος·
„Ἐξερράγη γὰρ ἐκ τῆς νέας γῆς λαῖλαψ
„Κατὰ πρόσωπον πατάξασα τὸ σκάφος,
„Ὁ τρὶς κύμασι συμπεριεδινήθη.
140 „Ἀλλὰ τέταρτον πρύμνης ἀρθείσης ἄνω,
„Καὶ κάτω δύσης πλώρας, ὥς ἔδοξ' ἄλλω,
„Τέλος ἢ θάλασσ' ἐφ' ἡμᾶς συνεκλείσθη.”

Ω Δ Η Κ Ζ'.

Συνέχεια.—Γουίδος Μοντεφέλτρου.

- Ἡ φλόξ ὄρθιος καὶ μὴ σαλεύουσ' ἔτι
Ἐπαυσε φθεγγομένη, κἀπήρχετ' ἤδη
Τῇ τοῦ γλυκέως ποιητοῦ συναινέσει,
Ὅτ' αὐτῆς ἄλλη κατόπιν ἐρχομένη
5 Πρὸς τὴν κορυφὴν αὐτῆς εἶλξε τὰς ὄψεις
Δι' ἐξιόντος συμμιγοῦς τινος ἥχου.
Ὡς ὁ Σικελικὸς βοῦς, οὐπὲρ ὁ πρῶτος
Μυκηθμὸς ἦν τὸ κλαῦμα (δικαίῳ λόγῳ)
Τοῦ διαμορφώσαντος αὐτὸν τῇ ρίνῃ,
10 Τῇ πάσχοντος ἰδίᾳ φωνῇ 'μυκάτο,
Ὡστε, καίπερ χάλκεος ὅλος ὦν, ὅμως
Ἐπὶ τῆς λύπης κεντούμενος ἐδόκει,

- Οὕτως οὐδέν' ἔχοντες πόρον ἐξόδου
 Ἐν τῇ φλογὶ τὸ πρῶτον, ὁπότ' ἐλάλει,
 15 Οἱ βαρύθυμοι συνεχέοντο λόγοι.
 Ἄλλ' ἐπεὶ τὴν δίοδον εὖπορον εὖρον
 Ἐκ τῆς κορυφῆς ἔνεκα τῶν παλμάτων,
 Ἄπερ ἐποίει τὸ κίνημα τῆς γλώσσης,
 Τότ' ἠκούσαμεν· “Σύ, πρὸς ὃν ἀποτείνω
 20 „ Τὴν φωνήν, ὅστις λογγοβαρδικῶς ἄρτι
 „ Εἶπας,” “Ἄπελθε τανῦν, οὐκέτ' ἐπείγω,”
 „ Εἰ καὶ μικρόν τι βράδιον ἴσως ἦλθον,
 „ Δέομαι, μείνον ἐμοὶ συνομιλήσων.
 „ Μένοντά με δὴ καὶ φλεγόμενον βλέπεις.
 25 „ Εἰ σύ γ' ἔναγχος εἰς τυφλὸν τόνδε κόσμον
 „ Ἐκ γλυκείας ἔπεςες γῆς Λατινίδος
 „ Ἐκείνης, ὅθεν πᾶν ἔγκλημ' ἐμὸν φέρω,
 „ Λέξον· εἰρήνην ἢ πόλεμον Ῥωμαῖοι
 „ Ἄγουσ’; ἤμην γὰρ ἐξ ὀρέων Οὐρβίνου
 30 „ Καὶ τῆς δειράδος, ὅθεν πηγάζει Θύμβρις.”
 Ἄτενὴς καὶ προσκλινὴς ἤκουον ἔτι,
 Ὅτε πλευρόθεν ἤψατό μου Προστάτης

Λέγων· “Ὅμιλει, Λατῖνός ἐστιν οὗτος.”

Καὶ γὰρ τὴν ἀπόκρισιν ἔχων ἐτοίμην,

35 Ἐρξάμην παραντίκα τοιαύδε λέγων·

“ὦ ψυχή, κεκρυμμένη νῦν οὔσα κάτω,

„ Οὐκ ἔστιν, οὔτε ποτ' ἦν, σὴ Ῥωμανία

„ Βουλῇ τυράννων αὐτῆς ἄνευ πολέμου·

„ Ἀλλὰ νῦν ἐκεῖ φανερόν οὐκ ἀφῆκα.

40 „ Ἔστι Ῥαύεννα καθὼς ἐν πάλαι χρόνοις.

„ Ἐπιάζων ἀετὸς ἐκεῖ Πολέντου

„ Τοῖς πτεροῖς αὐτοῦ τὴν Φικόκλην σκεπάζει·

„ Γῇ δ' ἡ μακροὺς ἀγῶνας ὑποστᾶσ' ἤδη,

„ Καὶ τῶν Γαλατῶν αἱματώδη σωρείαν

45 „ Ποιήσας, ὑπ' ὄνυχας χλωροὺς ἐστ' ἔτι.

„ Βερρῶν κίου δ' ὁ γέρον καὶ νέος κύων,

„ Οἱ κακώσαντες ἀνηλεῶς Μοντάγναν,

„ Ὅδ' ἀξ' ἐκεῖ δάκνουσιν, ὥς αὐτοῖς ἔθος.

„ Τῶν πρὸς Λαμόνη πόλεων καὶ Βαδρίνῳ

50 „ Ὁ λευκῆς ἄρχει φωλεᾷς λεοντίσκος,

„ Μερίδ' ἀλλάσσω ἐκ θέρους εἰς χεიმῶνα·

„ Ἡ δὲ πόλις, ἥς βρέχει τὴν πλευρὰν Σάπης,

- „ Μέσον οὖς' ὄρους καὶ πεδιάδος, μέσον
 „ Ἐλευθερίας ζῆ' νῦν καὶ τυραννίδος.—
 55 „ Ἦδη σύ, τίς εἶ, λέγε μοι, δέομαί σου·
 „ Μή γε δὴ σκληρότερος ἔσο τῶν ἄλλων·
 „ Εἴθ' ἐν τῷ κόσμῳ μεγαλῶνυμος εἴης.”
 Ἐπεὶ δ' ὑπεσύριξεν ἡ φλόξ μικρόν τι
 Ἰδιον τρόπον, ἔσεισε τὴν ὀξεῖαν
 60 Ἀκραν ἔνθεν κάκειῖθεν, πνεύσασα τάδε·
 “ Εἴπερ ῥόμην ὑπ' ἀνδρὸς ἐρωτᾶσθαι
 „ Εἰς τὸν κόσμον μέλλοντος παλίνοστῆσαι,
 „ Ἡ φλόξ ἥδ' ἂν εἰστήκει μὴ σειομένη.
 „ Ἀλλ' εἰδὼς μηδένα ποτ' ἐκ βυθοῦ τοῦδε
 65 „ Ἐκεῖσ' ἀνελθεῖν, εἰ τάληθές ἀκούω,
 „ Ἄνευ δέους αἰσχύνης φράσω σοι πάντα.
 „ Μαχητὴς ἤμην, ἀλλ' ἔπειτα σχοινίτης,
 „ Νομίσας οὕτω ζωσθεὶς δίκην ἐκτίσειν.
 „ Ἡ δ' ἐλπίς ἡ' μὴ πάντως ἂν ἐπληροῦτο,
 70 „ Εἰ μὴ μ' ἔρριπτε πάλιν ἱερεὺς Μέγας
 „ (Ὅς κακῶς ὄλοιτ') εἰς πταίσματα τὰ πρῶτα.
 „ Πῶς δὲ καὶ διὰ τί, νῦν μαθεῖν σε θέλω.

- „ Ἐν ὅσῳ σχῆμ' ὀστέων καὶ σαρκῶν εἶχον,
 „ Ἄ Α μήτηρ ἔδωκέ μοι, πᾶσα μου πρᾶξις
 75 „ Οὐκ ἦν λέοντος, ἀλλ' ἀλώπεκος ἔργα.
 „ Τὰς ἐπινοίας καὶ κρυπτὰς διεξόδους
 „ Ἦδεν ἀπάσας· οὕτω δ' ἐμηχανώμην,
 „ Ὡστ' ἐφημίσθην μέχρι τῶν γῆς περάτων.
 „ Ὅποτε δ' ὅμως εἰς καιρὸν ἀφικόμεν
 80 „ Τῆς ἡλικίας, ἔνθ' ἕκαστος ὀφείλει
 „ Ἰστία χαλᾶν καὶ περιστέλλειν κάλως,
 „ Ὁ πρὶν μ' ἤρεσκεν, ἀπεχθὲς τότε ἔδόκει.
 „ Εἰς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἦλθον·
 „ Τοῦτ' ἐμελλέ με σώσειν· ἀλλ' οἴμοι τάλας !
 85 „ Τῶν νεωτέρων Φαρισαίων ὁ Πρίγκιψ,
 „ Πόλεμον ποιῶν ἐγγὺς τοῦ Λατεράνου,
 „ Οὐ μὲν πρὸς Σαρακηνοὺς, οὔτ' Ἰουδαίους,
 „ (Χριστιανοὺς γὰρ εἶχ' οὗτος ἐχθροὺς μόνον,
 „ Μηδενὸς φροντίζοντος ἐκπορθεῖν Ἄκην,
 90 „ Μήτ' ἐμπορεύεσθ' ἐν τῇ γῇ τοῦ Σουλτάνου),
 „ Οὐκ ἐσεβάσθη τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν
 „ Αὐτός, ἣ τάξεις σεπτὰς, οὔτ' ἐμὸν σχοῖνον,

- „ Ὃς εἴωθεν ἰσχυαίνειν τοὺς ἐζωσμένους·
 „ Ἀλλ' ὥς Σίλβεστρον ἤτησε Κωνσταντῖνος
 95 „ Ἐντὸς Σωράκτου θεραπεῦσαι τὴν λέπραν,
 „ Οὕτως ἠτήσατό με παραγγελίας
 „ Πρὸς θεραπείαν τοῦ δοξομανοῦς τύφου.
 „ Ἐξήτει με συμβουλὰς· ἀλλ' ἐσιώπων,
 „ Τῶν λόγων αὐτοῦ μεθύοντος δοκούντων.
 100 „ Εἰτ' εἶπεν· “ Ἐξω δισταγμοῦ παντὸς ἔσο·
 „ Ἀπολύω σ' ἀπὸ τοῦδ', ἣν με διδάξης,
 „ Πῶς καταβαλεῖν δύναμαι Πραίνεστῖνον.
 „ Οὐρανὸν ἔξεστί μοι κλείειν κἀνοίγειν,
 „ Ὡς οἶδας· ὅθεν αἱ κλειῖδες εἰσι δύο·
 105 „ Τουῦθ' οὐπερ οὐμὸς προκάτοχος ἡμέλει.”
 „ Οὕτω σοβαροὶ λόγοι τότε ἔπεισάν με,
 „ Ὡς ἦν μοι χεῖρον τὸ σιωπᾶν τοῦ λέγειν·
 „ Ὡστ' εἶπον· “ Πάτερ, ἐπεὶ σύ γε μ' ἐκπλύνεις
 „ Ἡς ἔσομαι νῦν ἁμαρτίας ἐργάτης,
 110 „ Ὑπισχνούμενος πολλὰ, τελῶν δ' ὀλίγα,
 „ Θριαμβεύσαις ἂν ἐπὶ τοῦ σεπτοῦ θρόνου.”
 “ Ὅτ' ἐγὼ δ' ἀπέθανον, ἦλθε Φραγκίσκος

- „ Ζητήσων μ', ἀλλ' εἰς μελάνων Χερουβίνων
 „ Εἶπ' αὐτῷ· “ Μὴ τόνδ' ἔκφερε, μή μ' ἀδίκει·
 115 „ „ Κατελθεῖν εἰς τὸν ἐμὸν χώρον ὀφείλει·
 „ „ Ἐδωκε γὰρ συμβουλὴν δολιοφρόνως·
 „ „ Ἐκτοτε δ' αὐτὸν ἐγὼ κρατῶ τῆς κόμης·
 „ „ Οὐκ ἔστ' ἄφεςις τῷ μὴ μετανοοῦντι·
 „ „ Οὐ συννύσχει μετανοεῖν καὶ θέλειν·
 120 „ „ Ἀντίφασις γὰρ οὐκ ἐπιτρέπει τοῦτο.”·
 “ Οἴμ' ἐγὼ τάλας! οἶον ἡσθάνθην τρόμον,
 „ Ὅτε συνέλαβέ με λέγων· “ Τάχ' ἴσως
 „ „ Οὐ μ' ἐνόμιζες λογικευτικὸν εἶναι.”·—
 “ Ἀπήγαγέ μ' ὡς Μίνων· ὁ δὲ συστρέψας
 125 „ Τὴν οὐρὰν αὐτοῦ περὶ νεφροὺς ὀκτάκις,
 „ Ἐδακεν αὐτὴν μετὰ μεγάλης λύσσης
 „ Εἰπὼν· “ Ἐκ τῶν κρυπτικοῦ πυρός ἐστ' οὗτος.”
 „ Καὶ δὴ νῦν ἐνταῦθ' ὄλλυμαι, καθὰ βλέπεις,
 „ Καὶ πᾶσχω βαίνων ἐν ἐνδύματι τῷδε.”
 130 Περάνασσα δ' ἐκτενῶς τὴν ὁμιλίαν
 ἥ φλόξ ἤρξατο πορείας τῆς προτέρας,
 Συστρεφομένη καὶ σείουσ' ὄξυ κέρας·

Προέβημεν δ' Ἠγήτωρ ἐγώ τε πρόσω
Ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ μέχρ' ἰδὼς ἄλλης,
135 Τάφρον σκεπούσης, ἔνθα πάσχουσιν ὅσοι
Σπείροντες διχόνοϊαν θερίζουσ' ἄτην.

Ω Δ Η Κ Η'.

Οἱ προκαλοῦντες πολιτικὰς διχονοίας.—Πληγαὶ καὶ
ἀκρωτηριασμοί.—Οἱ Σχισματάρχαι.—Κουρίων.—
Μόσκας.—Βερτράνδος ὁ Βόρνου.

- Τίς ποτ' ἂν εἴποι καὶ δι' ἀρρύθμων λόγων,
Ἄς νῦν ροὰς αἱμάτων καὶ πληγὰς εἶδον,
Αὐτάς τ' ἀφηγήσαιτ' ἂν ἀλλεπαλλήλως ;
Βεβαίως πᾶσαν γλῶσσαν εἰκὸς ἡττᾶσθαι,
5 Τῆς δυνάμεως οὐδόλως ἐπαρκούσης
Ἑμῖν τοῦ λέγειν καὶ τῷ νῶ συλλαμβάνειν.
Εἴπερ συνήγонт' εἰς ἓν ἅπαντες, ὅσων
Ἐπὶ τῆς δυστήνου γῆς τῆς Ἀπουλίας
Πάλαι ποτὲ τάλγεινὸν αἶμ' ἐξεχύθη
10 Ὑπὸ Ῥωμαίων, κὰν τῷ μακρῷ πολέμῳ,
Ἐνθ' ἦν λάφυρα παμπλείστων δακτυλίων
(Καθὰ Λίβιος ὁ φιλαλήθης γράφει),
Κάκεῖνοι πάντες οἱ δεινῶς πληγωθέντες
Ἀνθιστάμενοι πρὸς Ῥουβέρτον Γισκάρδον

- 15 Σὺν ἄλλοις, ὧν ἔτ' ὅσῃ σεσωρευμένα
 Ἔστ' ἐν Φρεγελλαῖς, ὅπου περ πᾶς ἦν ψεύστης
 Ἀπουλιανός, ἐν τε Τιλακοσσίοις,
 Ἐνθ' ἐνίκησ' ἀόπλως γέρων Ἀλάρδος,
 Πάντων πεπηρωμένα καὶ τρητὰ μέλη
- 20 Δεικνύντων,—οὐδέν ποτ' ἂν ὁμοιωθεῖη
 Ταῖς εἰδεχθείαις ἐννιάτου περιβόλου.
 Οὐ πίθος πλευρὰν ὀλέσας ἢ πυθμένα
 Τοιάνδ' ὑπέστη τρήσιν, οἷαν ἐν' εἶδον
 Σχισθέντ' ἐκ τοῦ πώγωνος ἄχρι τῆς ἔδρας,
- 25 Ἐχοντ' ἔντερα κρεμάμεν' ἐπὶ σκέλη,
 Τὰ σπλάγχνα γυμνά, καὶ τὸν βδελυκτὸν σάκκον
 Τὸ καταβροχθὲν μεταβάλλοντ' εἰς κόπρον.
 Ἐν ᾧ δ' εἰς αὐτὸν ἀπέρειδον τὰς ὄψεις,
 Εἶδέ με, καὶ τὸ στήθος χερσὶν ἀνοίξας
- 30 Εἶπεν· “Ἴδὲ νῦν ὥς σχιζόμενος πάσχω·
 „ Ὡς κατάπηρός ἐστιν Ἄρειος βλέπε·
 „ Ἄλλος ἔμπροσθεν ἐμοῦ βαδίζει κλαίων,
 „ Σχιστὸς πρόσωπον ἐκ πώγωνος εἰς κάρα·
 „ Καὶ λοιποὶ πάντες, οἷς σὺ βλέπεις ἐνταῦθα,

- 35 „Σπορεῖς ζῶντες σκανδάλων σχισμάτων τ' ἦσαν·
 „Καὶ δὴ κατεσχισμένοι πάσχουσιν ἤδη.
 „Ἔστ' ὀπισθ' ἐκεῖ δαίμων ἡμᾶς πατάσων
 „Οὕτως ἀπηνῶς, καὶ στόματι μαχαίρας
 „Πλήττων ἕκαστον τῆς συμμορίας ταύτης,
 40 „Ὅτ' ἀλγεινὴν τήνδ' ὁδὸν ἀνακυκλοῦμεν·
 „Τὰ τραύματα γὰρ ἡμῶν κλείεται πάλιν,
 „Πρὶν ἔμπροσθ' αὐτοῦ διαβῶμεν ἐκ νέου.
 „Ἀλλὰ σὺ τίς εἶς, ἐστὼς ἐπὶ γεφύρας,
 „Βραδύνων τ' ἴσως πρὸς τὴν ποινὴν προβῆναι
 45 „Τὴν ἐπιβληθεῖσάν σοι διὰ σὰς πράξεις;”
 —“Οὐπω τέθνηκεν, οὔτε πταῖσμά αὐτὸν φέρει
 „Πρὸς τιμωρίαν,” εἶπεν οὐμὸς Προστάτης·
 „Ἀλλ' ἵνα λάβῃ πάντων ἐντελῇ πείραν,
 „Νεκρὸς ὢν ἐγὼ νομίζω πρέπον ἄγειν
 50 „Αὐτὸν εἰς πάντας τοὺς ἐντὸς Ἀἰδοῦ κύκλους·
 „Τόδ' ἔστ' ἀληθὲς οὕτως, ὥς ὁμιλῶ σοι.”—
 Ἐκατὸν καὶ πρὸς τότ' ἀκούσαντες ταῦτα,
 Ἔστησαν ἐν τῇ τάφρῳ προσβλέποντές με,
 Ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ λαθόμενοι βασάνων.

- 55 —“ Εἰπὲ τῷ Φρα-Δουλκίνῳ τροφὰς πορίζειν
 „ Ἐαυτῷ σύ γ', ὃς ἥλιον αὐτίκ' ὄψει,
 „ Εἰ μὴ τάχος ᾧδ' ἀκολουθεῖν μοι θέλει,
 „ Ἴν' ἡ στέρησις, χιόνος ἐπελθούσης,
 „ Μὴ παράσχη τὴν νίκην τῷ Ναυαῤῥαίῳ·
 60 „ Οὐ γὰρ ἔστ' ἄλλως αὐτῷ διασωθῆναι.” —
 Ἄρας τὸν πόδα τοῦ πορευθῆναι πρόσω
 Ἄρειος προεῖπέ μοι τοιούτους λόγους·
 Εἴτ' ἐξέτεινε τὸν πόδ' ἀναχωρήσας.
 Ἄλλος τις ἔχων τὸν λαιμὸν τετρημένον,
 65 Τὴν ῥίνα τετμημένην ἄχρις ὀφρῶν,
 Οὓς τε μόνον ἔν, ἔστη τεθουμασμένως
 Ἀτενίζων πρὸς ἡμᾶς μετὰ τῶν ἄλλων,
 Ὡν ἀπέναντι λάρυγγ' ἤνοιξεν, οὐπὲρ
 Ἐρυθρὰ τάκτος ἅπαντ' ἦν ἐξ αἱμάτων,
 70 Λέγων· “ὦ σύ, πταισμάτων ὑπάρχων ἄνεν,
 „ Ὀν ἐπὶ Λατινίδος γῆς εἶδον ἤδη,
 „ Εἰ μὴ λανθάνει μ' ὁμοιότης μεγίστη,
 „ Ἀναμνήσθητι Πέτρου Μεδικιναίου,
 „ Ἦν τὴν ἡδεῖαν πεδιάδ' ἐπανίδης,

75 „ Τὴν ἐκ Βαρκελλῶν κλίνουσαν εἰς Μαρκάβον.

„ Δήλωσον δὲ τοῖς δυσὶ βελτίστοις Φάνου,

„ Τῷ κυρῷ Γουῖδῳ τε κ' Ἀγγιολέλλῳ,

„ Ὡς, εἰ μὴ ψεύδοντ' ἐνταῦθ' αἱ προοράσεις,

„ Κατακρημνισθήσονται τῆς νηὸς ἕξω,

80 „ Καὶ πνιγήσονται Καθολικῆς πλησίον

„ Τῇ προδοσίᾳ παρασπόνδου τυράννου

„ Μεταξὺ νήσων Κύπρου καὶ Μαιορίκης.

„ Ποσειδῶν τοιόνδ' οὐποτ' ἀσέβημ' εἶδεν,

„ Οὔτ' ἐκ πειρατῶν οὔτ' ἀνδρῶν Ἀργολίδος.

85 „ Προδότης οὗτος ὁ μονοφθάλμως βλέπων,

„ Ὁ τῆς γῆς ἄρχων, ἦν ἐκ τῶν σὺν ἐμοί τις

„ Ἐβούλετο μὴ ποτ' ἂν πρότερον γνῶναι,

„ Αὐτοὺς εἰς βουλὴν παρ' ἐαυτῷ καλέσει,

„ Ποιήσει δ' ὅπως κατ' ἀνέμων Φωκάρου

90 „ Οὐ χρεῖαν ἔξουσ' εὐχῶν οὐδ' ἱκετείας.”—

Καγὼ πρὸς αὐτόν· “Εἰπέ καὶ δήλωσόν μοι,

„ Εἴ μ' ἄνω θέλεις ἀγγέλματά σου φέρειν,

„ Τίς ἐσθ' ὁ πικρὰν μνήμην τῆς χώρας ἔχων.”

Τότε τὴν χεῖρα θέμενος ἐπὶ γνάθου

- 95 Ὅπαδου τινος, ἥνοιξ' αὐτοῦ τὸ στόμα
 Κράζων· “Ὅδ' αὐτὸς οὗτος· φωνὴν δ' οὐκ ἔχει.
 „ Ἐξόριστος ὧν διέλυσ' ἐνδοιάσεις
 „ Καίσαρος δογματίσας· “Ὅστις ὑπάρχει
 „ Ἔτοιμος, ἀεὶ ζημιοῦται προσμένων.”
- 100 ὦ, πόσον νῦν μοι κατάπληκτος ἐφάνη,
 ἔχων τὴν γλῶσσαν ἐν λαιμῷ τετμημένην,
 Κουρίων, ὃ τολμήσας εἰπεῖν τοιαῦτα!
 Ἄλλος τις ὧν κολοβὸς ἄμφω τὰς χεῖρας,
 Ἄρας τὰς τομὰς ἐν τῷ στυγερῷ ζόφῳ,
- 105 Αἷματί τ' ἔχων τὴν ὄψιν πεφυρμένην,
 Ἐκραξε· “Μέμνησο δὴ σὺ καὶ τοῦ Μόσκου,
 „ Ὅστις, φεῦ! εἶπε,” “Πᾶν πραχθὲν ἔτε-
 λέσθη,”
 „ Ὅ πηγὴ κακῶν ἐγένετο τοῖς Τούσκοις.”
 Ἐγὼ δ' εἶπον· “Καὶ θανάτου φυλῇ σου.”
- 110 Ὅ δ' ἐπὶ λύπῃς ἐπισωρεύων λύπην,
 Ἀπῆλθ' ὥς ἀνὴρ μαινόμενος τῷ πάθει.
 Ἐγὼ δὲ μείνας κἀτενίζων τὸ πλήθος,
 Πρᾶγμ' αἴφνης εἶδον, ὅπερ οὐκ ἂν ἐτόλμων

Ἀφηγήσασθαι μόνος ἀναποδείκτως,

115 Εἰ μή μ' ἐνεθάρρυνε τὸ συνειδὸς μου,

ἌΟ πιστὸς ἐστ' ὁπαδὸς σώζων ἀνθρώπους

Ὑπὸ θώρακα καθαρῶν αἰσθημάτων.

Εἶδον βεβαίως, οἶομαι δ' ἔτι βλέπειν,

Σῶμα βαδίζον ἄνευ κεφαλῆς, ὥσπερ

120 Βαίνουσ' οἱ λοιποὶ τῆς λυπηρᾶς ἀγέλης.

Τμητὴν δ' ἐκράτει τὴν κεφαλὴν ἐκ κόμης

Τῇ χειρὶ δονουμένην ἐν εἵδει λύχνου.

Αὕτη δὲ βλέπουσ' ἡμᾶς ἔλεγεν. “Οἴμοι!”

Ἐξ αὐτοῦ δ' ἐποίησεν ἑαυτῷ δᾶδα,

125 Ἐν ἐνὶ δύο τ' ἦσαν, πρὸς δ' ἐν εἰς δύο.

Πῶς τοῦτο ; μόνος ὁ διατάξας οἶδεν.

Εὐθὺ δ' εἰς πόδας προῆλθε τῆς γεφύρας,

Ἄρας σὺν τῇ κεφαλῇ τὴν χεῖρ' ἐπάνω,

Ἴν' ἀκούσωμεν ἐγγὺς αὐτοῦ τοὺς λόγους,

130 Λέγοντος. “Τὴν εἶδεχθῇ νῦν ποινὴν βλέπε

„Ὁ ζῶν ἔτι σὺ κ' εἰς τοὺς νεκροὺς φοιτάζων.

„Βλέπ', εἰ τῆς ποινῆς ταύτης μείζων ἔστ' ἄλλη.

„Ἀλλ' ὥς ἂν ἀγγελίας ἐμὰς κομίσῃς,

- „Υἱόν μ' ὄντ' ἴσθι Βερτράμου τοῦ Βρονίου,
 135 „Κακὴν συμβουλήν Ῥηγὶ δόντ' Ἰωάννη.
 „Πατέρ' ἐποίησ' υἱόν τ' ἐχθροὺς ἀλλήλοις·
 „Πρὸς Ἀβεσσαλὼμ καὶ Δαυὶδ Ἀχιτόφελ
 „Οὐ βουλαῖς ἐπιβούλοις ἔπραξε χεῖρω.
 „Ὡς χωρίσας δὲ δύο συνηνωμένους,
 140 „Τὸν ἐγκέφαλον, φεῦ! χωρισθέντα φέρω
 „Ἐκ τῆς βάσεως οὔσης ἐν κορμῷ τῷδε·
 „Οὕτω δ' ὑπέχω τὴν ἀντιποίνου δίκην.

Ω Δ Η Κ Θ'.

Συνέχεια —Οί ἀλχυμισταί.—Βάσανοι διὰ
σττυγερών νοσημάτων.

Πληγῶν παντοίων καὶ πλήθους πολλοῦ θέα
Οὔτω κατεμέθυσε τὰς ἐμὰς ὄψεις,

“Ὡστ’ ἐπιθυμεῖν παραμεῖναι καὶ κλαίειν.

Πλὴν Βιργίλιος εἶπέ μοι· “Τί δὴ βλέπεις;

5 „ Τί δὲ δὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔτ’ ἐπερείδεις

„ Εἰς τὰς οἰκτρὰς καὶ πηρὰς ψυχὰς ἐκείνας;

„ Οὐ μὲν ἔπραξας οὕτως ἐν ἄλλαις τάφροις.

„ Εἰ θέλεις ἐπαριθμεῖν, ἴσθι τὴν τάφρον

„ Γῦρον ἔχειν σταδίων διακοσίων.

10 „ Ὑπὸ πόδας νῦν ἡμῶν ἔσθ’ ἡ σελήνη·

„ Βραχὺς δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰσέτι μένει,

„ Ἀλλὰ τ’ ἔχομεν ἰδεῖν πλὴν ὅσων βλέπεις.”

—“ Εἴ γ’ ἐνόησας,” εὐθὺς ἀπεκρινάμην,

“Τὸν λόγον, δι’ ὃν ἐνητένιζον οὕτως,

- 15 „Ἴσως ἂν πλέον ἐπέτρεψάς μοι μένειν.”—
 Ἀνεχώρησεν ἤδη, καγὼ κατόπιν,
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ, ὥς ὁμιλεῖν ἠρξάμην.
 Ἀλλ’ εἴτ’ ἐπεῖπον· “Ἐντὸς τῆς τάφρου κείνης
 „Ἐνθ’ εἶχον πεπηγμένας τὰς ἐμὰς ὄψεις,
- 20 „Νομίζω, πνεῦμ’ ἔκλαιεν ἐξ αἵματός μου
 „Τὸ πταῖσμ’, ὃ σκληρῶς τιμωρεῖται κεί κάτω.”
 Τότ’ εἶπέ μοι Προστάτης· “Μὴ δὴ τὴν φρένα
 „Ἐπανάφερε τοῦ λοιποῦ πρὸς ἐκείνον
 „Πρὸς τὰλλα πρόσχες· οὗτος δ’ ἐκεῖ μενέτω.
- 25 „Εἶδον γὰρ αὐτὸν εἰς πόδας τῆς γεφύρας
 „Δεικνύοντά σε κάπειλοῦντα δακτυλῷ,
 „Ἦκουσά τε λέγοντος· “Γέρης ὁ Βέλλου.”
 „Ἀλλὰ σὺ τότε ἧς οὕτως ἡσυχολημένος
 „Περὶ τὸν ποτὲ κύριον Ἀλταφόρτης,
- 30 „Ὡστε, σοῦ μὴ προσχόντος, αὐτὸς ἀπῆλθεν.”
 —“Ἠγήτωρ ἐμός! ὁ βίαιος,” τότ’ εἶπον,
 “Θάνατος, οὐπερ δίκην οὐκ ἔσχεν ἔτι
 „Πρὸς τινος τῶν αἰσχύνῃς συγκοινωνούντων,
 „Τάχ’ αὐτὸν παρώργισε διὸ καπῆλθε

- 35 „ Μὴ προσφθεγξάμενός μοι, καθὰ νομίζω
 „ Ἐνθ' ὧν περ αὐτὸν ἔτι μᾶλλον οἰκτείρω.”
 Ταῦτ' ἐλέγομεν μέχρι τοῦ πρώτου τόπου
 Σπιλάδος, ὅθεν εἶδομεν ἂν τῆς ἄλλης
 Κοιλάδος βάθος, εἰ πλείον φῶς ὑπῆρχεν.
- 40 Ὅτε δ' ἀφίγμεθ' ἐπὶ τῆς Κακοβόθρου
 Ἐσχάτης μονῆς, ἔνθεν οἱ καθειργμένοι
 Θεατοὶ πρὸς τὰς ἡμῶν ὁράσεις ἦσαν,
 Οἰμωγαὶ παντομίγεις ἠκόντισάν μοι
 Ἐν τῇ καρδίᾳ σιδηροφόρα βέλη,
- 45 Ὅστ' ἐκάλυψα χερσὶ τὰς ἀκοάς μου.
 Ἄλγος ἦν, οἶον εἰ τῶν νοσοκομείων
 (Ἰουλίου μεταξὺ καὶ Σεπτεμβρίου)
 Κλάνεως, Σαρδοῦς, Μαρέμματος πάθη πάντα
 Ἐν μιᾷ τάφρῳ παρῇν συνηθροισμένα.
- 50 Τοιάδ' ἐκεῖθεν ἀπέπνει δυσωδία,
 Οἷαν ἐκπέμπει τὰ σεσηπότα μέλη.
 Κατέβημεν δὲ μέχρις ἐσχάτης ὄχθης
 Τοῦ μακροῦ κρημνοῦ πρὸς ἀριστερὰν χεῖρα,
 Καὶ τότε ὄψεις ἔτεινα ζωηροτέρας

- 55 Ἐπὶ τὸν βυθόν, ἔνθα περ ἡ Κυρίου
 Διάκονος, ἀσφαλῆς Δικαιοσύνη,
 Τιμωρεῖ γνωστοὺς κιβδηλείας ἐργάτας.
 Οὐκ ἂν ἴδοι τις θέαν λυπηροτέραν,
 Ὅτ' ἐν Αἰγίνῃ λαὸς ἅπας ἐνόσει
- 60 Ἐξ οὕτω κακῆς μολύνσεως ἀέρος,
 Ὡστε τὰ ζῶα μέχρι μικρῶν σκωλήκων
 Ἀπαντ' ἔπεσε, καὶ δὴ τὰρχαῖον γένος,
 Καθὼς παλαιοὶ ποιηταὶ βεβαιοῦσιν,
 Ἐκ τῆς σποράς μυρμῆκων ἀντικατέστη,
- 65 Ἦπερ ἦν ἰδεῖν ἐν τῷ ζοφώδει βόθρῳ
 Συντηκόμενα τὰ πνεύματ' ἐν σωρείαις.
 Ὅ μὲν ἐπὶ κοιλίας, ὁ δ' ἐπὶ νώτων
 Ἐκείντ' ἀλλήλων, ἄλλος δέ τις προσέρπων
 Ἐσυρ' ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς οἰκτρᾶς τρίβου.
- 70 Ἐπορευόμεθ' οὐδὲν λέγοντες βάδην,
 Βλέποντες κακούμενους τοὺς ἀσθενοῦντας,
 Τὸ σῶμ' ἑαυτῶν οὐ δυναμένους ἄραι.
 Εἶδον συγκαθημένους σύνεγγυς δύο,
 Ὡς πρὸς θέρμανσιν κλίβανος πρὸς κλιβάνῳ,

- 75 Πλήρεις λεπίδων ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας.
 Οὐποτ' εἶδον κινουῦντα τὴν ξυστρίδ' οὕτως
 Οἰκέτην, ὅνπερ ὁ δεσπότης προσμένει,
 Οὔτε τιν' ἄλλον ἀγρυπνοῦντ' ἀκουσίως,
 Ὡς αὐτῶν ἐκάτερος ἔξυεν ἄκροισ
- 80 Τῶν ὀνύχων ἐαυτόν, ἵνα πραῦνη
 Τὴν ὅλως ἀνίατον τοῦ κνησμοῦ λύσσαν.
 Οἱ δ' ὄνυχες ἀπέσπων τὰς ἐφελκίδας,
 Ὡς ἡ μαχαιρὶς τὰς λεπίδας τοῦ σκάρου,
 Ἡ μείζονας ἔχοντας ἰχθύος ἄλλου.
- 85 “Ὡ σύ, δακτύλοις σεαυτὸν ἀποδέρων,”
 Οὐμὸς Ἡγήτωρ εἶπε πρὸς ἓνα τούτων,
 “Καὶ ποιῶν διηνεκῶς αὐτοὺς σχευδύλας,
 „Εἰπέ μοι, Λατίνων τις ἔστ' ἄρ' ἐν μέσῳ
 „Τῶν ἐντὸς τούτων; εἴθ' ἐπαρκέσειάν σοι
- 90 „Ὀνυχες οἱ σοὶ πρὸς τοῦργον αἰωνίως!”
 —“Ἐσμὲν Λατῖνοι, δυσμόρφους οὗς σὺ βλέπεις
 „Ὡδ', ἀμφότεροι,” κλαίων εἰς ἀπεκρίθη·
 “Ἀλλὰ σὺ τίς εἶ; πρὸς τί δ' ἡμῶν πυνθάνη;”—
 Εἶπε δ' Ἡγήτωρ. “Ἐγὼ μὲν καταβαίνω

- 95 „ Ἀπὸ βάθους εἰς βάθος σὺν ζῶντι τούτῳ,
 „ Ὅπως ἂν αὐτῷ δείξω τὸν Ἄδην ὅλον.”
 Τότε παύσαντες συνερίδειν ἀλλήλους
 Ἐτράπησαν πρὸς ἐμὲ τρέμοντες ἄμφω
 Μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ῥηθέντ' ἀκουσάντων.
- 100 Ὁ δ' ἀγαθὸς Προστάτης προσήγγισέ μοι
 Λέγων· “ Εἰπὲ δὴ τούτοις νῦν, εἴ τι βούλει.”
 Ἐγὼ δ' ἠρξάμην, ἀδείας μοι δοθείσης·
 “ Εἴθ' ὑμῶν μήποτ' ἐξίτηλος ἡ μνήμη
 „ Γένοιτο παρ' ἀνθρώποις τοῦ πρώτου κόσμου,
- 105 „ Ζφῆ δὲ διὰ πολλῶν ἡλίου κύκλων!
 „ Εἴπατε, τίνες ἐστὲ καὶ ποίου γένους·
 „ Ἡ δεινὴ κ' αἰσχρὰ βάσανος ὑμῶν αὕτη
 „ Ὑμᾶς μὴ κωλύετω φράσαι μοι τοῦτα.”
 —“ Εἴμ' Ἀρρήτινός· ὁ δ' Ἀλβερὸς ὁ Σήνης,”
- 110 Εἶπεν ἄτερος, “ εἰς τὸ πῦρ ἔρριψέ με·
 „ Ἀλλ' ὃ μ' ἐθανάτωσεν οὐ μ' ἤγαγ' ὧδε.
 „ Ἀληθῶς ποτε πρὸς αὐτὸν εἶπον παίζων,
 „ Ὅτι δυναίμην ἵπτασθαι δι' ἄερος·
 „ Αὐτὸς δ' ὦν περιέργος καὶ μαρὸς ἄμα,

- 115 „Ἦτησέ με τὴν τέχνην δείξαι, καὶ μόνον
 „Ὡς μὴ Δαίδαλον φανέντ' ἐποίησέ με
 „Καυθῆν' ὑπὸ φιλοῦντος αὐτὸν ὥς τέκνον.
 „Ἀλλά μ' εἰς τὸν ἔσχατον τῶν δέκα βόθρων
 „Δί' ἀλχυμίαν, ἣν ἔπραττον ἐν κόσμῳ,
 120 „Ἐπεμψε Μίνως, ὃς οὔ ποτ' ἀπατᾶται.”—
 Κἀγὼ πρὸς τὸν Ποιητὴν “Οὔ ποτ' ἦν ὄντως
 „Γένος οὕτω κενόφρον, ὥς τὸ Σηναῖον
 „Βεβαίως οὐ τοσοῦτον τὸ γένος Γάλλων.”
 Ὁ δ' ἕτερος λεπρώδης ἀκούσας ταῦτα
 125 Ἐπεῖπεν ἀποκριθείς· “Ἐκτὸς τοῦ Στρίκκα,
 „Φειδωλοῦ τόσον ἐν ταῖς αὐτοῦ δαπάναις,
 „Καὶ τοῦ Νικολοῦ, τοῦ τὴν καρνοφύλλου
 „Πλουσίαν χρήσιν εὐρόντος ἐν τῷ κήπῳ,
 „Ἐνθ' εὐτυχῶς ἐμβιοῖ τοιοῦτο σπέρμα,
 130 „Καὶ τῆς φρατρίας, μεθ' ἧς κατεσπατάλα
 „Κακκίας Ἀσκιανὸς δρυμοὺς κάμπέλους,
 „Καὶ τὸν αὐτοῦ νοῦν ἔδειξ' Ἀββαλιάτος.
 „Ἴνα δὲ μάθῃς, τίς ἔσθ' ὁ συμφρονῶν σοι
 „Κατὰ Σηναίων, τρέψον πρὸς με τὸ βλέμμα,

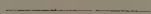
- 135 „Ὡστε τὴν ἐμὴν ἔχειν ἄντικρυς ὄψιν.
„Ὅψει δὴ μὲ ὄντα τὴν σκιὰν Καποκίου,
„Ὅς μέταλλ' ἐδόλωσα δι' ἀλχυμίας.
„Εἰ δὲ μὴ σφάλλω, μεμνησθαί σε νομίζω,
„Ὅτι καλὸς ὑπῆρξα φύσεως πίθηξ.”

Ω Δ Η Λ'.

Οἱ ψευδώνυμοι ἢ ἐπιβούλως ὑποκρινόμενοι πρόσωπον
ἄλλων.—Οἱ παραποιούντες νομίσματα καὶ οἱ διὰ
λόγων ψευδόμενοι.—Μήστωρ Ἀδάμος
καὶ Σίνων ὁ Τρωϊκὸς Ἕλλην.

- Ἐν καιρῷ, καθ' ὃν Ἥρα δι' ὀργῆς εἶχεν
Ἔνεκα τῆς Σεμέλης τὴν τῶν Θηβαίων
Φυλὴν, ὥς κατέδειξεν αὐτὸ πολλάκις,
Ἀθάμας οὕτως ἐγένετο παράφρων,
5 Ὡστ' ἰδὼν τὴν γυναῖκα προερχομένην,
Ἀγουσάν τε ταῖς χερσὶ τὰ δύο τέκνα,
Ἐκραξε· “Τὰ δίκτυα στήσωμεν, ὅπως
,, Ἀγρεύσω τὴν λέαιναν καὶ λεοντίσκους.”
Εἶπ' ἐξέτεινε τὰς ἀνηλεεῖς χεῖρας,
10 Καὶ λαβὼν τὸν Λέαρχον, ἓνα τῶν παίδων,
Καὶ περιτρέψας κατέαξ' ἐπὶ πέτρας·
Ἡ δὲ μήτηρ ἐπνίγη μετὰ θατέρου.

- Καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἐταπείνωσ' ἡ Τύχη
 Ὕψος Τρωϊκὸν τολμηρόν, κ' ἠφανίσθη
 15 Ὅ τε βασιλεὺς καὶ βασίλειον ἄμα,
 Δύστηνος, τάλαιν', αἰχμάλωτος Ἑκάβη
 Ἰδοῦσα νεκρὰν θυγάτρα Πολυξένην,
 Υἱὸν τε Πολύδωρον παρὰ θαλάσσης
 Τὴν ἀκτὴν νεκρὸν τληπαθῶς ἀνευροῦσα,
 20 Ἑμμανῆς ὅλως, ὑλάκτησεν ὥς κύων·
 Οὔτω τῶν φρενῶν ὑπὸ λύπης ἐξέστη!
 Ἀλλ' οὔτ' Ἑριννῆς Θηβῶν οὔτε Τρωάδες
 Τοιάνδε ποτ' ἔδειξαν σκληροκαρδίαν,
 Ὡστε νύττειν οὐ θήρας, ἀλλ' οὔτ' ἀνθρώπους,
 25 Οἷαν ὅτ' ὠχρὰς γυμνὰς σκιὰς δύο εἶδον,
 Αἰ δάκνουσαι τοιοῦτον ἔτρεχον τρόπον,
 Ὡς χοῖρος, ὅτ' ἐξέρχεται ἐκ συφεῶνος.
 Ἡ μὲν τὸν Καπόκκιον κατέσχ' ἐκ κόμβου
 Τοῦ τραχήλου, καὶ δάκνουσ' ἔσυρεν οὕτως,
 30 Ὡστ' αὐτὸν τῇ κοιλίᾳ τὴν γῆν σκαλεῦσαι.
 Ὅ δ' Ἀρρήτινός, ὅστις ἔμεινε τρέμων,
 Εἶπε· “Γιάννης Σκίκκης ἔσθ' ὁ παράφρων

- „Οὗτος· τρέχει δ' ἐν λύσση σπαράσσων ἄλλους.”
 Κάγω πρὸς αὐτόν· “ Εἶθε θᾶτερον πνεῦμα
 35 „ Μη τοὺς ὀδόντας ἐμπήξαι σοι ! πλὴν λέγε,
 „ Εἴ σ' ἀρέσκει, τίς ἐστι, πρὶν ἐκχωρήσῃ.”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Μιαρᾶς ἐστὶν αὕτη
 „ Μύρρας ἀρχαία σκιά, τῆς γενομένης
 „ Πατρὸς ἐαυτῆς ἀνοσίως ἐταίρας.
 40 „ Ἄγος τόδ' εἰργάσατο μετ' αὐτοῦ, σχῆμα
 „ Ἄλλης γυναικὸς δόλῳ μεταλαβοῦσα,
 „ Ὡσπερ ἐκεῖνος, ὃς ἐκεῖ κάτω τρέχει,
 „ Ἵνα κερδάῃ τὴν ὥραίαν φορβάδα,
 „ Πλάσας ἐαυτὸν ὡς Βουῶσον Δωνάτον,
 45 „ Διέθετο δοὺς κῦρος τῇ διαθήκῃ.”
 Εἶτα τῶν δύο λυσσωδῶν διαβάντων,
 Ἐφ' οὓς εἶχον τὰς ὄψεις ἐπηρεισμένας,
 Ἔτρεψ' αὐτάς, ἵν' ἴδω δυστήνους ἄλλους.
 Τότ' εἰδόν τιν', ὃς σχῆμ' ἂν εἶχε βαρβίτου,
 50 Εἰ τετμημένον τὸν βουβῶν' εἶχ' ἐκ μέρους,
 Ἐνθα τάνθρώπου διασχίζεται σῶμα.
 Ὁ τυμπανόεις ὕδρωψ, ὃς παραλλάσσει,

- Τοὺς χυμοὺς παρεκτρέπων, οὕτω τὰ μέλη,
 Ὡστ' οὐ πρόσωπον ἀναλογεῖ κοιλία,
 55 Ἐβίαζ' ἔχειν τὰ χεῖλη κεχηνότα,
 Ὡς ὁ φθισικὸς τῇ δίψει πάσχων στρέφει
 Τῶν χειλέων ἐν ἄνω, θᾶτερον κάτω.
 —“Ὑμεῖς, οἵτινες ἔρχεσθ' ἀτιμωρήτως,
 „ Ἀγνοῶ δὲ πῶς, εἰς οἰκτρὸν κόσμον τόνδε,
 60 „ Ἴδετ',” εἶπ' αὐτὸς ἡμῖν, “ρίψατε βλέμματα
 „ Οἴκτου πρὸς τὸν δυστυχή Μήστορ' Ἀδάμον.
 „ Ζῶν εἶχον ἄλις πάντων, ὧν ἐβουλόμην.
 „ Νῦν δ' ὕδατος, φεῦ! ποθῶ σφοδρῶς ῥανίδα.
 „ Τοὺς ῥύακας, οἵτινες ἐκ χλωρῶν λόφων
 65 „ Τοῦ Κασεντίνου καταβαίνουσ' εἰς Ἄρνον,
 „ Ψυχροὺς χάπαλους ὑδραγωγοὺς ποιοῦντες,
 „ Ἀεὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχω καὶ πάσχω.
 „ Ἡ ποθητὴ γὰρ εἰκὼν μ' ἐξαυχμοῖ μᾶλλον
 „ Ἡ τὸ πάθος, ὃ κατισχνοῖ μου τὴν ὄψιν.
 70 „ Κολάζει δέ μ' ἡ σκληρὰ Δικαιοσύνη,
 „ Ἐκ χώρας, ἐνθ' ἡμαρτον, ἔλκουσα τρόπους,
 „ Ἴν' ἔτι μᾶλλον ἀύξάνῃ μου τοὺς στόνους.

- „ Ἐνόθευσα γὰρ ἔνθα κεῖται Ῥωμένα
 „ Τὸ νόμισμ', ὃ Βαπτιστοῦ φέρει σφραγίδα·
 75 „ Διὸ τὸ σῶμα καυστὸν ἔλιπον ἄνω.
 „ Ἀλλ' εἴ γ' ἔβλεπον ἐνταῦθα τὴν Γουίδου,
 „ Ἀλεξάνδρου τε ψυχὴν, ἣ ταῦταδέλφου,
 „ Προειλόμην ἂν τοῦτο τῆς κρήνης Βράνδας.
 „ Ἐνδον ἔσθ' ἢ μί' αὐτῶν, εἴ γ' αἱ λυσσώδεις
 80 „ Περιβαίνουσαι σκιαὶ τάληθες εἶπον.
 „ Πλὴν τί τοῦφέλος ἔχοντι δετὰ μέλη ;
 „ Ἀλλ' εἰ κοῦφος οὕτως ἦν, ὥστε βαδίσαι
 „ Ἐν ἑκατὸν ἔτεσι δάκτυλον ἓνα,
 „ Ἐπεχείρουν ἂν ὀδεῦσαι, καὐτὸν πέριξ
 85 „ Ἐν οἰκτρᾷ κοιλάδι τῇδ' ἀναζητῆσαι,
 „ Καίπερ στάδια τὸ μὲν μῆκος ἔχούσῃ
 „ Ἐκατόν, τὸ δὲ πλάτος στάδια πέντε.
 „ Ἐνεκ' αὐτῶν ἐν τοιῷδ' εἶμι νῦν τόπῳ,
 „ Παρακόψαι με πεισάντων τοὺς στατῆρας
 90 „ Σύγκραμ' ἔχοντας ἐκ τριῶν κερατίων.”—
 Κἀγὼ πρὸς αὐτόν· “Τίνες εἰσὶν οἱ δύο,
 „ Οἱ καπνιῶντες ὥς χεῖρ βρεκτὴ χειμῶνος,

- „Κείμενοι δὲ σύσφιγκτοι πρὸς δεξιάν σου ;”
 —“ Αὐτοὺς ὧδ' εὖρον· ἀλλ' ἀκίνητοι κεῖνται,”
- 95 Εἶπεν, “ ἐξότ' εἰς βυθὸν ἐρρίφθην τόνδε.
 „Νομίζω δ' οὕτω μενοῦσι δι' αἰῶνος.
 „Ψεύστειρ' Ἰωσήφ κατήγορός ἐσθ' ἦδε·
 „Ὁ δ' ἄλλος ψεύστης Σίνων, Τρωϊκὸς Ἑλλην·
 „Ἐκ θέρμης πολλῆς πέμπουσ' ἀτμὸν δυσώδη.”—
- 100 Εἰς δ' αὐτῶν ἐρεθισθεῖς, ἀκούσας ἴσως
 Ἐαυτὸν καλούμενον λοιδόρως οὕτω,
 Πύξ ἔτυψ' αὐτοῦ τὴν φυσητὴν γαστέρα·
 Ἦ δ' ἤχησεν οἶον δὴ τύμπανον· τότε
 Μήστωρ Ἀδάμος ἔπαισ' αὐτοῦ τὴν ὄψιν
- 105 Τῷ βραχίονι μετ' οὐχ ἥττονος βίας,
 Λέγων πρὸς αὐτόν· “ Καίτοι στερηθεῖς πάμπαν
 „Τῆς κινήσεως τῶν βαρέων μελῶν μου,
 „Πλὴν ἔχω πρὸς τοῦτ' ἐλευθέραν τὴν χεῖρα.”
 Ὁ δ' ὑπέλαβεν· “ Ἀλλ' ὁπότε ἐπορεύου
- 110 „Εἰς τὴν πυράν, οὐχ οὕτως ἐτοίμην εἶχες,
 „Ὡς πρὸ πάντων ὅτ' ἐνομισματοκόπεις.”
 Ὁ δ' ὑδρωπικός· “ Ἀληθῶς εἶπας ταῦτα

„ Ἀλλ' οὐκ ἀληθὴς ἦσθα μάρτυς ἐν Τροίᾳ,
 „ Ὅτε τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν ἐκλήθης.”—

115 “ Εἰ ψεῦδος εἶπον, καὶ σὺ νόμισμ' ἐψεύσω,”
 Εἶπε Σίνων· “ πλὴν δι' ἔν εἰμ' ὧδε σφάλμα·
 „ Σὺ δὲ διὰ πλείον' ἢ πᾶς ἄλλος δαίμων.”—
 —“ Σὺ δ', ἐπίορκε, μέμνησο τὸν σὸν ἵππον,”
 Ὑπέλαβ' ὁ γαστέρα φυσητὴν ἔχων·

120 “ Λάβε δὴ ποινὴν γνωστὴν παντὶ τῷ κόσμῳ.”—
 —“ Ἡ δίκη' ἔστω σοι ποινή· διαρῥαγείη,”
 Εἶπεν Ἕλλην, “ σὴ γλῶσσα, τό τε σηπῶδες
 „ Ὑδωρ, ὃ σὺν τῇ γαστρὶ φράττει σὴν ὄψιν.”—
 Ὅ δὲ παραχαράκτης· “ Οὕτως ἂν χάσκοι

125 „ Εὐρὺ στόμα σὸν κακολογοῦν, ὥς ἔθος·
 „ Εἰ δ' ἐγὼ διψῶ καὶ χυμός μ' ἀνοιδαίνει,
 „ Σὺ γε φλεγμονεῖς καὶ κεφαλαλγεῖς σφόδρα,
 „ Ὡσθ', ἵνα τὸ κάτοπτρον λείξῃς Ναρκίσσου,
 „ Οὐχὶ προτροπῶν πολλῶν ἔσται σοι χρεία.”—

130 Ὡς ἀτενὴς ἤμην αὐτοὺς ἀκούων,
 Ὅτ' εἰπέ μοι Προστάτης· “ Σαυτῷ νῦν πρόσχες·
 „ Μικροῦ δεῖν πρὸς σέ χαλεπαίνων ἂν εἴην.”

- Ἰδὼν δ' ὅτι μοι προσεφθέγγετ' ὀργίλως,
 Μετ' ἐντροπῆς πρὸς αὐτὸν τοιαῶσδ' ἐστράφην,
 135 Ὡστ' εἰσέτ' ἐν τῇ μνήμῃ φυλάσσεταιί μου.
 Ὡς δ' ὅς δυστυχὲς ὄναρ ὀρᾷ καθ' ὕπνους,
 Ἐν ὀνείρῳ τότ' ὦν ὀνειρώττειν ἐλπίζει,
 Ποθῶν ὥς ἀνύπαρκτον ὅπερ δὴ βλέπει,
 Τοιοῦτος ἤμην, μηδὲν ἰσχύων λέγειν.
 140 Ἐπόθουν γὰρ συγγνώμην αἰτεῖν, καὶ πάντως
 Ἦτουν μέν, ἀλλὰ ποιεῖν τοῦτ' οὐκ ᾔομην.
 “Ἦσσω ἐντροπὴν μείζον ἐκπλύνει σφάλμα
 „Ἦπερ ἦν τὸ σόν,” εἶπεν οὐμὸς Προστάτης·
 “Διὸ πᾶσά σου θλίψις ἤδη παυσάσθω.
 145 „Ἦγοῦ δ' ἀεὶ παρὰ σοὶ παρίστασθαί με,
 „Ἦν ποτ' ἐκ τύχης εὐρεθῆς ἐν ἀνθρώποις
 „Τοιαῶδ' ἔριδι διαπληκτιζομένοις·
 „Ἀγενὲς γὰρ τὸ θελεῖν τοιαῦτ' ἀκούειν.”

Ω Δ Η Λ Α'.

Οἱ Γίγαντες.—Νεμβρώδ.—Ἐφιάλτης.—Ἀνταῖος.—

Κατάβασις εἰς τὸν ἔννατον κύκλον.

Ἦ γλῶσσ', ἥτις μοι πληγὴν ἔδωκε πρῶτον,

Κάμφοτέρας παρειὰς ἡρύθρηνέ μοι,

Εἴτ' αὐτὴ πάλιν ἱασίν μοι παρέσχεν.

Οὕτως εἰώθει, καθὰ λόγος, τὸ δόρυ

5 Ἀχιλλέως καὶ πατρὸς αἵτιον εἶναι

Πρῶτον ὀδύνης, ἀλλ' εἶτα θεραπείας.

Ἐτρέψαμεν τὰ νῶτα πρὸς τὴν κοιλάδα

Τὴν οἰκτράν, ἄνω τῆς συγκυκλούσης ὄχθης,

Ἦν ἐν σιωπῇ διαβαίνοντες ἦμεν.

10 Ὡδε δ' ἦν ἦττον νυκτός, ἦττόν θ' ἡμέρας,

Ὡστ' οὐ τὰς ὄψεις ἔτεινον ἂν μακράν που·

Ἀλλ' ἤκουσ' ἤχοῦν κέρας ὀξέως οὕτως,

Ὡστε κεραυνοῦ πάταγον ἀποπνίγειν.

Καὶ δὴ πρὸς τοῦ κέρατος στραφεῖς τὸν κρότον,

- 15 Ὅλως ἀπηύθυν' ἐκεῖ τὰς ἐμὰς ὄψεις.
 Μετὰ τὴν οἰκτρὰν τροπὴν, καθ' ἣν ἀγῶνος
 Πανιέρου Κάρολος Μέγας ἐσφάλῃ,
 Οὐ κλαγγὴν δεινὴν τοιάνδ' ἤχησ' Ὀρλάνδος.
 Μικρόν τι τὴν κεφαλὴν ἐκείσ' ἐπάρας,
- 20 Ἐδόκουν ὁρᾶν πολλοὺς ὑψηλοὺς πύργους,
 Κ' εἶπον· “ Προστάτα, τίς ἔσθ' ἡ πόλις αὕτη ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “ Διότι θέλεις βλέπειν
 „ Διὰ τῶν ζόφων μακράν, πέρα τοῦ μέτρου,
 „ Συμβαίνει σοι πλανᾶσθαι τὴν φαντασίαν.
- 25 „ Ἀλλ' ὄψει καλῶς, ὅταν 'κεῖ προσπελάσῃς,
 „ Ὅσον αἰσθησις ἀπατᾶται μακρόθεν.
 „ Διὸ σπεῦσον τὸ βῆμα μικρόν τι πρόσω.”
 Εἶτ' εὐμενῶς τῆς χειρὸς ἐλάβετό μου
 Λέγων. “ Πρὶν ἡμεῖς προβῶμεν περαιτέρω,
- 30 „ Ὅπως τὸ πρᾶγμα ξένον ἡττόν σοι δόξῃ,
 „ Ἴσθι Γίγαντας, ἀλλ' οὐχὶ πύργους ὄντας.
 „ Ἐγκλειστοὶ δ' εἰσὶν ἐν τῷ φρέατι πέριξ
 „ Τῆς ὄχθης ἀπ' ὀμφαλοῦ καὶ κάτω πάντες.”
 Ὡς δ' ὅτ' ἄρχετ' ὀμίχλη σκεδαζομένη,

- 35 Τὸ βλέμμα διακρίνει βαθμηδὸν ὅ, τι
 Ἄτμος ὁ πυκνούμενος ἀέρι κρύπτει,
 Οὕτως, ἐφ' ὅσον σχίζων τὸ παχὺ νέφος
 Καὶ μέλαν βάδην προὔχωρον πρὸς τὴν ὄχθην,
 Ἐφευγ' ἢ πλάνη, προσήγγιζε δ' ὁ φόβος.
- 40 Ὡς γὰρ στέφεται πέριξ πύργοις τὸ τεῖχος
 Τὸ κυκλοτερὲς τοῦ Μόντος—Ῥεγιῶνος,
 Οὕτω τὸ περικυκλοῦν τὸ φρέαρ χεῖλος
 Ἐπύργουν πέριξ μέχρι σώματος μέσου
 Οἱ φρικώδεις Γίγαντες, οὓς οὐρανόθεν
- 45 Ἐτ' ἀπειλεῖ Ζεὺς, ἐκ νεφελῶν βροντήσας.
 Ἦδη παρετήρησά τινος τὴν ὄψιν,
 Ὡμους καὶ στῆθος καὶ γαστρὸς μέγα μέρος,
 Καὶ πρὸς τοῖς πλευροῖς τοὺς βραχίονας ἄμφω.
 Οὐτως ἢ φύσις, ὅτ' ἔπαυσε τὸν γόνον
- 50 Τοιούτων ζώων, καλῶς διενόηθη,
 Στερήσασα τὸν Ἄρην τοιούτων ὅπλων.
 Εἰ δ' ἐλέφαντας γεννῶσα καὶ φαλαίνας
 Οὐ μεταμέλειτ', ὀρθῶς φρονοῦσι πᾶσι
 Τοῦτο δίκαιον δοκεῖ καὶ πρέπον ἅμα.

- 55 Ὅταν γὰρ νοὸς δύναμις συννυάρξῃ
 Τῇ κακεντρεχεῖ τοῦ σώματος ἰσχυΐ,
 Ἀμυντήριον οὐδὲν ἀνθρώποις ἔσται.
 Ἡ δ' ὄψις αὐτοῦ μακρά μοι καὶ παχεῖα,
 Ὡς ὁ Ρώμη τοῦ Πέτρου κῶνος, ἐδόκει
- 60 Ἰσῆς δ' ἀναλογίας ἦν ὅστ᾽ αἰτᾶ
 Ὡστε τὸ χεῖλος, ὅπερ περιεζώννυ
 Ἐκ μέσων κάτω, διάστασιν πρὸς τᾶνω
 Ἐδείκνυ τόσην, ὥστε μέχρι τῆς κόμης
 Τρεῖς ἂν ἐπαρκέσειαν Φρίσσονες μόλις
- 65 Τριάκοντα γὰρ σπιθαμὰς κατεμέτρουν
 Ἐκ περόνης τῆς χλαίνης ἄχρι τοῦ χείλους.
 “Ραφὲλ μαῖ ἁμὲχ ζαβὶ ἀάλμι,”
 Ἦρξατο κράζον τὸ θηριῶδες στόμα,
 Ἠδίοις ψαλμοὺς οὐ δυνάμενον ᾄδειν.
- 70 Οὐμὸς δ' Ἠγήτωρ αὐτῷ. “Ψυχὴ παράφρων,
 „ Ἐχου κέρατος, καὶ δι' αὐτοῦ βουκόλει
 „ Σαντόν, ἣν ὀργὴ κινῇ σ' ἢ πάθος ἄλλο·
 „ Ζήτει περὶ τὸν λαιμόν, καὶ τὸν ἱμάντα,
 „ Ψυχὴ παραπλήξ, ᾧ δετόν ἐσθ', εὐρήσεις,

- 75 „ Ἄ Οὐ βλέπε κυκλοῦντά σου τὸ μέγα στήθος.”
 Ἐπειτ' εἶπε πρὸς ἐμέ. “ Δῆλός ἐσθ' οὗτος·
 „ Νεμβρώδης ἐστί, δι' οὗ τὴν κακὴν τόλμην
 „ Οὐ μία μόνη γλῶσσ' ἐν κόσμῳ λαλεῖται.
 „ Ἐὼμεν αὐτόν, μηδ' ὁμιλῶμεν μάτην”
- 80 „ Πᾶσα γὰρ γλῶσσα πρὸς αὐτόν ἐστιν οὕτως,
 „ Ὡς ἡ τοῦδε πρὸς ἄλλους, ἄγνωστος πᾶσιν.”
 Εἶτ' ἔτι πρόσω προέβημεν στραφέντες
 Ἐπ' ἀριστερά, καὶ μέχρι βολῆς τόξου
 Εὗρομεν ἄλλον φρικτότερον καὶ μείζω.
- 85 Τίς ὁ Κύριος, ὁ τόνδ' ὦδε δεσμεύσας,
 Εἰπεῖν οὐκ ἔχω· πλὴν προσδέτους τὰς χεῖρας
 Εἶχε, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' αὖ ὀπίσω,
 Ἀλύσει, δι' ἧς ὦν ἐκ λαιμοῦ καὶ κάτω
 Πεπεδημένος, τὰσκεπὲς εἶχε μέρος
- 90 Τοῦ σώματος πεντάκις ἀμφειλιγμένον.
 “ Ἦθελ' ὁ παράτολμος ὅδ' ἀντιτάξαι
 „ Τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ κατὰ Διὸς μεγίστου,”
 Εἶπεν οὐμὸς Ἠγήτωρ, “ ὅθεν ἡ τίσις.
 „ Ἐφιάλτης τοῦνομα· μεγάλα δ' ἔργα

- 95 „Ἐπραξ' ἐν τῇ πρὸς θεοὺς Γιγάντων μάχῃ·
 „Δετὰς δ' ἔχει τὰς χεῖρας, ἅς ποτ' ἐκίνει.”
 Κάγὼ πρὸς αὐτόν· “Εἰ δυνατόν, ἐπόθουν
 „Ἰδέαν Βριάρεω τοῦ πελωρίου
 „Ἐχειν ἀκριβῆ τινα τὰς ἐμὰς ὄψεις.”
- 100 Ὁ δ' ὑπέλαβεν· “Ὅψει δὴ τὸν Ἀνταῖον
 „Ἐγγὺς ᾧδ' ὁμιλοῦντα καὶ λυτὸν ὄντα,
 „Ὅς εἰς ἀβύσσου τὸν βυθὸν ἡμᾶς ἄξει·
 „Ὀν δ' ἰδεῖν ποθεῖς, ἔστ' ἐκεῖ πορρώτέρω·
 „Δέσμιος δ' ἐστὶ καὶ παρόμοιος τοῦτο,
- 105 „Πλὴν θηριωδέστερος ὥς πρὸς τὴν ὄψιν.”
 Οὐποτε σεισμὸς ὥς μάλιστα φρικώδης
 Πύργον διεκλόνησεν οὕτω βιαίως,
 Ὡς ὅτ' ἐξαίφνης ἐσάλευσ' Ἐφιάλτης.
 Τότ' ἔσχον, ὥς οὐποτε, θανάτου τρόμον,
 110 Καὶ τοῦτ' ἂν ἐξήρκεσε πρὸς τὸ θανεῖν με,
 Εἰ μὴ δέσμιον ἀλύσειςιν ἐώρων.
 Εἴτα προβάντες εἰσέτι περαιτέρω
 Ἦλθομεν παρ' Ἀνταῖον, ἔχοντα πῆχαις
 Πέντε, κεφαλῆς ἄνευ, φρέατος ἔξω.

- 115 “Ω σὺ φίλ’, ὅς ποτ’ ἐν εὐμοίρῳ κοιλάδι,
 „ Ἐνθα Σκιπίων ἦρατο μέγα κλέος,
 „ Ὅπότ’ ἔτρεψεν αὐτῷ τὰ νῶτ’ Ἀννίβας,
 „ Ἦνεγκας δὴ χιλίων λεόντων λείαν·
 „ Εἰ δ’ ἐν τῷ δεινῷ πολέμῳ σὺ παρῆσθα
- 120 „ Τῶν σῶν ἀδελφῶν, ὥς πᾶς ἔτι νομίζει,
 „ Βεβαίως ἂν ἐνίκων οἱ τῆς Γῆς παῖδες·
 „ Καταβίβασον ἡμᾶς (μὴ δ’ ἀρνηθείης)
 „ Ἐνθ’ ὁ παγετὸς τὸν Κωκυτὸν σκληρύνει·
 „ Μὴ δ’ εἰς Τιτυὸν ἡμᾶς ἄγ’ ἢ Τυφῶνα.
- 125 „ Κλῖνον δὴ, καὶ μὴ τὰς ὄψεις ἀποστρέψῃς.
 „ Οὔτος, ὃ ποθεῖς ὦδε, δύναται δοῦναι,
 „ Ἐτι σοι φήμην ἐν τῷ κόσμῳ παρέχων·
 „ Ζῆ γάρ, καὶ μακρὸν βίον εἰσέτ’ ἐλπίζει,
 „ Ἦν μὴ καλέσῃ πάρωρον Θεία χάρις.”
- 130 Ταῦτ’ εἶπεν ὁ Προστάτης· αὐτὸς δὲ σπεύσας
 „ Ἐλαβ’ Ἠγήτορά μου, χεῖρας ἐκτείνας,
 “ὦν Ἡρακλῆς τὸν δεινὸν δραγμὸν ᾗσθάνθη.
 Βιργίλιος δ’ ἑαυτὸν ἰδὼν ληφθέντα
 Εἶπέ μοι· “ Πρόσελθ’ ἐγγύς, ἵνα σε λάβω.”

- 135 Καὶ σύμπλεγμ' ἐν ἐποίησ' αὐτοῦ τ' ἐμοῦ τε.
 'Ως δοκεῖ τῷ βλέποντι τὴν Καρισένδαν
 'Εξ οὐπερ νεύει μέρους, ἐπ' αὐτῆς νέφους
 Βαίνοντος, ὅτι κατεναντίον ῥέπει,
 Οὔτω πως ἐδόκει μοι ῥέπειν Ἀνταῖος,
 140 Αὐτὸν βλέποντι, καὶ τῇ στιγμῇ δὴ 'κείνη
 Δι' ἄλλης ὁδοῦ προηρούμην ἰέναι.
 'Αλλ' εἰς τὸν βυθὸν ἡμᾶς ἔθηκ' ἡπίως,
 ὅς 'Εωσφόρον κ' Ἰούδαν καταδάπτει.
 Οὐδ' ἐπὶ μακρὸν ἔμεινεν οὔτω κλίνων,
 145 'Αλλ' ὡς ἱστὸς τῆς νηὸς εὐθὺς ὠρθώθη.

Ω Δ Η Λ Β'.

Ὁ Κωκυτὸς ἡ λίμνη τοῦ παγετοῦ.—Ἡ Καίνα.—

Ἡ Αντήνειρα.—Οἱ Προδόται.

- Εἰ τοὺς στίχους βραγχώδεις καὶ στρυφνοὺς εἶχον,
Ὡς βαράθρῳ γοερῶ τοιῶδ' ἀρμόζει,
Ἐφ' οὐπερ πάντες οἱ λοιποὶ κρημνοὶ κεῖνται,
Τὴν διάνοιαν τὴν ἐμὴν ἂν ἐδήλουν
5 Πληρέστερον· ἀλλ' ὥς ὦν ἐλλιπὴς τούτου,
Οὐκ ἄνευ δέους ἄρχομαι νῦν τοῦ λόγου·
Οὐ γὰρ εὐχερὲς ἔργον ἡ παιδιά τις
Περιγράψαι πᾶν τοῦ Σύμπαντος τὸ βάθος
Γλώσση δὴ τραυλιζούσῃ Μάμμα καὶ Πάππα.
10 Ἄλλ' εἴησάν μοι βοηθοί γ' αἱ Παρθένοι,
Ὡς Ἀμφίονι τειχιστῇ Θηβῶν ἦσαν,
Ἴν' οἱ λόγοι μὴ φανῶσ' ἥττονες τοῦργου.—
Ὡ κατάρατος φυλὴ πρὸ πασῶν ἄλλων,
Ἦτις ἐν δυσφάτῳ τῶδ' ἔγκεισαι τόπῳ·

- 15 Κρείττον ἦν ὑμᾶς εἶναι πρόβατα κ' αἰγας.—
 Εἰς τὸ ζοφερὸν κατέβημεν δὴ φρέαρ,
 Ὑπὸ Γίγαντος πόδας καὶ πλέον κάτω
 Κἀγὼ θεωρῶν ἔτι τὸ τείχους ὕψος
 Ἦκουσά του λέγοντος· “Ὅρα πῶς βαίνεις.
- 20 „Πρόσεχε δὴ μὴ τοῖς σοῖς ποσὶ συνθλάσῃς
 „Τὰς κεφαλὰς ἀδελφῶν πολυτλημόνων.”
 Στραφεῖς δ' εἶδον ἔμπροσθεν ἐμοῦ καὶ κάτω
 Τῶν ποδῶν λίμνην, ἐκ τοῦ πάγους ὑέλφ
 Μᾶλλον ἤπερ ὕδατι παραπλησίαν.
- 25 Οὔποτε παχύτερος πέπλος χειμῶνος
 Δουνάβεως ροῦν ἐκάλυψ' ἐν Αὐστρία,
 Οὔτε Τάναϊν ὑπ' αἰθέρα κρυμώδη,
 Οἷος ἐνταῦθ' ἦν· εἰ γὰρ ἔπιπτεν ὧδε
 Τὸ Ταβέρνικον, εἴτ' Ἀπονάνα Πέτρα,
- 30 Οὔτε τὸ τῆς πλακὸς ἂν ἔκρικεν ἄκρον.
 Ὡσπερ δὲ κρώζων ὁ βάτραχος τὸ ρύγχος
 Ἐχει τῆς λίμνης ἐκτός, ὅτε κατ' ὄναρ
 Σταχυολογεῖν δοκεῖ ποθ' ἢ χωρίτις,
 Οὔτως αἱ σκιαὶ πελιδναὶ καὶ γοώδεις

- 35 Μέχρι παρειῶν ἦσαν ἐντὸς τοῦ πάγου,
 Ὀδόντας πλαταγοῦσαι πελαργῶν δίκην.
 Τὴν ὄψιν εἶχεν ἐκάστη πρὸς τὰ κάτω.
 Ἐκ στόματος τὸ ψῦχος, ἀπὸ δ' ὀμμάτων
 Ἡ τῆς καρδίας θλίψις ἐμαρτυρεῖτο.
- 40 Μικρόν τι πέριξ τὰς ὄψεις τείνας, κᾶτα
 Πρὸς πόδας, εἶδον δύο πλησίον οὕτως,
 Ὡστε συμμεμιγμέναι εἶχον τὰς κόμας.
 “Ὑμεῖς οἱ στήθη σφίγγοντες, εἶπατέ μοι,”
 Ἐκραξα, “τίνες ἐστέ;” Τότ' οὖν αὐχένας
- 45 Κάμψαντες, ἀνέτειναν πρὸς με τὸ βλέμμα.
 Τὰ δ' ὀμματ' αὐτῶν, ὑγρὰ πρὶν ἔνδον ὄντα,
 Ἔσταζον ἐκ βλεφάρων· εἶτα δ' ὁ πάγος
 Τὰ δάκρυα συμπήξας ἔκλεισε πάλιν.
 Οὐποτ' ἔσφιγξε γόμφος ξύλον σὺν ξύλῳ
- 50 Οὕτωσὶ σφοδρῶς· ὅθεν, ὥς δύο τράγοι,
 Ἀλλήλους συνέκρουον· τόσον ἐλύσσω!
 Καί τις, ὃς ὧτων ἐστέρητ' ἀμφοτέρων
 Ὑπὸ τοῦ ψύχους, κλίνων τὴν ὄψιν κάτω
 Εἶπε· “Τί βλέπεις ἡμᾶς, ὥς ἐν κατόπτρῳ;

- 55 „Εἰ θέλεις μαθεῖν, τίνες οἱ δύο 'κείνοι,
 „Ἡ κοιλάς, ἔνθεν Βισέντιον ἐκρέει,
 „'Υπέκειτ' αὐτοῖς πατρί τ' αὐτῶν 'Αλβέρτω.
 „Μιᾶς ἐξῆλθον γαστρός· Καῖναν δ' ὅλην
 „Ἦν περιέλθης, σκιὰν οὐκ ἂν εὐρήσῃς
 60 „'Αξιωτέραν πυκτὴν γενέσθ' ἐν πάγῳ·
 „Οὐ τὸν στῆθος καὶ σκιὰν διαπαρέντα
 „Ἐνὶ βλήματι διὰ χειρὸς 'Αρθούρου,
 „Οὐ Φωκακκίαν, οὐ τὸν ἀπείργοντά με
 „Τῷ τῆς κεφαλῆς ὄγκῳ προσβλέπειν πέραν,
 65 „Καλούμενον δὲ Σάσολιν Μασκερώνην.
 „Εἰ σὺ Τοῦσκος εἶ, καλῶς, τίς ποτ' ἦν, οἶσθα·
 „Ἴν' εἰς ἀνάγκην μὴ μ' ἄγῃς πλείω λέγειν,
 „Ἴσθι νῦν μ' ὄντα Καμικίονα Πάζον·
 „Πρὸς συγγνώμην μου περιμένω Καρλῖνον.”
 70 Εἶτα πρόσωπα χίλι' εἶδον ἰώδη
 Ἐκ ψύχους πάντα· φρίκην δέ μοι παρέχει,
 Παρέξει τ' αἶεί, τῆς λίμνης τῇσδ' ἡ μνήμη.
 Ἐν ᾧ δ' ἐβαδίζομεν ἐπὶ τὸ μέσον,
 Πρὸς ὅπερ ἐπιρρέπει βαρύτης πᾶσα,

75 Ἐγὼ δ' ἔτρεμον ἐν αἰωνίῳ ζόφῳ,

Ἡ θέλησις ἦν, ἡ σύμπτωσις, ἡ τύχη,

Οὐκ οἶδ', ἀλλ' ἐν κεφαλῶν μέσῳ προβαίνων

Τῷ ποδί τινος προσέκρουσα τὴν ὄψιν·

Ὁ δὲ κλαίων ἔκραξε· “Τί μ' ἐπικρούεις ;

80 „ Εἰ μὴ τὴν ἐκδίκησιν αὐξήσων ἦλθες

„ Τοῦ Μονταπέρτου, τί σὺ με βασανίζεις ; ”—

Καγώ· “ Προστάτα, πρόσμενέ με νῦν ὧδε,

„ Ἴν' ἀπορίαν τὴν περὶ τούτου λύσω·

„ Εἴτα δέ μ' ἐπισπεύσεις ὅπως ἂν βούλῃ.”

85 Ἔστη μὲν ὁ Προστάτης· ἐγὼ δὲ τότε

ἶπον τῷ πικρῶς ἔτι με βλασφημοῦντι·

“ Τίς οὖν εἶ σὺ, τοὺς ἄλλους οὕτω προσβά-
λων ; ”

—“ Ἀλλὰ σὺ τίς εἶ, βαίνων δι' Ἀντηνείρας,

„ Κρούων τ' ,” ἐπεῖπε, “ τὰς παρειὰς τῶν ἄλλων,

90 „ Ὡστε, καὶ ζῶν ἦς, ὑπεράγαν ἂν εἶη ; ”—

—“ Ἐγὼ ζῶν εἰμί, καί σοι χαρίεν ἔσται,”

Ἐπέλαβον, “ εἰ φήμην ἀγαπᾷς, ὅπως

„ Ἐν ὧδαῖς ἐμαῖς μνήσωμ' ὀνόματός σου.”

- 'Ο δὲ πρὸς ἐμέ· “Τοῦναντίον ἐπόθουν·
 95 „ Ἀπιθ' ἐντεῦθεν, μὴ δέ με βλάπτε πλέον·
 „ Κακῶς οἶδας θωπεύειν ἐν βόθρῳ τῷδε.”—
 Αὐτὸν δὴ τότε τῆς χαίτης ἐλαβόμην
 Λέγων· “Ἀνάγκη τὸ σὸν ὄνομ' εἰπεῖν μοι·
 „ Ἄλλως, οὐ μενεῖ θρῖξ ἐπὶ κεφαλῇς σου.”
 100 'Ο δ' εἶπεν· “Ἐπεὶ τὴν κόμην μ' ἀποτίλλεις,
 „ Οὐκ ἔρῳ σοι, τίς εἰμι, κούδέν σοι δείξω,
 „ Καὶ χιλιάκισ τὴν κεφαλὴν μοι παίσης.”—
 Εἶχον δ' ἐν χειρὶ τὰς τρίχας εἰλιγμένας,
 Καὶ μαλλοὺς οὐκ ὀλίγους ἀπесπασμένους,
 105 Αὐτοῦ σὺν στρόφαῖς ὀμμάτων ὑλακτοῦντος,
 “Ὅτ' ἄλλος τις ἔκραξε· “Τί πάσχεις, Βόκκα;
 „ Οὐκ ἄρκεί σοι πλαταγεῖν τὰς σιαγόνας
 „ Ὑλαγμῶν ἄνευ; Τίς σε πιέζει Δαίμων;”
 —“Νῦν,” ὑπέλαβον, “οὐ θέλω λαλεῖν σ' ἔτι,
 110 „ Κατάρατε προδότα· πρὸς σὴν δ' αἰσχύνην
 „ Κομιῶ τὰς σὰς ἀληθεῖς ἀγγελίας.”
 'Ο δ' εἶπ'· “Ἀπιθι, διηγοῦ τ' εἴ τι θέλεις·
 „ Ἀλλὰ μὴ παραλίπῃς, ἣν ποτ' ἐξέλθῃς

- „Ἐντεῦθεν, τὸν ἄθυρον δείξαντα γλώσσαν.
 115 „Ἔδ' οὗτος κλαίει τ' ἀργύριον τῶν Γάλλων.”
 “Ἐἶδον,” εἰπεῖν δύνασαι, “τὸν Δαδουέραν,
 „Ἐνθ' ἁμαρτωλοὶ ψυχροὶ διατελοῦσιν.”
 „Ἦν δ' ἐρωτηθῆς, τίνες ἄλλοι συνῆσαν,
 „Ἐχεις ἐγγύς σου τὸν Βεκκερίαν, οὐπερ
 120 „Τὸν λαιμὸν ἀπέτεμεν ἡ Φλωρεντία.
 „Γιάννην Σολδανεῖρον μικρὸν πρὸς οἶμας
 „Εἶναι σὺν Γανελλῶνι καὶ Τριβαλδέλλῳ,
 „Ὅς ἠνέφξε νυκτὸς τὴν Φανεντίαν.”—
 Τὴν σκιὰν ἡμῶν ἤδη λιπόντων ταύτην,
 125 Εἶδον ἐν ὁπῇ δύο πεπαγωμένους,
 Ἐν ἐνὸς ἡ κεφαλὴ πρὸς τὴν θάτέρου
 Ἦν ὡς πῖλός τις· ὡς δ' ἐκ πείνης τις δάκνει
 Τὸν ἄρτον, οὕτως ἔπηξ' αὐτὸς ὀδόντας
 Μέσον αὐχένος κάγκεφάλου θάτέρου.
 130 Οὐκ ἄλλως Τυδεὺς λυσσῶν τοὺς Μελανίππου
 Ἐτραγάλισε κροτάφους, ἥπερ οὗτος
 Τό τε κρανίον κατέτρωγε καὶ τᾶνδον.
 “Ἦ σύ, δεικνύων τοιῷδε θηρὸς τρόπον

- „Μῖσος πρὸς ὃν νῦν καταβιβρώσκεις ὧδε,”
135 Εἶπον, “ λέγε μοι τὴν αἰτίαν, ἐφ’ ὅρῳ
„ ὦς, αὐτὸν εἴ τι δικαίως ἐπιμέμφη,
„ Γνούς, τίνες ἐστέ, καὶ τὰ δίκημα τούτου,
„ Ἀποδώσω σοι δίκην ἐν ζώντων κόσμῳ,
„ Ἦν μὴ ξηρανθῇ γλῶσσ’ ἥδ’, ἣ φθέγγομαί
σοι.”

Ω Δ Η Λ Γ'.

Συνέχεια.—Οὐγολῖνος.—Ἡ Πτολεμαία.—Ἀλβερίγος.—
Βράγκας Δορίας.

- Ἄμαρτωλὸς τὸ στόμ' ἐκ τῆς φρικώδους
Βορᾶς ἐξάρας, ἀπομαζάμενός τε
Ταῖς θριξὶν οὐπερ κατέδακνε κρανίου,
Ἦρξατο λέγων· “Θέλεις μ' ἀνανεῶσαι
5 „ Τὸ τὴν καρδίαν θλίβον μου δεινὸν ἄλγος
„ Τῇ μνήμῃ μόνη, πρὶν ἂν λόγοις ἐκφράσω.
„ Ἀλλ' εἰ μέλλουσ' οἱ ἡμοὶ λόγοι παρέξιν
„ Ὡς καρπὸν αἵσχος ᾧ βιβρώσκω προδότῃ,
„ Ἀμα λέγοντος καὶ θρηνοῦντος ἀκούσῃ.
10 „ Οὐκ οἶδα, τίς εἷς, ἀλλ' οὔτε πῶς κατήλθες
„ Ἐνθάδ'· ὅμως μοί δοκεῖς ὦν Φλωρεντίνος
„ Ὀντως, ὥς ἐκ λαλιᾶς τῆς σῆς εἰκάζω.

- „ Κόμητά μ' Οὐγολίνον ἴσθι ποτ' ὄντα.
 „ Ἀρχιεπίσκοπος δ' ἔσθ' ὅδε Ῥουγείρης·
 15 „ Ἐρῶ σοι δὲ νῦν, πῶς ᾧδ' εἴμ' αὐτῷ γείτων.
 „ Ὡς ταῖς πονηραῖς αὐτοῦ βουλαῖς ὑπέικων
 „ Καὐτῷ πίστιν δούς, συνελήφθην χυπέστην
 „ Εἶτα θάνατον, λέγειν οὐκ ἔστι χρεία.
 „ Ἀλλ' ὅπερ ἴσως οὐκ ἤκουσας εἰσέτι,
 20 „ Ὅσον δὴ σκληρὸς ὑπῆρξ' ὁ θάνατός μου,
 „ Λέξω, καὶ γνώσῃ, πόσον ἠδίκησέ με.
 „ Μικρόν τι διαύγιον τῆς εἰρκτῆς ἔνδον,
 „ Ἐκτοτ' ἀπ' ἐμοῦ καλουμένης τῆς πεῖνης,
 „ Ἐνθ' ἔτι καθειρχθῆναι προσήκει κἄλλους,
 25 „ Διὰ τῆς ὁπῆς ὁρᾶν ἐπέτρεψέ μοι
 „ Πολλὰς σελήνας, ὅτ' εἶδον κακὸν ὄναρ,
 „ Τὸν τοῦ μέλλοντος διασχίσαν μοι πέπλον.
 „ Ἐφάνη μοί τις αὐθέντης καὶ δεσπότης
 „ Θηρεύων λύκον καὶ λυκιδεῖς πρὸς ὄρος,
 30 „ Ὅπερ κωλύει Πισαίους ὁρᾶν Λοῦκαν.
 „ Κυσὶ καλῶς ἀχθείσαις, ἰσχυαῖς καὶ λάβραις
 „ Οἱ Γουαλάνδοι, Σισμόνδαι καὶ Λαμφράγκοι

- „ Ἐτρεχον διώκοντες ἐπὶ μετώπου.
 „ Μικρῷ δ' ὕστερον ἐδόκουν κεκμηκότες
 35 „ Πατὴρ καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ὀξεῖς ὀδόντας
 „ Ἐβλεπον αὐτῶν σχίζοντας τὰς λαγόνας.
 „ Ὅτε δ' ἠγέρθη ἐκ κοίτης πρὸ τῆς ἑω,
 „ Κλαίοντ' ἤκουσα τὰ πεφυλακισμένα
 „ Μετ' ἐμοῦ τέκν' ἐν ὕπνοις, κάρτον αἰτοῦντα.
 40 „ Σκληρὸς ἂν εἴης, εἰ μή μοι δὴ συνάχθῃ,
 „ Σκοπῶν, οἷ' ἐν καρδίᾳ συνησθανόμην·
 „ Εἰ δὲ μὴ κλαίεις, πότ' ἄρ' εἴωθας κλαίειν;
 „ Ἀνηγέρθησαν ἤδη, κἀγγὺς ὑπῆρχεν
 „ Ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἔφερον τὰ πρὸς βρῶσιν·
 45 „ Ἐκαστος δ' ἡμῶν τοῦναρ εἶχ' ἐν νῶ τρέμων,
 „ Ὅτ' ἤκουσ' ὑπ' ἑμ' ἡλουμένην τὴν θύραν
 „ Τοῦ φρικαλέου πύργου. Σιωπῶν τότε
 „ Εἶδον εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἐμῶν τέκνων·
 „ Οὐ μὴν ἔκλαυσ', ἀλλ' ἔνδον ἀπελιθώθην.
 50 „ Αὐτὰ δ' ἔκλαιον· ὁ δ' Ἀνσελμούκιός μου
 „ Εἶπε· “ Πῶς βλέπεις οὕτω, πάτερ; τί πά-
 σχεις; ”

- „ Οὐκ ἐδάκρυσ', ἀλλ' οὐτ' ἀπεκρινάμην
 „ Ἡμέραν ὅλην, οὐτ' ἐπιούσαν νύκτα,
 „ Μέχρις ἥλιος ἐπανέτειλ' ἐν κόσμῳ.
- 55 „ Μικρᾶς δ' ἀκτῖνος τότ' ἔνδον παρεισδύσης
 „ Τῆς φρικτῆς εἰρκτῆς, εἶδον ἐν ταῖς προσώποις
 „ Τῶν τεσσάρων τὴν ἐμὴν ἀθλίαν ὄψιν.
 „ Ἐκ λύπης ἔδακόν μου τὰς χεῖρας ἄμφω·
 „ Οἱ δ' ἐμοὶ παῖδες ὑπολαβόντες τοῦτο
- 60 „ Ὡς πείνης ὀρμὴν ἀνέστησαν ἐξαίφνης,
 „ Λέγοντες· “^εἮττον ἀλγεινὸν ἡμῖν ἔσται,
 „ Ἦν φάγῃς ἡμῶν· σὺ γὰρ ὁ δοὺς τὰς σάρκας
 „ Τάσδ' οἰκτρὰς ἡμῶν, σὺ λάβε ταύτας πάλιν.”’
 „ Τότ' ἐπραῦνθην, ὥς μὴ πλέον λυπήσω.
- 65 „ Ἡμεν σιγηλοὶ ἠκείνην ἡμέραν καῶν.
 „ Αἶ! γῆ σκληρά, πῶς οὐκ ἀνεφύχθης τότε;
 „ Ἀνατειλάσης τῆς τετάρτης ἡμέρας,
 „ Γάδδος μοι πρὸ τῶν ποδῶν ἔπεσ' ἐκτάδην,
 „ Λέγων πικρῶς “^ςΩ πάτερ, οὐ βοηθεῖς μοι;”’
- 70 „ Ἀπέθαν' ἐκεῖ, καί, καθὼς νῦν με βλέπεις,
 „ Εἶδον πεσόντας τοὺς τρεῖς ἄλλους καθ' ἓνα

„Ἐντὸς τῆς πέμπτης καὶ τῆς ἑκτῆς ἡμέρας.

„Ἐψηλάφων ἕκαστον τυφλὸς ὦν ἤδη·

„Ἐφ' ἡμέρας τρεῖς θανόντας ἀνεκάλουν·

75 „Ἡ πεῖν' ἔπειτα κατίσχυσε τῆς λύπης.”—

Ταῦτ' εἰπὼν, λοξοῖς ὄμμασι τὸ παντάλαν

Κρανίον πάλιν ἔλαβεν, ἐπιδάκνων

Τοῦστοῦν ὁδάξ, ὅμοιος κυνὶ λυσσώδει.

Αἶ! Πίσα τάλαιν', ὄνειδος τῶν κατοίκων

80 Τῆς ὠραίας ἔνθ' ἤχεῖ τὸ Σὶ δὴ χώρας!

Ὡς σὼν γειτόνων τιμωρεῖν σ' ἀμελούντων,

Κινηθήτω Γοργόνη καὶ Καπραρία,

Καὶ τὸ στόμιον ἐμφραξάτωσαν Ἄρνου,

Ἵνα καταπνίξῃ σου κατοίκους πάντας.

85 Εἰ γὰρ ἔνοχος ὁ Κόμης Οὐγολίνος

Ἦν, ὡς ἀπίστως προδοὺς τὰ φρούριά σου,

Οὐκ ἔδει σ' οὕτω κολλάζειν αὐτοῦ παῖδας·

Ἐποίει γὰρ ἀθώους, ὧ νέαι Θῆβαι,

Ἢ νεότης Βριγάναν κ' Οὐγουκιῶνα,

90 Τοὺς δύο τ' ἄλλους, ὧν πρότερον ἐμνήσθην.

Πρόσω χωροῦντες ἤλθομεν ἔνθ' ὁ πάγος

Τραχέως ψυχὰς περιζώνουσιν ἄλλας,
 Μὴ κυπτούσας κάτω, πλὴν οὔσας ὑπτίας.
 Ἐκεῖ τὰ δάκρυ' οὐκ ἐπιτρέπει κλαίειν.

95 Ἡ λύπη δ' ἐξ ὀμμάτων οὐ διουῖσα,
 Στρέφει πρὸς τᾶνδον, καῦξαι τὴν ἀγωνίαν.
 Συμπυκνοῦται γὰρ τὰ δάκρυα τὰ πρῶτα,
 Καὶ δίκην κρυσταλλίνων διόπτρων ἅπαν
 Τὸ κάτω κενὸν ἐκπληροῖ τῶν ὀφρύων.

100 Καί τοι δέ μου τὸ ψῦχος ἀποναρκῶσαν,
 Ὡσπερ ἐν τύλῳ νενεκρωμένῳ, πᾶσαν
 Αἴσθησιν ἀφήρεσεν ἐκ τοῦ προσώπου,
 Ὅμως αἰσθάνεσθ' ἄνεμόν τιν' ἐδόκουν.
 Διό, “Προστάτα, τί τὸ κινοῦν τοῦτ’;” εἶπον.

105 “Οὐκ ἐξέλιπε πᾶς ἀτμὸς ὧδε κάτω;
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Ταχέως νῦν ἀφίξῃ
 “Ἐνθ' ἀπόκρισιν τὸ σὸν ὄμμα σοι δώσει,
 “Βλέποντι τὸ προξενοῦν ἄνεμον τόνδε.”
 Εἰς δὲ τῶν ἐν τῷ πάγῳ βεβυθισμένων

110 Ἐκραξ· “ὦ ψυχὰι παντὸς ἐνδεεῖς οἴκτου,
 “Ὡστ' ἐν ἐσχάτῳ παρεπέμφθητε βόθρῳ,

- “Τὰς καλύπτρας ἐξ ἐμῶν ἄρατ’ ὀμμάτων,
 „ Ἴνα κουφισθῶ τῆς ἐν καρδίᾳ λύπης
 „ Μικρόν, πρὶν πάλιν καταπαγῇ τὸ δάκρυ.” —
- 115 Κἀγώ· “Παρ’ ἐμοῦ βοήθειαν εἰ θέλεις,
 “Φράσον μοι, τίς εἶς· ἦν δὲ μή σ’ ἀπαλλάξω,
 “Ριφθείην ἐν τῷ βυθῷ τοῦ πάγου τοῦδε.”
 ‘Ο δ’ ὑπέλαβε· “Φράττηρ εἴμ’ Ἀλβερίγος,
 “Ὁ τῶν ὀπωρῶν τοῦ θανασίμου κήπου·
- 120 “Λαμβάνω δ’ ὧδε φοίνικας ἀντὶ σύκων.”
 Εἶπον αὐτῷ· “Πῶς ; ἀπέθανες οὖν ἤδη ;”
 ‘Ο δὲ πρὸς ἐμέ· “Τί μου τὸ σῶμ’ ἀπέβη
 „ Ἐπὶ γῆς οὐδεμίαν αἴσθησιν ἔχω.
 „ Προτέρημα τοῦτ’ ἔστι τῆς Πτολεμαίας,
- 125 „ Ὅτι συχνάκις ἐνθάδ’ ἡ ψυχὴ πίπτει,
 „ Πρὶν Ἀτροπὸς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τάμῃ.
 „ Ἀλλ’ ἵνα μ’ ἀπαλλάξῃς προθυμοτέρως
 „ Τῶν πεπηγότων δακρύων τοῦ προσώπου,
 „ Ἴσθ’ ὅτι καθ’ ἣν στιγμὴν προδῶ ψυχὴ τις,
- 130 „ Ὡς ἔπραξ’ ἐγώ, ταύτης τὸ σῶμα δαίμων
 „ Ἀρπάζει, φέρων αὐτὸ μέχρις ὁ χρόνος

- „ Αὐτοῦ συνεκπληρωθῇ παντελῶς ὅλος·
 „ Αὐτὴ δ' ἐν τοιῷδ' ἐγκυλίεται λάκκῳ.
 „ Ἴσως δ' ἔτ' ἄνω φαίνεται ζῶν τὸ σῶμα
 135 „ Τῆς φρικιώσης σκιᾶς ὧδ' ὀπισθέν μου.
 „ Δεῖ δέ σ' εἰδέναι τοῦτ', εἰ γ' ἄνωθεν ἦκεις·
 „ Κὺρ-Βράγκας ἐστὶ Δορίας, κοῦ πόλλ' ἔτη
 „ Παρῆλθ' ἀφ' οὔτου τῷδ' ἐν βόθρῳ καθεῖρκται.” —
 —“ Δοκεῖς μοι θέλων,” εἶπον, “ ἐξαπατᾶν με
 140 „ Οὐ γὰρ ἔθαν', ἀλλὰ ζῇ Βράγκας Δορίας,
 „ Τρώγων, πίνων, ὑπνώττων, φορῶν ἐσθήτας.” —
 Ὁ δ' εἶπεν. “ Ἐν τῷ βόθρῳ τῶν Κακωνύχων
 „ Ὑπερθεν, ἔνθα βράζει γλοιώδης πίσσα,
 „ Οὐκ ἦν ἔτ' ἀφιγμένος Μιχαὴλ Ζάγκης,
 145 „ Ὅτ' ἀνθ' ἑαυτοῦ δαίμον' οὗτος ἀφῆκεν
 „ Ἐν ἑαυτοῦ σώματι, συγγενοῦς τ' ἄλλου,
 „ Προδοσίαν μετ' αὐτοῦ κατεργασθέντος.
 „ Ἄλλ' ἄγε δὴ νῦν ἔκτεινόν μοι τὴν χεῖρα·
 „ Ὅμματ' ἀνοιξον . . .” Οὐκ ἀνέφξα μέντοι·
 150 Περιφρονῶν γὰρ αὐτὸν πρόφρων ἐδόκουν.—
 Αἱ! Γενεάται, γενεὰ διαστρόφων

Ἦθῶν, καὶ πάσης κακίας ὄντες πλήρεις !

Πῶς οὐκ ἐστὲ τοῦ κόσμου δεδιωγμένοι ;

Σὺν πνεύματι γὰρ κακίστῳ Ῥωμανίας

155 Εὐρον ἐξ ὑμῶν τινα διὰ κάκ' ἔργα

Τὴν ψυχὴν ἔχοντ' ἐν τῷ Κωκυτοῦ πάγῳ,

Οὐδὲ τὸ σῶμ' ἔτι φαίνεται ζῶν ἐν κόσμῳ.

Ω Δ Η Λ Δ'.

Ἡ Ἰουδαϊκή.—Ἐωσφόρος.—Ἰούδας Σκαριώτης.—
Βρούτος καὶ Κάσσιος.—Ἐξοδος τοῦ Ἰδου.

- “Ἀνακτος Ἰδου σήματ' ἔξεισι πρόσω
„Ἡμῶν ἔναντι βλέπε νῦν ἔμπροσθέν σου,”
Εἶπεν οὐμὸς Προστάτης, “εἰ διακρίνεις.”
Ὡς δ' ὅτ' ὁμίχλη πυκνὴ τὴν γῆν καλύπτει,
5 Ἡ νύξ κάτεισιν ἐφ' ἡμετέρου πόλου,
Φαίνεται ἄποθεν στρεφόμενος ἀνέμῳ
Μυλῶν, οὕτω τότε εἶδον κινούμενόν τι
Καὶ διὰ τὸν ἄνεμον ἔστην ὀπίσω
Τοῦμοῦ Προστάτου, μηδὲν ἄλλ' ἔρυμ' ἔχων.
10 Ἀφικόμην δὴ (φόβῳ δ' ἐν μέτροις γράφω),
Ἐνθ' ἐπισκεπεῖς ἦσαν αἱ σκιαὶ πᾶσαι
Καὶ διαφανεῖς, ὥς ἔμβρυ' ἐν ὑέλῳ.
Αἱ μὲν μένουσ' ὑπτίως, αἱ δ' ὀρθοστάδην,
Αἱ δ' ἐπὶ ποδῶν, ἐπὶ κεφαλῇς ἄλλαι,

- 15 Καί τις πρὸς πόδας στρέφουσ' ὄψιν, ὥς τόξον.
 Ὅτε δὲ προέβημεν ἀρκούντως πρόσθεν,
 Ἐνθ' ἤρεσ' ἐμὸν Προστάτην ἐμοὶ δείξαι
 Τὸ περικαλλὲς ὑπάρξαν ποτὲ πλάσμα,
 Ὑπεχώρησεν ἀπ' ἔμπροσθέν μου, καί με
- 20 Ἐπισχὼν εἶπ'. “Ἴδου Δίς, ἴδε τὸν τόπον,
 „Ὅπου σε θάρσει περιφραχθῆναι πρέπει.”
 Ὡς δ' ἐγενόμην ῥιγῶν, ἐπτοημένος,
 Ἀναγνώστα, γράψαι σοι νῦν με μὴ θέλε.
 Πᾶς μου γὰρ λόγος ἀνίκανος ἂν εἴη.
- 25 Οὐκ ἤμην νεκρὸς οὔτε ζῶν· νῦν δὲ σκέψαι
 Ἀπὸ σεαυτοῦ, καὶ νοῦν ὀλίγον ἔχης,
 Οἷος ἄνευ θανάτου καὶ ζωῆς ἤμην.
 Ὅ τῶν Κλαυθμώνων τοῦ Κράτους Αὐτοκράτωρ
 Ἐκ μέσου στήθους ἐξήρχετο τοῦ πάγου.
- 30 Παρέβαλλον δ' ἐμαντὸν γίγαντι μᾶλλον
 Ἡ γίγανθ' ἐνὶ τῶν αὐτοῦ βραχιόνων.
 Κρίνον νῦν ἐκ τοῦ μέρους, ὅποιον εἶναι
 Τὸ πᾶν σῶμ' αὐτοῦ κατὰ σύγκρισιν ἔδει.
 Εἰ δ' ἦν εὐειδὴς ὅσον εἰδεχθῆς ἤδη,

- 35 Καὶ πρὸς τὸν πλάστην αὐτοῦ κέρας ἀντήρην,
 ὄντως ἐξ αὐτοῦ πηγάζειν δεῖ πᾶν ἄχθος.
 ὦ, πόσον τότε ἡσθάνθην θαυμασμὸν μέγαν,
 Ἐπὶ κεφαλῇς αὐτοῦ τρεῖς ἰδὼν ὄψεις,
 Τὴν μὲν ἔμπροσθεν ἐρυθρόχροον οὖσαν,
 40 Τὰς δ' ἄλλας δύο προσαπτομένας ταύτῃ
 Ἐπὶ τοῦ μέσου τῶν ὤμων ἐκατέρου,
 Καὶ περὶ τὴν κορυφὴν συνεζευγμένας.
 Ἡ δεξιὰ δ' ἦν χρώματος ὠχρολεύκου·
 Ἡ δ' ἀριστερὰ τὴν θέαν ἦν ὁμοία
 45 Τῶν ἐρχομένων ὅθεν ὁ Νεῖλος ῥέει,
 Δύ' ἐχούσης ἐκάστης πτερὰ μέγала,
 Τοιάδ' ὅπως ἤρμοξε πτηνῶ τοιῷδε·
 Οὐποτ' εἶδον τηλίκαι νηῶν ἱστία.
 Πτίλα δ' οὐκ εἶχεν· ἀλλ' ἦν κατὰ τὸν τρόπον
 50 Τῶν νυκτερίδος· τούτων δὲ σειομένων,
 Ἐξ αὐτῶν τρεῖς ἄνεμοι συνεζωρμῶντο,
 Ὑφ' ὧν συνεπήγνυτο Κωκυτὸς ἅπας.
 Ἐξ ὄμμασιν ἔκλαιε, καπὶ πωγῶνων
 Τριῶν ἔσταζε τὸ δάκρυ σὺν σιέλοις

- 55 Αἱματοφύρτοις. Ὅδ' ἄξ' ἕκαστον στόμα
 "Εν' ἁμαρτωλὸν ἔθρανε δίκην ὄλμου,
 Διὰ μιᾶς τε τρεῖς ἀθλίους συνέθλα.
 Ὡς πρὸς τὸν ἔμπροσθ' αἱ δήξεις οὐδὲν ἦσαν
 Πρὸς τοὺς ὄνυχας· ἔσθ' ὅτε γὰρ ἡ ράχῃς
- 60 Ἦμενε τοῦ δέρματος γεγυμνωμένη.
 "Ἡ μᾶλλον ἄνω πάσχουσ'," εἶπε Προστάτης
 Οὐμός, "ψυχὴ ἔστιν Ἰούδας Σκαριώτης,
 „ Ἐχων κεφαλὴν ἔνδον, τὰ σκέλη δ' ἔξω.
 „ Τῶν δ' ἄλλων δύο, τῶν τὴν κεφαλὴν κάτω
- 65 „ Ἐχόντων, ὁ μὲν μελάγχρους ἐστὶ Βροῦτος·
 „ Βλέπε πῶς λυγίζεται, λέξιν οὐ λέγων·
 „ Ὁ δὲ Κάσσιος, δοκῶν πιμελὴς οὕτως.
 „ Ἀλλ' ἡ νῦξ ἐπάνεισι· νῦν δ' ἡμῖν ὥρα
 „ Ἔστιν ἀπελθεῖν· εἶδομεν γὰρ τὰ πάντα."
- 70 Ἐπ' αὐχέν' αὐτοῦ κελεύσαντος ἠρτήθη·
 Ὁ δ' ἐκλέξας πρόσφορον καιρὸν καὶ τρόπον,
 Ἄμα τῶν πτερῶν ἀνοιχθέντων ἀρκούντως,
 Εἰς τὰς τριχώδεις προσηρτήθη λαγῶνας·
 Εἰτ' εἰς μαλλὸν ἐκ μαλλοῦ κατέβη κάτω

- 75 Μέσον τριχὸς δασείας πλακῶν τ' ἐκ πάγου.
 Ἐπεὶ δὲ κατήλθομεν ἔνθα πρὸς τ'άνω
 Τῶν ἰσχύων ὁ μηρὸς προστρέπεταιί πως,
 Οὐμὸς Ἠγήτωρ ἐν κόπῳ κἀγωνία
 Θεὶς τὴν κεφαλὴν ἔνθα τοὺς πόδας εἶχεν,
- 80 Εἶλε τῶν τριχῶν, ὥς τις πηδῶν ἐφ' ἵππον,
 Ὡστ' ῥόμην εἰς Ἄδην ἐπανακάμπτειν.
 “Πρόσχες νῦν” εἶπεν ὁ Προστάτης ἀσθμαίνων,
 Ὡς ἄνθρωπος κεκμηκώς, “διὰ κλιμάκων
 ,,Τοιῶνδ' ἀπαλλαγῆναι δεινῶν δεῖ τῶνδε.”
- 85 Εἶτα δι' ὀπῆς ἐξελθὼν τινος πέτρας,
 Καὶ καθίσας μ' ἀτρέμας ἐπὶ τοῦ χείλους,
 Ἔθετ' ἐγγύς μου τὸν φυλακτικὸν πόδα.
 Ὅμματ' ἔτεινα, καί μοι βλέπειν ἐδόκουν
 Τὸν Ἐωσφόρον οἶον ἔλιπον πρῶτον
- 90 Εἶδον δ' αὐτὸν ἔχοντα τοὺς πόδας ἄνω.
 Ὡς δ' ὅλος ἐξεστηκὼς τότε ἐγενόμην,
 Λογισάσθωσαν οἱ χύδην, μὴ νοοῦντες
 Διὰ τίνος σημείου διῆλθον ἄρτι.
 “Ἀνάστηθ' ἐπὶ ποδῶν,” εἶπε Προστάτης,

- 95 “Ἡ τρίβος μακρά, τραχεῖα δ’ ἡ πορεία·
 „Ὁ δ’ ἥλιος ἐπάνεισ’ ἡμιτριταῖος.”
 Οὐκ ἦν τις περίπατος ἀνακτορίων,
 Ἐνθ’ ἡμεῖς ἤμεν, ἀλλὰ φυσικὴ φάραγξ
 Ἐκ γῆς τραχείας φωτός τ’ ἐστερημένης.
- 100 “Πρὶν ἀπαλλαχθῶ τῆς ἀβύσσου τῆσδ’,” εἶπον,
 “Ὅτ’ ἀνωρθώθην, “μικρὸν δὴ τί μοι φράσον,
 „Ἴν’ ἐξαγάγῃς μ’, ὦ Προστάτα, τῆς πλάνης·
 „Ποῦ ἔστιν ὁ πάγος; οὗτος δὲ πῶς κατέστη
 „Οὕτως ἐπικάρ; πῶς τ’ ἐξ ἐσπέρας ἔβη
- 105 „Ἡλιος ἐν ὀλίγαις ὥραις πρὸς ἑῷ;”
 Ὁ δὲ πρὸς ἐμέ· “Σὺ τάχα φρονεῖς ἔτι
 „Εἶναι τοῦ κέντρου πέραν, ἔνθ’ ἐδραξάμην
 „Τριχῶν σκώληκος τὴν γῆν διατρυπῶντος.
 „Ἐκεῖ μὲν σύ γ’ ἦς, ὅτε κατέβην· ὅμως
- 110 „Ὅπότ’ ἐστράφην, διέβης τὸ σημεῖον,
 „Ἐφ’ ὅπερ ῥέπει πανταχόθεν τὰ βάρη.
 „Ἐν τῷ κάτω δ’ εἰ σὺ νῦν ἡμισφαιρίῳ,
 „Ὅπερ ἔστ’ ἀντίθετον πρὸς τὸ καλύπτου
 „Τὴν ὅλην ξηράν, ἔνθα σταυρὸν ὑπέστη

115 „Ὁ γεννηθεὶς καὶ ζήσας ἀναμαρτήτως.

„Ἐχεις τοὺς πόδας ἐπὶ μικκύλης σφαίρας

„Πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀντικειμένης.

„Ὡδὲ μὲν ἔως, ἐκεῖ δ' ἐστὶν ἐσπέρα.

„Ἐκεῖνος δ', οὐπὲρ ἡ θριξὶς ἦν ἡμῖν κλίμαξ,

120 „Ἐτι νῦν βεβύθισται, καθὼς ἦν πρῶτον.

„Πρὸς μέρος τόδε κατέπεσ' οὐρανόθεν

„Ἡ δ' ὥδὲ πρῶτην ὑψουμένη γῆ, τότε

„Φοβηθεῖς αὐτὸν ἐκαλύφθη θαλάσση,

„Κ' εἰς τὸ παρ' ἡμῖν ἡμισφαίριον ἦλθε.

125 „Φεύγουσα δ' ἴσως αὐτὸν ἔλιπε τόπον

„Κενὸν ὦδε, κἀντεῦθεν εἰς ὕψος ἤρθη.” —

Κάτω 'στι τόπος, τοῦ Βελζεβούλ ἀπέχων

Τοσοῦτον, ὅσον ὁ βυθὸς ἔχει μῆκος·

“Ὡστ' ὄμμασιν ἐκφαντος οὐκ ἔστ', ἀλλ' ἤχῳ

130 Ῥύακος, ὅστις ἐκείθεν καταβαίνει

Διὰ κρημνοῦ ῥωγάδος, ἣν περιρρέων

Διώρυξεν, ὣν μικρὸν ἐγκεκλιμένος.

Ἠγήτωρ δ' ἐγὼ τ' εἰς κρυπτὴν ὁδὸν τήνδε

Εἴσιμεν, εἰς φωτεινὸν νοστοῦντες κόσμον.

135 Οὐ φροντίζοντες παύλῃς ἔβημεν ἄνω,
Αὐτὸς μὲν πρῶτος, ἐγὼ δ' αὐτοῦ κατόπιν,
Ἔως οὐδ' τὰ τοῦρανοῦ κατείδον κάλλη
Διὰ χάσματος κυκλοτεροῦς, κάκειθεν
Συνεξελθόντες εἶδομεν πάλιν τᾶστρα.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ.

Εἰς Ὠδὴν Α'.

4. Κατὰ τὸ ἔτος 1300 ὁ ποιητὴς ἦν τριακονταπενταετής, τοῦτ' ἔστι περὶ τὰ μέσα τῶν ἐβδομήκοντα, τῆς κοινῶς ὑποτιθεμένης διαρκείας τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς. Χρόνος δὲ τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας ὥριστα ἐν Ὠδῇ ΚΑ', 112.

47. Τοῦ ἡλίου.

30. Ὁ περιπατῶν ἐπὶ ἴσου ἐδάφους ἔχει κατώτερον τὸν πόδα, ἐφ' οὗ ἐρείδεται. Ἐναντίως πράττομεν ἐν τῇ ἀναβάσει· φέρομεν γὰρ ἀνωτέρω τὸν πόδα, ἐφ' οὗ ἐρείδόμεθα. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι ὁ Δάντης ἦν εἰσέτι ἐπὶ πεδιάδος, τῆς πρὸς τὸν λόφον ἀναβάσεως ἀρχομένης ἐν τῷ προσεχεῖ στίχῳ.

38. Τοῦτ' ἔστι μετὰ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ κριοῦ, ζῳδιακοῦ σημείου τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς εἴτε τοῦ Ἑαρος, ὅτε, κατ' ἀρχαίαν τινὰ δόξαν, ἤρξατο ἡ κίνησις τῶν ἀστέρων ἐν τῇ δημιουργίᾳ. Ἦν δὲ ἡμέρα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

45. Τὰ τρία θηρία, ὑπαγορευθέντα πιθανῶς τῷ ποιητῇ ὑπὸ Ἱερεμίου,* ἀντιστοιχοῦσι, κατὰ τινας τῶν ἐρμηνευ-

---

* “ Διὰ τοῦτο ἔπαισεν αὐτοὺς λέων ἐκ τοῦ θρυμοῦ, καὶ λύκος ἕως τῶν οἰκιῶν ὥλεθρευσεν αὐτούς, καὶ πᾶρδαλις ἐγρηγόρησεν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν.” (Ἱερ. Ε', 6.)

τῶν, ταῖς ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ᾠδῇ ὀρισθείσαις τρισὶ διαιρέσεσιν ἀμαρτημάτων, δηλαδὴ τοῖς ἀμαρτήμασι τῆς Ἀκρασίας, τῆς Κακίας ἢ φθόνου καὶ τῆς Θηριότητος ἢ ὑπερηφανίας. Ἄλλοι, πολιτικῶς ἐρμηνεύοντες τὴν ἀλληγορίαν, φρονοῦσιν, ὅτι ἡ ἐλαφρὰ καὶ εὐκίνητος καὶ πολύστικτος πάρδαλις παρίστησι τὴν Φλωρεντίαν καὶ τὰς συνεχεῖς ἐν αὐτῇ μεταβολὰς καὶ στάσεις· ὁ δὲ λέων τὴν Γαλλίαν ῥαδιουργοῦσαν μετὰ τῆς Παπικῆς Αὐλῆς ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς Καρόλου Οὐαλεσιέων (de Valois) ὡς Αὐτοκράτορος, καὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ καθιδρύσεως τῆς Γαλλικῆς ἐπιβρόχης ὁ δὲ λύκος τὴν Ῥώμην ἢ τὴν μερίδα τοῦ Μέλανος Γουέλφου (Γερμανιστί Wolf, λύκου). Τινὲς δὲ τῶν σχολιαστῶν διατείνονται, ὅτι ἡ μὲν πάρδαλις ἐμφαίνει ἠθικῶς τὰ δελεάσματα τῶν αἰσθήσεων, ἥτοι τὰς σαρκικὰς ἡδονάς· ὁ δὲ λέων ἐστὶ τὸ ἔμβλημα τῆς φιλοδοξίας τῆς ἐν τῇ φορᾷ τῶν κοσμικῶν ἀποπλανήσεων ταραττούσης τὸν βίον διὰ τῶν ὀρμητικῶν αὐτῆς ἐφέσεων· ἡ δὲ λύκαινα εἰκονίζει τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλαργυρίαν, ἣν βδελύττεται ὁ ποιητὴς παρὰ πᾶν ἄλλο πάθος· ὡς ὑπάρξασαν τὸ αἷτιον τῶν κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶν καὶ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, κυρίως δὲ τῶν στασιαστικῶν καὶ τалаιπώρων διχονοιῶν τῶν χρόνων ἐκείνων.

60. Ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς οὐ τὸν φυσικόν, ἀλλὰ τὸν μυστικὸν ἥλιον, τοῦτ' ἔστι τὴν φωτίζουσαν ἐνάρετον εὐδαιμονίαν· τὸ γὰρ φῶς παρὰ τῷ ποιητῇ σύμβολόν ἐστι τῆς εὐδαιμονίας, τὸ δὲ σκότος τῆς δυστυχίας. Ἀποκαλεῖ δὲ αὐτὸν σιωπῶντα μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ, μὴ διαλάμποντα, ὡς εἰ ἔλεγεν· «ἡ λύκαινα ἐξώθει με ἐκ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων τῆς ἐπὶ τὸν λόφον ἀναβάσεως πρὸς τὴν προτέραν κοιλάδα τῆς ἐρημώσεως. Παρομοία μεταφορᾷ χρώ-

μενος εἶπεν ὁ ποιητὴς ἀλλαχοῦ· ‘in loco d’ogni luce muto’ (Ε΄, 28), δηλαδή, εἰς τόπον ἄφωνον, κωφόν, ἀντὶ τοῦ, ἄμοιρον, ἐστερημένον φωτός. Τοιαύτη τις ἂν εἴη καὶ ἡ παρὰ Σοφοκλεῖ μεταφορὰ ἐν τῇ χρήσει τῆς λέξεως τυφλός, ἀντὶ τοῦ, ἄμοιρος, ἐστερημένος· “Τυφλὸς τὰ τ’ ὦτα τὸν τε νοῦν τὰ τ’ ὄμματ’ εἴ” (Οἶδ. Τύρ. 371), καί, “τὴν τέχνην δ’ ἔφυ τυφλός” (αὐτ. 389). Ἴσως δὲ ὁ Δάντης ἐμιμήθη ἐν τῇ χρήσει τῆς λέξεως *tacere* (σιωπᾶν) τὸν Βιργίλιον εἰπόντα· ‘loca tacentia’ (Αἰν. ΣΤ΄, 265), ἃς λέξεις ὁ ἡμέτερος Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις μετέφρασεν “ἄναυδοι χῶροι,” καθάπερ καὶ ὁ Ἀγγλος ποιητὴς Μίλτων, μιμούμενος τὸν Δάντην, παρίστησι τὸν ἥλιον σιγηλόν, εἰπών·

“The sun to me is dark,
And silent as the moon
When she deserts the night
Hid in her vacant interlunar cave.” (S. Ag.)

63. Ὁ Βιργίλιος παρίσταται μακρὸν σιγῶν καὶ δοκῶν ἄλαλος, ὡς παραμεληθείσης δι’ ὅλης τῆς μακρᾶς περιόδου τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων τῆς μελέτης τῶν ποιημάτων αὐτοῦ.

104. Λυκοθήραν ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὸν μέλλοντα σωτήρα τῆς Ἰταλίας. Κατὰ τινας δὲ τῶν ἐρμηνευτῶν ὑπαινίττεται τὸν Can Grande della Scala, ἥτοι Κύνα Μέγαν τῆς Σκάλας, ὃς ἐκαλεῖτο παρ’ Ἰταλοῖς Κάτουλος, ἥτοι κυνίσκος τῆς Βηρώνης. Οὗτος ἦν μέγας ἀρχηγὸς τῶν Γιβελίνων καί, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, φυσικὸς ἀνταγωνιστὴς τοῦ ἐν Ῥώμῃ λύκου. Ἦν δὲ εἰς τῶν ἐν ἐξορίᾳ πρωτίστων φίλων τοῦ Δάντου.

105. Δηλαδή μεταξύ τῆς πόλεως Φέλτρου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βελλούνου καὶ τοῦ ὄρους Φέλτρου (Monte Feltro) ἐν Ῥωμανίᾳ (Romagna), τῇ παρὰ Λατίνοις Φλαμινίᾳ.

106. Τὴν Ἰταλίαν, ἣς προλέγεται ἐνταῦθα ἡ ἐλευθέρωσις, ἀποκαλεῖ ὁ ποιητὴς ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν *umile Italia*, τεταπεινωμένην Ἰταλίαν, κατὰ μίμησιν τοῦ Βιργιλίου, ὃς μνεῖαν ποιοῦμενος τῆς ἐκ τοῦ πελάγους θέας τῆς Κάτω Ἰταλίας (*Bassa Italia*), ἐχρήσατο, ἀλλὰ κατὰ φυσικὴν ἔννοιαν, τῷ αὐτῷ ἐπιθέτῳ *humilis*, ταπεινὴ, χθαμαλὴ, εἰπὼν, ... *Humilem videmus Italiam*. (Αἰν. Γ', 522.)

122. Ἡ Βεάτριξ, ἡ ἀπαθαντισθεῖσα ψυχὴ τῆς θυγατρὸς Φόλκου Πορτινάρου (Folco Portinari), ἀντικείμενον τοῦ νεανικοῦ καὶ διαρκοῦς ἔρωτος τοῦ Δάντου. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Δάντου ἡ μὲν Βεάτριξ παρίστησι τὴν θείαν καὶ αἰώνιον φιλοσοφίαν, ὃ δὲ Βιργίλιος, ὁ ποιητικῶς καθιστορήσας τὰ τῆς συστάσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀνθρώπινον καὶ πολιτικὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν.

124. Αὐτοκράτωρ, ὁ Θεός.

Εἰς Ὠδὴν Β'.

13. Ἡ εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Αἰνείου γέγραπται ὑπὸ Βιργιλίου, Αἰνειάδος Ὠδῇ ΣΤ'.

28 Ὁ Ἅγιος Παῦλος, “σκεῦος ἐκλογῆς” (Πράξ. Θ', 15)· ἀρπαγεῖς ἄχρι τρίτου οὐρανοῦ (2 Κορ. ΙΒ', 2).

52. Τῶν μετεώρων, τῶν ἐν τῷ προαυλίῳ (Δ', 24).

78. Μειότροχον οὐρανὸν ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὸν οὐρανὸν ἥτοι κύκλον τῆς Σελήνης, ἔχοντα περιφορὰν μείονα τῆς

τῶν πλανητῶν καὶ περιλαμβάνοντα ἀμέσως τὴν Γῆν καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Γῆς. ("Ορα Ζ', 64.)

94. Κοινῶς ὑπολαμβάνεται ἡ Παναγία Παρθένος. Λουκία δέ, ἐλληνιστὶ Φωτεινή, κατὰ μὲν τινάς ἐστιν ἡ φωτίζουσα χάρις, ὡς ἐκ τῆς σημασίας τῆς λέξεως, κατ' ἄλλους δὲ ἡ προστάτις τοῦ ποιητοῦ, ἡ δοῦσα αὐτῷ τὸ φῶς τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης.

96. Διὰ τῆς μεσιτείας.

108. Διὰ τῆς λέξεως: ποταμοῦ (humana) ὁ ποιητής, κατὰ μὲν τινας, ἐννοεῖ τὸν Ἀχέρουτα, κατ' ἄλλους δέ μεταφορικῶς τὸν ἄγριον Δρυμῶνα, μᾶλλον θυελλώδη καὶ ἐπικίνδυνον τῆς θαλάσσης ὄντα· τοιαύτη γὰρ μεταφορᾷ χρώμενος ὁ ποιητής ἀποκαλεῖ ἐν τῇ ΙΔ' Ὠδῇ τοῦ Καθαρτηρίου τὴν Φλωρεντίαν πρῶτον μὲν riva del fiero fiume, ὅχθην τοῦ ἀγρίου ποταμοῦ, εἶτα δὲ trista selva, λυπηρὸν δρυμῶνα.

Εἰς Ὠδὴν Γ'.

59. Οὗτος ἦν Πάπας Κελεστίνος ὁ Ε', ὃς διὰ φόβον ἡ ἔνεκα κολακειῶν τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν ἀπέθετο τὴν ἀρχιερατείαν μετὰ ἐννέα μῆνας ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ. Ὁ ποιητής ἐπιμέμφεται αὐτῷ ὡς συντελέσαντι διὰ τῆς πράξεως ταύτης εἰς τὴν ἀναγόμευσιν Βονιφακίου τοῦ Η'.

64. Ὁ μὴ δοὺς ἐν τῷ κόσμῳ σημεῖον ζωῆς διὰ τῶν αὐτοῦ πράξεων οὐδέποτε ἦν ζῶν, κατὰ τὸν ποιητὴν, ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

83. Ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Χάρωνος ὁ ποιητής μιμεῖται τὸν Βιργίλιον (Αἰν. ΣΤ', 299-310).

93. Δηλαδὴ τοῦ ἀγγελικοῦ σκάφους, snelleto e leg-giero, οὗ γίνεται μνεῖα ἐν τῷ Καθαρτηρίῳ, Β', 41.

97. Μίμησις τοῦ: *rabida ora quierunt* (Αἰν. ΣΤ', 402).

99. Ὁ Βιργίλιος εἶπε: *stant lumina flammâ* (Αἰν. ΣΤ', 300).

117. Ἐν τῇ δι' ἱεράκων ἀγρεύσει.

Εἰς Ὡδὴν Δ'.

52. Ὁ Βιργίλιος ἀπέθανε περὶ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος πρὸ τῆς εἰς Ἰδου καταβάσεως τοῦ Χριστοῦ.

92. Ἀντὶ τοῦ: *voce unita*, ὁ ποιητὴς εἶπε, *voce sola*, φωνῇ μόνῃ. Μετεφράσθησαν δὲ αἱ δύο λέξεις ἑλληνιστί, φωνὴ μία, ὅπως ἐννοηθῇ κάλλιον ὅτι ἡ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Βιργιλίου ἀκουσθεῖσα ἀναβόησις ἐγένετο μιᾷ φωνῇ.

110. Τὰ ἐπτὰ τείχη καὶ αἱ ἐπτὰ θύραι κατὰ μέν τινας εἰκονίζουσι τὰς ἐπτὰ πρώτας ἀρετάς, προμαχῶνας τῆς Ἠθικῆς παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς· κατὰ τινας δέ, τὰς ἐπτὰ ἐπιστήμας τοῦ Τριοδίου (Trivium) καὶ Τετραοδίου (Quadrivium), τὰς ἀπαρτιζούσας τὰς διαιρέσεις τῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὸν Μεσαιῶνα. Ἦσαν δὲ τοῦ μὲν Τριοδίου ἡ Γραμματική, Ῥητορική καὶ Λογική, τοῦ δὲ Τετραοδίου ἡ Ἀριθμητική, Μουσική, Γεωμετρία καὶ Ἀστρονομία.

121. Ἡλέκτρα, θυγάτηρ Ἀτλαντος καὶ μήτηρ Δαρδάνου, τοῦ οἰκιστοῦ Τροίας καὶ προγεννήτορος τῶν Ῥωμαίων.

131. Τὸν Ἀριστοτέλη.

140. Διοσκορίδης, Ἰατρὸς ἐκ Κιλικίας κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα, συνέγραψε πραγματείας περὶ Ἰατρικῆς ὕλης καὶ περὶ ἰδιοτήτων τῶν φυτῶν.

142. Πτολεμαῖος, ὁ γεωγράφος καὶ Ἀστρονόμος.

143. Ἀβισίνας (Avicenna), ابن سینا Ἰβν Σινᾶ, υἱὸς Σινᾶ, περίφημος φιλόσοφος καὶ ἱατρὸς Ἀραβ. Ἐγεννήθη τῷ 980, ἀπέθανε τῷ 1036.

144. Ἀβερρόης (Averroes), ابن رشد Ἰβν Ρόσδ, υἱὸς Ρόσδου, ἐκ Κορδύβης (Cordove), ἄλλος φιλόσοφος καὶ ἱατρὸς Ἀραβ, καὶ ὀνομαστὸς ὑπομνηματογράφος τῶν Ἀριστοτέλους. Ἐγεννήθη τῷ 1149, ἀπέθανε τῷ 1198.

Εἰς Ὠδὴν Ε'.

28. Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ “in loco d’ogni luce muto,” τοῦτ’ ἔστιν “εἰς τόπον παντὸς φωτὸς κωφόν.” (Ὅρα Σημ. Ὠδ. Α'. 60.)

57. Παῦλος Ὁρέσιος, ἱστορικὸς χριστιανὸς, Πρεσβύτερος Ἰσπανός, γράφων περὶ Σεμιράμιδος λέγει τὰ ἐξῆς (Α', 4): “Privatam ignominiam publico scelere obtexit. Precepit enim ut . . . cuique libitum esset, liberum fieret.”

61. Ἡ Διδώ.

66. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφονεύθη ἐν τῷ τελείσθαι τὸν μετὰ Πολυξένης γάμον.

67. Κατὰ τὸ μυθιστόρημα Ἀρθούρου ὁ Τριστανὸς ἐραστὴς ἦν τῆς βασιλίσσης Ἰσόττας, καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς Μάρκου, βασιλέως Κορνουβίας (Cornubia, Cornwall).

76. Αἱ ψυχαὶ αὐταί εἰσι Φραγκίσκη, θυγάτηρ Γουῆδου Πολέντα, κυρίου Ραυέννης, καὶ Παῦλος, υἱὸς Μαλατέστα, κυρίου Ἀριμίνου (Rimini), καὶ ἀδελφὸς τοῦ συζύγου αὐτῆς. Φωραθέντες ὁμοῦ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τοῦ συζύγου

τῆς Φραγκίσκης καὶ ἐτάφησαν ἐν τῷ αὐτῷ μνήματι. Τοῦτο συνέβη τῷ 1288. Μετὰ μακρὰν ἔχθραν, ὁ Πολέντας καὶ Μαλατέστας ἔγνωσαν συμφιλιωθῆναι δι' ἐπιγαμβρίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Μαλατέστα, Gian Chiotto (Ἰωάννης ὁ χωλὸς) τοῦνομα, καίτοι πηρομελὴς καὶ δυσειδής, ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν συμβαλλόντων ὡς ὁ μέλλων σύζυγος τῆς Φραγκίσκης, προέβλεπον δὲ τὴν ἄρνησιν τῆς κόρης, ἐτεχνάσθησαν δόλιόν τι καὶ ἀποτρόπαιον τέχνασμα· εἰσήγαγον γὰρ τῇ κόρῃ ὡς μνηστῆρα Παῦλον τὸν νεώτερον ἀδελφὸν Ἰωάννου τοῦ χωλοῦ, νέον εὐειδέστατον καὶ διαπρέποντα μεταξὺ τῶν ἀνδρειοτέρων ἵπποτῶν τῆς Ἰταλίας, ὃν καὶ ἀπεδέξατο. αὕτη κεχαρισμένως· ἐν δὲ τῇ τοῦ γάμου τελετῇ ἀντὶ τοῦ Παύλου ἀντικατέστησαν τὸν ἀπεχθῆ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην. Ἄλλ' ἡ Φραγκίσκη διετέλει πιστὴ εἰς ὃν ἐν ἀθωότητι συνέλαβε πρὸς τὸν Παῦλον ἔρωτα.

107. Καίνα, ὁ ἐν Ἄδου τόπος τῶν ἀδελφοκτόνων (AB. 58).

123. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἰδέαν ἐξέφρασε καὶ ὁ ἡμέτερος Εὐριπίδης (Τρωάδ., 634-635):

“ Ὁ δ' εὐτυχῆσας, ἐς τὸ δυστυχὲς πεσὼν,
Ψυχὴν ἀλάττει τῆς πάροιθ' εὐπραξίας.”

128. Λαγκελῶτος, εἷς τῶν ἵπποτῶν τῆς Στρογγύλης Τραπέξης (Table Ronde) καὶ ἐραστὴς τῆς βασιλίσσης Γουϊνευείρας ἐν τῷ τοῦ Λαγκελώτου μυθιστορηματι. Τὸ δὲ χωρίον, ὃ αἰνίττεται ὁ ποιητὴς ἐν τῷ τέλει τοῦ διηγήματος, κατ' ἀρχαίαν τινὰ γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ βιβλίου ἔχει οὕτω: “Galléhaut ajouta que toutes les prouesses qu'avait faites depuis Lancelot n'ayaient eu pour but

que de plaire à la reine, et qu'il en était passionnément amoureux, et sur-le-champ exigea qu'en récompense de si nobles services la reine donnât un baiser à son chevalier.

“De quoy me ferois-je prier? fait-elle, plus le veux-je que vous.

“Lors tous trois se retirent plus à part et font semblant de conseiller. La reine voit que le chevalier n'en ose plus faire, si le prend par le menton, et la baisa devant Galléhaut assez longuement.”

Εἰς Ὡδὴν ΣΤ'.

13. Ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ τοῦ Κερβέρου ὁ Δάντης μιμείται πῶς τὸν Βιργίλιον (Αἰν. ΣΤ', 19 καὶ ἐφεξῆς).

52. Ἡ λέξις Κιάκος (Ciaco) σημαίνει ἰταλιστὶ τὸν χοῖρον. Ἔστι δὲ καὶ ἀποκοπὴ τοῦ Ἰάκωβος, ὅπερ ἦν ἴσως τὸ χριστιανικὸν ὄνομα τοῦ Φλωρεντίνου τούτου. Οὐ διετηρήθη τοιοῦτον ὄνομα οἰκογενείας ἐν Ἰταλίᾳ· Γίνεται ὁμως μνεία Κιάκου τινὸς ἐν μιᾷ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Δεχημέρου (Θ', 8), ὡς ἀνθρώπου γελοιάζοντος, ἀλλ' ἀσημάντου, λίαν ἐκδότου εἰς τὴν γαστριμαργίαν καὶ κύριον ἔργον ποιουμένου τὸ προμηθεύεσθαι προσκλήσεις ἐπὶ τὰς ἐστιάσεις τῶν πλουσίων.

64. Κατὰ τὸ 1300 ἔρις ἐρράγη ἐν Πιστωρία μεταξὺ δύο κλάδων τοῦ οἴκου τῶν Καγκελλαρίων (Cancellieri), ὧν ὁ μὲν ἐλέγετο Λευκὸς ἐκ τοῦ ὀνόματος προγόνου τινὸς γυναικὸς καλουμένης Bianca, ὁ δὲ Μέλας πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἐτέρου. Ἡ ἔρις αὕτη διήρσευ ἀπασαν τὴν πόλιν καὶ ἐξετάθη καὶ εἰς ἄλλας χώρας· κυρίως δὲ ἀνεπτύ-

χθὴ ἡ διχοστασία ἐν Φλωρεντία, οὕσῃ τότε πόλει ὅλως Γουελφικῇ. Ὁ ἀρχαῖος οἶκος τῶν Δωνάτων, ἀρχηγὸν ἔχων τὸν Κόρσον, ἡσπάσθη τὴν φατρίαν τῶν Μελάνων, ἐν ᾧ οἱ Κέρκοι (Cerchi), νέαι τις φυλὴ, ἐσχάτως ἐγκατασταθεῖσα ἐν Φλωρεντία καὶ καταγομένη ἐξ ὀρεινῶν τινῶν περιχώρων μερῶν, ἦσαν ἀρχηγοὶ τῶν Λευκῶν, ἐξ οὗ ἡ φατρία τῶν περιχώρων ὠνομάσθη τὸ ἄγριον μέρος (parte selvaggia). Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1304 οἱ ἀρχηγοὶ ἀμφοτέρων τῶν φατριῶν ἐξωρίσθησαν, τοῦ Δάντου ὄντος τότε ἐνὸς τῶν Προεστώτων ἢ Ἀρχόντων τῆς πόλεως. Ἄλλ' οἱ Λευκοὶ οὐκ ἐπαύσαντο ἐνεργοῦντες ὑπὲρ τῆς ἐαυτῶν καθόδου, καὶ κατὰ Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατῴρθωσαν τὴν ἐξορίαν τῶν ἐν Φλωρεντία μενόντων Μελάνων. Τότε Κάρολος Οὐαλεσιέων, ἀδελφὸς Φιλίππου τοῦ Καλοῦ (Philippe le Bel) τῆς Γαλλίας, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφακίου τοῦ Η', οὗ τὴν ἀντίληψιν ἐξητήσαντο προηγουμένως οἱ Μέλανες, ὅπως ἀναλάβῃ τὸ ἔργον εἰρηνοποιοῦ. Οὗτος ἤρξατο πολλὰ καὶ καλὰ ὑπισχνόμενος ἀμφοτέραις ταῖς μερίσιν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺν χρόνον, στρατὸν εἰσαγαγὼν ἔσω τῆς πόλεως, ἐπέτρεψε τοῖς Μέλασι τὴν εἰς Φλωρεντίαν εἴσοδον καὶ τὴν λεηλασίαν καὶ κατασκαφὴν τῶν οἰκιῶν τῶν Λευκῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Δάντης αὐτός, ἀπὼν τότε ὡς πρέσβυς ἐν Ῥώμῃ, ἐξωρίσθησαν κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1302, τοῦτ' ἔστιν ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς προῤῥήσεως, ἣν ὁ ποιητὴς ἔθετο ἐν τῷ στόματι τοῦ Κιάκου. Ἐπὶ τέλους δὲ ἐνιδρύθη ἐν Φλωρεντία ἡ διαρκὴς ὑπεροχὴ τῶν Μελάνων.

73. Ὑπαινίττεται ἴσως ὁ ποιητὴς ἐαυτὸν καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ Γουῖδον Καναλκάντην (Guido Cavalcante).

80. Τοῦ Ἀριγοῦ οὐδεμία ἀλλαχού γίνεται μνεία.

Περὶ τῶν ἄλλων ὅρα Ι', 32· ΙΣΤ', 44 καὶ 44· ΚΗ', 406.

106. Διηλαδὴ εἰς τὴν Ἀριστοτέλειον φιλοσοφίαν, ἣν ἐπικαλεῖται ὁ ποιητής, αἰνιττόμενος ἴσως, ἀλλ' οὐ, κατ' ἐμέ, λίαν ἐπιτυχῶς, ὅ,τι εἶπεν ὁ Ἕλλην φιλόσοφος περὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν καὶ τοῦ κατὰ κακίαν τελείου ἐν Βιβλ. Δ', Κεφ. ΙΣΤ' τῶν Μετὰ τὰ Φυσικά. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος εἶπε: "Cum fiet resurrectio carnis, et bonorum gaudium majus erit, et malorum tormenta majora."

Εἰς Ὠδὴν Ζ'.

1. Οὐδεμία τῶν ἐρμηνειῶν, δι' ὧν πολλοὶ ἐπειράθησαν ἐξηγήσαι τὰς κραυγὰς ταύτας τοῦ Δαίμονος, ἐστὶν εὐπαράδεκτος· ἀπλουστέρα ἴσως ἐστὶν ἡ ἐξῆς: Παπαὶ Σατάν, παπαὶ Σατάν! (θαυμαστικῶς) ἐμὸν Ἄλφα! (Ἑβραϊστί Ἄλεφ) τοῦτ' ἔστιν Ἀρχων, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πρῶτον στοιχεῖον τοῦ ἀλφαβήτου. Σημειωτέον ὅτι ὁ ποιητής, συγχέων τὸν Πλούτωνα, ὡς καὶ ἄλλοι μὴ Ἕλληνες συγγραφεῖς, μετὰ τοῦ Πλούτου, παρίστησιν αὐτὸν ὡς προεδρεύοντα ἐν ταῖς βασάνοις τῶν φιλαργύρων καὶ ἀσώτων, ὡς τὸν Κέρβερον ἐν ταῖς τῶν λαιμάργων. Σημειώσεως δὲ ἄξιον ὅτι, ὡς παρ' Ἑλλησιν ὑπάρχει ὁμοιότης μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν δύο Θεῶν Πλούτωνος καὶ Πλούτου, οὕτω καὶ παρὰ Λατίνοις Dis ἐστὶ τὸ ὄνομα τοῦ τε θεοῦ τοῦ Ἀδου καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ πλούτου.

44. Αἰνιττεται τὸν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ἀναφερόμενον πόλεμον ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὴν νίκην τοῦ Μιχαὴλ κατὰ τοῦ Δράκοντος.

30. Πρὸς τί τηρεῖς; (perchè tieni?) οὕτω λέγουσιν οἱ ἄσωτοί τοῖς φιλαργύροις· πρὸς τί ρίπτεις; (perchè burli?) οὕτως οἱ φιλάργυροι τοῖς ἄσώτοις. Τοῦτ' ἐστι, διὰ τί ταμιεύεις ἄργυρον, φείδῃ χρημάτων; καί, διατί σκεδάξεις ἄργυρον, σπαταλᾷς τὴν περιουσίαν; Λέγοντες δὲ ταῦτα ἐπιμέμφονται ἀλλήλοις τὴν αἰτίαν τῆς κα-
ταδίκης.

68. Ἡ περιγραφὴ αὕτη τῆς Τύχης ἐφάμιλλός ἐστι τῇ τοῦ Ὀρατίου (Ὠδ. Α', 35).

74. Κατὰ τὸν Δάντην (Παραδ., Ὠδ. ΚΗ'), ὁ Δημιουργὸς ἔδωκε τοῖς πρώτοις δημιουργήμασιν, ἥτοι τοῖς Ἀγγέλοις, τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὸ διευθύνειν τὰς ἀνακυκλήσεις τῶν οὐρανίων σφαιρῶν. Τῶν δὲ Ἀγγέλων τούτων οἱ βαθμοὶ ἀντιστοιχοῦσι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ταῖς ἐννέα κινη-
ταῖς σφαίραις τῆς Πτολεμαϊκῆς καὶ Σχολαστικῆς Ἀστρονομίας. Ἡ Τύχη παρομοιοῦται ἐνταῦθα ταῖς ἀγγελικαῖς ταύταις Δυνάμεσιν· ἀλλ' ἔργον αὐτῆς ἐστὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

106. Ἔλος καλεῖται ἡ Στύξ καὶ παρὰ Βιργιλίῳ εἰ-
πόντι, Stygiam que paludem (Αἰν. ΣΤ', 325).

123. Ἐν τοῖς προηγουμένοις κύκλοις εἶδομεν τὰς ποι-
νὰς τῶν ἁμαρτημάτων τῆς Λαγνείας, Λαιμαργίας καὶ Φιλαργυρίας. Ἐν τούτῳ δὲ τιμωροῦνται τὰ τῆς Ὀργῆς καὶ Ἀκηδείας. Ἐχρήσάμην τῇ λέξει Ἀκηδεία ἀντὶ τῆς Ἰταλικῆς Accidia, ἀφ' ἧς, κατ' ἐμὴν γνώμην, παράγεται τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ ἐπίθετον accidioso τῆς λέξεως fum-
mo· διὸ καὶ μετέφρασα τὰς δύο ταύτας λέξεις εἰς “κα-
πνὸν ἀκηδείας.” Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Ἰταλικὴ λέξις accidia δυσερμήνευτός ἐστιν ἐν ταῖς ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς
γλώσσαις.

Περιεργείας δ' ἴσως ἄξιον ὅτι ὁ Δάντειος οὗτος στίχος προφητικὴ τις ἂν εἴη καταδίκη τῶν νῦν ἐκ ῥαθυμίας καπιζόντων καὶ καταπινόντων τὸν καπνὸν τῆς Νικοτιανῆς.

129. Ἡ ἐν βορβόρῳ πνίξις ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς μία τῶν κυριωτέρων ποινῶν τῆς ἀνανδρίας καὶ ἀεργίας (Τακίτ. Περὶ Ἡθῶν Γερμ., Κεφ. 12).

Εἰς Ὠδὴν Η'.

5-6. Σημεῖα ἀνταλλάσσονται διὰ πυρσῶν, ἥτοι τηλεγραφικῶς, πρὸς ἄφιξιν τοῦ σκάφους.

7. Πηγὴν πάσης σοφίας ἀποκαλεῖ ὁ ποιητὴς τὸν Βιργίλιον.

13. Μίμησις τοῦ στίχου τοῦ Βιργιλίου·

“Non secus ac nervo per nubem impulsa, sagitta.”

(Αἰν. IB', 856).

19. Ὁ Φλεγύας, υἱὸς Ἀρεως καὶ βασιλεὺς Λαπιθῶν, κατεδικάσθη, κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, εἰς τὸν Ἄδην, ὡς ἀσεβήσας πρὸς Ἀπόλλωνα, οὗ κατέκαυσε τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν· ἐφ' ᾧ καὶ ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὡς πορθμεὺς ἐπὶ τῆς Στυγός, περὶ τὴν καίουσαν πόλιν, ἐν ᾗ τιμωροῦνται οἱ μὴ πιστεύοντες.

45. Μίμησις τῶν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ μνημονευομένων λόγων (ΙΑ', 27). Εἶπε δὲ καὶ Μουσαῖος·

“Ὁθῖος ὅς σ' ἐφύτευσε, καὶ ὀλβίη ἡ τέκε μήτηρ,

Γαστήρ, ἣ σ' ἐλόχευσε, μακαράτη (138-139).

61. Φίλιππος Ἀργέντης, πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς Φλωρεντῖνος, γνωστὸς διὰ τὰς ἀκαθέκτους αὐτοῦ πρὸς ὀργὴν ὁρμάς.

68. Δίς, Dis, ἐν τῶν λατινικῶν ὀνομάτων τοῦ Πλού-

τωνος τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, ὃν ὁ ποιητὴς καθίστησιν ἄρχοντα τοῦ Ἄδου, καλῶν αὐτὸν Dite καὶ Satan καὶ Luciferο καὶ Belzebù (Δίτα, Σατάν, Ἐωσφόρου, Βελζεβούλ). Ἡ πόλις τοῦ Διτὸς σχηματίζει τὸν ἕκτον κύκλον· ἔστι δὲ ἡ εἰς τὸν κατώτερον Ἄδην εἴσοδος, ἔνθα τιμωροῦνται οἱ μᾶλλον ἔνοχοι τῶν ἀμαρτωλῶν.

70. Οἱ πύργοι τῆς καταχθονίου πόλεως φαίνονται τῷ ποιητῇ ὡς μεσιγίδες (συναγωγαὶ) , ναοὶ ὑψούμενοι ἐπὶ πόλεως μὴ χριστιανικῆς.

75. Ὁ Δάντης διαιρεῖ, ὡς ἔοικε, τὸν Ἄδην εἰς ἀνώτερον καὶ κατώτερον· καὶ ἀνώτερος μὲν ἔστιν ὁ ἄχρι τοῦδε περιγραφείς, κατώτερος δὲ ὁ ἐντεῦθεν ἀρχόμενος.

97. Τοῦτ' ἔστι τῶν κινδύνων τῶν τριῶν θηρίων, τοῦ Χάρωνος, τοῦ Μίνωος, τοῦ Κερβέρου, τοῦ Πλούτωνος, τοῦ Φλεγύου καὶ τοῦ Φιλίππου Ἀργέντου. Τινὲς διατείνονται, ὅτι τὸ ἐπτάκις ἐκλαμβάνεται ὡς ἀόριστος ἀριθμὸς, καὶ σημαίνει πολλακίς κατὰ μίμησιν τοῦ τρόπου τοῦ ἐκφράζεσθαι τῆς Γραφῆς.

105. Τοῦ Δείνος (da Tal), τοῦ Θεοῦ.

125. Κατ' ἀρχαίαν τινὰ παράδοσιν, οἱ Δαίμονες ἀντέστησαν πρὸς τὴν εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Ἄδου (Limbi) κατάβασιν τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' οἱ πρὸς τοῦτο ἀγῶνες αὐτῶν ἀπέβησαν μάταιοι, τοῦ Χριστοῦ καθελόντος τὴν πύλην, μείναςαν ἕκτοτε ἀνεφγμένην.

127. Τὴν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος τοῦ Ἄδου ἐπιγραφὴν, τὴν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τρίτης ὥδης.

130. Ὁ Δείνα (Tal), ὁ ἄγγελος, ὃν πέμψει θεία βουλή. Ὅρα Θ', 80. Τῶν ἐρμηνευτῶν τινες διατείνονται, ὅτι ὁ Δείνα, περὶ οὗ ὁ λόγος, οὐκ ἔστιν ἄγγελος, ἀλλ' ὁ Αἰνείας, καταβὰς δὴθεν θεία ἀδεία ἐκ τοῦ πρώτου κύκλου.

Εἰς Ὠδὴν Θ'.

23. Ἐριχθῶ, μάγισσα Θεσσαλὶς, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν Ὀβιδίῳ (Ηρ. ΙΕ', 139) καὶ ἐν Λουκανῶ, ὃς (Φαρσ. ΣΤ', 505 κφξ) ποιεῖ αὐτὴν ἐπάγουσαν σκιὰν νεκροῦ προφητεύσουσαν τῷ Σέξτῳ Πομπηίῳ τὴν ἑκβασιν τοῦ πολέμου. Ὅτι δὲ ὁ Βιργίλιος ἐπέμφθη εἰς Ἄδου ὑπὸ τῆς Ἐριχθοῦς, τοῦτο θεωρεῖται γενικῶς ὡς ἐπίνοια τοῦ Δάντου, τοῦ Βιργιλίου οὐδὲν γράψαντος περὶ ἰδίας αὐτοῦ καταβάσεως εἰς τὸν Ἄδην.

44. Ἡ Περσεφόνη ὑπηρετεῖτο ὑπὸ τῶν Ἐριννύων.

52. Μέδουσα, μία τῶν Γοργόνων, ἧς τὰ βλέμματα εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ μεταβάλλειν τοὺς ἀνθρώπους εἰς λίθους· Προσκαλεῖται δ' ἐνταῦθα, ὅπως ἐκδικήσῃ ἐπὶ τοῦ Δάντου τὴν αὐθάδειαν τοῦ Θησέως καταβάντος εἰς Ἄδου μετὰ τοῦ Πειρίθου πρὸς ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης, σωθέντων ἀμφοτέρων ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὅτε οὗτος ἐν τῷ δωδεκάτῳ αὐτοῦ ἄθλῳ ἀνήγαγεν ἐπὶ γῆς τὸν Κέρβερον, σύρας αὐτὸν ἀλυσίδετον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο αἰνίττεται ὁ ποιητὴς λέγων κατωτέρω (στίχ' 99), ὅτι ὁ Κέρβερος εἶχεν ἄτριχον τὸν λαιμὸν καὶ πώγωνα.

68. Ἐκ τοῦ στίχου τούτου ἐξάγεται ὅτι ὁ Δάντης ἐγίνωσκε τὴν αἰτίαν τῶν ἀνέμων, προερχομένην ἐκ τῆς πρὸς τὴν ἰσορροπίαν τάσεως τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους τῶν διαφόρων ἀντιθέτων πρὸς ἄλληλα κλιμάτων καὶ χωρῶν. Τὴν ἀντίθετον ταύτην πάλην τῶν ἀνέμων περιγράφει ὁ Αἰσχύλος οὕτω·

“Σκιρτᾷ δ' ἀνέμων πνεύματα πάντων εἰς ἄλληλα

Στάσιν ἀντίπνουν ἀποδεικνύμενα.” (Προμ. 1086-1087.)

99. Ὅρα ἀνωτέρω σημ. εἰς στίχον 52.

112. Ἄρλαι (παρὰ Στράβωνι καὶ τισι λατίνοις συγγραφεύσιν Ἀρελάτε, ἀντὶ τοῦ παρὰ Πτολεμαίῳ Ἀρελάται), ἐλώδης χώρα παρὰ τὸν Ῥοδανόν. Ἐν αὐτῇ ἀρχαῖος ὑπάρχει νεκρῶν Ἑλύσιον Πεδίον (Campus Elysium, νῦν Eliscamp) καλούμενος, ἐν ᾧ εἰσι πολλοὶ ἐπιτάφιοι λίθοι ἐθνικῶν τε καὶ χριστιανῶν.

Πόλα, πόλις ἐν Ἰστρίᾳ, πλησίον τοῦ παρὰ τῷ ποιητῇ κόλπου Quarnaro, νῦν Quarnero, το πάλαι Φλανώνης.

130. Ὡδ' ὅμοιος ὁμοίῳ σῦνυμα κεῖται, διότι ἕκαστος τύμβος περιέχει ὁπαδοὺς τῆς αὐτῆς αἰρέσεως.

133. Μέσον τῶν τειχῶν καὶ μαρτύρων, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς τάφοις βασανιζομένων.

Εἰς ᾠδὴν Ι'.

11. Τοῦτ' ἔστι μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως. “Καὶ συνάξω πάντα τὰ ἔθνη, καὶ κατὰξω αὐτὰ εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφάτ, καὶ διακριθήσομαι πρὸς αὐτοὺς ἐκεῖ (Ἰωήλ, Ι', 2).

18. Ἐννοεῖ ἴσως τὸν πόθον, ὃν ἐξέφρασεν ἤδη τῷ Κιᾶκῳ (ΣΤ', 79), τοῦ ἰδεῖν Φαρινάτην.

32. Φαρινάτης ὁ τῶν Οὐβέρτων (Farinata degli Uberti), μέγας ἀρχηγὸς τῶν Γιβελίνων. Ἐτέθη ἐνταῦθα ὡς ἀρνούμενος τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ δοξάζων τὰ τοῦ Ἐπικούρου.

46. Οἱ προπάτορες τοῦ Δάντου ἦσαν Γουέλφοι, ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος, τοῦλάχιστον ἄχρι τῆς διαιρέσεως τούτων εἰς Μέλανας καὶ Λευκοὺς, ὅτε ἡ τῶν Λευκῶν μερίς, ὡς προστεθέντος τοῦ Πάπα τῇ τῶν Μελάνων, ἐγένετο φυσικῶς

τῷ λόγῳ Γιβελίνῃ, καὶ ἐξώσθησαν τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ τῶν Γιβελίνων κατὰ τὸ 1248, καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1260 μετὰ τὴν ἐν Μοντεαπέρτῳ μάχην· ἀλλ' ἐπανῆλθον, ὥστε κατὰ τὸ 1300 οἱ Γουέλφοι ἦσαν πάλιν ἰσχύοντες ἐν Φλωρεντίᾳ, τῶν Γιβελίνων ἐξορισθέντων.

48. Τὸ πρῶτον τῷ 1248, τὸ δεύτερον τῷ 1260. (Ὅρα τὴν προηγουμένην σημείωσιν).

52. Ἡ σκιὰ αὕτη ἐστὶ Καναλκάντης ὁ τῶν Καναλκαντῶν (Cavalcante dei Cavalcanti), πατὴρ τοῦ φίλου τοῦ Δάντου Γουϊδου Καναλκάντου, ὄντος καὶ αὐτοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου. Ὁ Γουϊδος ἦν γαμβρὸς τοῦ Φαρινάτου, ἀλλ' ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐναντίαν μερίδα, καὶ ἦν ἔτι ἐν τοῖς ζῶσι κατὰ τὸ πᾶσχα τοῦ 1300, ἀποθανὼν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

63. Πιθανῶς ὡς μὴ θαυμάζων τὸν Βιργίλιον, ὅσον ὁ Δάντης.

79. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Κυρία ἐστὶν ἡ Περσεφόνη, ἡ καὶ Σελήνη, ὡς εἰ ἔλεγε· παρελεύσονται πεντήκοντα σεληνιακοὶ μῆνες, ἥτοι ἕτη τέσσαρα καὶ τινες ἡμέραι.

81. Ἐξωσθέντες τῷ 1300 οἱ Λευκοὶ ἐπεχείρησαν τὸ τελευταῖον κατὰ τὸ 1304, ἥτοι μετὰ ἐννέα μῆνας ἀπὸ τῆς προῤῥήσεως τοῦ Φαρινάτου, κατελθεῖν εἰς Φλωρεντίαν· ἀλλ' ἔκτοτε ἡ κάθοδος αὐτῶν κατέστη ἐπιμᾶλλον δυσέλπιστος, καὶ τῷ ὄντι οὐδέποτε ἐξετελέσθη.

85. Ὁ Φαρινάτης ἤρχε τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ τῶν Γιβελίνων, ὅτε ἐνίκησε παντάπασιν τοὺς Φλωρεντίνους καὶ λοιποὺς Γουέλφους τῆς Ἑτρουρίας ἐν Μοντεαπέρτῳ, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀρβίαν, τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1260. Εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην συνεκροτήθη συνέλευσις τῶν Γιβελίνων πόλεων ἐν Ἐμπόλει (Empoli), ἐν ᾗ πρότασις

ἐγένετο, ὅπως κατεδαφισθῇ ἡ Φλωρεντία, καὶ καταστραφῇ ὁλόκληρος ἡ πολιτικὴ αὐτῆς ὑπαρξίς. Ἄλλ' ὁ Φαρινάτης ἀντέστη κατὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς τεκούσης αὐτὸν πόλεως, ἣν καὶ ἔσωσε παντελοῦς ὀλέθρου.

87. Ἐν Φλωρεντία αἱ συνελεύσεις τοῦ λαοῦ ἐγίνοντο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

99. Ἐνεκα τούτου, καὶ τοι προειπόντος τοῦ Φαρινάτου τὴν Δάντου ἐξορίαν, ὁ Καναλκάντης ἡγνόμενός, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ζῶσιν.

149. Ὁ Αὐτοκράτωρ Φριδερίκος ὁ Β' (ἀποθανὼν τὸ 1250) ἀφώρισθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης διὰ τὴν πρὸς τὸν παπισμὸν πολιτικὴν αὐτοῦ ἀντίστασιν, καὶ ὡς προαγωγὸς τῶν πεφωτισμένων γνώσεων καὶ εὐμενῶς διακείμενος πρὸς τοὺς ἐν Σικελία Σαρακηνοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ· διὸ καὶ διεβάλλετο ὑπὸ τῆς δημώδους γνώμης ἐπὶ Ἐπικουρισμῷ καὶ αἵρέσει.

120. Ὁ Κτάβιος ὁ τῶν Οὐβαλδίνων (Ottavio degli Ubaldini), ἀποθανὼν περὶ τὸ 1273, καὶ καλούμενος Καρδινάλις. Οὗτος εἰώθει λέγειν βλασφημῶν· “εἰ ἔστι μοι ψυχὴ, ἀπώλεσα αὐτὴν χάριν τῶν Γιβελίνων.”

131. Βεάτριξ ἐστὶν ἐκείνη, ἣν ὁ ποιητὴς ὑπαινίττεται.

Εἰς Ὠδὴν ΙΑ'.

8. Εἰς τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο Παπῶν (πιθανῶς ὁ Β') ἐνομιζέτο ἐσφαλμένως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ποιητοῦ ὅτι ἀπέθανε κεραυνόβλητος, ὡς ἀσπασάμενος τὴν αἵρεσιν τοῦ Φωτίνου, Διακόνου Θεσσαλονίκης, ὃς ἔζη κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα καὶ ἔγραψε κατὰ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ χρονογράφος Μαρτίνος τῆς Πολω-

νίας (Frère Martin de Pologne) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δάντης συνέχεαν τὸν Πάπαν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος.

50. Ἐκ τῆς πόλεως Καούρσης (Cahors), τὸ πάλαι Καδούρκου, ἐν Ἀκουϊτανίᾳ (Guyenne), ὠνομάσθησαν οἱ λεγόμενοι Καουρσίνοι (Coursini), ἥτοι χριστιανοὶ τοκογλύφοι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ὧν αἱ ἀρπακτικαὶ αἰσχροκέρδειαὶ καὶ ἐκβιασμοὶ ἦσαν οἱ χεῖριστοι τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις τότε λαοῖς.

80. Ἀριστ. Νικομ. Ἠθικά, Ζ', 1. "Τῶν περὶ τὰ ἥθη φευκτῶν τρία ἐστὶν εἶδη, κακία, ἀκρασία, θηριότης."

90. Πρῶτος κύκλος ἐστὶ τὸ Προαύλιον (Limbi), ἥτοι ἡ κατοικία τῶν ἐναρέτων ἐθνικῶν. Ἐν τοῖς κύκλοις Β', Γ', Δ', καὶ Ε', τιμωροῦνται τὰ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς θανάσιμα ἁμαρτήματα τῆς σαρκικῆς Λαγνείας, τῆς Δαιμαργίας, τῆς Πλεονεξίας καὶ τῆς ἀντιθέτου ταύτῃ Ἀσωτείας, τῆς Ὀργῆς καὶ τῆς Ἀκηδείας, ἀναγόμενα εἰς τὸ Ἀριστοτελικὸν κεφάλαιον τῆς Ἀκρασίας. Ἐν τῷ ἕκτῳ κύκλῳ κεῖνται οἱ αἰρετικοὶ καὶ ἐπίκουροι. Ἐν τῷ ἑβδόμῳ οἱ βίαιοι, διαιρούμενοι εἰς τρεῖς τάξεις, τὰς τῶν βιαίων κατ' ἄλλων, καθ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ, τῆς τελευταίας ταύτης τάξεως ὑποδιαιρουμένης εἰς τοὺς ἀντιβαίνοντας τῷ Θεῷ, ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ προσώπῳ, ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐν τῷ ὀγδόῳ κύκλῳ, ἥτοι τῷ Κακοβόθρῳ (Malebolge) κεῖνται οἱ δόλιοι, διαιρούμενοι εἰς δέκα τάξεις.—1. τῶν φθορέων γυναικῶν 2. τῶν κολάκων 3. τῶν σιμωνιακῶν 4. τῶν μάγων 5. τῶν ἀπατεῶνων 6. τῶν ὑποκριτῶν 7. τῶν κλεπτῶν 8. τῶν πονηρῶν συμβούλων 9. τῶν αἰτίων πολιτικῶν διαιρέσεων 10. τῶν ψευδουργῶν, ἐν οἷς περιλαμβάνονται οἱ ἀλχυμισταί, οἱ

ψευδογράφοι, (λαμβάνοντες ἐν πονηρίᾳ ψευδῆ ὀνόματα ἢ πονηρῶς ψευδώνυμοι), οἱ παραχαράκται καὶ οἱ ψευδολόγοι. Πάντες οὗτοι ἀνάγονται εἰς τὸ Ἀριστοτελικὸν κεφάλαιον τῆς Κακίας, ἀντιστοιχούσης τῷ θανασίμῳ ἁμαρτήματι τοῦ Φθόνου. Ὁ ἕννατος κύκλος περιέχει τοὺς προδότας, διαιρουμένους εἰς τέσσαρας τάξεις, δηλαδὴ κατὰ συγγενῶν, πατρίδος, φίλων καὶ εὐεργετῶν, καὶ ἀναγομένους εἰς τὸ Ἀριστοτελικὸν κεφάλαιον τῆς Θηριότητος, ἀντιστοιχούσης τῇ Ὑπερηφανίᾳ, ἐβδόμῳ καὶ τελευταίῳ τῶν ἑπτὰ θανασίμων ἁμαρτημάτων

93. Τοῦτ' ἔστιν, οὐχ ἦττον φίλον μοι τὸ εἶδέναι ἢ τὸ παρέχειν σοι ἀφορμὴν τοῦ διδάσκειν με ἐφ' οἷς διστάζω.

101. Ἀριστ. Φυσικ. Ἀκρ. Β', 2.

108. "Ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου." (Γεν. Γ', 17).

113. Τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν Κριῶ, καὶ τῶν Ἰχθύων, τοῦ ἐγγυτέρου ἐν τῷ Ζωδιακῷ σημείου, ἐπιτελλόντων ἐπὶ τὸν ὀρίζοντα, ἐξάγεται ὅτι ὁ καιρὸς ἔστι περὶ τὰς δύο ὥρας πρὸ ἡλίου ἀνίσχοντος, ὡς δείκνυται καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῆς Ἀμάξης.

Εἰς Ὠδὴν ΙΒ'.

4. Τρίδεντον, παρὰ τῷ ποιητῇ Trento.

5. Ἀτισὼν ὁ παρὰ τῷ ποιητῇ ποταμὸς Adige.

12. Ὁ Μινώταυρος ἐφονεύθη ὑπὸ Θησέως, ἥρωος τῶν Ἀθηνῶν, ὁδηγηθέντος εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ λαβύρινθον διὰ τοῦ μίτου, ὃν παρέσχευ αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τέρατος Ἀριάδνη. Ἐτέθη δ' ἐνταῦθα ὡς φρουρὸς τοῦ κύκλου τῶν βιαίων.

22. *Μίμησις Βιργιλίου*

"Quales mugitus, fugit quum saucius aram
Taurus, et incertam excussit cervice securim."

(Αἶν. II., 223).

40. Ἐν τῷ σεισμῷ τῷ ἐπὶ τῆς σταυρώσεως, ὅτε ἐγένετο ἢ εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Χριστοῦ.

43. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐδόξαζεν, ὅτι διὰ τῆς ἐνεργείας τινῶν δυνάμεων τῆς Ἀπεχθείας καὶ τοῦ Ἑρωτος ὁ κόσμος κατὰ διαφόρους ἐναλλάγδην ἐποχὰς μετεβλήθη εἰς χάος καὶ ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τάξιν.

71. Χείρων, υἱὸς Κρόνου καὶ Φιλύρας, ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα. Φόλος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἄρπαγὴν τῆς Ἱπποδαμείας, συζύγου τοῦ Πειρίθου. Νέσσος, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰοφόρου βέλους τοῦ Ἡρακλέους, κατέλιπε τῇ Δηϊανείρᾳ τὸν ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ βεβαμμένον χιτῶνα, ὃν ἐνδυσάμενος ἔπειτα ὁ Ἡρακλῆς ἀπέθανεν ἐν ἀλγεινοτάταις ὁδύναις

107. Ἀλέξανδρος ὁ Φερράϊος καὶ Διονύσιος ὁ Συρακουσῶν τύραννος.

140. Azzolino ἢ Ezzelino da Romano, Ἀυτοκρατορικὸς τοποτηρητῆς Φρεδερίκου τοῦ Β', καὶ Κύριος Πατανῦν καὶ ἄλλων ἐν Λογγοβαρδία πόλεων ἀπέθανε τῷ 1259. Αἱ σύγχρονοι ἱστορίαι πλήρεις εἰσὶ τῆς σκληρότητος καὶ τῶν τυραννικῶν αὐτοῦ πράξεων.

141. Obizzo da Esti, Μαρκίων Φερράριας, σκληρὸς καὶ ἀρπαλέος τύραννος, ἐπνίγη μεταξὺ δύο προσκεφαλαίων ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Ἀζου (Azzo) τῷ 1293.

144. Τοῦτ' ἔστι· Νῦν ἄκουε αὐτοῦ μᾶλλον ἢ ἐμοῦ.

118. Οὗτος ἦν Γουτῆδος Μομφόρτης (Guy de Montfort), ὃς τῷ 1271 ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἐν Βιτερβίνῳ

(Viterbo), καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ἀπέκτεινε ξιφιδίῳ τὸν Πρίγκιπα Ἑρρίκον, υἱὸν Ῥιχάρδου, Κόμητος Κορνουβίας, καὶ ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ Γ', πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Θανάτου καὶ τῶν κακοπαθειῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σίμωνος Μομφόρτου, Κόμητος Λεγεκεστρίας (Leicester).

120. Τάμεσις, ποταμὸς τῆς Ἀγγλίας Thames, παρὰ τῇ ποιητῇ Tamige.

135. Πύρρος, βασιλεὺς Ἡπείρου, καὶ Σέξτος Πομπήιος.

137. Διαβοήτων ληστῶν καὶ δολοφόνων.

Εἰς Ὠδὴν II'.

9. Κορνέττον πόλις (τὸ πάλαι Ταρκυνία), Καικίνη ποταμός, οὐ μακρὰν ἢ μὲν Αἰβόρνον, ὃ δὲ Ἑκατογκελλῶν (Cività Vecchia). Μεταξὺ τούτων κείται μεγάλη τις διάστασις τῆς Μαρέμματος, ἥτοι νοσερῶν τεναγῶδων γαιῶν, ἐκτεινομένων παρὰ τὰς ἐν Μεσογείῳ ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας.

12. Ὅρα Βιργ. Αἰν. Γ', 247 κφξ.

24. Ἐπεισόδιόν τι ὅμοιον τῷ ἐπομένῳ ἀναφέρεται περὶ Πολυδώρου μεταβληθέντος εἰς θάμνον ἐν Αἰν. Γ', 22 κφξ, ὃ καὶ ὑπαινίττεται ἐνταῦθα ὁ Βιργίλιος.

25. Παρήχησις παραπλησία τῇ τοῦ πρωτοτύπου ἐχούσῃ οὕτως·

“Io credo ch' ei credette che io credesse.”

35. Μίμησις Βιργιλίου, Αἰν. Γ', 41: “Quid miserum, Aeneas, laceras?”

48. Τὸ περὶ Πολυδώρου μύθευμα

58. Πέτρος ὁ Βοινέων (Pietro dalle Vigne ἢ Petrus de Vineis), νομοδιδάσκαλος Παταυῖνος, συγγραφεὺς καὶ ποιητής, ἦν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπουργὸς ἐξ ἀπορρήτων Φρεδερίκου τοῦ Β'. Τῷ 1235, ἀπεστάλη εἰς Ἀγγλίαν ὡς πρέσβυς ἐπιτετραμμένος τὴν εἰς γάμον πρόμνησιν αὐτοῦ μετὰ Ἰσαβέλλας, ἀδελφῆς Ἑρρίκου τοῦ Γ'. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ κατὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, κατεδικάσθη εἰς τὴν ἀποστέρησιν τῶν ὀφθαλμῶν, οὗ ἕνεκα λέγεται ὅτι διεχρήσατο ἑαυτόν, συνθλάσας τὴν κεφαλὴν κατὰ τῶν τοίχων τῆς εἰρκτῆς τῷ 1245. Ἀλλ' ἀμφισβητεῖται ὁ, τε τρόπος τῆς τελευτῆς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας.

63. Παλμούς καὶ φλέβας, τοῦτ' ἔστι τὴν ζωὴν. Δάντειος φράσις.

120. Λάνος, εὐπατρίδης Σήνης (Sena, κοινῶς Siena, κατὰ Πτολεμαίου Σαίνα), τὴν πατρίδα περιουσίαν κατεδουλώσας, ἐξήγησε καὶ εὔρε τὸν θάνατον ἐν τῇ ἐν Τόππω μάχῃ μετὰ τῶν Φλωρεντίνων καὶ Ἀρρῆτινῶν τῷ 1288, ὅτε ἐδύνάτο σώζειν ἑαυτὸν φυγῇ.

133. Ἰάκωβος ὁ Σαντανδρέας, καταναλώσας ἀφρόνως ἅπασαν τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν, κατειργάσατο αὐτοχειρίαν. Λέγεται ὅτι πρὸς ταῖς ἄλλαις παραφροσύναις ἐνέπρησε μίαν τῶν ἐπαύλεων αὐτοῦ, ἵνα παράσχη τὸ θέαμα μεγάλης πυρκαϊᾶς φίλῳ τινὶ συμπότῃ, ἀπὸ τύχης ἐπισκεψαμένῳ αὐτόν.

143. Ἡ Φλωρεντία ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πεδίου (Campus Martius) τῆς πρὸ αὐτῆς ἀρχαίας πόλεως Φαισουλῶν (Fisole), καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἄρεως. Προσελθούσης τῆς Φλωρεντίας εἰς τὸν χριστιανισμόν, ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἄρεως μετετράπη εἰς

Ἐκκλησίαν καθιερωθεῖσαν τῷ Ἀγίῳ Ἰωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ· τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ μετακινήθην ἐτέθη ἐπὶ τῆς ὁχθῆς τοῦ Ἄρρου, καὶ λέγεται ὅτι ἔπescen εἰς τὸν ποταμὸν ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένως ὑποτεθειμένης ἀλώσεως τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ Ἀττίλα· ἀλλ' ἀνευρέθη πρὶν ἀνοικοδομηθῇ ἡ πόλις ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ὅτε ἐνιδρύθη ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς παλαιᾶς γεφύρας, τοῦ πλανήτου Ἀρεως ὄντος τότε ἐν αἰσίᾳ προσόψει. Τὰ μείναντα λείψανα τοῦ ἀγάλματος συνέιχοντο εἰς τοὺς ἐξῆς χρόνους δεισιδαιμόνως πως ταῖς τύχαις τῆς πόλεως· ὑπὸ τοὺς πόδας γὰρ αὐτοῦ ἐφονεύθη ὁ Βονδελμόντης (Buondelmonte) ἐν τῇ συμπλοκῇ, ἣς συνέπεια ἦν ἡ σύστασις τῶν φατριῶν Γουέλφων καὶ Γιβελίνων, κατὰ τὸ 1275· ἡ δὲ μετὰθεσις αὐτοῦ συνέβη ἐν ἔτος πρὶν ἐκραγῶσιν αἱ διαιρέσεις τῶν Μελάνων καὶ Λευκῶν.

151. Τὸ ὄνομα τοῦ αὐτόχειρος τούτου Φλωρεντίνου οὐ διεσώθη μετὰ βεβαιότητος· ἀλλὰ κατὰ τινες μὲν νομίζεται Ῥόκκος ὁ Μόζων (Rocco degli Mozzi), κατ' ἄλλους δὲ Λόττος ὁ Ἄγλων (Lotto degli Agli), ἀμφότεροι Φλωρεντῖνοι, κρεμάσαντες ἑαυτοὺς συγχρόνως, ὁμὲν διὰ τύψιν συνειδότος, ὁ δὲ ἐξ ἀπελπισίας.

Εἰς Ὡδὴν ΙΔ'.

15. Κατὰ τὴν διὰ τῆς Λυβικῆς ἐρήμου ἀπὸ Κυρήνης εἰς Ἰτύκην πορείαν πρὸς συνάντησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ιούβα. (Λουκαν. Φαρσ. Θ'.)

36. Οὐδεὶς τῶν βιογράφων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μνείαν ποιεῖται τοῦ φαινομένου τούτου, πλην, ὡς λέγεται, Ἀλβέρτου Μάγνου, ἐπιφέροντος ὡς πίστιν ὑποβολιμαίαν τινὰ ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην.

56. Παρὰ τῷ ποιητῇ Mongibello, ὡς ἔτι καὶ νῦν καλεῖται τὸ ἐν Σικελίᾳ ὄρος Αἴτνα, ἔνθα, κατὰ τοὺς ποιητάς, οἱ Κύκλωπες κατεσκεύαζον τοῦ κεραυνοῦ τοῦ Διός.

57. Μεταξὺ τῶν Θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων.

68. Οἱ πολιορκήσαντες τὰς Θήβας ἑπτὰ βασιλεῖς ἦσαν Ἀδραστος, Πολυνείκης, Τυδεύς, Ἴππομέδων, Ἀμφιάραος, Παρθενοπαῖος καὶ Καπανεύς.

79. Τὸ Βουλικάμον ἐστὶ φυσικὸν τι τέλμα θερμοῦ ὕδατος ἐγγὺς Βιτερβίνου, ἐκ μεταλλικῶν πηγῶν προερχόμενον. Ἐκ τούτου ἐκρέει διηνεκῶς ῥύαξ, διερχόμενος συνοικίαν κατοικουμένην ποτέ, ὡς λέγεται, ὑπὸ πορνῶν γυναικῶν.

103. Τὸ εἶδωλὸν τοῦ Γέροντός, ἀπομίμησίς τις ὃν τῆς εἰκόνης, ἣν εἶδε κατ' ὄναρ ὁ Ναβουχοδονόσορ, καὶ ἐξηγήσατο Δανιήλ, παρίστησι τὰς ἀλληλοδιαδόχους ἡλικίας ἢ αἰῶνας τοῦ κόσμου. Κατὰ σχέσιν δὲ πρὸς τὴν μυθολογικὴν καὶ ἐγκόσμιον ἱστορίαν, ἔθετο αὐτὸ ὁ ποιητὴς ἐν Κρήτῃ, ἵσως ὡς τόπων τῆς γεννήσεως τοῦ Διὸς καὶ βρεφικῇ κοιτίδι τῶν Τρωϊκῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν φυλῶν. Κατὰ τὸν ποιητὴν, τὰ τῆς ἀνθρωπότητος δάκρυα τὰ ῥέοντα διὰ πάντων τῶν αἰώνων, ἐκτὸς τοῦ χρυσοῦ, διατρέφουσι τοὺς καταχθονίους ποταμούς.

Εἰς Ὠδὴν ΙΕ'.

4. Βρύγαι, παρὰ τῷ ποιητῇ Bruggia, γαλλιστὶ Bruges, πόλις Φλανδρίας.

Κασσάνδα, παρὰ τῷ ποιητῇ Guizzante, γαλλιστὶ Gad-sand, νῆσος ἐν Φλανδρίᾳ.

7. Βρέντα, τὸ πάλαι Μεδόακος, ποταμὸς ἔχων τὰς πηγὰς ἐν ταῖς Ἀλπεσι καὶ διερχόμενος διὰ Παταύτου.

9. Κλαρεντάνα, παρὰ τῷ ποιητῇ Chiarentana, ὄρος ἀποτελοῦν μέρος τῶν Ἀλπεων περὶ τὸ Τρίδεντον. Τούτου ἡ χιὼν διατηκομένη θέρους αὐξάνει τὰ ὕδατα τῆς Βρέντας καὶ προξενεῖ πλημμύρας, ἀφ' ὧν ἀναγκάζονται φυλάττεσθαι οἱ Παταῦνοι.

30. Βρουνέττος Λατίνης (Brunetto Latini), γεννηθεὶς τῷ 1220, ἀποθανὼν τῷ 1294, ἔξοχος Φλωρεντίνος φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ, καὶ διδάσκαλος τοῦ Δάντου ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ. Συνέταξε τὸν Θησαυρὸν (Tesoro), ὡς ἐπιτομὴν τινα πασῶν τῶν γνώσεων, ἐμπεριέχουσιν καὶ μεθερμηνεύουσιν τῶν Ἑθικῶν Ἀριστοτέλους. Συναγρὰφῃ μὲν ἡ βίβλος γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Βρουνέττου, ἀλλ' ἐξεδόθη μόνον ἐν μεταφράσει Ἰταλικῇ ὑπὸ Βόνου Γαμβόνου (Bono Gamboni). Ὁ συγγραφεὺς ἀπολογούμενος, διότι ἐχρήσατο τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ, λέγει ὡς ἐφεξῆς· “Et si d'aucuns demande porquoy chis' livres est écrit en romans, selon le patois de France, puisque nous somes Italiens, je diroé que c'est por deux raisons: l'une porque nous somes en France, l'autre si est porce que françois est plus délitaubles langages et plus communs que moult autres.” Ὁ Βρουνέττος ἐνομίζετο ἐπιρρέπης πρὸς τὴν ἡδυνάθειαν· ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐπίμειπτός ἐστιν ὁ ποιητὴς κατατάξας τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον μεταξὺ τῶν κολαζομένων ἐπὶ βδελυκτοῖς ἀμαρτήμασιν.

62. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπὶ τοῦ λόφου ἀρχαίας πόλεως Φαισουλῶν συνεμίχθησαν τοῖς ἀποίκους Ῥωμαίοις, ὑφ' ὧν ἐκτίσθη ἡ πόλις Φλωρεντία. Αἱ δὲ στάσεις καὶ

παρανομίαι τῆς πόλεως ἀνάγονται εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, ζῶντας ἐν τῷ μέσῳ πατριῶν σεμνυνομένων ἐπὶ γυνυσία ῥωμαϊκῇ καταγωγῇ. Ἡ τοῦ Δάντου πατριὰ ἦν μία τούτων, διατεινομένη ὅτι κατήγετο ἀπὸ Ἑλισσαίων ἄχρι τῆς ἀρχαίας ὑπατικῆς σειρᾶς τῶν Φραγγιπάνων.

407. Πρισκιανός, Καισαρεύς, ὁ γνωστὸς γραμματικὸς τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος.

410. Φραγκίσκος Δακόρσος (Francesco d'Accorso), φλωρεντῖνος, ὁ περίφημος νομοδιάσκαλος τῆς Βονωνίας, ἀκμάσας κατὰ τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ καὶ ἐπίσης νομοδιάσκαλος, ἦν ἐν τῇ ὑπουργείᾳ Ἐδουάρδου τοῦ Α', καὶ διέτριβεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν Ὁξωνίᾳ.

412. Οὗτος ἦν Ἀνδρέας ὁ Μόζων (Andrea de' Mozzi), Ἐπίσκοπος Φλωρεντίας, παρὰ τὸν Ἄρνον, ὃς διὰ τὸν σκανδαλώδη αὐτοῦ βίον μετετέθη ὑπὸ τοῦ Πάπα (Δούλου τῶν Δούλων τοῦ Θεοῦ) εἰς τὴν ἡττον ἐπίσημον ἐπίσκοπὴν τῆς Βικεντίας παρὰ τὸν ποταμὸν Τογισόνον (ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ νῦν, ὡς καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, καλουμένου Bacchiglione), ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

420. Ὑφάσμα ὀρισμένου χρώματος εἴθιστο διδόναι ὡς βραβεῖον τοῖς νικηταῖς ἐν ταῖς πεζοδρομίαις τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐν Βηρώνῃ τὸ χρῶμα τοῦ ὑφάσματος ἦν πράσινον.

Εἰς Ὠδὴν ΙΣΤ'.

37. Ἡ Γουαλδράδα θυγάτηρ ἦν Βελλιγκίωνος Βέρτου (Bellincione Berti), ἀρχαίου εὐγενοῦς τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἐφημίζετο ἐπὶ καλλονῇ καὶ μετριοφροσύνῃ. Γυγδο-

γέρρας (Guidoguerra), ἑγγονος Γουῖδου καὶ Γουαλδράδας, ἐστρατήγει τῶν Φλωρεντίνων ἐν τῇ πλησίον τοῦ Βενευέντου συγκροτηθείσῃ μάχῃ, ἐν ᾗ Μομφρέδος, νόθος υἱὸς Φρεδερίκου τοῦ Β', διαμαχόμενος ὑπὲρ τοῦ στέμματος τῆς Σικελίας, καὶ ἔχων ἐπικούρους τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Γιβελίνους, ἡττήθη ὑπὸ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυέων (d'Anjou) τῷ 1266.

41. Ἀλδοβράνδης Τεγγαῖος (Teggeio Aldobrandi), ἀρχηγὸς Γουέλφος ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐπειράθη ἀποτρέψαι τὴν ἑαυτοῦ φατρίαν τῆς ἐκστρατείας, ἧς ἀποτέλεσμα ἦν ἡ ὀλέθριος ἐν Μοντεαπέρτῳ μάχη.

61. Τοῦτ' ἔστι, καταλείπων τὴν χολήν, τὰς πικρίας τῶν ἐν Ἄδου ἢ τοῦ ἀγρίου Δρυῶνος, ἀπέρχομαι πρὸς τοὺς καρπούς, τὰς οὐρανίους χαρμονάς.

70. Γουλιέλμος Βορσεῖρος (Gulielmo Borsiere), εὐπατρίδης Φλωρεντίνος. Ἀπόφθεγμα τι αὐτοῦ περιγράφεται ἔν τινι τῶν διηγημάτων Βοκκακίου (Δεχημ. Α', 8).

94. Ὁ ποταμὸς οὗτός ἐστιν ὁ νῦν Montone, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, κατὰ μὲν Πλίνιον Βίτις (Vitis), κατὰ δὲ Λίβιον Οὔτις (Utis). Ἀρχεται δὲ ἐν τῷ ὄρει Βησοῦλῳ, ὅπερ ὁ ποιητὴς καλεῖ ὄρος Βῆσον (Monte Viso), ἐν τῇ τῶν Ἀπεννίνων σειρᾷ.

97. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ὑπαρχουσῶν γεωγραφικῶν βίβλων εὔρηται τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ παρὰ τῷ ποιητῇ Acquacheta ποταμίου· ἔστι δὲ κλάδος τοῦ ποταμοῦ Βίτεως.

99. Φόρον Λιβιον, ἀρχαῖον ὄνομα τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ πόλεως Forlì, οὕτω μεταποιηθὲν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος.

100. Μαρούϊον, ἀρχαῖον ὄνομα πόλεως, νῦν καλου-

μένης, ὡς καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, Ἅγιος Βενέδικτος (San Benedetto).

102. Ἡ διότι τὸ Μαρούϊον ἦν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ποιητοῦ κυρίως μοναστήριον ὀνομαζόμενον Ἅγιος Βενέδικτος, καὶ δυνάμενον περιέχειν πλείους τῶν χιλίων μοναχῶν, εἰ ἦν καλῶς διοικούμενον, ἡ διότι, κατὰ τινας, ὁ ποιητὴς ὑπαινίττεται πρόθεσίν τινα, ὑπάρξασαν μὲν ποτε, ἀλλ' εἴτα ἐγκαταλειφθεῖσαν, τοῦ κτίσαι νέαν πόλιν πλησίου τοῦ Μαρουῖου.

106. Ἀλληγορικὴ ἔννοια δίδεται τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπὸ τινων, διατεινομένων ὅτι ὁ Δάντης ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ ἐγένετο τριβάθμιον, ἥτοι λαϊκὸν μέλος τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, καὶ ἔφερε τὸ σχοινίον τὸ ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἀμπεχόνης τοῦ τάγματος, οἰόμενος ἐν τοιούτῳ ἐπαγγέλματι καὶ δι' ἐξωτερικῆς ἀγωγῆς δαμάσαι τοὺς πειρασμούς, ὧν τὰ σύμβολα παρίστησι τὸ ἐν τῇ Α' ᾠδῇ πολύστικτον δέρμα τῆς παρδάλεως· διὸ καὶ ἀπέθετο προσφόρως τὸ σχοινίον, ἅμα διαβὰς τοὺς κύκλους, ἐν οἷς τιμωροῦνται τὰ δι' ἀγωγῆς τοιαύτης ἀντιπαλαιόμενα ἁμαρτήματα, τοῦτ' ἔστι τὰ τῆς Ἀκρασίας, καὶ δὴ καὶ τὰ τῆς Κακίας, ὅσας οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς Δόλος, καὶ ἅμα μέλλων καταβῆναι εἰς τοὺς κύκλους, ἐνθα τιμωροῦνται τὰ ἁμαρτήματα ὑποκριτικῆς καὶ πονηρᾶς καρδίας καὶ φύσει κακῆς διαθέσεως.

128. Ὁ Δάντης δίδωσι τὸ ὄνομα Κωμῳδία τῷ ποιήματι αὐτοῦ ὡς γεγραμμένῳ εἰς Ἱταλικὴν γλῶσσαν, νομιζομένην τότε ἥτιον ἀξιοπρεπῆ τῆς Λατινικῆς, καὶ ἀποβαίνοντι εἰς εὐτυχές τέλος, τὸν Παράδεισον. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως Κωμῳδία ἀποκαλεῖ τὴν Αἰνειάδα Τραγῳδίαν.

Εἰς ᾠδὴν ΙΖ'.

1. Τὸ τέρας τοῦτο ὁ Γηρυὼν ἐστὶ, φαντασιώδης πελώριος γίγας τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Χρῆται δὲ τούτῳ ὁ ποιητὴς ὡς συμβόλῳ τοῦ Δόλου· ἐφ' ᾧ καὶ ἔθετο αὐτὸν ὡς φρουρὸν ἐπὶ τοῦ κύκλου, ἐν ᾧ τιμωρεῖται ὁ Δόλος.

60. Διάφοροι τοκογλύφοι ὑποδείκνυνται ἐνταῦθα ὑπὸ τὰ γενεαλογικὰ παράσημα τῶν οἴκων ἐκάστου. Εἰσὶ δὲ πρῶτοι μὲν οἱ Γιαμφιλιάζοι (Gianfigliuzzi), δεῦτεροι δὲ οἱ Οὐβριάκοι (Ubbriachi) καὶ τρίτοι οἱ Σκροβῖνοι (Scrovigni).

68. Βιταλιάνος ὁ Δέντου (Vitaliano del Denti), τοκογλύφος ἐν Πατανύῳ.

72. Ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ τὸν Ἰωάννην Βουϊαμόντην (Giovanni Buiamonte), τὸν κυριάρχην ἦτοι αἰσχιστον τοκογλύφον τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

108. Ὑπαινίσσεται ὁ ποιητὴς τὴν μυθολογικῶς ὑπονοηθεῖσαν ἀρχὴν τοῦ Γαλαξίου.

Εἰς ᾠδὴν ΙΗ'.

1. Κακόβοθρον, ἀντὶ τῆς λέξεως Malebolge (κακοὶ βόθροι), ἣ κέχρηται ὁ ποιητής.

29. Ἀπειρος πληθὺς λαοῦ συνήλθεν εἰς Ῥώμην κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἀφέσεως (Ἰωβηλαίου, Jubilaei), κανονισθείσης ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφακίου τοῦ Η' τῷ 1300. Ὁ Γ. Βιλλάνης (G. Villani) λέγει, ὅτι διακόσμαι χιλιάδες ἦσαν σταθερῶς ἐν Ῥώμῃ δι' ὅλου τοῦ ἔτους Δρύφρακτα ἐτέθησαν ἀναμέσον τῆς γεφύρας τοῦ Ἁγίου

Ἀγγέλου, πρὸς διαίρεσιν τοῦ χειμάρρου δίκην προσερχομένου καὶ ἐπιστρέφοντος πλήθους τῶν προσκυνητῶν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ ὄρος ἐστὶ τὸ Ἰανίκουλον (Janiculum), καὶ ἰδίᾳ μάλιστα τὸ μέρος, ἐφ' οὗ ἴδρυται ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ φρούριόν ἐστι τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου.

50. Βονωνός, πωλήσας τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Ὀβίζῳ τῷ Β' Ἑσθης, Μαρκίῳ Φερράριας.

61. Σανένα καὶ Ῥήνος, ποταμίσκει ῥέοντες παραλλήλως ἐπὶ πολὺ διάστημα· μεταξὺ δὲ αὐτῶν κεῖται ἡ Βονωνία. Τὸ δὲ Σίπα (sipa, τανὺν sipo), καταφατικὸν ἐστὶν ἐπὶ ῥήμα, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Βονωνοὶ ἀντὶ τοῦ si, ναί, τῶν ἄλλων Ἰταλῶν. Τοιοῦτό τί ἐστι καὶ τὸ ἀττικὸν ναίχι, ὡς καὶ τὸ κοινῶς παρ' ἡμῖν ὑποκοριστικὸν Ναίσκε.

93. Ἐπὶ τῆς σφαγῆς τῶν ἀρρένων τῆς Δήμνου, ἡ Ὑψιπύλῃ ἐξηπατησε τὰς ἄλλας γυναῖκας, διασώσασα τὸν ἑαυτῆς πατέρα Θόαντα.

133. Ἡ Θαῖς, περίφημος ἑταῖρα Ἀθηνῶν, ἧς γίνεται μνεῖα ἐνταῦθα, οὐκ ἔστιν ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα ἡ αὐτὴ τῇ παρισταμένῃ ἐν τῷ Εὐνούχῳ τοῦ Τερεντίου. Αἱ λέξεις τοῦ δράματος ἔχουσιν οὕτω· “Magnas vero agere gratias Thaïs mihi?—Ingentes” (Πράξ. Γ', Σκην. Α'), οἷαι καὶ μετεφράσθησαν ἐν τῷ τοῦ Δάντου κειμένῳ. Ἡ ὅλη σκηνὴ αὕτη τοῦ δράματος ἐμπαιγμός ἐστι τῶν παρασίτων· ἀλλ' ἡ Θαῖς οὐκ ἐμφανίζεται ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ ἡ ἀποδοιδομένη ὑπὸ τοῦ Δάντου τῇ ἑταίρᾳ ἀπόκρισις προφέρεται ὑπὸ τοῦ Γνάθωνος. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Τερεντίου μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ὡς παράδειγμα προθύμου παρασιτικῆς συναινέσεως (De Amicitia, XXVI.), ἐνθα ὁ Δάντης πιθανῶς ἀνέγνω αὐτό, καὶ οὐχὶ

ἐν Τερεντίῳ· καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ πως τὴν αἰτίαν τοῦ παροράματος.

Εἰς Ὡδὴν ΙΘ'.

1. Σίμων, μάγος τῆς Σαμαρείας, ὃς προσενεγκὼν τῷ Ἀγίῳ Πέτρῳ χρήματα ᾗτήσατο τὴν ἐξουσίαν τοῦ διδόναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν. (Πράξ. Ἀπ. Κεφ. Η΄.)

21. Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δάντου καὶ μέχρι τοῦ 1579 ὑπῆρχον περὶ τὴν κεντρικὴν δεξαμενὴν τοῦ βαπτιστηρίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου ἐν Φλωρεντίᾳ τέσσαρες κυκλοτερεῖς ὀπαὶ ἡ ἔδραι, ἐν αἷς ἴσταντο οἱ λειτουργοῦντες ἱερεῖς, τοῦτο μὲν ἵνα προσεγγίζωσιν εὐχερέστερον τῷ ὕδατι, τοῦτο δὲ ἵνα προφυλάττωνται ἀπὸ τῶν ἐφόδων τοῦ ἀθρόως συσσωρευομένου ὄχλου ἕνεκα τῇ βαπτίσεως πολλῶν, τελουμένης ἐν ῥηταῖς ἐποχαῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τοιοῦτό τι ὑπάρχει καὶ σήμερον ἐν Πίσῃ. Κατὰ τὸ ἔτος τῆς προεδρίας τοῦ Δάντου, παίζόντων παίδων τινῶν περὶ τὴν ἐκκλησίαν, συνέβη ἕνα τούτων κατενεχθῆναι ἐπὶ κεφαλῆς ἐν μιᾷ τῶν ὀπῶν, ἐν ᾗ συνεσφίγχθη οὕτως, ὥστε ἐκινδύνευεν ἀποπνιγῆναι. Τότε συνέρρυσεν ὁ λαός, καὶ ἐπειδὴ οὐκ εἶχον, τί ποιῆσαι πρὸς σωτηρίαν τοῦ παιδός, ὁ Δάντης ἐλθὼν ἀνέωξε δι' ἀξίνης τὴν ὀπὴν καὶ ἐξήγαγε τὸν παῖδα ἀβλαβῆ. Πιθανὸν ὅτι ἕνεκα τῆς πράξεως ταύτης κατηγορήθη ὁ Δάντης ὡς ἀσεβῆς καὶ ἀνοσιουργός.

51. Κατὰ τὸν νόμον τῆς Φλωρεντίας, οἱ δολοφόνοι ἐτιμωροῦντο κατορουσσόμενοι ζῶντες κατὰ κεφαλῆς. Διὸ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Δάντου, ἐγκλινομένου ὅπως ἀκούση.

τὴν πρὸς τὰ ἐρωτώμενα ἀπόκρισιν, ὁμοίαζε τῷ τοῦ ἐξομολογοῦντος ἱερέως ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τοιαύτης ποινῆς.

53. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἐκλαμβάνει τὸν Δάντην ἀντὶ Βοτιφακίου τοῦ Η', οὗ περιεμένετο ἡ ἄφιξις μεταξὺ τῶν Σιμωνιακῶν Παπῶν, οὐκ ἀποθανόντος ἄχρι τοῦ 1303· θαυμάζει δέ, πῶς ἵσταται ἔξω ὄρθιος, καὶ οὐ ρίπτεται ἐπὶ κεφαλὴν εἰς τὴν ὁπὴν πρὸς τίσιν τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ. Ὁ ἀληθὴς χρόνος τοῦ θανάτου τοῦ Βοτιφακίου ἔγνωσται τῷ ἁμαρτωλῷ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ προβλέπειν τὰ μέλλοντα, ἣν ἔχουσιν αἱ ψυχαί (I', 100)· καὶ τοῦτο δηλοῖ ἡ φράσις, “ἐψεύσθη μοι τὸ γραπτὸν κατὰ πόλλ' ἔτη.” Ἡ δὲ καλὴ Κυρία ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία, ἀπατηθεῖσα καὶ ὑβρισθεῖσα δι' ὧν τρόπων ὁ Βοτιφακίος διεπράξατο τὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς διαδόχου Κελεστίνου τοῦ Ε', καὶ διώκησε μετὰ ταῦτα τὰ τῆς Ἀρχιερατείας.

70. Οὗτος, δηλαδὴ ὁ προῤῥηθεὶς ἁμαρτωλός, ὁ ἐκλαβὼν τὸν Δάντην ἀντὶ τοῦ Βοτιφακίου, Νικόλαός ἐστὶν ὁ Γ', ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ὀρσίνων (Orsini ἢ Ursini, Ἀρκτειοι), διαβόητος ἐπὶ Σιμωνισμῷ καὶ Ἀνεψιασμῷ (Népotisme)· περιμένει δὲ ἕως ἂν βυθισθῇ βαθύτερον ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Βοτιφακίου. Ὁ Πάπας Νικόλαος ὁ Γ' ἀπέθανε τῷ 1281· διὸ καὶ ἔμεινεν ἐν τῷ στόματι τῆς ὁπῆς ἐπὶ δεκαεννέα ἔτη, ἐν ᾧ μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Βοτιφακίου τῷ 1203 καὶ τῆς ἀφίξεως Κλήμεντος τοῦ Ε', τοῦ μετ' αὐτὸν περιμενομένου Σιμωνιακοῦ Πάπα, τελευτήσαντος τῷ 1214, ἐλείποντο μόνον ἐνιαυτοὶ ἑνδεκα.

82. Βερτράνδος ὁ Γόθος (Bertrand de Goth), Οὐάσκων (Gascon), Ἀρχιεπίσκοπος Βουρδιγάλης (Bordeaux), ἀνγορεῦθη Πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Κλήμης ὁ Ε' τῷ 1305. Ἐπρίατο τὴν τιάραν ἐφ' οἷς ἵθετο ὁροὶς Φίλιππος ὁ Κα-

λός, ὃς παντοίαις σκευωρίαις ἐνήργησε τὸν διορισμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν χηρεύουσιν ἔδραν. Μετήνεγκε δὲ τὴν Παπικὴν Αὐλὴν ἐκ Ῥώμης εἰς Αὐενιῶνα (Avignon).

84. Ἰάσων “ὑπενόθευσε τὴν ἀρχιερωσύνην, ἐπαγγειλάμενος τῷ βασιλεῖ (Ἀντιόχῳ) δι’ ἐντεύξεως ἀργυρίου τάλαυτα ἐξήκοντα πρὸς τοῖς διακοσίοις, καὶ προσόδου τινὸς ἄλλης τάλαυτα ὀγδοήκοντα.” (2 Μακ. Δ', 7.)

99. Νικόλαος ὁ Γ', ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἐβούλετο τυχεῖν ἐπιγαμβρίας τοῦ ἑαυτοῦ οἴκου πρὸς τὸν τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυέων· ἀλλ' ἀπορρίφθεις τῆς προτάσεως ταύτης, κατέστη πικρὸς αὐτῷ ἐχθρός.

111. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γενομένην ἐνταῦθα ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου τούτου τῆς Ἀποκαλύψεως (Κεφ. ΙΖ'), αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ σημαίνουνσι τὰ ἑπτὰ μυστήρια, καὶ τὰ δέκα κέρατα τὰς δέκα ἐντολάς, ὧν αἱ ἀγαθοεργίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν ὁ σύζυγος αὐτῆς, δηλαδὴ ὁ Πάπας, ᾗ ἐνάρετος.

115. Ὁ ποιητὴς ὑπαινίττεται τὴν ψευδῶς ἐπινοηθεῖσαν ιδέαν τῆς δῆθεν γενομένης πρὸς τὸν Πάπαν δωρεᾶς τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

Εἰς Ὠδὴν Κ'.

28. Διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ, ὥδε ἑλεός ἐστι τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι ἑλεον.

31. Οὗτος ἦν Ἀμφιάραος, εἰς τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Ἦν δὲ οἰωνοσκόπος, καὶ ἐχρησιμοδοτεῖ μετὰ θάνατον. Τὸ χωρίον ἐλήφθη ἰδίᾳ ἐκ τῆς Θηβαϊδος Στατίου. (Η', 84, κφξ.)

40. Τειρεσίας, ὁ περίφημος μάντις τῶν Θηβῶν. Μετ-

εμορφώθη ἐξ ἀνδρὸς εἰς γυναῖκα, καὶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἀνέλαβε τὴν προτέραν μορφήν, ὡς μυθολογεῖται ἐνταῦθα.

46. Ἀρόντας ἢ Ἀρούντας (λατινιστὶ Aruns, παρὰ Διον. Ἀλικ. Ἄρων, καὶ παρὰ Πλουτ. Ἀρρών), μάντις Τυρρηνός. (Δουκ. Φαρσ. Α', 586.)

55. Μαντώ, θυγάτηρ Τειρεσίου, μάντις καὶ αὐτή, κατέλιπε τὰς Θήβας (πόλιν τοῦ Βάκχου), ὅτε ἐδουλώθη ὑπὸ Κρέοντος. Τὸ ἐφεξῆς χωρίον περιγράφει τὴν ἀρχὴν τῶν ὑδάτων τοῦ Μιγκίου ἐν ταῖς Ἀπεννίνοις Ἀλπεσι, καὶ τὸν ῥοῦν αὐτῶν διὰ τῆς λίμνης Βηνάκου, τῆς καὶ Γάρδας (Lago di Garda) εἰς Μάντυαν, πόλιν λόγου ἀξίαν ὡς πατρίδα τοῦ Βιργιλίου. Αἱ ἐπισκοπικαὶ Διοικήσεις Τριδέντου, Βριξιῶν (Brescia) καὶ Βηρώνης συνενεοῦνται εἰς μέρος τι καλούμενον Λειμῶν τῆς Πείνης (Prato della Fame).

95. Ἀλβέρτος ὁ Κασαλόδου (Alberto di Casalodi), Κύριος Μαντύας, ἐπέισθη ὑπὸ Πιναμόντου τοῦ ἐκ Βονακόσσω (Pinamonte de' Buonacossi), ὅπως ἐξορίσῃ τινὰς τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ διακειμένων εὐγενῶν· μεθ' ὃ οἱ ἐπίλοιποι ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῆς δημώδους μερίδος. ἀρχηγὸν ἐχούσης τὸν Πιναμόντην, ὃς κατέσχε τὴν Μάντυαν δι' ἑαυτόν.

102. Ἑσβηκὼς ἄνθραξ, τοῦτ' ἔστι, κενός, οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἄξιος. Δάντειος ἢ φράσις· ῥητέον ὅμως ὅτι ἡ λέξις ἄνθραξ ἐκλαμβάνεται καὶ παρ' ἡμῶν πρὸς ἔκφρασιν κενῆς ἐλπίδος, ὡς ἐν τῇ παροιμίᾳ τῇ ἐπὶ τῶν διαφυσθέντων ἐφ' οἷς ἤλπισαν, “Ἀνθρακες ὁ θησαυρός.”

112. Αἰν. Β', 114.

116. Μιχαὴλ Σκόττος (Sir Michael Scott, of Bawearie). Ἀπέθανε τῷ 1291. Ἦν ἀστρολόγος Φρεδερί-

κου τοῦ Β'. Μετέφρασε καὶ ὑπεμνηματίσατο τὸν Ἀριστοτέλη. Ἐγγραψε δὲ καὶ πολλὰς πραγματείας περὶ φυσικῆς ἐπιστήμης.

118. Γουῖδος Βονάτης (Guido Bonatti), ἀστρολόγος ἐκ Φόρου Λιβίου, ᾧ συμβούλῳ ἐχρήτο Γουῖδος ὁ Μοντεφέλτρο (Guido da Montefeltro) (ΚΖ'). Τινὲς τῶν τερατολόγων λέγουσιν, ὅτι κατεσκεύασεν ἀνθρωπόμορφον ὀρειχάλκινον αὐτόματον μηχανήμα, ἀποκρινόμενον πρὸς τὰς ἀπευθυνομένας αὐτῷ ἐρωτήσεις. Μνημονεύεται δὲ ὡς συγγραφεὺς ἀστρολογίας ὑπὸ Sir T. Browne, —Vulgar Errors, Δ', 12.—Συγγράμματά τινα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν τύποις, καὶ ἡ περὶ ἀστρολογίας πραγματεία αὐτοῦ μετεφράσθη ὑπὸ William Liny, ἁγγλου ἀστρολόγου, τῷ 1676.

Ἀσδένης, ὑποδηματοποιὸς ἐν Πάρμῃ, καταλιπὼν τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ καὶ μετελθὼν τὴν μαντείαν.

125. Κάϊν σημαίνει ἐνταῦθα τὴν Σελήνην κατὰ πρόληψιν τινα τοῦ κοινοῦ λαοῦ, νομίζοντος τὰς ἐν τῇ σελήνῃ σκιώδεις κηλίδας, παρεμφερεῖς δῆθεν οὔσας ἀνθρωπίνῳ προσώπῳ, παριστάναι τὸν Κάϊν φέροντα δέσμην ἄκανθῶν. Τινὲς τῶν ἐρμηνευτῶν τοῦ Δάντου, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς σελήνης μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἐγγὺς τοῦ Ὠκεανοῦ ὑπὸ τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ Ἰσπαλιν, συμπεραίνουσι τὴν ῥητὴν ὦραν, καθ' ἣν διαλέγονται οἱ δύο ποιηταί.

Εἰς Ὠδὴν ΚΑ'.

37. Κακὼνυχες ἀντὶ τῆς λέξεως Malebranche (Κακοῖ-
δονυχες), ᾗ κέχρηται ὁ ποιητής.

38. Εἰς τῶν Γερουσιαστῶν τῆς Δούκης παρὰ τὸν Αἴσαρα, ἀρχαῖον ὄνομα τοῦ ποταμοῦ, νῦν καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ καλουμένου Serchio. Οἱ Λουκαῖοι σεβάζονται ἔτι καὶ νῦν τὴν παρ' αὐτοῖς Ἀγίαν Ζίταν, μοναχὴν γεννηθεῖσαν ἐν κώμῃ τινὶ οὐ μακρὰν τῆς Δούκης, τελευτήσασαν τῷ 1272 ἢ 1278 καὶ μετὰ θάνατον κανονισθεῖσαν.

41. Βοντούρος ὁ ἐκ Δάτων (Bonturo de' Dati), ὁ παραδούς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα τοῖς Πισαίοις ἀντὶ χρημάτων, ὃν ὁ ποιητὴς εἰρωνευόμενος ἐξαιρεῖ δῆθεν τῶν ἄλλων φενάκων.

48. Τὸ περίφημον τοῦ Σωτήρος ἀπεικόνισμα, τὸ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Δούκης· “Μὰ τὸ ἅγιον πρόσωπον τῆς Δούκης” ἦν ἀγαπητός τις ὄρκος Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ.

76. Κάκουρος ἀντὶ τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ λέξεως Malacoda (Κακὴ-Οὐρά).

95. Καπρώνα, φρουρίον Πισαίων παρὰ τὸν Ἄρνον, ἐπολιορκεῖτο τῷ 1290 καὶ ἠλώθη ὑπὸ τῶν Λουκαίων καὶ ἄλλων Γουέλφων τῆς Τυρρήνίας. Στερουμένη ὕδατος, ἡ φρουρὰ ἐξῆλθε πιστὰ λαβοῦσα· ἀλλ' αἵφνης περιεκυκλώθη ὑπὸ ἀγροτικοῦ λαοῦ κραυγάζοντος· “Κρεμασθήτωσαν, κρεμασθήτωσαν.” Ἴσως παρῆν ἐπὶ τοῦ δράματος τούτου ὁ Δάντης μετὰ τοῦ Φλωρεντίνου στρατοῦ.

114. Τοῦτ' ἔστι, καταρῥαγεὶς ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἐννάτην ὥραν συμβάντος σεισμοῦ ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πρόσθεσις ἐτῶν 34 (τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς σταυρώσεως) τῷ ἔτει 1266 δίδωσι τὸ ἔτος 1300, καθ' ὃ ἐγένετο ἡ εἰς Ἄδου κατάβασις τοῦ Δάντου, ἀρξαμένη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Εἰς Ὠδὴν ΚΒ'.

7. Πύργος κινούμενος ἐπὶ τροχῶν παρηκολούθει τῷ στρατῷ τῶν Φλωρεντίνων καὶ συμμάχων εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐδίδοντο τῷ στρατῷ τὰ σημεῖα διὰ κώδωνος· ὁ δὲ κώδων ἐκρούετο καὶ δι' ἑνὸς ὅλου μηνὸς πρὸ τῆς ἐκστρατείας.

52. Τυπάλδος (Tebaldi, Thibauld) ὁ Β', βασιλεὺς Ναυάρρας, ἀπέθανε τῷ 1270. Κιάμπολος (Ciampolo) ἐκ Ναυάρρας ἦν, ὡς διεσώθη ἐκ παραδόσεως, ὁ ἐργάτης τῶν κλωπειῶν τούτων.

81. Φρα-Γομίτας (Fra-Gomita), Σαρδῶος μοναχός, δολίως χρησάμενος τῇ πίστει Νίνου τοῦ Βισκοντῶν (Nino de' Visconti), οὗ ἦν ἐπίτροπος, ὡς Κριτῆς ἢ Διοικητῆς Γαλλούρας, μιᾶς τῶν τεσσάρων διοικήσεων, Γαλλούρας, Καλιάρης, Ἀλβορέας καὶ Λογοδώρου, δι' ὧν ἐκυβέρνην οἱ Πισαῖοι τὴν νῆσον. Καταδικασθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ κύριον, ὡς πωλήσας τὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἐμπιστευθεῖσιν εἰς τὴν φρουρὰν αὐτοῦ αἰχμαλώτοις, ἔδωκε δι' ἀγχόνης δίκην τῶν πεπραγμένων.

88. Μιχαὴλ Ζάγκας, Κριτῆς ἢ Διοικητῆς Λογοδώρου, ἦν ἐπιμελητής, ἔπειτα δὲ σύζυγος τῆς Ἀδελασίας (Adelasia), χήρας Ἐνζου, ἀντιβασιλέως Σαρδούς καὶ νόθου υἱοῦ Φρεδερίκου τοῦ Β'.

Εἰς Ὠδὴν ΚΓ'.

6. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος μῦθος, καθ' ὃν βάτραχος ἐφέϊλκε μὲν ἐπὶ ὕδατος, ἀλλ' ἀμφοτέρω ἀνηρπάγησαν ὑπὸ ἰκτί-νου, οὐκ ἔστι τῶν Αἰσωπείων.

7. Αἱ ἐν τῷ κειμένῳ δύο λέξεις *mo* καὶ *issa* εἰσὶ συνώνυμοι, σημαίνουσαι ἤδη καὶ νῦν.

66. Μία τῶν ποινῶν Φρεδερίκου τοῦ Β' ἦν τὸ περιελίσσειν συνδόσι μολυβδίναις τοὺς πολιτικοὺς ἐνόχους καὶ ῥίπτειν αὐτοὺς ἐντὸς πεπυρωμένου λεβήτων.

103. Φρᾶτρες Γαυδέντες (Fratrī Godenti, Fratres Gaudentes, Ἀδελφοὶ Ἐνῆδονοι), ὄνομα δοθὲν χλευαστικῶς τοῖς ἀδελφοῖς τοῦ Στρατιωτικοῦ τάγματος τῆς Εὐλογημένης Μαρίας, συσταθὲν ὑπὸ Οὐρβανοῦ τοῦ Δ' (1261–1264), ἀλλ' οὐ διατηρηθὲν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ὁ κανονισμὸς τοῦ τάγματος ἐπέτρεπε τοῖς ἀδελφοῖς τὸν γάμον, τὴν ἐν κόσμῳ βιοτὴν καὶ τὴν κατοχὴν ἰδιοκτητήτου περιουσίας. Ναπολέων Καταλάνος καὶ Λοδερίγκος τῶν Ἀνδάλων (Loderingo des Andalos), ὁ πρῶτος Γιβελίνος, ὁ δεύτερος Γουέλφος, ἀμφότεροι δὲ ἐκ Βονωνίας, περιεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Φλωρεντίνων τὴν Εἰρηνarchίαν, πρῶτην ἐν τῇ πόλει ἀρχήν, τῷ 1266, παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν τοῦ ἐγχειρίζειν τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνὶ μόνῳ. Ἐπραξαν δὲ τοῦτο οἱ Φλωρεντίνοι, παρ' οἷς ἡ μερὶς τῶν Γιβελίνων ἦν τότε ἐν ἰσχυρί, ἕνεκα τῆς ὑπὸ τὸν Μαμφρέδον ἐν Βενεύντῳ ἡττης τῆς ἐτέρας μερίδος, ὡς ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰρήνης καὶ εὐταξίας. Ἄλλ' οἱ δύο οὗτοι συνάρχοντες συνώμοσαν μυστικῶς μετὰ τῶν Γουέλφων, καὶ οἱ Γιβελίνοι ἐξώσθησαν τῆς πόλεως. Αἱ δὲ οἰκίαι τῆς μεγάλης τῶν Οὐβερτῶν πατριᾶς, κείμεναι ἐν τῇ συνοικίᾳ τῇ καλουμένῃ Γαρδίγκῳ, ἐπυρπολήθησαν καὶ κατεστράφησαν. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἔθος ἦν ταῖς ἐλευθέραις πόλεσι τῆς Ἰταλίας διαπιστεῦσθαι τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ξένοις πολί-

ταις, ἵνα μὴ διατελῇ ἡ διοίκησις ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἐγχωρίων ἀντιζήλων μερίδων.

415. Ὁ Καϊάφας, Ἄννας καὶ ἄλλοι δικασταὶ τοῦ Χριστοῦ ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐσταυρωμένοι ἐν τῷ Ἀδῃ.

Ὁ Καϊάφας “Εἰς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν· οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.” (Ἰωάν. ΙΑ', 49-50.)

424. “Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον” ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.” (Ἰωάν. ΙΗ', 13.)

424. Ὁ Βιργίλιος ἐθαύμαζε βλέπων τὸν Καϊάφαν καὶ Ἄνναν, οὐκ ὄντας ἐκεῖ κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀδην κατάβασιν.

144. Πατὴρ ψεύδους.. Ὅρα Ἰωάν. Η', 44.

Εἰς Ὠδὴν ΚΔ'.

5. Δηλαδὴ τῆς χιόνος.

6. Τῆς πρὸς τὴν χιόνα ὁμοιότητος τῆς πάχνης ἀφανιζομένης ταχέως ἐπὶ τῆς ἐκτήξεως.

9. “Μηρὼ πληξάμενος.”—Ὅμ. Ἰλ. Π, 425.

82. Μίμησις τοῦ περὶ ὄψεων χωρίου τοῦ Λουκανοῦ. (Φαρσ. Θ', 706—24.)

93. Τὸ ἡλιοτρόπιον ἢ αἱματίτης, λίθος πολύτιμος ἔχων, κατ' ἀρχαίαν τινὰ πρόληψιν, τὴν ιδιότητα τοῦ ἀποτελεῖν ἀφανεῖς τοὺς φέροντας αὐτόν. Μνεῖαν πρῶτος ποιεῖται τοιαύτης προλήψεως ὁ Βοκκάκιος ἐν τῷ διηγηματι τοῦ Καλανδρίνου (Δεχημ. Η', 3.)

106. Ὡς ὁμολογεῖ Ὀβίδιος, *Μεταμορφ. ΙΕ'*, 392.

125. Βάννης Φούκκης (Vanni Fucci), νόθος υἱὸς Φουκκίου τοῦ ἐκ Λαζάρων (Fuccio de' Lazzari), εὐγενοῦς Πιστωρίας (Pistoja), ὑφείλετο τὰ σκεύη καὶ κοσμήματα ἐκ τοῦ ἱεροφυλακίου τῆς Μητροπόλεως τῷ 1293· κατηγόρησε δὲ ψευδῶς, ὡς αὐτουργοῦ τῆς ἱεροσυλίας Ῥαμπίνου φίλου αὐτοῦ, παρ' ᾧ παρακατέθετο τὰ κλαπέντα. Εἰκάζεται δὲ ὅτι ὁ ἱερόσυλος οὗτος ἦν ἤδη γνωστὸς τῷ Δάντη δι' ἃς κατειργάσατο βιαίας πράξεις. Προλέγει τῷ Δάντη τὴν αἵματηρὰν νίκην, ἣν κατηνέγκατο κατὰ τῶν Λευκῶν ὁ Μαρκίων Μάρκελλος ἢ Μοροέλλος Μαλασπίνας (Marcello ἢ Moroello Malaspina), ἀρχηγὸς τῶν Μελάνων ἐπὶ τοῦ Πικηνοῦ πεδίου, πλησίον τῆς Πιστωρίας. Τὸ ἐπόμενον ἔτος οἱ Λευκοὶ ἐξώσθησαν τῆς Φλωρεντίας ὑπὸ Καρόλου Οὐαλεσιέων, καὶ ὁ Δάντης ἐξωρίσθη.

Εἰς Ὡδὴν ΚΕ'.

12. Ἡ θηριώδης φύσις τῶν κατοίκων τῆς Πιστωρίας ἀνεφέρετο ὑπὸ τοῦ κοινοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐκ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Κατιλίνου ὑποτεθειμένην καταγωγὴν αὐτῶν.

15. Τοῦτ' ἔστι τὸν Καπανέα.

25. Περὶ Κάκου ὄρα Βιργ. Αἰν. Η'.

43. Κιάμφας ὁ ἐκ Δωνάτων (Ciamfa de' Donati), ληστής Φλωρεντίνος, οὗ, ὡς καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα μόνον διεσώθη.

68. Ἄγνολος Βρουνελλέσκης (Agnolo Brunelleschi), ληστής Φλωρεντίνος.

83. Οὗτος ἦν Γουέρκιος Καναλκάντης (Guercio Cavalcante), ληστής καὶ αὐτὸς Φλωρεντίνος.

85. Δηλαδὴ τὸν ὀμφαλόν.

94. Φαρσ. Θ', 768 κφξ.

97. Ἡ μεταμόρφωσις τῆς Ἀρεθούσης εἰς κρήνην περιγράφεται ἐν ταῖς Μεταμορφώσεσι, Ε', 572—674· ἡ δὲ τοῦ Κάδμου εἰς ὄφιν, Δ', 563—694.

140. Βουῶσος ὁ τῶν Ἀβάτων (Buoso degli Abati), ληστής Φλωρεντίνος.

148 Πούγκιος Σκιαγκάτος (Puccio Sciancato), ληστής Φλωρεντίνος.

151. Ὁ δ' ἄλλος, τοῦτ' ἔστιν ὁ τρίτος, ἦν Γουέρκιος Καναλκάντης ἐπίσης Φλωρεντίνος.

Γαυῆλη, κόμη πλησίον τῆς Φλωρεντίας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄρνου, ἔνθα ἐφονεύθη ὁ Γουέρκιος Καναλκάντης, οὗ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου αὐτοῦ, κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους τῆς κόμης ταύτης, ἡ καὶ θρηνεῖ ἐπὶ τῷ δυστυχήματι.

Εἰς Ὠδὴν ΚΣΤ'.

4. Ὁ Κιάμφας, Ἄγνωλος, Γουέρκιος Καναλκάντης, Βουῶσος, καὶ Πούγκιος Σκιαγκάτος.

9. Αἱ ἄλλαι πόλεις χαρήσονται βλέπουσαι τὰς ἐπισκηφούσας τῇ Φλωρεντίᾳ συμφοράς. Τῷ 1300 ἤρξαντο αἱ μεταξὺ Μελάνων καὶ Λευκῶν στάσεις. Κατὰ Μαῖον 1304 κατέπεσεν ἡ ἐπὶ τοῦ Ἄρνου ξυλίνη γέφυρα ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐπισωρευθέντος ἐπ' αὐτῆς πολυπληθοῦς λαοῦ πρὸς θέαν δράματος τοῦ Ἄδου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βασάνων. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μεγάλη πυρκαϊὰ κατέστρεψεν ὑπὲρ τὰ 1700 οἰκοδομήματα, σὺν οἷς ἠφανίσθησαν πολλοὶ περιουσίαι καὶ ἐμπορεύματα.

24. “Ἐμαυτῷ μὴ φθονεῖν με” κατὰ λέξιν μετάφρασις τῶν λόγων τοῦ ποιητοῦ· “*ch' io stesso nol m' invidi.*” Ὁ δὲ νοῦς· Ἴνα, εἰ ἢ ἐπὶ ῥόγια αἰσίου τινὸς ἀστέρος, ἢ αὐτῇ ἡ Θείᾳ Πρόνοια ἔδωκέ μοι ἔξοχον εὐφυΐαν, μὴ φθονῶ αὐτὸς ἑμαυτῷ, ὡς φθονήσειεν ἄν τις ἄλλω ἔχοντι τοιοῦτο πλεονέκτημα καὶ ποιήσαντι ἐνάρετον, οὐχὶ δὲ κακὴν χρήσιν αὐτοῦ· δηλαδή, Ἴνα μὴ ἀφαιρέσω ἀπ' ἑμαυτοῦ τὰ ποτελέσματα τοῦ πλεονεκτήματος καὶ στερηθῶ αὐτῶν, καί, τὸ χεῖριστον, καταστήσω αὐτὰ ἐπιβλαβῆ. Ἡ ἡθικὴ αὕτη σκέψις ὑπηγορεύθη τῷ ποιητῇ ἐκ τῆς ἀναμνησεως ὅσων εἶδεν ἐν τῷ ὀγδόῳ βόθρῳ, οὗ ἄρχεται ἡ περιγραφὴ, ἐνθα κολάζονται οἱ κακῶς χρησάμενοι τῇ δοθείσῃ αὐτοῖς φυσικῇ εὐφυΐᾳ καὶ νοητικῇ ὑπεροχῇ.

34. Ὁ Προφήτης Ἐλισαιέ· “Καὶ ἐγένετο αὐτῶν πορευομένων ἐπορεύοντο καὶ ἐλάλουν· καὶ ἰδοὺ ἄρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρός, καὶ διέστειλαν ἀναμέσον ἀμφοτέρων· καὶ ἀνελήφθη Ἡλιοῦ ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν.

“Καὶ ἀνέβη (Ἐλισαιέ) ἐκείθεν εἰς Βαιθήλ· καὶ ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ παιδάρια μικρὰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ κατέπαιζον αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀνάβαινε, φαλακρέ, ἀνάβαινε, φαλακρέ.

“Καὶ ἐξένευσεν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ εἶδεν αὐτά, καὶ κατηράσατο αὐτοῖς ἐν ὀνόματι Κυρίου, καὶ εἶπε· τέκνα παραβάσεως καὶ ἀργίας. Καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθον δύο ἄρκοι ἐκ τοῦ δρυμοῦ, καὶ ἀνέρῳρξαν ἀπ' αὐτῶν δύο καὶ τεσσαράκοντα παῖδας.” (Βασιλ. Βιβλ. Δ'. Κεφ. Β', 11 23, 24.)

54. Αἱ φλόγες τῆς ἐπικηδείου πυρᾶς τῶν ἀδελφῶν Ἑτεοκλέους καὶ Πολυνείκους διηρέθησαν εἰς δύο, δεικνυ-

ούσας οὕτω τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχουσαν ἔχθραν.
(Στατ. Θηβ. IB', 431—432.)

. . . tremuere rogi, et novus advena bustis
Pellitur: exundant diviso vertice flammæ,
Alternos que apices abrupta luce coruscant.

60. Τῆς Τροίας ἀλούσης τῷ τεχνάσματι τοῦ δουρείου ἵππου, ὁ Αἰνείας κατέλιπε τὴν πατρίδα, καὶ ἀπελθὼν ἔκτισε τὴν Ῥώμην, καὶ ἐγένετο ἐν Ἰταλίᾳ πατὴρ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους.

62. Ὁ Ὀδυσσεύς, ἀνευρὼν τὸν Ἀχιλλέα κεκρυμμένον ἐν Σκύρῳ, πείθει αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ Τροίαν, καταλιπόντα τὴν Δηϊδάμειαν παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς Λυκομήδει, βασιλεῖ τῆς νήσου.

63. Τὸ Παλλάδιον ἐκλάπη ὑπὸ Διομήδους καὶ Ὀδυσσέως.

92. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς τροφοῦ τοῦ Αἰνείου, καλουμένης Καιήτης. Αἶν. Ζ', 1.

99. Ὁ ποιητὴς αἰνίττεται πὺς τὸν γνωστὸν στίχον τοῦ Ὀμήρου·

“Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω.” (Ὀδ. Α., 3).
μεταφρασθέντα ὑπὸ Ὀρατίου οὕτωςί·

“Qui mores hominum multorum vidit et urbes.”

117. Ἡ λαμπρὰ αὕτη διήγησις τοῦ Ὀδυσσέως περιέχει προαίσθησιν περιέργου τῶν περὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος μεγάλων ἀνακαλύψεων.

141. Ἀντὶ τοῦ, “ὡς Θεῷ δόξαν.” Ὁ ποιητὴς ἐποιήσατο χρήσιν τῆς λέξεως ἄλλω, ἵνα ὑποδείξῃ, ὡς εἰκοε, τὴν λύπην τοῦ Ὀδυσσέως, οὐ τολμῶντος προφέρειν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὃν ζῶν οὐκ ἔγνω. “Ὅτι δὲ ὁ Ὀδυσσεύς

ἀπώλετο πλέων διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ, τοῦτο ἀναφέρεται παρὰ Πλινίῳ καὶ Σολίνῳ.

Εἰς ᾠδὴν ΚΖ'.

4. Ὁ περιειλιγμένος ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ ἐστὶ Γουῖδος ὁ ἐκ Μοντεφέλτρον (Guido da Montefeltro).

7. Ὁ περίφημος χάλκινος ταῦρος, ὃν κατεσκεύασεν ὁ Πέριλλος ἢ Περίλαος, προσενεγκὼν αὐτὸν Φαλάριδι, τυράνῳ Ἀκραγαντίνων ἐν Σικελίᾳ, καὶ ἐν ᾧ πρῶτος ἐγκλεισθεὶς ἐβασανίσθη κατὰ δαταγὴν τοῦ τυράννου αὐτὸς οὗτος ὁ τεχνίτης.

28. Ῥωμάνοι, Ῥωμανία, παρὰ τῷ ποιητῇ Romagnuoli, Romagna.

30. Ἡ πόλις Μοντεφέλτρον κεῖται μεταξὺ Οὐρβίνου ἐν Ῥωμανίᾳ καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Θύμβριδος ἢ Τιβέρεως ἐν τοῖς Ἀπεννίνοις.

41. Ὁ οἶκος τῶν Πολεντῶν (da Polenta), Κυρίων Ῥαέννης καὶ Φικόκλης, τῆς πάλαι μὲν οὕτω, παρὰ δὲ τῷ ποιητῇ καλουμένης Κερβίας (Cervia). Ἐφερε δὲ αὐτὸν ὡς γενεαλογικὸν παράσημον. Ἡ Φραγκίσκη Ἀριμίνου (de' Rimini) ἦν ἐκ τοῦ οἴκου τούτου, εἰς ὃν ἀνήκε καὶ Γουῖδος Νοβέλλος ὁ Πολέντας, ὁ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἔσχατος καὶ φίλτατος φίλος τοῦ Δάντου.

43. Ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὴν πόλιν Φόρον Λιβίου. Ἡ πόλις αὕτη ἐπολιορκεῖτο ἐπὶ ἓν σχεδὸν ἔτος ὑπὸ στρατοῦ Γουελφικοῦ, συντελέσαντος πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ Πάπα Μαρτίνου τοῦ Δ' δι' ἀποστολῆς Γαλλικῶν τινῶν στρατευμάτων. Ἐλύθη δὲ ἡ πολιορκία μετὰ μεγάλῃν σφαγὴν ὑπὸ Γουῖδου τῷ 1282. Τῷ 1296 ὁ Γουῖδος

ἐγένετο Σχοινίτης (Cordigliero), ἥτοι φράτηρ Φραγκισκανός. Ἡ δὲ πόλις Φόρον Λιβίου περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῶν Ὀρδελάφων (Ordelaffi), φερόντων ὡς παράσημον χλωρὸν πράσινον) γαμψώνυχα λέοντα.

46. Ὁ γέρων Μαλατέστας καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μαλατεστίνος (Malatestino), Κύριοι τοῦ φρουρίου Βεῤῥουκίου (Verrucchio), καὶ τραχεῖς τύραννοι Ἀριμίνου, ἦσαν Γουέλφοι, καὶ ἐθανάτωσαν ἐν τῇ εἰρκτῇ Μοντάγναν τὸν ἐκ Παρκιτάτων (Montagna dei Parcitati), ἀρχηγὸν τῶν Γιβελίνων.

50. Ἡ πόλις Φαυεντία (Faenza) ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Λαμόνης (παρὰ τῷ ποιητῇ Lamone, παρὰ δὲ Πλινίῳ Anemo), καὶ Ἴμολα (Imola, τὸ πάλαι Φόρον Κορνηλίου), παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ παρὰ ἀρχαίοις Βαδρίνου, παρὰ δὲ τῷ ποιητῇ καλουμένου Santerno, ἐτέλουν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν Μαινάρδου Παγάνου (Mainardo Pagani), ὅντος ποτὲ μὲν Γουέλφου, ποτὲ δὲ Γιβελίνου, καὶ φέρουτος ὡς γενεαλογικὸν παράσημον λέοντα κυανοῦν ἐπὶ ἐδάφους λευκοῦ.

52. Ἡ πόλις Καίσηνα (Cesena) παρὰ τὸν ποταμὸν πάλαι μὲν Σάπιν, νῦν δὲ καλούμενον, ὡς καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, Σαύϊον (Savio), ποτὲ μὲν διοικουμένη ὑπὸ τῶν ιδίων αὐτῆς πολιτῶν ὡς πόλις ἐλευθέρα, ποτὲ δὲ τυραννουμένη.

85. Βονιφάκιος ὁ Η'. Οὗτος ἐκήρυξεν ἱερὸν πόλεμον κατὰ τοῦ οἴκου Κολώνης (Colona), προσωπικῶν αὐτῷ ἐχθρῶν, ὧν τὰ ἐν Ῥώμῃ μέγαρά ἐγειτνεύοντο τῷ Λατεράνῳ· οὐχὶ δέ, ὡς λέγει ὁ ποιητής, κατὰ τοῦ Σουλτάνου ἢ τῶν ἀρνησιχρίστων καὶ χριστιανῶν ἐμπόρων τῶν βοθηθέντων τῷ Μωαμεθανῶν βασιλεῖ πρὸς τὸ ἀνακτῆ-

σασθαι τὴν Ἀκην ἢ Πτολεμαῖδα (παρὰ τῷ ποιητῇ καλουμένην Acri) τῷ 1294.

94. Τὸ μύθευμα εὔρηται πιθανῶς ἐν ἀγνώστῳ τινὶ συναξαριστῇ, ὡς καὶ τὸ τῆς δωρεᾶς τῆς Ἰταλίας τῷ Πάπα Σιλβέστρῳ.

95. Σωράκτον, παρὰ τῷ ποιητῇ Siratti.

100. Πραίνεστίνον, παρὰ τῷ ποιητῇ Penestrino, ἣν ἡ κυρία ἔδρα καὶ τὸ τελευταῖον φρούριον τοῦ οἴκου Κολώνης, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Πραίνεστου. Ἐνομιζέτο δὲ ἀπόρθητον ὑπὸ τοῦ Γουϊδου, οὗ τὴν βοήθειαν ἐπεκαλεῖτο ὁ Βονιφάκιος. Ὁ Γουϊδος, καίτοι ἀρνηθεὶς τὸ πρῶτον, ἐπὶ ὑποσχέσει ὅμως πλήρους ἀφέσεως, συνεβούλευσε τῷ Πάπα τὸν δόλον, ὃν οὗτος κατειργάσατο· ῥητῆς γὰρ συμβάσεως γενομένης μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, καὶ τοῦ Πραίνεστίνου παραδοθέντος τῷ Πάπα ἐπὶ ὄρφ συγχωρήσεως καὶ συνδιαλλαγῆς, τὸ μὲν φρούριον ἀμέσως κατηδαφίσθη, ὁ δὲ οἶκος Κολώνης ἐξηλάθη τῆς πατρίδος ἐξόριστος, Τοῦτο συνέβη τῷ 1298.

105. Κελεστίνος ὁ Ε'.

129. Περὶ τοῦ διηγήματος τούτου ὅρα Βολταίρου Dictionnaire Philosophique ἐν τῇ λέξει Dante.

Εἰς Ὡδὴν ΚΗ'.

11. Οἱ τρεῖς καὶ ἥμισυς μόδιοι δακτυλίων σκυλευθέντων ἀπὸ τῶν πτωμάτων τῶν Ῥωμαίων ἱππέων τῶν πεσόντων ἐν Κάνναις ἐπὶ τοῦ δευτέρου Λιβυκοῦ πολέμου.

14. Ῥουβέρτος Γισκάρδος (Roberto Guiscardo), ὁ Νορμανδὸς Δοῦξ τῆς Ἀπουλίας· ἀπέθανε τῷ 1085.

16. Φρεγέλλαι, ἀρχαῖον ὄνομα τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ

πόλεως Καπεράνου (Caperano) ἐπὶ τοῦ μεθορίου Νεαπόλεως, ἔνθα Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυέων, ἐπιτραπεῖς δολίως καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς διαβῆναι τὴν ἐκεῖ γέφυραν, ὑπέστη δεινὴν ἦτταν. Ἄλλ' αἱ σφαγαὶ καὶ ἡ λειποταξία τῶν Ἀπουλιανῶν Βαρώνων συνέβησαν πραγματικῶς ἐν Βενεύντῳ.

18. Ἀλάρδος Βαλερῆς (Alard Valéry), γέρον Γάλλος ἱππότης, ἦν μετὰ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυέων ἐν τῇ μάχῃ τῶν Τιλακοσσίων, παρὰ τῷ ποιητῇ Tagliacozzo, ἐν ᾗ ἐνίκηθη ὁ Κορράδινος (Conrandin), ἀνεψιὸς Μαμφρέδου, τῷ 1268, τοῦ Ἀλάρδου συμβουλευσαυτος τὸ στρατήγημα πεπλασμένης ἥτις.

31. Χάριν εὐσχημοσύνης πρὸς τοὺς παμπληθεῖς μουσουλμανικοὺς λαούς, ὧν πολλαὶ ἑκατοντάδες μυριάδων συνδιαιτῶνται εἰρηνικῶς ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει μετὰ συμπολιτῶν χριστιανῶν, ἔγνω ἡττου ἀπρεπές, ἀντὶ τοῦ Μωάμεθ, ὃν ὁ ποιητὴς πάντῃ ἀτόπως ὑπέβαλεν αἰσχροῖς βασάνοις ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν σχισματικῶν, ἀντικαταστήσαι Ἄρειον, τὸν μέγαν Σχισματάρχην, ὃς χριστιανὸς ὢν καὶ ἱερεὺς Πρεσβύτερος ἐπήνεγκε μετὰ τῶν χριστιανικῶν λαῶν διὰ τοῦ κατὰ τῆς ὁμοουσίου θεότητος τοῦ Χριστοῦ δόγματος τὸ ὀλέθριον ἐκεῖνο σχίσμα τὸ κατασπαράξαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀλλ' ἐκλελοιπὸς πρὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων. Ἐξ ἐναντίας δέ, ὁ Μωάμεθ οὐκ ἦν ἀρχηγὸς σχίσματος, ὡς μὴ ὢν χριστιανός· ἀλλ' ἦν νομοθέτης τῶν Ἀράβων, καταργήσας τὴν παρ' αὐτοῖς πολυθεΐαν καὶ εἰσαγαγὼν τὴν λατρείαν ἑνὸς καὶ μόνου θεοῦ. Συγγνωστός δ' ἂν εἴη ὁ Δάντης ὡς γράψας τὰ ποιήματα αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ χριστιανῶν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρί-

δος, ὅτε ἤκμαζεν ἔτι ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ὁ θρησκευτικὸς φρενετισμός, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ δεκάτῃ ἐννάτῃ ἑκατονταετηρίδι τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ τοῦ πεφωτισμένου πολιτισμοῦ. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης μου ταύτης παρατίθεμαι ἐνταῦθα τὴν τοῦ σοφοῦ Γάλλου Λιτραίου, ἀποφαινομένου ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Ἄδου τοῦ Δάντου ὡς ἐφεξῆς· “Dante a soustrait le célèbre Sultan Saladin à toute peine, et l’a dignement placé à côté des sages et des grands hommes de l’antiquité Païenne (Voyez ci-dessus, Chant IV, v 129). Il eût été digne de sa haute intelligence de penser semblablement de Mahomet, et de ne pas nous le faire voir traité comme les vulgaires semeurs de scandale et de schisme. Ce n’est pas un schisme dont Mahomet fut auteur, c’est une religion. Il prêcha l’unité de Dieu au milieu de populations profondément polythéistes, et réussit à les transformer; mais le préjugé qui, dans le moyen âge, régnait en Occident contre *Mahom* et son prétendu paganisme, et le grand réformateur religieux de l’Arabie fut précépité dans la neuvième bouge. Il est curieux de remarquer que l’esprit théologique du moyen âge et l’esprit imparfaitement philosophique du XVIIIe siècle furent également injustes envers Mahomet.”

ῥ55. Φρα-Δουλκῖνος (Fra-Dolcino) θρησκευτικὸς μεταρρυθμητὴς καὶ ἀρχηγὸς αἰρέσεως, καλουμένης “Οἱ Ἀποστολικοὶ Ἀδελφοί,” καὶ δοξαζούσης τὴν κοινότητα τῶν κτημάτων καὶ τῶν γυναικῶν, ἀντέστη μετὰ πολλῶν ὁπαδῶν κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα ἐπὶ δύο ἔτη ἐν τῇ ὀρεινῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ναυάρρας· ἀλλ’ ἐπὶ τέλους ὑπέκλυεν ἔνεκα πείνης ἐν καιρῷ χιόνος μεγάλης, καὶ φρικωδῶς

βασανισθεῖς, ὑπέστη τὸν διὰ πυρὸς θάνατον ἐν Βερκέλλαις (Vercelli) τῷ 1307.

73. Πέτρος Μεδικιναῖος (Pier da Medicina), σπορεὺς τῶν μεταξὺ Πολέντου καὶ Μαλατέστα διχονοιῶν.

75. Ἐγγὺς μιᾶς τῶν ἐγκλίσεων τῆς Λογγοβαρδίας, τῶν ἀπὸ Βρεκελλῶν ἄχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου, ἴστατο πρότερον τὸ φρούριον Μαρκάβον.

80. Καθολικὴ (Cattolica), κώμη παρὰ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον μεταξὺ Ἀριμίνου καὶ Πισαύρου (Pesaro).

81. Μαλατεστίνος Ἀριμίνου (Malatestino di Rimini), ὃς ἦν μονόφθαλμος, ἐκάλεσε Γουίδον τὸν Κασσέρου (Guido de Cassero) καὶ Ἀγγιολέλλον τὸν Καγνόνας (Angiolello da Cagnona), εὐπατρίδας Φάνου, εἰς φιλικὴν συνέντευξιν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς διὰ τῶν κωπηλατῶν ἅμα προσερχομένους.

89. Φώκαρον (Focara) ὅρος ἐστὶ πλησίον Καθολικῆς, γνωστὸν διὰ τὸν ἐκεῖθεν πνέοντα λίαν ἐπικίνδυνον ἄνεμον.

102. Ὁ Λουκανὸς (Φαρσ. Α', 281) παρίστησι τὸν Κουρίωνα, φυγάδα καὶ αὐτὸν ἐκ Ῥώμης, ὡς πείσαντά τὸν Καίσαρα διαβῆναι τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν οὐ μακρὰν τοῦ Ἀριμίνου διὰ τῶν ἐξῆς προτρεπτικῶν λόγων·

“Tolle moras, nocuit semper differe paratis.”

406. Τῷ 1215 Βονδελμόντης τις, ἀνῆκων εἰς τὸν οἶκον τῶν Βονδελμونتῶν (Buondelmonte), μνηστευθεὶς κόρη τινὶ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀμιδαίων (Amidei), παρέβη τὴν ἐγγύην καὶ συνεξεύχθη ἄλλη ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Δωνάτων (Donati). Οἱ συγγενεῖς τοῦ περιφρονηθέντος οἴκου συνῆλθον σκεψόμενοι περὶ ἐκδικήσεως· Ὁ δὲ Μόσκας

Λαμβέρτης (Mosca Lamberti) πρᾶτεινε τὸν θάνατον τοῦ ὑβριστοῦ, ὃς καὶ ἐπιβουλευθεὶς ἀνῆρέθη τῇ χειρὶ τοῦ Μόσκου. Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐγένετο πολλῶν κακῶν αἰτία τῇ Φλωρεντίᾳ, διαιρεθείσῃ ἔνεκα τοιαύτης ἰδιωτικῆς ἔριδος εἰς Γουέλφους καὶ Γιβελίνους.

130. Ἀνάμνησις Ἰερεμίου, Θρήν. Α', 12. “Οἱ πρὸς ὑμᾶς πάντες παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε, εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου.”

134. Βερτράμος ὁ Βορνίου (Bertram dal Bornio), Κύριος Ἀλταφόρτης (Altaforte ἢ Hauteforte), καὶ εἰς τῶν συγχρόνων ἀρίστων ἵπποτῶν καὶ ῥαψωδῶν (trouvères—ἀρχαίων ποιητῶν τῆς Γαλλίας—), ἀνέθρεψεν Ἑρρίκον, τὸν πρωτότοκον υἱὸν Ἑρρίκου τοῦ Β', ὃς ταῖς παρορμήσεσι τοῦ Βερτράμου ἀπεστάτησε κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὗ ἔτι ζῶντος περιεβλήθη τὸ βασιλικόν στέμμα ἐπὶ τοῦ γάμου μετὰ Μαργαρίτας τῆς Γαλλίας τῷ 1173, καὶ ἐκαλεῖτο ἔκτοτε ὁ νέος Βασιλεὺς, καίτοι τελευτήσας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε τὴν βασιλείαν κατασχών. Ἐν τοῖς ἀρχαίοις διπλώμασι καὶ ἄλλοις ἐγγράφοις Ἑρρίκος ὁ Πρῶτος καλεῖται Rex Henricus vetus (Βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Παλαιός). Ἑρρίκος ὁ Δεύτερος Rex Henricus Senior (Βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Πρεσβύτερος),—καὶ ὁ πρωτότοκος τούτου υἱός Rex Henricus Junior (Βασιλεὺς Ἑρρίκος ὁ Νεώτερος).

137. Ὁ Ἀχιτόφελ παρώτρυνε κακοβούλως τὸν Ἀβεσσαλὼμ κατὰ τοῦ Δαυΐδ.—“Καὶ Δαυΐδ ἀνῆγγέλη, λέγοντες· Ἀχιτόφελ ἐν τοῖς συστρεφομένοις μετὰ Ἀβεσσαλῶμ. Καὶ εἶπε Δαυΐδ· διασκέδασον δὴ τὴν βουλὴν Ἀχιτόφελ, Κύριε ὁ Θεός μου.” (Βασιλ. Β', Κεφ. ΙΕ', 31.) “Καὶ

εἶπεν Ἀχιτόφελ πρὸς Ἀβεσσαλώμ· ἐπιλέξω δὴ ἐμαντῶ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἀναστήσομαι καὶ κατὰ-διώξω Δαυὶδ τὴν νύκτα." (Αὐτόθι, Κεφ. ΙΖ', 1.)

Εἰς Ὠδὴν ΚΘ'.

27. Γέρης ὁ Βέλλου (Geri del Bello), διαβόητος σπορεὺς διχονοιῶν, ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀλγιερῶν (Alghieri), ἐφονεύθη ὑπὸ τινος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Σακκετῶν (Sacchetti). Ὁ φόνος οὗτος ἔμεινε τότε ἀτιμώρητος· ἀλλὰ μετὰ τριάκοντα ἔτη οἱ ἔγγονοι Γέρου τοῦ Βέλλου φονικὴν ἔλαβον ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Σακκετῶν.

48. Κλάνις, ἀρχαῖον ὄνομα τῆς παρὰ τῷ ποιητῇ Βαλδικιάνας (Valdichiana ἢ Val di Chiana), τεναγώδους χώρας μεταξὺ Ἀρρῆτιου καὶ Κορτώνης, γνωστῆς ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦντος νοσηροῦ ἀέρος (malaria).

59. Τῶν κατοίκων Αἰγίνης καταστραφέντων ὑπὸ λοιμώδους νόσου, ἡ νῆσος κατὰ τοὺς μυθολογούντας κατωκίσθη ἐκ νέου ὑπὸ μυρμηκῶν, οὓς ὁ Ζεὺς κατὰ παράκλησιν τοῦ Αἰακοῦ μετεμόρφωσεν εἰς ἀνθρώπους, ἐξ οὗ καὶ ἡ καταγωγὴ τῶν Μυρμιδόνων. (Ὀβιδ. Μεταμ. Ζ', 523—660).

109. Γριφολῖνος (Griffolino), ἀλχυμιστῆς ἐξ Ἀρρῆτιου, ἐκαυχήθη πρὸς Ἀλβερτον νομιζόμενον υἱὸν τοῦ Ἐπισκόπου Σήνης (παρὰ τῷ ποιητῇ Siena), ὅτι δύναται διδάξαι τὴν τέχνην τοῦ ἵπτασθαι. Τῆς ἐπαγγελίας μὴ ἐκτελεσθείσης, ὁ Ἀλβερτος ψευθεὶς τῆς ἐλπίδος κατηγορήσεν αὐτοῦ ὡς μάγου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Σήνης, ὃς κατεδί-κασεν αὐτὸν εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

125. Ὁ Στρίκκας (Stricca), Νικολός (Nicolò), Κακ-

κίας Ἀσκιανός (Caccia d' Ascian), ὦν εἰρωνευόμενος μνείαν οὕτω ποιεῖται ὁ ποιητής, ἦσαν εὐπατρίδαι Σηναῖοι, ἀνήκοντες εἰς ἑταιρείαν, ἣς τὰ μέλη ἡράνιζον ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰς ἑαυτῶν περιουσίας, καὶ κατηνάλισκον αὐτὰς εἰς ἀσώτους καὶ παράφρονας σπατάλας. Ἡ νέα χρήσις τοῦ καρυοφύλλου ἐπενοήθη πρὸς ὄπτησιν φασιανῶν καὶ καπῶνων. Κῆπον δὲ ἔννοεῖ ὁ ποιητής μεταφορικῶς τὴν Σήνην.

132. Ἀβαλιάτος (Abbagliato), ἀνέκων εἰς τὴν αὐτὴν ἑταιρείαν· ἀλλὰ μὴ ἔχων χρήματα, συνέδραμε διὰ τῶν ἐπινοιῶν αὐτοῦ.

136. Ὁ Καπόκιος (Caroccio) ἦν συσπουνδαστὴς τῷ Δάντη εἰς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν.

Εἰς Ὠδὴν Λ'.

4. Ὁ Ἀθάμας παρέγνω ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ τὴν σύζυγον Ἰνώ, ἣν ἐφαντάσθη εἶναι λέαιναν, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς υἱοὺς Λέαρχον καὶ Μελικέρτην λεοντιδεῖς. Ὁβιδ. Μεταμ. Δ', 416 κφξ.

16. Ἡ Ἑκάβη μετεμορφώθη εἰς κύνα. Ὁβιδ. Μεταμ. ΙΓ', 567.

38. Μύρρα, θυγάτηρ Κινύρα, βασιλέως Κύπρου. Ὁβιδ. Μεταμ. Γ', 567 κφξ.

44. Τοῦ Βουώσου Δωνάτου ἀποθανόντος ἀδιαθέτου, Γιάννης τις Σκίικης (Gianni Schicchi) κατευνάσθη ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ νεκροῦ, καὶ ὑπηγόρευσε ἐξ ὀνόματος τούτου διαθήκην ὑπὲρ Σίμωνος Δωνάτου, ἀνεψιοῦ τοῦ τεθνεώτος, λαβὼν ὥς ἀντιμισθίαν τοῦ δόλου πολύτιμον φορβάδα.

61. Ἀδάμος Βριξιανός, κατὰ προτροπὴν τῶν ἀδελφῶν Γουΐδου, Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀγινόλφου, Κομήτων Ῥωμένας, ἐνόθευσε δι' εὐτελεστέρου μετάλλου τὰ Φλωρέντια φλωρίνια, φέροντα τὴν εἰκόνα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὅντα δὲ ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ καὶ βαρύτητος $2\frac{1}{4}$ κερατίων.

65. Ἡ Ῥωμένα κεῖται ἐν Κασεντίῳ, κοιλάδι τοῦ Ἄρνου, ὑπεράνω Ἀρρήτιου.

78. Βράνδα ἡ ἐν Σήνῃ κυρία κρήνη.

97. Ἡ τοῦ Πεντεφρῆ σύζυγος. (Γεν. ΛΘ', 6 κφξ.)

98. Σίνων ἐστὶν ὁ ἔλλην, οὗ ταῖς προσποιήσεσι καὶ ψευδηγορίαις εἰσήχθη ὁ δούρειος ἵππος ἔσω τῆς Τροίας.

Εἰς Ὠδὴν ΛΑ'.

10. Ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· “Ὡδ' οὐκ ἦν ὅλως οὔτε νύξ, οὔδ' ἡμέρα,” τοῦτ' ἔστι, λυκόφως τι ἦν.

18. Ἐν Ῥωγκεσβάλλαις (Roncesvalles-γαλλιστὶ Roncenaux), ὅτε κατὰ τὴν μυθογράφου ἱστορίαν Καρόλου τοῦ Μεγάλου τὸ κέρας τοῦ Ὀρλάνδου ἠκούσθη ἐν ἀποστάσει ἐνὸς μιλίου, ἦτοι ἐξήκοντα τεσσάρων σταδίων.

41. Μόν-Ρεγιῶνος (Montereggion) φρούριόν ἐστιν ἐγγὺς Σήνης, πύργοις περικυκλούμενον.

59. Ὁ μέγας ὀρειχάλκινος κῶνος, ὃς σήμερον ἴσταται ἐν τῷ κήπῳ τοῦ κώνου (Giardino della Pigna), ἐγγὺς τοῦ Βατικανοῦ, ἔχων ὕψος ὑπὲρ τοὺς ἑνδεκα πόδας.

64. Φρίσσονες, λαοὶ τῆς ἀρκτώας Γερμανίας, φημιζόμενοι ἐπὶ τῷ ὑψηλῷ αὐτῶν ἀναστήματι.

67. Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ *Rafel mai amech zabi almi*. Αἱ λέξεις αὐταὶ εἰσιν ἄνευ σημασίας καὶ ἀνεπίδεκτοι ἐξηγήσεως, τοῦ ποιητοῦ θέλοντος ὑποδεῖξαι τὸ ἀκατάλη-

πτου τῶν λόγων τοῦ Νεμβρώδ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν ἐπὶ τῆς τολμηρᾶς οἰκοδομῆς τοῦ Βαβυλωνείου πύργου, ἀποδιδομένης τῷ Νεμβρώδ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. Καὶ ὁ μὲν Ἀββάτης Λάγκης (Abbate Lanci) βεβαιοῖ, τόγε ἐπ' αὐτῷ, τοὺς λόγους τούτους τοῦ Νεμβρώδ εἶναι Ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ σημαίνειν, "Ὑψωσον τὴν ἐμὴν δόξαν ἐν τῇ Ἀβύσσῳ, ὡς ἔλαμψ' ἐν τῷ κόσμῳ." Μετ' αὐτὸν ἄλλος Ἀββάτης, ὁ Ἰώσηπος Βεντούρης (Abbate Giuseppe Venturi), διατείνεται, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Νεμβρώδ εἰσι Συριακῆς γλώσσης, καὶ σημαίνουνσι, 'Ριφέλ, ὦ θεία δύναμις· μαῖ, ἵνα τί ἐγὼ ἀμέχ, ἐν τῷ βυθῷ, ἣ φρέατι τούτῳ· ζαβὶ, ἀπόστηθι· ἄλμι, κρύφθητι Ὁ στίχος μετηνέχθη ἀπαραλλάκτως ἑλληνικοῖς γράμμασι· τὸ δὲ ἀρχικὸν ἄλφα τῶν λέξεων ἀμέχ καὶ ἄλμι ἐδιπλασιάσθη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δώδεκα συλλαβῶν τοῦ στίχου, ὡς καὶ οἱ Ἰταλοὶ προφέρουσι τὸ αὐτὸ ἄλφα ἀντὶ δύο πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἑνδεκα συλλαβῶν τοῦ Ἰταλικοῦ στίχου.

77. Νεμβρώδης, ὁ Νεμβρώδ,*) ἐβραϊστὶ Νιμρώδ (נִמְרֹד), κατὰ τοὺς ἐβδομήκοντα Νεβρώδ, πρῶτος βασιλεὺς Βαβυλῶνος, γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ. (Γεν. Ι', 8-20.)

100. Ὁ Ἀνταῖος ἦν γίγας τῆς Λιβύης· γίνεται δὲ ἰδίως λόγος περὶ τούτου ἕνεκα τῶν κατωτέρω μνημονευθησομένων Ῥωμαϊκῶν ἐν Καρχηδόνι πολέμων. Ὁ γίγας οὗτος ἐφονεύθη ὑπὸ Ἡρακλέους (Λουκ. Φαρσ. Δ', 588). Ἔστι

*) Ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ὁπόταν συμπέσῃ μ πρὸ τοῦ ρ, παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν δύο συμφώνων τὸ β, ὡς μεσημβρία· οὕτω λέγομεν Ἰμβρος, Ἰμβρατος, ἄμβρος. ,

δὲ ἀδέσμευτος, ὥς μὴ συμπράξας τοῖς ἄλλοις γίγασιν ἐν τῷ κατὰ τῶν θεῶν πολέμῳ. Σημειωτέον ὅτι ὁ Δάντης συμμινύει καὶ ἐνταῦθα, ὥς καὶ ἐν ἄλλαις ὑποθέσεσιν εἶωθε, τοὺς γίγαντας τῶν δύο παραδόσεων, δηλαδή Νεμβρώδ, Ἐφιάλτην, Βριάρεων, Ἀνταῖον κλ., ὧν οἱ μὲν ἀνῆκον εἰς τὴν παρ' Ἑλλήσι μυθολογουμένην Γίγαντομαχίαν, οἱ δὲ εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ Μωϋσέως.

“Οἱ δὲ Γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις.”

(Γεν. ΣΤ', 4).

136. Καρισένδα (Carisenda) ἡ πλαγιωτέρα τῶν δύο ἐπιρρέπων τύρσεων τῆς Βονωνίας.

Εἰς Ὠδὴν ΛΒ'.

10. Αἱ Μοῦσαι.

29. Ταβέρνικον, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ Tambernich, ὅρος ἐν Σκλαβονίᾳ.

Πέτρα Ἀπουάνα, ὑψηλὴ τις κορυφὴ τῶν Ἀπεννίνων μεταξὺ Μουτίνης (Modena) καὶ Δούκης.

41. Οὔτοι ἦσαν Ἀλέξανδρος καὶ Ναπολέων, υἱοὶ Ἀλβέρτου τῶν Ἀλβερτῶν, Κυρίου Φαλερίας (Falterona), δι' ἧς ῥέον τὸ ποτάμιον Βεσέντιον (Bisenzio) συνενεοῦται τῷ Ἄρνῳ· ἔκτειναν δὲ ἀλλήλους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς.

62. Ἐν τῷ Λαγκελώτου μυθιστορήματι ὁ Μορδρέδος (Mordred ἢ Mordaret, ἢ Mordrac), ἐπίβουλος καὶ ἀντάρτης υἱὸς τοῦ Ἀρθούρου, ἐνεδρεύσας ἵνα φονεύσῃ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ἀνῆρέθη ὑπὸ τούτου διὰ λόγχης διαπειράσης τὸ στῆθος οὕτως, ὥστε ἡ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου ἐφάνη διερχομένη διὰ τῆς πληγῆς. Διὸ ὁ ποιητὴς εἶπεν, “a cui fu rotto il

petto e l'ombra" (τὸν στῆθος καὶ σκιὰν διαπαρέντα), τοῦτ' ἔστιν, ὅστις εἶχε διαπεπαρμένον τὸ στῆθος οὕτως, ὥστε ἡ ἐπὶ τῆς γῆς σκιὰ ἐφαίνετο καὶ αὐτὴ διαπεπαρμένη ὡς ἐκ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος τῆς διελθούσης διὰ μέσου τῆς πληγῆς.

63. Φωκκακίας (Focaccia), ἐκ τοῦ λευκοῦ κλάδου τῆς γενεᾶς τῶν Καγκελλαρίων τῆς Πιστωρίας, προδοτικῶς ἀπέκοψε τὴν χεῖρα τοῦ ἰδίου ἐξαδέλφου, καὶ ἐδολοφόνησε τὸν ἑαυτοῦ θεῖον, ἀνήκοντας ἀμφοτέρους εἰς τὸν ἕτερον κλάδον. Ἐκ τούτου ἀνεφύη ἡ ἔκρηξις τῶν καταστρεπτικῶν στάσεων τῶν Λευκῶν καὶ Μελάνων.

65. Σάσσολις Μασκερώνης ὁ Τούσκων (Sasso Mascheroni de' Toschi), Φλωρεντίνος, ἐφόνευσε τὸν ἑαυτοῦ ἀνεψιόν, ἵνα τύχη τῆς κληρονομίας αὐτοῦ.

68. Καμικίων ὁ Πάζων (Camicion de' Pazzi) ἐφόνευσε προδοσίᾳ τὸν συγγενὴ αὐτοῦ Οὐβερτίνον.

69. Καρλῖνος ὁ Πάζων (Carlino de' Pazzi), δωροδοκηθεὶς παρέδωκε τοῖς Μέλασι τὸ φρούριον Πιαντρεβίνον (Piantrevigne ἢ Piano di Trevigne), ὅπερ κατεῖχεν ὑπὲρ τῶν Γιβελίνων καὶ τῶν Λευκῶν τῆς Φλωρεντίας, τῷ 1302.

73. Μέσον σημαίνει τὸ κέντρον, δηλαδὴ τῆς Γῆς. "Τα βάρη φέρεται πρὸς τὸ τῆς γῆς μέσον." Ἀριστ. περὶ Οὐρ. Β', 14.

78. Οὗτος ἦν Βόκκας ὁ τῶν Ἀβάτων (Bocca degli Abati), ὁ προδοτικῶς ἀποκόψας τὴν χεῖρα τοῦ σημαιοφόρου τοῦ ἱππικοῦ τῶν Φλωρεντίνων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μοντεαπέρτου (Monteaperto) τῷ 1260· ὥστε, τῆς σημαίας πεσοῦσης, ἡ ἡττα τῶν Γουέλφων κατέστη παντελής.

88. Ἡ διαίρεσις τοῦ ἐννάτου κύκλου ὠνομάσθη Ἀντή-

νείρα ἀπὸ Ἀντήνορος, ἐνὸς τῶν Τρώων δημογερόντων, ὃς ἦν ἐν προδοτικαῖς σχέσεσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

116. Βουώσος Δαδουέρας ἐκ Κρεμώνης ἐπέτρεψε δωροδοκίᾳ τῷ Γουίτδῳ Μομφόρτου (Guy-de Monfort) διαβῆναι μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Καρόλου Ἀνδεγαυέων ἐντὸς τῆς Πάρμας, καὶ τοι ὀφείλων ἀντιστῆναι αὐτῷ ὑπὲρ Μαμφρέδου.

119. Εἰς τοῦ οἴκου Βεκκαρία τῆς Παπίας (Pavia), Ἀββάτης ἢ Ἡγούμενος τῆς Βαλλομβρώσης (Vallombrosa), καὶ Ἀηγᾶτος τοῦ Πάπα, ἀποκεφαλισθεῖς, κατὰ τινας ἀδίκως, ἐν Φλωρεντία τῷ 1258, ἐπὶ κατηγορίᾳ συνωμοσίας μετὰ τῶν ἐξορίστων Γιβελίνων.

121. Γιάννης Σολδανείρος (Gianni Soldanieri), Γιβελίνος Φλωρεντίνος, ὃς φιλοδοξία κινούμενος ἐπεχείρησε δημαγωγίαν πρὸς βλάβην τῆς ἰδίας αὐτοῦ μερίδος.

122. Γανελλῶν, (Ganellone κατὰ τὸν ποιητὴν, κατ' ἄλλους δὲ Ganellon), προδότης ἐν Ῥωγκεσβάλλαις, οὗ γίνεται μνεία ἐν τῇ μυθογράφῳ ἱστορίᾳ Καρόλου τοῦ Μεγάλου.

Τριβαλδέλλος ὁ Μαμφρέδων (Tribaldello κατὰ τὸν ποιητὴν, κατ' ἄλλους δὲ Tebaldello de' Monfredi) προῦδωκε τὴν Φαεντίαν (Faenza), ἀνοίξας τοῖς ἐχθροῖς τὰς πύλας τῆς πόλεως τῷ 1282.

130. Τυδεὺς καὶ Μελάνιππος, πληγωθέντες θανατηφόρως ἐν μάχῃ πρὸ τῶν Θηβῶν. Ὁ Τυδεὺς ἐπιζήσας ἔδακε μανικῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου, ἀποκοπεῖσαν καὶ προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. (Στατ. Θηβ. Η', 140 κφξ.)

Εἰς Ὠδὴν ΛΓ'.

13. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1283, ὁ Οὐγολίνος, Κόμης τῶν Γεραλδέσκων (de' Geraldeschi) καὶ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Νίνος τῶν Βισκοντῶν (de' Visconti), κριτὴς Γαλλούρας, ἀμφότεροι Γουέλφοι, ἀντήριζον ἀλλήλοις περὶ τῆς ἐν Πίσῃ ἀρχῆς. Δυσμενῶς δὲ πρὸς ἀμφοτέρους διέκειτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ῥουγείρης (Ruggieri ἢ Roger) ἐκ τῶν Οὐβαλδίνων (de' Ubaldini), μετὰ τῶν Γουαλανδῶν καὶ Σισμονδῶν καὶ Λαμφράγκων (Gualandi, Sismondi καὶ Lanfranchi) καὶ ἄλλων Γιβελίνων οἴκων. Ὁ Οὐγολίνος συνενωθείς προδοτικῶς τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ κατὰ τοῦ Νίνου καὶ τῶν συναγωνιζομένων αὐτῷ, ἔτυχε μὲν τῆς ἐν Πίσῃ δεσποτείας, ἀλλὰ προὔδόθη ἐκ περιτροπῆς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὑποκινήσαντος τὸν λαὸν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ κατηγορίᾳ ὅτι ἐγένετο προδότης τῆς Πίσης, παραδοὺς τὰ φρούρια τοῖς Φλωρεντίνοις καὶ Λουκαίοις. Ὁ Οὐγολίνος μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν καὶ δύο ἐγγόνων ἐβλήθη ἐν τῇ κατὰ τὴν πλατεῖαν τῶν Ἀντιάνων (Anziani) τύρσει, ἣτις ἔκτοτε ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ δράματος Εἰρκτὴ τῆς Πείνης, ἔνθα καὶ ἀπέθανον πάντες λιμῷ, τῶν κλειδῶν τῆς τύρσεως ριφθεισῶν εἰς τὸν Ἄρνον, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

29. Πρὸς τὸ ὄρος Ἅγιος Ἰουλιανὸς (Monte San Julian) μεταξὺ Πίσης καὶ Λούκης.

80. Δηλαδὴ τῆς Ἰταλίας, ἔνθα τὸ καταφατικὸν Ναὶ ἐκφράζεται διὰ τοῦ Sì.

82. Γοργόνη καὶ Καπραρία, ἐν τῷ κειμένῳ Gorgona καὶ Capraja, δύο νῆσοι ἐγγὺς τοῦ στομίου τοῦ Ἄρνου.

105. Αἱ ἐν τῷ ἀέρι ἀτμίδες ἢ ὑγραὶ ἀναθυμιάσεις

εἰςὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἡ αἰτία τῶν ἀνέμων. (Μετεωρ. Β', 4.)

118. Φράτηρ Ἀλβερίγος ὁ τῶν Μαμφρέδων (Alterigo de' Manfredi) ἐκ τῆς Φαυεντίας ἐν Ῥωμανίᾳ, ἀνήκων εἰς τὸ τάγμα τῶν Φράτρων Γαυδέντων (ΚΓ'. 103), ἐτιμώρησεν ὕβριν γενομένην ὑπὸ συγγενοῦς τινός, προσποιηθεὶς διαλλαγὴν καὶ καλεσάμενος τὸν ὕβριστὴν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς συμπόσιον· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔκραξε τοῖς ὑπηρέταις, “προσενέγκατε ὀπώρας.” Οὗτοι δέ, ἅμα δοθέντος τοῦ σημείου τούτου, ἐπέπεσον κατὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀπέκτειναν ἀμφοτέρους.

124. Ἡ διαίρεσις αὕτη τοῦ ἐννάτου κύκλου ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ Πτολεμαίου, υἱοῦ Ἀβούβου, τοῦ προδοτικῶς ἀποκτείναντος ἐν συμποσίῳ Σίμωνα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ (Μακκαβ. ΙΣΤ', 11-16).

137. Βράγκας Δορίας (Branca d' Oria) ἐκ Γενοῦας ἐφόνευσε Μιχαὴλ Ζάγκην τὸν Λαγοδώρου (Michael Zanche di' Logodoro, περὶ οὗ ὄρα ΚΒ', 88) τὸν ἑαυτοῦ πενθερόν, πρὸς τὸ σφετερίσασθαι τὰ κτήματα αὐτοῦ, τῇ συνδρομῇ ἀνεψιοῦ τινος.

154. Δηλαδὴ σὺν Φράτερι Ἀλβερίγῳ.

Εἰς Ὡδὴν ΛΔ'.

1. Οἱ λόγοι, οἷς χρήται ὁ ποιητὴς λατινιστὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ᾠδῆς ταύτης, εἰσὶν ὁ πρῶτος στίχος, μεταποιηθεὶς, ὕμνου τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ψαλλομένου κατὰ τὴν Μεγάλην ἐβδομάδα καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Σταυρώσεως, ἔχοντος δὲ ὡς ἐφεξῆς:

“Vexilla Regis prodeunt;
Fulget Crucis mysterium.”

τοῦτ' ἔστιν, "Αἱ σημαῖαι τοῦ Βασιλέως προβαίνουσιν· ἀναλαμβάνει τὸ τοῦ Σταυροῦ μυστήριον."

20. Δίς, ὁ Ἐωσφόρος. "Ὅρα σημ 68 ὠδῆς Η'.

58. Ὁ ἐν τῷ στόματι τοῦ ἐμπροσθίου προσώπου τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἐωσφόρου ἁμαρτωλὸς πάσχει πλέον τῶν δύο ἄλλων, διότι ἐκτὸς τῆς δήξεως σπαράττεται καὶ τοῖς ὄνυξι τοῦ Δαίμονος, ὧν αἱ πληῆξεις εἰσὶ πολλῶ ἀλγεινότεραι ἢ αἱ τῶν ὀδόντων.

62. Ἰούδας Σκαριώτης ὁ προδότης, καὶ Βρούτος καὶ Κάσσιος οἱ φονεῖς Ἰουλίου Καίσαρος, ἐτέθησαν ἐνταῦθα ὡς κατεργασάμενοι τὰς μεγίστας προδοσίας ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Κάσσιος, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἦν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἱστορικοὺς ἔπωχρος, ἰσχυρὸς καὶ λεπτόσωμος· ὥστε ἐνδέχεται ὅτι ὁ Δάντης συνέχεεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Λ. Κασσίου, ὃν ὁ Κικέρων (Κατιλ. Γ', 6) ἀποκαλεῖ *adipem*.

96. Ἡμιτριταῖος σημαίνει ὅτι ὁ ἥλιος ἦν ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τῆς πρώτης ὥρας, ἥτοι τῆς αὐγῆς, καὶ τῆς τρίτης κατὰ τὴν καθολικὴν λειτουργίαν, τοῦτ' ἔστι μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν βραδύτερον τῆς πρώτης, οὔσης δωδεκάτης μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπομένως συμπιπτούσης κατὰ τὴν ἰσημερίαν ταῖς ἀνατολαῖς τοῦ ἡλίου, εἴτε 6 πρὸ μεσημβρίας. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι ὁ δεικνύμενος ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καιρὸς ἐστίν ἡ ἐβδόμη καὶ ἡμίσεια ὥρα πρὸ μεσημβρίας, λογιζομένη κατὰ τὴν θέσιν τοῦ ἡλίου, οἷα φαίνεται ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἡμισφαίριου, ἐφ' ὃ, διαβάντες ἤδη διὰ τοῦ κέντρου τῆς Γῆς, ὁ Βιργίλιος καὶ Δάντης ὠρμῶντο, διευθυνόμενοι πρὸς τοὺς ἀντίποδας τῆς Ἱερουσαλήμ.

110. Σημεῖον, τοῦτ' ἔστι τὸ κέντρον τῆς Γῆς.

114. Ἐν Ἱερουσαλήμ, τόπῳ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ, νομιζομένῳ κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν Γεωγραφίαν κέντρῳ τοῦ κατοικουμένου μέρους τῆς ὑδρογείου σφαίρας, τῆς γνώμης ταύτης, ὡς ἔοικεν, ἐπιστηριζομένης ἐπὶ τοῖς ῥηθείσιν ὑπὸ Ἰεζεκιήλ. "Τάδε λέγει Κύριος· Ἀὕτη ἡ Ἱερουσαλήμ, ἐν μέσῳ τῶν ἐθνικῶν τέθεικα αὐτήν, καὶ τὰς κύκλῳ αὐτῆς χώρας. (Ε', 5).

116. Ἡ Ἰουδαϊκὴ παρίσταται ὡς μικρά τις σφαῖρα, οὕσα ὁ κεντρικώτερος περίβολος ἐν Ἄδου, ἧς τὸ ἡμισὺ ἐστὶν ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαίριῳ, τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖς ἐν τῷ νοτίῳ.

117. Ἰουδαϊκὴ οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ Ἰούδα Σμαρκώτου, ὡς προδόντος τὸν Ἰησοῦν. Ἔστι δὲ ὁ ἑσχατος περίβολος τοῦ ἐννάτου κύκλου.

126. Τὸ ὄρος τοῦ καθαρτηρίου, ὅπερ ὁ ποιητὴς ὑποτίθεται εἶναι θεατὸν ἄνω τῆς θαλάσσης ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαίριῳ, καὶ συγκείσθαι ἐν μέρους τινὸς τῆς γῆνιης σφαίρας, κειμένον ἐν τῷ κέντρῳ πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἑωσφόρου καὶ τῆς κοιλάνσεως τοῦ Ἄδου, ὅς ἦν ἀνύχρωνος αὐτῷ.

127. Τοῦ Βελζεβούλ, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἑωσφόρου. Ὁ ποιητὴς ὁμιλῶν ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἡμισφαίριου λέγει, ὅτι κάτω, δηλαδὴ ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαίριῳ, ὑπάρχει χάσμα (τὸ ἄγαν θαλασσίον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, ἔνθα κεῖται τὸ ὄρος τοῦ Καθαρτηρίου), ὅπερ ἔχει τοῦ Ἑωσφόρου, ἥτοι τῆς Ἰουδαϊκῆς, τοσοῦτον, ὅσον ἔχει μῆκος ὁ βυθὸς τοῦ Ἄδου. Ἴσως δὲ ὁ ῥύαξ, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν στίχῳ 130, ἐστὶν ἡ Λήθη, ἐν ᾗ λούονται αἱ ψυχαὶ τῶν μετανοούντων, ἀνερχόμεναι πρὸς τὸ Καθαρτήριον.

139. Ὁ ἄλος καιρὸς τῆς ἐν Ἄδου διατριβῆς τοῦ ποιη-

τοῦ δύναται διαιρεθῆναι εἰς τρεῖς περιόδους. Πρῶτον, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ Δάντου ἐν τῷ Δρυμῶνι ἄχρι τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Ἄδην, τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Δεύτερον, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰς τὸν Ἄδην εἰσόδου ἄχρι τοῦ καιροῦ τῆς ἐξόδου κατὰ τὸ κέντρον τῆς Γῆς, τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας. Τρίτον, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐκ τοῦ Ἄδου ἐξόδου ἄχρι τῆς ἀφίξεως ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς σφαίρας, τὸ πρὸς τῆς Κυριακῆς τῷ Πάσχῳ.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ.

Date Due

OCT 11 1984

851.15

D2 35

